

دهزگای چاپ و بلاوکردنه وهی

زنجیره ی روشنیبری

*

خاوهنی ژیمنتیاز: شهوکت شیخ یه زدین

سه رنووسه ن: به دران شه همد هه بیب

ناوونیشان:

دهزگای چاپ و بلاوکردنه وهی ئاراس، گه ره کی راپه رین، هه ولتیر

س. پ. ژماره: ۱ تله فون: ۲۲۳۲۰۲۱

شوتیی ئاراس له تۆری ئینتته رنیتدا:

www.araspublisher.com

فهرهنگی بالنده

فهرهنگی بالنده

نعمده بهحری

ناوی کتیب: فهرهنگی بالنده
دانانی: نعمده بهحری
بلاوکراوهی ناراس- ژماره: ۱۰۰
دههینانی هونهری: بهدران نعمده حبیب
بهرگ: شکار عفان نهقشبهندی
نوسینی سهر بهرگ: خوشنوس محمده زاده
پیت لیدان: ناراس نهکرده رحمان
هلهگری: شیرزاد فهقی ئیسماعیل
سهریرهشتی کاری چاپخانه: ناورهحمان محمده
چاپی بهکه م - چاپخانهی وهزارهتی پهرورده، ههولیر- ۲۰۰۱
له کتیبخانهی بهرتیوهبهرایهتی گشتی رۆشنیری و هونهر له ههولیر ژماره
(۵۱۳) ی سالی ۲۰۰۱ ی دراوهتی

خوینەری خۆشه‌ویست!

ئەم کتیبەیی لە بەر دەستان دایە، بەرەمی چەندین ساڵ ھەول و تێکۆشانە لە بواری فەرھەنگ نووسیدا، بەدوای شۆرشێ گەلانی ئێران و زیاتر نازادبوونی نووسین و خۆتەندنی کوردی، زۆریە قەلەم بە دەستانی ئەم بەشە لە کوردستان لە نووسراوە جۆریە جۆرەکانی خۆیاندا، ھەولێ تۆمارکردنی ئەو وشە و ئیدیۆم و تەرکیبە رەسەنەکانی زمانی کوردییان دا کە نەکەوتبوون بەر ددانە چەرخێ چەبگەردی زەمان و فەرماوێش نەکرابوون. ئیمروە کە چاوە تێکۆشانێ ئەم بیست و چەند ساڵی رابردوودا دەخستین، دەبینین سەرکەوتتییکی بەرچاوە لەم یارەدا بەنسیب کورد بوو. ئەگەر پۆزێی لە پۆزان، بەرەکانی داھاتوو چاوە بەشێوە نووسینی ئەم چەند ساڵی ئێمەدا بگێرن، کۆبوونەوی ئەو ھەموو وشە و ئیدیۆم و تەرکیبە لە نووسراوەکاندا، وەک خالێکی بەرچاوی شتیوازی نووسین کە بۆ پاراستنی وشە و لە ئەنجامدا زمان بوو، سەرئەنجام پادەکتیشی.

ئەم کتیبەش کاتی خۆی ھەر بەو فکەر و ھەر لەسەر تەوہرە ئەو بۆچوونە نووسرا. پێیمان وابوو زمانی کوردی دەبێت لە ھەموو یارەکاندا بتوانێ ئەرکی سەرشاری خۆی و ھەکوو زمانەکانی دیکە پێشان بدا. من بە پێی ژبانی مندالیم کە لە گوندەم رابواردوو، ھەر ھەوا رابوونی باب و مام و ھەندێ خزم و کەسوکار، ئاشنایم لە گەل بەلندە ئاویبەکان زۆر بوو. ھەر ئەو ھانی دام خۆ لە قەرە ئەم کارە بەدەم. کتیبەیی بەلندەکانی ئێران (پرندگان ایران) بەھاناموہ ھات. ناوی فارسی، لاتین، فرانسەیی، ئینگلیزی، تاییەتمەندی و شتیوە ناسینەوہ و وینەکانم لەو و دەست ھینا و زانیارییەکانی خۆشەم پێوہ زیادکردن و بەشێکی کەم لە چەند ژمارە گۆفاری سروہدا بلاو کردوہ. دواتر بە پێشینیاری ئاشنا و زمان دۆستانی کورد، شانم دا بەر و ئەم کتیبەم تەواو کرد. بێ پێچ و پەنا گرتەکانم لە مەر نووسینی ئەم کتیبە باس دەکەم؛ نەکا خۆتەنەر تووشی ھەلە بێ.

- دۆزینەوہی ناوہکانم لە لێزانان، بە تاییبەت رابوچییان کردە بنەمای کار.

- ناوہ موکریانییەکانم کردن بە ئەسڵ؛ چونکە نە دەستەم بە لە ھەجە و بن لە ھەجەکانی دیکە رادەگەشت و نە زانیارییەکی ئەوتۆم لێیان ھەبە.

- لە بەلندە غەیری ئاویبەکان بە تاییبەت تۆرەمە ھەلۆدا تووشی گەلێ گرفت ھاتم و ئێستاش جار جار ھەندێ لە ناوہکان در دۆنگم دەکەن.

- چونکە فارسەکانیش دەقاو دەق کتیبەیی «پرندگان ایران» یان لە ئینگلیزییەوہ ھیناوەتە سەر زمانی خۆیان، نەکراوہ وینەکان جێگۆرکی پێ بکەن. ئەم گرتە بۆ منیش ھاتە پێش و نەگۆنجا تەرتیبیان بکەم.

- ھەندێ بەلندە ھەن کە نەمتوانیوہ ناوی کوردییان بدۆزەوہ و بە ناچار ناویکم بۆ پێشینیاری کردوون. ئەم ناوانە لە شوێنی خۆیدا خەتیان بە ژێرا کیشراوہ. داوا دەکەم ھەم بۆ ئەم بەلندانە و ھەم بۆ راست کردنەوہی ھەر ھەلەبەکی ئەم بەرەمە ھەبەتی، بەلەم بگرن.

ئەحمەد بەحری

مەھاباد- ساڵی 2001

نمونه

(A) باریکه-ی (B) پانیه دریتزه (C) (5) (D) - پیت پادراز
(E) Anthus novaeseelandiae
(F) Pipit de Richard
(G) Richard's Pipi
(H) * پانیه دریتزه

(I) ۱۷.۵ سانتیمیتره. کلک و لاقی له ئهوانی دیکه دریتزتره. پشتی قاوهبییه و خهتی پانی ئامالّ رهشی پیداکشاون. سینگی زهردی کاله و پره له خهت و خالی وردی بلاو. له جیگای برۆ و لهسه لاجانگی خهتی مهبله و سپی پیداهاتووه. لاق و ههروهها نینۆکی پشتهوهی دریتزه. له میترگ و چیمهنی شه دار، گۆل و مهزه جارپان دهبینری. (J) (219)

A ناوی بالنده به کوردی.
B ئەم به شه بالنده له هاوتوره مه کانی خۆی جیا دهکاتهوه.
C ژماره ی بالنده بۆ وینهکان و پیرستی زمانهکان.
D ناوی بالنده به فارسی
E ناوی بالنده به لاتین
F ناوی بالنده به فرانسووی
G ناوی بالنده به ئینگلیزی
H ناوی بالنده له لهجه و بن له هجه کانی تری کوردیدا
I تاییه مه ندییه کانی بالنده
J ژماره ی لاپه ره ی وینه ی بالنده.

تۆرهمه ی ئیسکۆوا (IF) Family STERCORARIIDAE

جۆره بالنده به کی ده ربایی گه ورنه؛ وهک هه لۆ وان. په ر و با لیا ن ره ش با وه و ره نگ ده گۆری به لام سپیایی ژیر شاه په ری با لیا ن هه می شه هه به. شاه په ری ناوینه ی کلکیان دریتزه. زیاتر ئه و بالنده نه را و ده نین که نیچه جیریا ن به دندوو که وه به. له سه ر ئا و وچا ن ده دن. نیس ر و می به یان یه ک ره نگه. له سه ر عه رز هیتا نه ساز ده که ن. بریتین له: ئیسکۆوا، ئیسکۆوا ی قوتی.

ئیسکۆوا (1)

اسکوا ی دم بیج
Stercorarius pomarinus
Labbe pomarin
Pomarine Skua

۵ سانتیمیتره. شاه په ری کلکی دریتزه و لوولی خوار دووه. به دوو جۆری پر ره نگ و کالّ ده بینری. جۆری کالّ، سه ر و چاوی ره شه، لاجانگ و تۆقی ملی سپی مه یله و زه رده، به رزگی سپییه و نووکی بالّ و ته نیشستی ری پتی تونده، تۆقی ره شی به سینگی دا کشا وه. جۆری پر ره نگ، قاوه بییه. هه ر دوو جۆر خالی گه و ره ی سپییا ن له ژیر و پشتی بالدا هه به. به با ری ته واو پنۆک پنۆکی قاوه بیی و زه ردی کاله؛ به رزگی ری پتییه و شاه په ری ناوینه ی کلکی دریتز نییه. له ده ریا دا ده ژی. (157)

ئیسکۆوا-ی قوتی (2)

اسکوا ی قطبی
Stercorarius parasiticus
Labbe parasite
Arctic Skua

۴ سانتیمیتره. کلکی له ئیسکۆوا دریتز و تیزتره، هه روه ها دندووکی با ریکتره. جۆری کالی ئه و بالنده به، سه ری ره شه و لاجانگ و پاش ملی سپی ئامالّ زه رده. پشتی قاوه بیی پر ره نگه. به رزگی سپییه و خه تی ئامالّ ره شی به سینگی دا کشا وه. جۆری پر ره نگ، قاوه بیی ئامالّ ره شه. هه م به ره سیوی و هه م به با ری پنۆکی سپی گه وه ی له بالدا هه به. له ده ریا دا ده ژی. (157)

نامال سپی. له پایز و زستاندا تووکی هم بالندهیه ری دهب، بهلام له کاتی هیلکه کردن و کورک بوندا کال دهبیتتهوه و مهیلوه زرد دهب. زستانان له گول و ناوگر و که نار دهریا دهبیرئ. له شاخان له قه لشته بهرداندا هیلانه ساز دهکا. زستانان زور هه به. (219)

باریکه-ی پانیه دریژه (5)

پیت پادراز
Anthus novaeseelandiae
Pipit de Richard
Richard's Pipit

* پانیه دریژه

۱۷.۵ سانتیمیتره. کلک و لاقی له ئهوانی دیکه دریژتره. پشتی قاوه بییه و خه تی پانی نامال رهشی پیداکشاون. سینگی زهدی کاله و پره له خهت و خالی وردی بلاو. له جیگای برؤ و له سه لجانگی خه تی مهیلوه سپی پیداهاتووه. لاق و ههروهها نینوکی پشته وهی دریژه. له میترگ و چیمه نی شه دار، گول و مه ره زه جار ان دهبیرئ. (219).

باریکه-ی داری (6)

پیت درختی
Anthus Trivialis
Pipit des arbres
tree Pipit

۱۵ سانتیمیتره. دهنگی له گه ل باریکه ی میترگان فهرقی هه به. که میک قه له وتره و دندوکی ئه ستورتره. سینگی نامال زه رده و لاقی کالن. قامکی پشته وهی کورته. پشتی قاوه بییه و خه تی رهشی تیدان. بهر زگی مهیلوه سپیه و بهر سینگی خه تی وردی تیدان. برؤی زه رده و شاپه ری دهوری کلکی سپین. ته نیسا باریکه به که له سه ر دار دهنیش. له ناو گیاو گول هیلانه ساز دهکا. (219)

باریکه-ی دندووک دریژ (7)

پیت نوک دراز
Anthus similis
Pipit á Long bec
Long-billed Pipit

۱۸.۵ سانتیمیتره. له هه موو باریکه کان گه وره تره. پشتی قاوه بییه مهیلوه برؤی ری

توره مهی بهر گاویله (2F)

Family MOTACILLIDAE

هم بالنده له شی بچووک و باریکیان هه به. کلکیان دریژه. له فریندا به هیتن. له سه ر عه رز به جوانی پیرو دهکن؛ جاری وایه وهک راکردن رادهکن. به دوو دهسته دابهش دهب: ئه لب - باریکه ، ب- بهر گاویله.

ئه لف - باریکه کان
Pipits

* پانیه دریژه، گاله خوره (؟)، هه رزنه، هه رزنه کی

له شیان زوره قاوه بی ری پیته. په ری دریژی که نار کلکیان سپیه. وینه و کرده و بیان له هی چوره دهچن. نیره و مییه بیان بهک رهنگه. له سه ر عه رز هیلانه چی دهکن. له کاتی فریندا ده خوتن. له سه ر داران نانشن. بریتن له: باریکه، باریکه ی ناوی، باریکه ی پانیه دریژه، باریکه ی داری، باریکه ی دندووک دریژ، باریکه ی مل سوور، باریکه ی میترگان.

باریکه (3)

پیت خاکی
Anthus campestris
Pipit rousseline
Tawny Pipit

۱۶ سانتیمیتره. له باریکه کانی دیکه کزتره و هه ر وهک بهر گاویله دهچن. پشتی بوره و بهر زگی کال. ئه ستورایی بالی خه تی نامال رهشی تیدایه. برؤی مهیلوه سپی هه به. لاقی دریژ و زه ردن. سه ری خالی وردی برؤی تیدایه. به باری سه ر و پشت و سینگی ری پیته. له ناو پنچکی به یار و خیزه لانان دهژی و زستانان دیتته ناو زه ویوزاران. له ژیر پنچکان له شوینی نه دیو هیلانه ساز دهکا. هاوینان زور هه به. (219)

باریکه-ی ناوی (4)

پیت تالابی
Anthus spinoletta
Pipit spioncelle
Water Pipit

۱۶ سانتیمیتره، قاچی له ئهوانی دیکه بورتتره. برؤی سپیه. پشتی بوره و بهر زگی

رېښه. گهروو و، سينگ و بهرژگی نامال زهرده. کلکی قاوهیې تونده و شاهپری دهوری کلکی نامال زهرده و سپیایی تیدا نیبه. دندووکي تارادهیک دريژه. لای زوری تهمنه تهنیا دهژی. له داوینی کتو و دهستی سازگادا دهژی. لهسهر عهرز هیلانه ساز دهکا، هاوینان زور ههیه. (218)

باریکه-ی مل سوور (8)

پیت گلوسرخ
Anthus cervinus
Pipit á gorge rousse
Red-Throated Pipit

۱۴.۵ سانتیمېتره. پشتی له باریکهی میترگان پر پهنگتړه دنگی تاییه تی خوی ههیه. کاتی کورک بوون تووکی گهرووی سوور هه لده گه ری و هه تا سینگی دهچېته پیش. له زستاندا سینگی خت و خالی نامال رهشی لې په پیدا دهېن. له که نار گول و زهویواری شه دار دهبیرنې. (219)

باریکه-ی میترگان (9)

پیت صحرائی
Anthus pratensis
Pipit des Prés
Meadow Pipit

۱۴.۵ سانتیمېتره. زور وک باریکهی دارې دهچې، بهلام رنګی پشتی زهیتونبیره و سینگی سپیتر و پر خت و خالتره، ههروهه دهنگیشی جیاوازه. شاهپری دهوری کلکی سپیبه. لاقی تارادهیک قاوهیېبه و نینوکی پشتهوهی دريژه. لهسهر داریش دهنیس، بهلام کم. ژبانی له نیو میترگ و چیمه نانه. زستانان دهچېته که نار گولاو و دهریا. لهسهر عهرز هیلانه ساز دهکا. زستانان زور ههیه. (219)

بې- بهرگاویلهکان
Wagtails

* بهرزهردکه، بهرزهردیله، بهرگاویلکه، بهرگاییلکه، گاچهرینگ، گاچېرین.

لهشیان باریک و کلکیان دريژه. دندووک و لاقیان له باریکه ناسکتره. بیتجگه له کورک بوون هه بهگه لده گه ری. لهسهر عهرز یان قه لشته بهرداندا هیلانه ساز دهکن. میث و مهگهز، جالجالوکه، شهیتانوکه و دانه ویتله دهخون. بریتین له: بهرگاویلهی بوز، بهرگاویلهی به لک، بهرگاویلهی زهر، بهرگاویلهی سهر زهر.

بهرگاویله-ی بوز (10)

دم جنبانک خاکستری
Motacilla Cinerea
Bergeronnette des ruisseaux
Grey Wagtail

۱۸ سانتیمېتره. کلکی رهش و دريژی ههیه، شاهپری دهوری کلکی سپیبه و پشتی بوزی نامال شینه. هاوینان سینگی زهرده و زستانان کال دهبیتنهوه. پاشه لای زهردی مهیله و کهسکه. نیره یان خه تی سپی بهبرو و لاجانگیدا کشاوه، چنه و گهرووی هاوینان رهشه و زستانان سپی. میتیه یان به هاوینان و زستان نامال کهسکه و گهرووشی سپیبه. بهباری پشتی قاوهیې بوز و بهرژگی کال. کاتی وچان نه بی به پوئل نابیندری. زستانان له که نار جوباران دهبیرنې. له کونی دیوار، پرد و که ندالی چه مدها هیلانه دهکا. (220)

بهرگاویله-ی به لک (11)

دم جنبانک ابلق
Motacilla alba
Bergeronnette grise
Pied Wagtail

۱۸ سانتیمېتره. نیره یان پشتی رهشه و نیوچاوان و لاجانگی سپیبه و هاوینان گهروو و بهرسینگی رهشه و زستانان سپی سپی هه لده گه ری. بهرژگی نامال سپیبه. بالی قاوهیېبه و تووکی سپی تیدایه. میتیه یان پشتی بوز، لاجانگ و مل و بهرژگی نامال سپیبه، خه تی پانی رهشی به سینگیدا کشاوه. له شار، ناودانی، زوی که شاو، باغ و که نار چه ماندا دهبیرنې. له کونی دیوار، پرد و که ندالاندا هیلانه چې دهکا. (220)

بهرگاویله-ی زهر (12)

دم جنبانک زرد
Motacilla flava
Bergeronnette printanière
Yellow Wagtail

۱۶.۵ سانتیمېتره. لاقی دريژه. بهرژگی زهر. کلکی دريژ و رهشه و شاهپری دهوری کلکی سپیبه. نیره یان هاوینان سهر و لاجانگی تهواو رهشه. پشتی زهردی مهیله و بوز. بالی قاوهیې نامال رهشه و تووکی سپی تیدایه. میتیه یان لاجانگی رهشه، بهرژگی زهرده، کلک و بالی رهشه و بالی تووکی سپی تیدایه، سهر و پشتی زهردی

بۆرە. ئەم بۆلگەدە بەبارى پىشتى قاۋەبى كالى، بەرزگى شىرى ئامال زەرە، مىلى ئامال قاۋەبىبە. ھەمىشە لە نىزىك ئاۋ دەژى؛ شۆپىنى ۋەك گۆل، چىمەن، زەۋى كەشاۋ. زۆرىە لە نىۋو مالاتى دەسلەۋەر دەبىرىئى. لەسەر عەرز ھىلانە دەكا. (220)

بەرگاۋىلە-ى سەر زەرد (13)

دم جنبانك كلە زرد
Motacilla cireola
Bergeronnette citrine
Citrine Wagtail

۱۶.۵ سانتىمىترە. نىرەيان ھاۋىيان سەر و بەرزگى تەۋاۋ زەرە، كلكى رەشە. مېيەيان لە زستاندا ۋەك بەرگاۋىلەى زەرد دەچىن، بەلام پىشتى بۆرە و دوو خەتى سىبى لە بالىدا ھەيە؛ كاتى فرىن ۋە ديار دەكەون. بەبارى رەنگى ئەم بۆلگەدە زۆر كالتىرە، بەرزگى ئامال سىبىبە و پىشتى بۆر. شۆپىنى ژيانى ۋەك بەرگاۋىلەى زەرە. زستانان زۆر ھەيە. (220)

تۆر ھەمەى بەر لووز ھوہ (3F)
Family CINCLIDAE

بەرلووز ھوہ (14)

زىر آبروك
Cinclus cinclus
Cincle plongeur
Dipper

* چۆلەكە چۆمە، سىنگ سىپىلكە

۱۷ سانتىمىترە. كلكى قولەبە و زۆر بەقىتى رادەگرئى. پەر و بالى قاۋەبى ئامال رەشە. گەرۋو و بەرسىنگى سىبىبە، زگى شى رەنگە و بۆلاى پاشەلى رەش ھەلدەگەرئى. نىرە و مېيەى بەك رەنگە. بەبارى پىشتى بۆرى قورقوشمىبە و بەرزگى خالى بۆر و رەشى تىدايە. ئەم بۆلگەدە لەسەر ئەم بەردانەى كە لە نىۋو ئاۋدا قىت بوونەتەۋە ھەلدەنبىشى و سەر و كلكى دەجولئىنئىتەۋە. ھەر لەۋپتە بىنە دەكىشىتە ناۋ ئاۋ و لەژىر ئاۋەۋە چىنە دەكا. نەۋى فرە، توند بەكەنار جۇباراندا دەفرئى. تەنبا دەژى. ھەر لە شۆپىنىك دەژى و جىگاي خۆى ناگۆرئى. ھىلانەى خرى خۆى لەژىر رەۋەزى ئاۋ ھەلدەىر و پرد و دىۋارى كەنار رووبار ساز دەكا. (242)

تۆر ھەمەى پەپوسىمانە (4F)
Family UPUPIDAE

ئاپۆ (?)، بويوكەرە، پاپى سلىمىنى، پوپى، پەپوسلەمانە، پەپوسلەمانە، پەپوسلەمانى، پەپوسلەمانى، پەپوك، پەپوكەرە، پەپولەسلىمىنى، پەشوو، داۋودى دوينكل، داۋودىرۆنكل، سولەيمانك دونوكول، سولەيمانۆ، سولەيمانى دونوكول، سولەيمانى دونوكول، شانە بەسەر، شانە سەرە، كۆكەل (?)، كەپو سولەيمانى، كەپوكەرە، كەۋكەل (?)، ھەپو، ھەپوك، ھەپو.

پەپوسىمانە (15)

ھدھد
Upupa epops
Huppe Fasciée
Hoopoe

۲۷ سانتىمىترە. نىرە و مېيەى بەك رەنگە، سەر و مىلى قاۋەبى كالى. كلك و بالى بەلگە. كاكۆلى قاۋەبى كالى و سەرى كاكۆلى رەشە. دندوۋكى بارىك و درىژ و خوارە. لەسەر عەرز چىنە دەكا. لە كونى دىۋار و داراندا ھىلانە ساز دەكات. ھاۋىيان زۆرە (195)

تۆر ھەمەى پەربەلەكە (5F)
Family LANIIDAE

* بال بەلەكە، سەقرى مېشخۆر، قجى، قجى بەلەك، قجى چاۋرەش، چۆلەكەگرە.

ئەم بۆلگەدە دندوۋكى كورت و بەھىز و قەلانگىيان ھەبە. قاچيان بەھىزە و جنجروۋكىشىيان تىزە. زۆرىە لە شۆپىنى بەرز ھەلدەنبىشىن و لەۋپتە لوور دەبنە نىچىر. ئەۋەى راۋى دەكەن بە دروو و پەلى تىزى ھەلدەۋەسن. لە فرىندا بەھىزىن. بەتەنبا دەژىن. نىرە و مېيەيان تارادەبەك وىك دەچن. لەسەر پىنچك و دار ھىلانە دەكەن. ھەشەرەت، ماسمىلكە، مەشك، بالندەى بچوۋك... دەخۆن. برىتىن لە: پەربەلەكەى بۆرى بچوۋك، پەربەلەكەى بۆرى گەۋرە، پەربەلەكەى پاشەل خەنەبى، پەربەلەكەى سۈۋر، پەربەلەكەى پىشت شى، پەربەلەكەى سەر شى، پەربەلەكەى قەشان.

په‌رېه‌له‌که-ی بۆری بچووک (16)

سنگ چشم خاکستری
Lanius minor
Pie-grièche á poitrine rose
Lesser Grey Shrike

۲۰ سانتیمیتیره. نیوجاوان و دهوری چاوی ره‌شه؛ له مېیه‌دا کالتر و که‌متره. به‌رزگی نامال سپییه. سهر و پشتی بۆره. بال و کلکی قاوه‌یی مه‌یله‌و ره‌شه، به‌لام دهوری کلکی و دوو خه‌تی بالی سپییه. دندووکی کورت و نه‌ستوره. به‌باری له دووره‌وه زه‌رد ده‌نوینت، سهر و ته‌نیشتی پر له خه‌ت و خاله و بال و کلکی ره‌شی نامال قاوه‌یییه. له زه‌ویوزار و که‌نار جاده‌رییان ده‌بیرنی، له‌سهر داری بلیند هیلانه ساز ده‌کات. (229)

په‌رېه‌له‌که-ی بۆری گه‌وره (17)

سنگ چشم بزرگ
Lanius excubitor
Pie-grièche grise
Great Grey Shrike

۲۶ سانتیمیتیره. له هه‌موو په‌رېه‌له‌که‌کان گه‌وره‌تره. په‌روبالی ره‌ش و سپییه. سه‌روپشتی بۆره. به‌پنجه‌وانه‌ی په‌رېه‌له‌که‌ی بۆری بچووک نیوجاوانی بۆره. چاوی که‌وتونه نیو خه‌تیکه‌ی ره‌شی پان، دیغ‌تیکه‌ی باریکی سپی به‌بریدا راکشاه. پاشه‌لی نامال سپییه. بال و کلکی ره‌شه، خه‌تی سپی له بالیدا هه‌یه مېیه. خه‌ت و خالی وردی کالی له سینگیدا هه‌یه. ئەم بالنده‌یه به‌باری قاوه‌یی نامال بۆره و سینگی پر له خه‌ت و خال. له‌سهر شوینی بلیندی وه‌ک دار و دارتیل هه‌لده‌نیشتی و له‌وتیه لوور ده‌بیتنه نیچیر. زۆره کلکی هه‌لده‌ته‌کینتی و وه‌ک چه‌تر ده‌یکاته‌وه. له که‌نار لیته‌وار، باغی میوه و نیو په‌رژینان ده‌ژی. جاری وایه له‌سهر دار له‌نیو پنجه‌ دروو هیلانه ده‌کا. زستانان زۆر هه‌یه. (229)

په‌رېه‌له‌که-ی پاشه‌ل خه‌نه‌یی (18)

سنگ چشم دمگاه حنائی
Lanius schach
Pie-grièche schach
Black-headed Shrike

۲۴ سانتیمیتیره. نیوجاوان و خه‌تی چاوی ره‌شه. سهر، پاش مل و شانی بۆره، پاشه‌لی خه‌نه‌یییه. به‌رزگی نامال سپییه. کلکی ره‌شه و سه‌ری شاپه‌ره‌کانی نامال زه‌رده. بالی ره‌شه و خالی سپی له‌سهر شابالی پیشه‌وه‌ی ده‌بیرنی. له‌ناو باغ و

پنچکی زه‌وییاندا ده‌ژی. زۆره له بیابانان هیلانه ده‌کا. (231)

په‌رېه‌له‌که-ی پشت سوور (19)

سنگ چشم پشت سرخ
Lanius Collurio
Pie-grièche écorcheur
Red-backed Shrike

۱۷ سانتیمیتیره. نیره پشتی شی ره‌نگه، سهر و پاشه‌لی بۆری مه‌یله‌و شینه و خه‌تی پان و ره‌شی به‌چاویدا کشاوه. به‌رزگی نامال سپییه. کلکی ره‌شه و دهوری کلکی سپییه و زۆره ده‌یجوولیتیتته‌وه. مېیه ره‌شایی ده‌م و چاوی که‌مه. پشتی قاوه‌یی نامال خه‌نه‌یییه و به‌رزگی مه‌یله‌و زه‌رد؛ که پر له خه‌ت و خال. ئەم بالنده‌یه به‌باری قاوه‌یی ره‌نگه. بۆراو له‌سهر په‌رژینان له‌نگه‌ر ده‌به‌ستنی و بالان لیک ده‌دا. له شوینی به‌رزوه‌وه لوور ده‌بیتنه نیچیر. نیچیری خۆی به‌ دروو و په‌لانه‌وه هه‌لده‌واسنی. له‌ناو پنچک و درکاندا هیلانه ده‌کا. هاوینان زۆر هه‌یه. (229)

په‌رېه‌له‌که-ی پشت شی (20)

سنگ چشم پشت بلوطی
Lanius vittatus
Pie-grièche á dos roux
Bay-backed Shrike

۱۷ سانتیمیتیره. نیوجاوان و خه‌تی چاوی ره‌شه. سهر، پاش مل و پاشه‌لی بۆری نامال شینی کاله. پشت و ورده تووکه‌کانی بالی شی ره‌نگه. به‌رزگی سپییه و بۆلای ته‌نیشتانی شی هه‌لده‌گه‌رئ. بالی ره‌شه و خه‌تی پانی سپی تیدایه. کلکی ره‌شه، دهوری کلکی سپییه. کرده‌وی له‌هی په‌رېه‌له‌که‌ی پشت سوور ده‌چنی، له‌سهر دار و پنچکه گیا هیلانه ده‌کا. (231)

په‌رېه‌له‌که-ی سهر شی (21)

سنگ چشم کله سرخ
Lanius senator
Pie-grièche á tête rousse
Woodchat Shrike

۱۷ سانتیمیتیره. سهر و پاش ملی شی ره‌نگه. خه‌تی ره‌ش و پانی به‌تویل و لاجانگیدا کشاوه. مل و به‌رزگی سپییه. پشت و بالی نامال ره‌شه و خالی گه‌وره‌ی

سپی له شانیدا ههیه. کلکی رهشه و دهوری کلکی سپییه. پاشه‌لی سپییه و کاتی فرین دهرده‌کوهی. مپییه له نیره بۆرتیه. ئەم پالندهیه به‌باری ته‌واوی گیانی نامال پری رتییه. له باغاندا دهژی. له‌سه‌ر دار هیلانه ده‌کا. هاوینان زۆره. (229)

په‌ره‌له‌که-ی قه‌شان (22)

سنگ چشم پيشانی سفید
Lanius nubicus
Pie-grièche masquée
Masked Shrike

۱۷ سانیتیمیتیه. سه‌ر و پشت و کلکی رهشه. برۆ و به‌رزگی سپییه. مپییه سه‌ر و پشتی بۆری نامال شینه. به‌رزگی نامال بۆره. کرده‌وهی ئەم پالندهیه وه‌ک په‌ره‌له‌که‌ی پشت شتییه. به‌لام فرینه‌که‌ی جوانتره. که‌م وا هه‌لده‌که‌وه‌ی له شوتنی به‌رز بنیشی. له‌ناو باغی زه‌یتوون، هه‌نجیر و باغاتی ته‌نکدا ده‌ژی. له‌سه‌ر داری بلیند هیلانه ده‌کا. هاوینان زۆر هه‌یه. (229)

تۆر هه‌می په‌ره‌سلیرکه (6F) Family HIRUNDINIDAE

* پزلگرد، پلۆزگردی، پلیرزک، پلیسر، پلیسرک، پلیسرگ، پلیسری، پلیسکر، پولیسور، په‌ره‌ستوو، په‌ره‌سللیترکه، په‌ره‌سپیلکه، په‌ره‌سلینکه، په‌ره‌سوئیلکه، په‌ره‌سیسه، په‌ره‌سیکله، په‌ره‌سپیلکه، په‌ره‌سپولکه، حاجی حاجک، حاجی ره‌ش، حاجی ره‌شک، حاجی ره‌نگ، دومقه‌س، دومقه‌سک، دومقه‌سوک، دومقه‌سه‌ک، سیاپورسینگ، سیاپوسینگ، سیپریسک، مقه‌سۆک، مقه‌سوک، هه‌جه‌جک، هه‌چه‌جک.

ئهو پالنده‌یه باریک و چکۆله‌ن. ملیان قوله و پالیان درێژ و نووک تیژه. کلکیان دوولکه. دندووکیان کورت و سه‌خته. لاقیان بچووک و بی هیزه. له‌فریندا تیژپالان. به‌گه‌ل ده‌ژین. نیره و مپییه‌یان یه‌ک په‌نگه. له‌ژێر ره‌وه‌ز و که‌لین و قوژبنی خانوبه‌راندایه‌قوهر هیلانه ساز ده‌کهن له هه‌وادا مپش و مه‌گه‌ز ده‌گرن. بریتین له: په‌ره‌سلیرکه، په‌ره‌سلیرکه‌ی پاشه‌ل سپی، په‌ره‌سلیرکه‌ی پاشه‌ل سوور، په‌ره‌سلیرکه‌ی خیزه‌لان، په‌ره‌سلیرکه‌ی ره‌وه‌زان، په‌ره‌سلیرکه‌ی کالی ره‌وه‌زان.

په‌ره‌سلیرکه (23)

پرستو
Hirundo rustica
Hirondelle de cheminée
Swallow

۱۹ سانیتیمیتیه. کلکی دوو هاجه و درێژه. پشتی شینی تونده. گه‌روو و نیتوچاوانی شی په‌نگه. ملی نامال ره‌شه و به‌رزگی سپی و اشه. به‌باری بۆرتیه و دوو لکی کلکی کورتتره. به‌گه‌ل ده‌ژین، به‌لام کاتی هیلکه و جووچه‌ک تاق ده‌بنه‌وه. له زه‌ویوزار، چیمه‌ن و ناوگراندایه‌بیرنی. له ژێر میچی خانوو یا به‌ره‌ه‌یوان و ته‌ویلاتدا به‌قوهر و کا هیلانه ساز ده‌کا. (207)

په‌ره‌سلیرکه-ی پاشه‌ل سپی (24)

چلچله دمگاه سفیدا
Delichon urbica
Hirondelle de Fenêtre
House Martin

۱۲ سانیتیمیتیه. به‌رزگ و پاشه‌لی سپییه. سه‌ر، پال، پشت و کلکی ره‌شی شین و اشه. کلکی دوو هاجه و کورته. لاقی قوله و تووکنه؛ تووکی وردی سپی لی هاتووه. به‌گه‌ل ده‌ژی و هه‌ر به‌گه‌لیش له‌لای یه‌ک هیلانه ساز ده‌کهن. له فریندا تیژپاله. له‌به‌ره‌قه‌دی ره‌وه‌ز و میچی خانوو به‌قوهر هیلانه ساز ده‌کات. هاوینان زۆره. (207)

په‌ره‌سلیرکه-ی پاشه‌ل سوور (25)

پرستوی دمگاه صورتی
Hirundo daurica
Hirondelle rousseline
Red-rumped Swallow

۱۸ سانیتیمیتیه. پاشه‌لی مه‌یله‌و سووره و پاش مل و نالقه‌ی چاوی شی په‌نگه. مل و به‌رزگی زه‌رده و خه‌تی به‌سینگیدا نه‌هاتووه. سه‌ر و پشتی شینی تونده و کلکی ره‌شه. له ره‌وه‌زاندایه‌بیرنی؛ که‌م وا هه‌یه بیته زه‌ویوزاران. له ده‌شت، ده‌ور و به‌ری پرد و خانوواندا هه‌میشه له فرین دایه. له ئەشکه‌وت، قه‌لشته به‌رد و ژێر پردان هیلانه ساز ده‌کا. زارکی هیلانه‌ی وه‌ک زاری گۆزه ده‌چن. (207)

په‌ره‌سلترکه-ی خیزه‌لان (26)

چلچله رودخانه‌ای
Riparia riparia
Hirondelle de rivage
Sand Martin

۱۲ سانتیمیتیره. پشتی قاوه‌یی کاله. به‌رزگی سپیبه و خه‌تی قاوه‌یی به‌سینگیدا
کشاوه. می‌ش و مه‌گه‌ز و دانه‌وئله‌ی سه‌ر ئاو ده‌خوا. له شوئینی ئاوالا، له که‌نار چۆم و
ئاوگران به‌گه‌ل ده‌ژین. له کونی که‌ندالی رووبار و په‌وه‌زان هیلانه ساز ده‌کا. هاوینان
زۆره. (207)

په‌ره‌سلترکه-ی په‌وه‌زان (27)

چلچله‌ی کوهی
Hirundo rupestris
Hirondelle de rochers
Cray Martin

۱۴.۵ سانتیمیتیره. به‌رزگی سپی مه‌یله و بۆره؛ به‌لای دامینیدا ئەم بۆرایییه زۆتر
ده‌بی. کلکی دوو هاچه نییبه و خالی سپی تیدایه. له دۆل و ده‌ره‌ی قوول و په‌وه‌زی
شاخان ده‌بینرئ. به‌قور هیلانه‌ی وه‌ک فینجان له قه‌لشت و قولکه‌ی په‌وه‌زی کیوان ساز
ده‌کا. هاوینان زۆره. (207)

په‌ره‌سلترکه-ی کالی په‌وه‌زان (28)

چلچله بیابانی
Hirundo obsoleta
Hirondelle du désert
Pale Cray Martin

۱۲.۵ سانتیمیتیره. وه‌ک په‌ره‌سلترکه‌ی په‌وه‌زان ده‌چن؛ که‌میک له و بچووکتره و په‌ر و
بالی کالتره. چه‌نه و گه‌روو و به‌رسینگی ئامال سپییه. له په‌وه‌زی ده‌ست
پیرانه‌گه‌یشتوو، دۆل و ده‌ره‌ی قوول و کۆنه کاولی دووره‌ده‌ست هیلانه ساز
ده‌کا. (207)

تۆرهمه‌ی پی به‌قوونه (7F)
Family PODICIPEDIDE

* پی به‌قنگه

بالنده‌ی تایبه‌تی ئاون. له قوول‌ئاواندا ورده ماسی، شه‌یتانوکه و کرم و
دانه‌وئله‌ی ئاو ئاو ده‌خۆن. پی به‌په‌رده نین. کلکیان زۆر کورته. نیره و
می‌یه‌یان یه‌ک ره‌نگن. که‌متر هه‌لده‌فرن. بۆ له‌وه‌ر یا کاتی هه‌ست به‌مه‌ترسی
کردن خۆ له ئاودا نقوم ده‌کهن. «بینه» یان زۆر درێژه. به‌پیتچه‌وانه‌ی بالنده‌کانی
تر لاقیسان زۆر بۆ لای پاشه‌وه‌یان چووه و هه‌ر بۆیه‌ش ئەم ئاوه‌یان به‌سه‌ردا
براهه. له‌ناو گه‌یاوگۆلی ئاوان هیلانه‌ساز ده‌کهن. پیتچ جو‌ریان ناسراوه: پی
به‌قوونه، پی به‌قوونه‌ی سه‌ربه‌کلاوه، پی به‌قوونه‌ی شاخدار، پی به‌قوونه‌ی
گه‌ردن په‌ش، پی به‌قوونه‌ی گه‌ردن سوور.

پی به‌قوونه (29)

کشیم کوچک
Podiceps ruficollis
Grébe castagneux
Little Grebe

۲۶ سانتیمیتیره. له تۆرهمه‌ی خۆیدا له هه‌مووان چووکتره. دندووک و ملی قوله‌یه،
کلکی نییبه. هاوینان په‌نگی قاوه‌یییه و زستانان کالتره. لاجانگی مه‌یله و قاوه‌یییه،
ئه‌ستوورایی دندووکی سه‌وزی مه‌یله و زه‌رده. زۆرتر خۆ له‌به‌ر چاوان نه‌دیو ده‌کا.
هه‌لئافه‌رئ، ئەگه‌ری هه‌لشبه‌فرئ به‌رزه‌فر نییبه و نه‌وی و خیرا به‌سه‌ر ئاودا بالیک
ده‌فرئ. له گۆل و زه‌ل و شه‌تی پر گه‌یا و گۆل ده‌ژی. (29)

پی به‌قوونه-ی سه‌ربه‌کلاوه (30)

کشیم بزرگ
Podiceps cristatus
Grébe huppé
Great Crested Grebe

۴۷ سانتیمیتیره. له تۆرهمه‌ی خۆیدا له هه‌مووان گه‌وره‌تره. کلاوه‌ی سه‌ری قاوه‌یی
مه‌یله و په‌شه، به‌لام زستانان دیاری ناکا، به‌بیتچۆبی مل و سه‌ری پئ پتیه. نه‌وی
ده‌فرئ و له‌کاتی فرین سه‌ر و ملی شو‌ر پاده‌گرئ. له گۆل و ئاوگران ده‌ژی. له‌ناو گه‌یا و
گۆلی قه‌راغ ئاوان هیلانه چن ده‌کا. ژیر بالی په‌ری په‌قی په‌چه‌شنی ئەسکویتی هه‌یه،

جوجولان دهخاته ناوی! هەر بهم حالهوه بینه دهکیش و هه‌لده‌فری. (29)

پێ به‌قوونه-ی شاخدار (31)

کشیم گوش دراز
Podiceps auritus
Grébe esclavon
Slavonian Grebe

۳۲ سانتیمیتره. له‌سه‌ر برۆی تووکی مه‌یله‌و زه‌رد ر‌واوه؛ له‌ دووره‌وه وه‌ک شاخ ده‌چن. تووکی به‌رزگی له‌هی پشتی کالتره و له‌کاتی فریندا سه‌ربالی سپی دیار ده‌که‌ون. سه‌ر ملی وه‌ک مار ر‌اده‌گرئ. زستانان زۆر ده‌بن. کاتی هیلکه و جوجکه ره‌نگی سه‌ری ره‌ش ده‌نوینن. له‌ گۆل و شه‌تاوی شیرندا ده‌ژی. (29)

پێ به‌قوونه-ی گه‌ردن ره‌ش (32)

کشیم گردن سیاه
Podiceps nigricollis
Grébe á cou noir
Black-necked Grebe

۳۰ سانتیمیتره. به‌ملی ره‌ش و نێوچاوانی پانیه‌وه له‌ هاوهره‌گه‌زی خۆی جوئ ده‌کریته‌وه. زستانان پشتی مه‌یله‌و ره‌ش و به‌رزگی سپی ده‌نوینن. هیندیک تووکی مه‌یله‌و زه‌رد له‌ نێوچاوانی ر‌واوه و له‌ دووره‌وه وه‌ک پۆیه ده‌چن. سه‌ری ده‌نووکی که‌میک قیته. ملی راست ر‌اده‌گرئ. زستانان زۆر هه‌یه. له‌ناو گیا و گۆلی گه‌وه‌ری گۆلندا هیلانه ساز ده‌کا. (29)

پێ به‌قوونه-ی گه‌ردن سوور (33)

کشیم گردن سرخ
Podiceps grisegena
Grébe jougris
Red-necked Grebe

۴۳ سانتیمیتره. سه‌ری گه‌وره‌یه. هاوینان لاجانگی بۆر ده‌بن، سه‌ری ره‌ش ده‌بن. ملی قاوه‌یی تونده و دوو تیسکی چوکه‌ی لئ ر‌واوه. دندووی زه‌ردی ر‌وونه و سه‌ری ده‌نووکی ره‌شه. پشتی قاوه‌یی مه‌یله‌و بۆره. به‌رزگی سپی ناو‌ریشمییه. له‌ قامیشه‌لان زه‌لی پر له‌ گیادا هیلانه ساز ده‌کا. (29)

تۆره‌مه‌ی تووتی (8F)
Family PSITTACIDAE

تووتی (34)

طوطی طوق صورتی
Psittacula krameri
Perruche á collier
Rose-ringed parakeet

۴ سانتیمیتره. په‌ر و بالی که‌سکی ر‌وونه. کلکی درێژ و نووک تیزه، بالی نووک تیژ و دندووی سووری قه‌لانگییه. نێریان خه‌تییکی سوورواشی به‌ده‌وری ملی ره‌شیدا کشاوه. توند ده‌فرئ. به‌گه‌ل ده‌ژی. (182)

تۆره‌مه‌ی جلووت (9F)
Family PHALAROPODIDAE

جلووت (35)

فالاروپ گردن سرخ
Phalaropus lobatus
Phalarope á bec étroit
Red-necked Phalarope

* جلولوت

۱۷ سانتیمیتره. مل و به‌رزگی سپییه. خالی گه‌وره‌ی نامال نارنجی له‌ لامل هه‌یه. پایزان پشتی ر‌ئ ر‌ئ ده‌بن. خه‌تی سپی به‌بالی بۆریدا کشاوه. دندووک و لاقی باریک و ره‌شه. له‌قه‌راغ ناو و گۆلواندا ده‌بینن. (123)

تۆره‌مه‌ی چرگ (10F)
Family OTIDIDAE

* چیرگ، چیرگ، میشه‌سی، میشه‌سی

بالنده‌ی ئیشکایین. له‌ ده‌شتی پر گیا و زه‌ویوزاران ده‌بینن. لاق و ملیان درێژه. بالی پانیان هه‌یه، دندوکیان نه‌ستوور و پانه. زۆرتر خۆ له‌ چاوان نه‌دیو ده‌که‌ن. له‌ فریندا ته‌پن. نێره و میته‌یان یه‌ک ره‌نگ نییه. له‌ رووته‌ن و نێو گه‌لمان زۆر ده‌بینن. له‌باتی سیکه‌تۆره وه‌ک مالات ورگیان هه‌یه. له‌ رووته‌ن یان له‌ناو زه‌وی ته‌نک هیلانه ده‌که‌ن؛ دوو هیلکه ده‌که‌ن. به‌هاران

کاتی جووت بوون نیریهیان گهرم دادی؛ چه تر هه لده دا، به ده وری خویدا ده سووړی. بریتین له: چرگ، چووکه چرگ، زړه چرگ.

چرگ (36)

میش مرغ
Otis tarda
Grande outarde
Great Bustard

نیره ی ۱۰۰ و مییه ی ۷۵ سانتیمیتره. نیره پشتی پنوک پنوکی سوورگوژییه، بهرسینگی خه تیکي قاوه یی پیداها توه، بهرزیگی سپییه، لاقی قاوه یی مه یله و ره شه. شابالی ره شه. مییه ی چووکتره و خه تی بهرسینگی نییه. چرگ زور سلنه و نیزیک بوونه وه له و بالنده یه زور دژاره. له دهسته ی چووک چووکدا ده گه رین. مییه زورترن. له رووته ن و زه و بووزاراند ا ده بیئرئ. (112)

چووکه چرگ (37)

زهنگوله بال
Otis tetrax
Outarde canepetière
Little Bustard

۴۲ سانتیمیتره. نیره یان ملی به لکه و پشتی قاوه یی، سه ری بوری مه یله و شینه، بهرزیگی سپییه. مییه یان پشتی قاوه یی که م رهنکه، بهرزیگی سپی مه یله و زرده، سه ر و مل و سینگ و ته نیشتی ری رتییه. کرده ی چووکه چرگ له چرگ ده چی. که م وا هه یه را بکا. کاتی خو خه شاردان خو ی کوور ده کات و به عه رزه وه مه لاس ده بی. بالنده به کی زور سلنه. توند ده فری؛ کاتی فرین بالی دهنگیکي وه ک فیتووی لیوه ده ی. له حه وا ته واو سپی ده نویتنی؛ سه ری بالی ره شه. به پؤل ده گه رین. زستانان زوره. له شیناوه راند ا ده بیئرئ (112)

زړه چرگ (38)

هویره
Chlamydotis undulata
Outarde houbara
Houbara Bustard

* تودره (؟)، راواره (؟)، زړه میشه سی، هووره، هووره
۶۲ سانتیمیتره. له قه له موونه ی مین ده کا. کلک و ملی خورمایي رهنکه. یال و بژی

به لکه کی هه یه؛ به هه ردو و لاملیدا ها توته خوار. پشتی قاوه یی که م رهنگی پنوک پنوکه، بهرزیگی سپی و ملی بوره، شابالی ره شه، چاوی گه ورهن. له فریندا ته په. له به بار و دهستان ده بیئرئ. (112)

توره مه ی چوره (11F) Family ALAUDIDAE

* چره، جککه (؟)، جککه بوره (؟)، چورپه، قازلاخ، قازه لاخ
نم بالندانه خوش ئاوازن. په ر و بالیان قاوه یی ری رتییه. زیاتر هه ره سه ر عه رزن و پیژون. قامکی پشته وه ی لاقیان دریژ و راست و نینوک تیژه. زیاتر به گه ل ده ژین. که م وا هه یه نیره و مییه یان ویک نه چن. له سه ر عه رز هیلانه ساز ده کهن. دانه ویتله، چر و جانه وهر و کرم و... ده خون. بریتین له: چوره پوپنه کی، چوره دندووک درتیژه، چوره سه یه یی، چوره گه لوازه، چوره مل ره شه، چوره هیندی، چوره ی ئاسمانی بچووک، چوره ی ئاسمانی گه وره، چوره ی بال سپی، چوره ی بیسابانی، چوره ی بیسابانی کلک ره ش، چوره ی په نجه کورت، چوره ی په نجه کورتی بچووک، چوره ی په نجه کورتی هیوم، چوره ی داران، چوره ی ره ش، سر یله.

چوره پوپنه کی (39)

چکاوک کاکلی
Galerida cristata
Alouette cochevis
Crested Lark

* پیسپیزاک (؟)، جوړه کلاونه، چنگه له (؟)، چوره پوپنه، چوره پوپنه کی، سوریلی (؟)، سو فیلکه، سو فیه قیته، سو فیه قیته، سه ر به کلاوه، فشه کلاونه، کور کلاو، کلاوکوره، کلاونه.

۱۷ سانتیمیتره. په ر و بالی قاوه یی ری رتییه. بهرزیگی کاله، کاکوئی هه یه. سینگی قاوه یی کالی ری رتییه. کاتی فرین تووکی ئامال زه ردی زیر بالی درده که وئ. به باړی کاکوئی که متره و هه روه ها پشتی پنوک پنوکتتره، له چیمه ن، رووته ن، ده وروبه ری ئاوا بییان، که نار جاده رتیان ده بیئرئ. له سه ر عه رز هیلانه ده کا. (217)

چوره-دندووک دريژه (40)

چکاوک هدهدی
Alaemon alaudipes
Sirli du désert
Bifasciated Lark

۱۹ سانتیميتره. دندووکي دريژ و تارادهيک کووړه. پهر و بالي بۆرله به. خه تي ره شي به که نار چاويدا کشاوه. سينگي کونجی کونجیبه و زگی سپی. لاقی دريژه و شاپهري کلکی سپیبه. کاتي فرين خه تي ره ش و سپی بالي به جوانی دياره. نم بالنده به گه لي جار بي جووله کردن له شويتیک ده ميته توه و خوی کوور دهکا؛ کم و ايه هه لقری، زورتر رادهکا. له شوره کات و بيابانی خيزه لان دهژی. له سهر عهرز له نيو پنچکان هيلانه دهکا. (218)

چوره-سه يره بي (41)

چکاوک سهره اي
Eremopterix nigriceps
Alouette moineau á front blanc
Finch Lark Black-crowned

۱۱ سانتیميتره. دندووکي له هي سه يره دهچن و وهک هي نه و نه ستووره. نيره يان سهري به له که. سينگي ته و او ره شه و پشتی قواوه يي به. ميتيه يان به ته و او قواوه يي نامال خاکييه، ژير بالي ره شه. نم بالنده به به گهل دهژی. له شويتی کم گيا، به يار و نيو پنچکی ته نکي دهستان ده بينري. له سهر عهرز له نيو پنچکان هيلانه دهکا. (208)

چوره- گهلوازه (42)

چکاوک گندم زار
Melanocorypha calandra
Alouette calandre
Calandra Lark

* چوپړه قازه لاختی، گهلوازه

۱۹ سانتیميتره. پهر و بالي زور تووکنه. دندووکي نه ستوور و زرده. خالی ره شي له بهرچيله دايه. سينگي ري پي قواوه يي به. له کاتي فريندا شباله سپیبه کانی ديار دهکون. به باري نم بالنده به نامال زرده و خالی بهرچيله ي شاکرا نييه. له به يار، بهر ده لان و زهويوزاران ده بينري. له سهر عهرز هيلانه دهکا. (208)

چوره-مل ره شه (43)

چکاوک طوقی
Melanocorypha bimaculata
Alouette calander orientale
Bimaculated Lark

۱۶.۵ سانتیميتره. سهري شاپهري کلکی سپیبه. ملی خالی ره شي تيدايه. رهنگي قواوه يي کالی پنوک پنوکه. سينگي زهري کاله. کردهوي له هي چوره گهلوازه دهچن. له و دهستانه ي که گياي تنک و کورتیان هه به دهژی. (218)

چوره-هيندی (44)

چکاوک هندي
Calandrella raytal
Calandrelle des sables
Indian Sand Lark

۱۲ سانتیميتره. پشتی بز و بهر زگی نامال سپیبه. دهنگي نم بالنده به باشتري نيشانه به بؤ ناسيني. له که نار ناو و شويتی سيتلاوگر ده بينري. له سهر عهرز له ناو گيا و گولي سویر هيلانه ساز دهکا. (208)

چوره-ی ناسماني بچووک (45)

چکاوک آسماني کوچک
Alauda gulgula
Alouette des champs sud asiatique
Small Skylark

۱۴ سانتیميتره. زور وهک چوپړه ي ناسماني گه وړه دهچن؛ پشتی زورتر قواوه يي. گهرو و ملی نامال زرده. شاپهري دهري کلکی زهري کاله و سپیايي تيدانييه. پشتی پنوک پنوکه. له زهويوزار، گول و زونگ و ههروه ها نه و شويتانه ي که گيا و گولي کم و ته نکي لي رواوه ده بينري. له سهر عهرز هيلانه ساز دهکا. (218)

چوره-ی ناسماني گه وړه (46)

چکاوک آسماني
Alauda arvensis
Alouette des champs
Skylark

۱۷ سانتیميتره. پشتی قواوه يي پنوک پنوکی ره شه. بهر زگی سپی نامال زرده و

سینگی ری پتیه. کلکی تارادهیهک درپژه و شاهپری دهوری کلکی سپییه. نهختیک کاکوئی هیه. کاتی پیرو خو کوم دهکاتهوه. دهتوانی له حهوا لهنگر بگری. له زهویوزار، گول و زونگان دهبنری. لهسهر عهرز هیلانه دهکا. (217)

چوره-ی بال سپی (47)

چکاوک بال سفید
Melanocorypha leucoptera
Alouette leucoptère
White-winged Lark

۱۷ سانتیمیتره. بههوی خهتی سپی بالی له چورهکانی دیکه دناسریتتهوه. نهو خهته سپییه پانه ههتا سهری بالی کشاوه و کاتی فرین بهجوانی دیاره. پشتی زهردی نامال قاوهیبییه و ری پتی بوری پیداهاتوه. سهر و کلک و تووکی وردی بالی شی رهنگه، بهرزگ و ژیر بالی سپییه و گهرووی نامال زهرده. میتیه سهری قاوهیی و ری پتی هیه. لهو شوینانهی گیا و گولی نیشکی هیه دهژی. (217)

چوره-ی بیابانی (48)

چکاوک سنگلاخ
Ammomanes deserti
Ammomane du désert
Desert Lark

۱۵ سانتیمیتره. بوری نامال زهرده. سهری قاوهیی نامال بوره، جاری وایه مهیلوه خورماییه. خهتی وردی کالی له سینگی دایه و له نزیکهوه نهبی نابینری. جووت جووت و جاری واشه له دهستهی کهمدا دهبنری. له بهردهلانی بیابان و داوینی رههزان دهژی و خو له شوینی خیزهلان دهبویری. لهسهر عهرز لهنیسو پنچکاندا هیلانه دهکا. (208)

چوره-ی بیابانی کلک رهش (49)

چکاوک سردم سیاه
Ammomanes cincturus
Ammomane élégante
Bar-tailed Desert Lark

۱۳ سانتیمیتره. زهردی کاله. خهتیک پانی رهشی بهکلکیدا کشاوه. سهر، سینگ و

پشتی بی خهته. زیاتر بهگهل دهگهرین. له بیابانی بهردهلان و خیزهلان دهژی. خو له شوینی شاخوی دهبویری. (208)

چوره-ی پهنجه کورت (50)

چکاوک پنجه کوتاه
Calandrella cinerea
Alouette calandrelle
Short-toed Lark

۱۴ سانتیمیتره. له چورهی ناسمانی گهوره کالتر و بچووکتره. پشتی زهرد و خهتی بوری تیدایه، بهرزگی سپی نامال زهرده و بی خهت. خالی رهشی له لاملیدا هیه، بهلام بهجوانی بهدی ناب. کاکوئی نییه، بهلام پیش سهری پر رهنگه. دندوکی کورت و نووک تیژ و زهرده. نهوی دهفری. له بهیاری بهردهلان و خیزهلان دهژی. لهسهر عهرز هیلانه ساز دهکا. هاوینان زوره. (208)

چوره-ی پهنجه کورتی بچووک (51)

چکاوک کوچک
Calandrella rufescens
Alouette Piskolette
Lesser Short-toed Lark

۱۳.۵ سانتیمیتره. له نزیکهوه بهئهو خهتانهی که لهسهر سینگیدا هیه له چورهی پهنجه کورت دناسریتتهوه. ههروهها بهپیچهوانهی بالندهی ناوبراو رهنگی سهر و پشتی یهک جزره و خالی لاملی نییه و بزتر دنوین. لهو شوینانهدا دهبنری که چورهی پهنجه کورتی لی دهژی. ههروهها له کهنار گول و تالای سویردا دهبنری. (208)

چوره-ی پهنجه کورتی هیوم (52)

چکاوک هیوم
Calandrella acutirostris
Alouette calandrelle de hume
Hume's Short-toed Lark

۱۳ سانتیمیتره. وهک چورهی پهنجه کورت دهچی، بهلام خالی لاملی نییه، بهرزگی بی خهته. دوو خالی بوری له سینگ دایه. دندوکی نووک تیژه. ناکاری وهک چورهی پهنجه کورت دهچی. له نیو گیا و گولی داوینی بهردهلانی کتوهکاندا دهژی. (218)

چورہ-ی داران (53)

چکاوک درختی
Lullula arborea
Alouette lulu
Wood Lark

۱۵ سانتیمیتیرہ۔ کلکی کورتہ، ٹالقیہی چاوی سپییہ و ئو سپیاییہ لہ گہل سپیایی لاجانگ و پاش ملی تیکہل بووہ۔ دہنگی تاییہ تی خوی ہیہ۔ خالی رشی لہ ئہستورایی بالیدا ہیہ۔ بۆ وچان لہ سہر دار دہنیشی۔ لہ لیروار و داوینی تہ پۆلکان کہ تاق تاق داری ہیہ دہینری۔ زستانان دیتہ ناو زہویوزاران۔ لہ سہر عہرز ہیلانہ ساز دہکا۔ (217)

چورہ-ی ریش (54)

چکاوک سیاہ
Melanocoryph yeltoniensis
Alouette négre
Black Lark

۱۹ سانتیمیتیرہ۔ نیرہ گہورہ تر و ریشہ، زستانان رہنگی کال دہین۔ دندوکی کورت و ئہستور و زہردہ، سہری دندوکی ریشہ۔ میتیہ زۆر لہ چورہ گہلوازہ دہچی، بہلام کالتہ و خالی رشی ملی نییہ۔ ئہم بالندہ بہ زۆر کہم ہیہ۔ (217)

سریلہ (55)

چکاوک شاخدار
Eremophila alpestris
Alouette hausse-col
Shore Lark

* زریلہ

۱۷ سانتیمیتیرہ۔ گہرووی زہردہ۔ لاجانگ و بہر سینگ ریشہ۔ پشتی قاوہیی کالہ، بہرزگی ئامال سپییہ۔ نیرہ خہتی پانی رشی بہ سہریدا کشاوہ و دوو پیری ریش و ہک شاخ لہ سہری قیت بۆتہوہ۔ میتیہ ریشایی سہری کہ مترہ۔ سریلہ بہ باری خال خال و بۆر دہنوینتی۔ ریشایی سہری بالندہی ریشیو لہ زستاناندا کال دہیتہوہ۔ ہاوینان لہ کویتستان و شوتینی بہ یار و زستانان لہ جیتی نہویتہر دہئی۔ لہ ناو بہردان ہیلانہ دہکا۔ (218)

تۆرہ مہی چۆلہ کە (12F)

Family PLOCEIDAE

* بہیناک (؟)، پاسارو، پاساری، تیفۆک (؟)، جووچک، جووک، جوونجک، جیجک، جیشک، چوچک، چووک، چشیک، چشینگ، چوول، چوولہ کە، چیچک، چنژیلہ، چیشکە، چیویک، ساندیلکە (؟)، سیتشانڈۆک (؟)، سیتشانڈۆکە (؟)، شفانڈیلکە (؟)، کویشکە، کویشکە، کیژۆلہ، کیشکە، کیٹشولہ، مرچک، مریچلہ، مریچلہ، مہرچلہ، مہلووچک، مہلووچ، مہلووچک، مہلیچک، مہلیچہ، مہلیشکە، میرچک۔

ئو بالندہ چوکانہ دندوکی ئہستور و خریان ہیہ۔ لاقیان تارادہ بہک قولہ ہیہ۔ پیر و بالی رہنگا ورہنگیان نییہ۔ بہ گہل دہژین و ہیلکە و جووچک دہکەن۔ لہ فریندا بہ ہینز۔ نیرہ و میتیہ یان بہک رہنگ نین۔ لہ کون، سہر دار و ناو رہوہزان ہیلانہ ساز دہکەن۔ زۆر تر دانہ ویتلہ خۆرن۔ بریتین لہ: چۆلہ کە، چۆلہ کە ی بلوچی، چۆلہ کە ی بۆر، چۆلہ کە ی بہ فری، چۆلہ کە ی بیانی، چۆلہ کە ی چۆماوان، چۆلہ کە ی داران، چۆلہ کە ی سہر ریش، چۆلہ کە ی سینگ ریش، چۆلہ کە ی کیتی، چۆلہ کە گہردن زہرد۔

چۆلہ کە (56)

گنجشک معمولی
Passer domesticus
Moineau domestique
House Sparrow

۱۴.۵ سانتیمیتیرہ۔ نیرہ سہری بۆری توندہ و بہرہ و پاش ملی شی ہلندہ گہری۔ ملی ریشہ و لاجانگ و بہرزگی بۆریلہ ہیہ۔ میتیہ و باری ئو بالندہ ہیہ، ریشایی ملیان نییہ۔ پشتیان قاوہیی ئامال ریشہ و بہرزگیان سپی چلکن۔ سہر و کلکیان و ہک نیرہ بۆر نییہ۔ لہ ناو ئاوہدانی و زہویوزاران دہئی۔ لہ کونی دیوار و نیسو پنچک و پەرژینان ہیلانہ ساز دہکا۔ (325)

چۆلہ کە-ی بلوچی (57)

گنجشک بلوچی
Passer pyrrhonotus
Moineau du Sind
Sind Jungle Sparrow

۱۲.۵ سانتیمیتیرہ۔ زۆر و ہک چۆلہ کە دہچی و کە میتک چوکترہ۔ نیرہ سہری کالتہ و

رەشايىي مل و لاجانگى كەمترە. پاشەلى خورمايىي رەنگە. لە نىئو گىيا و گۆل و گەزەلەين و نزيك ئا و دەژى. هيتانەي گەورە و خړى خۆي لەسەر پنچكان ساز دەكا. (325)

چۆلەكە-ى بۆر (58)

گنجشك خاكي
Petronia brachydactyla
Moineau soulcie pâle
Pale Rock Sparrow

۱۴ سانتىمىترە. نىر و مېيە و يېك دەچن. هەموو گىيانى يەك رەنگە. پەر و بالى قاوھىي ئامال خاكيە؛ بال و كلكى پر رەنگترە. مل و بەرزگى كالتەرە. خالى وردى سپى لەسەرى و باليدا هەيە. لە داوتى بەردەلانى كىوان و شوتى بيابانى كەم گىيا و گۆل دەژى. زستان زۆر دەبى. (325)

چۆلەكە-ى بەفرى (59)

گنجشك برفى
Montifringilla nivalis
Niverolle des neiges
Snow Finch

۱۷.۵ سانتىمىترە. نىر و مېيە يەك رەنگە. سەرى بۆرە، مىلى رەشە و پشتى قاوھىي و بەرزگى سپى ئامال زەرد. بالى سپىيە و شابالى رەشە. كلكى سپىيە و دەورى رەشە. مېيە و بارى ئەو بالندەيە بۆرتن و سپىيە بال و كلكىان كەمترە. دندووكى ئەو بالندەيە بەھاران رەش و زستانان زەردە. بەبارى دندووكى زەردە. قىت هەلدەنىشى و كلكى هەلدەتەكىنى. لە دوندى بەرز و بەفرگى كىوان دەژى. لە كواندا هيتانە دەكا. (326)

چۆلەكە-ى بيابانى (60)

گنجشك كوبرى
Passer simplex
Moineau blanc
Desert Sparrow

۱۳ سانتىمىترە. چۆلەكە يەك بۆرى خاكيە. نىرە دەورى دندووك و مىلى رەشە، شابالى ئامال رەش دەنوتى. مېيە تەواو خاكي كاله. لە نىئو پنچك و گەزەلەين دەژى. لە كونى بەردان، سەر دارە خورما و ژىر هيتانەي قالا و هيتانەي خۆي ساز دەكا. (325)

چۆلەكە-ى چۆمان (61)

گنجشك رودخانه‌ای
Passer moabiticus
Moineau de la Mer Morte
Dead Sea Sparrow

۱۲ سانتىمىترە. نىرە سەرى زەردى ئامال بۆرە. مىلى رەشە و دوو خالى مەيلە و زەردى لە لاجانگە. پشتى قاوھىي بۆرە و پرە لە خەتى رەش. خالىكى گەورە ئامال شىي لەسەر بالى هەيە. مېيە وەك مېيە چۆلەكە دەچى و دوو خالى زەردى لەلاملى هەيە. لە نىئو پنچك و گەزەلەين و مېشە و جەنگەلى قەراغ ئا و دەژى. هيتانەي گەورە و خړى خۆي لەسەر دارى وەك گەز ساز دەكا. (325)

چۆلەكە-ى داران (62)

گنجشك درختى
Passer montanus
Moineau friquet
Tree Sparrow

۱۳.۵ سانتىمىترە. نىرە و مېيە يەك رەنگە. خالىكى رەشى لە لاجانگە. كەللەي سوور گوتزە. دوو خەتى سپى لەسەر بالى هەيە. لە گوندان دەژى. لە كونى دار و مالاندا هيتانە ساز دەكا. (326)

چۆلەكە-ى سەر رەش (63)

گنجشك تاغى
Passer ammodendri
Moineau des Saxaouls
Saxaul Sparrow

۱۵ سانتىمىترە. ئامال زەردە. پشتى خەتى رەشى تىدايە. سەر و مل و پاش مىلى رەشە. خەتتى نارنجى وەك برۆ بەپشت چاويدا كشاوہ. مېيە مەيلە و بۆرە و خەت و خالى كەمترە. لە نىئو پنچكى بيابانان، لە گەزەلەين و زەوبوزاران دەژى. (325)

چۆلەكە-ى سىنگ رەش (64)

گنجشك سینه سياه
Passer hispaniolensis
Moineau espagnol
Spanish Sparrow

۱۴.۵ سانتىمىترە، نىرەيان سەرى تەواو سوورگوتزە. مل و سىنگى رەشە. پشتى

رەنگاۋرەنگە. تەنېشى رى پىيە. لاجانگى سىيىيە. مېيە تەنېشى كالتىرە و سىيىيە لاجانگى ئامال بۆرە و پەشايى مىل و سىنكى نىيە. لەنېو پىنچك و دارى كەنار پىنگا و جەنگەلەن بەگەل دەۋى. لە ژىر ھىلانە حاجى لەگ لەگ و ھەلۆ و بالئەدى لەو چەشەنە ھىلانە ساز دەكا. (326)

چۆلەكە-ى كىۋى (65)

گنجشك كوهى
Petronia petronia
Moineau soulcie
Rock Sparrow

۱۵ سانتىمېتىرە. نىرە و مېيە يەك رەنگە. ئامال كالتە. كلكى قولەيە. سەرى بۆرە و خەتى قاۋەبى پىداكشاۋە. لاجانگى قاۋەبىيە. بىرۆ سىيىيە ھەتا پاش مىلى كشاۋە. سەرى كلكى سىيىيە و لە فېرىندا ديار دەكا. بەرزگى پىنۆك پىنۆك قاۋەبىيە كالتە. خالىكى زەردى كەم رەنگى لەسەر ملىيە. بەبارى رەنگى كالتىرە و خالى سەرى مىلى نىيە. لە بەندەن و رەۋەزى كىۋان، لە شىۋىنى بەردەلەن و كەلاۋاندا دەۋى. لە بەستىنى چۆمى ئىشكارۆ و زەۋبوزارنىش دەبىنرى. لە كونى بەردەن داراندا ھىلانە ساز دەكا. (236)

چۆلەكە-ى گەردن زەرد (66)

گنجشك گلو زرد
Petronia xanthocollis
Moineau soulcie á gorge jaune
Sparrow Yellow-throated

۱۲.۵ سانتىمېتىرە. نىرە و مېيە يەك رەنگە. قاۋەبى ئامال بۆرە. خالىكى زەردى لە ملىيە. دوو خەتى سىيى و خالىكى سۈرۈشى لەسەر بالى ھەيە. كلكى قاۋەبىيە و دندوۋكى رەشە. لەنېو دار و پىنچكى دەۋرە ئاۋەلە و زەۋبوزاران دەۋى. لە كونى دار و دىۋاردا ھىلانە ساز دەكا. (325)

تۆرەمەي چۆلەكەپەرچە (13F)

Family SYLVIIDAE

* بۆرى بن گوئىنى

جۆرە بالئەدەيەكى بىچوۋكى، دندوۋك بارىكى، بىزۆزى، جىر و جانەۋەر خۆرن. نىشانەيەكى وايا نىيە بۆ ناسىنەۋە. پەر و باليان زوۋ زوۋ دەگۆرى. دەنگ و

كردەۋەيان كەرسەيەكى باشە بۆ ناسىنەيان. زىاتر لەناۋ پىنچكى كورتەبالا يان لەسەر عەرز يان لەناۋ قامبىشەلان (جۆرى Acrocephalus) ھىلانە ساز دەكەن. نىرە و مېيە يان يەك رەنگە (بىيىجگە لە جۆرى Sylvia) زىندەۋار، جالجالئوۋكە و شەيتانئوۋكە دەخۆن. بىرېتىن لە: تانچ زىرېن، چۆلەكەپەرچە، چۆلەكەپەرچە باغى، چۆلەكەپەرچە بىچوۋك، چۆلەكەپەرچە بىچوۋكى داران، چۆلەكەپەرچە بىرۆ سىيى، چۆلەكەپەرچە بىرۆ زەرد، چۆلەكەپەرچە بەجىۋەجىۋ، چۆلەكەپەرچە بىبابانى، چۆلەكەپەرچە چاۋ سىيى، چۆلەكەپەرچە چەلتوۋكان، چۆلەكەپەرچە زەيتوۋنى داران، چۆلەكەپەرچە زەيتوۋنى زەلان، چۆلەكەپەرچە چەمان، چۆلەكەپەرچە چىفچاف، چۆلەكەپەرچە رۆژھەلاتى زەلان، چۆلەكەپەرچە رى رى، چۆلەكەپەرچە رى رى زەلان، چۆلەكەپەرچە زەلان، چۆلەكەپەرچە سەرى رەش، چۆلەكەپەرچە سەرى ۋ لاجانگ رەش، چۆلەكەپەرچە سەۋز، چۆلەكەپەرچە سىنكى رى رى، چۆلەكەپەرچە كلك پان، چۆلەكەپەرچە كلك چەترى، چۆلەكەپەرچە كلك درېش، چۆلەكەپەرچە گەۋرە داران، چۆلەكەپەرچە گەۋرە زەلان، چۆلەكەپەرچە لاۋىنان، چۆلەكەپەرچە لىرەۋاران، چۆلەكەپەرچە مىل سىيى، چۆلەكەپەرچە نىقابدار، چۆلەكەپەرچە نىقابدارى بىچوۋك، چۆلەكەپەرچە نىقابدارى ھىبوم.

تانچ زىرېن (67)

تاج طلائى
Regulus regulus
Roitelet huppé
Goldcrest

۹ سانتىمېتىرە. لەچاۋ چۆلەكەپەرچەكانى تر خرىنە. سەرى زەردە و دوو ھىلتى رەشى پىداھاۋە. كاكۆلى نىرە نارنجىيە ھى مېيە زەردى كالتە. بەبارى كاكۆلى نىيە. ئەۋ بالئەدەيە پىشتى سەۋزى زەيتوۋنىيە و بەرزگى زەردى ئامال سىيى. تەنېشى شىن دەچن؛ بالى دوو خەتى سىيى و خەتېكى پانى رەشى پىداكشاۋە. لە لىرەۋاران دەۋى. زىستانان لەسەر پەرژىن و پىنچكان دەبىنرى. ھىلانەي بەچلوۋكى دارانەۋە ھەلئەۋەسى. (256)

چۆلەكە پەرچە (68)

سسك جنبان
Scotocerca inquieta
Dromiique du désert
Streaked Scrub Warbler

۱۰ سانتیمیتره. کلکی دریژه و سهری کلکی خره. شاپه ری قه راغی کلکی سپیبه. پشتی قاوه بی کاله و سهری ری ریبه. بهر زگی سپیبه. زیاتر کلکی قیت راده گری. له سهه عه رز چینه دهکا. دايم له هاتوچۆ دایه. نهوی دهفری. له نیتو بهرده لان و پنچکی داوینی بهردینی کتوان دهژی. له نیتو پنچکاندا هیلانه ساز دهکا. (255)

چۆلەكە پەرچە-ی باغی (69)

سسك باغی
Sylvia borin
Fauvette des jardins
Garden Warbler

۱۴ سانتیمیتره. په ری و بالی قاوه بییبه و بهر زگی کالتره. سهری خره و دندووکی ئەستوور و قوله به. دهنگی خوښ و دايمي ئەو بالنده به نیشانه به که بۆ ناسینه وهی له چۆلەكە پەرچە کانی تر. لاقی قاوه بیی نامال بۆره. له نیتو لیتره وار و بیسه لان و باغ و باغچۆلانددا دهژی. له نیتو په رزین و پنچکان هیلانه دهکا. (254)

چۆلەكە پەرچە-ی بچووک (70)

سسك کوچک
Phylloscopus neglectus
Pouillot modeste
Plain Leaf Warbler

۸.۵ سانتیمیتره. نیشانه به کی تایبه تی نیبه. کلکی کورته. برۆی کاله. قاوه بیی زهیتو نیبه و له پشت و زگیدا رهنگی زهرد نابینری. بالنده به کی یه کجار پر هاتوچۆیه. له نیتو بهرد و داری بهر زایی کتوان دهژی و زستانان دیتته شوینی نزمتر. له سهه پنچکان هیلانه ساز دهکا. (256)

چۆلەكە پەرچە-ی بچووکى داران (71)

سسك درختی کوچک
Hippolais caligata
Hypolais bottée
Booted Warbler

۱۲ سانتیمیتره. زۆر وهک چۆلەكە پەرچە ی زهیتوونی داران دهچی به لام زۆر بچووکتره. خه تی کهم رهنگی به سههرووی چاویدا کشاوه. دندووکی قوله به. ته نیشته و خالیگه ی زهردی کاله. سهری کلکی کاله. له نیتو باغ و په رزین و پنچکاندا دهژی. هاوینان زۆر هه به. (255)

چۆلەكە پەرچە-ی برۆ سپی (72)

سسك ابرو سفید
Luscinola melanopogon
Lusciniole à moustaches
Moustached warbler

۱۲.۵ سانتیمیتره. زۆر وهک چۆلەكە پەرچە ی ری ری زه لان دهچی. سهری ره شه و برۆی سپین. لاجانگی قاوه بیی تونده. گهرووی ته واو سپیبه. پاش ملی قاوه بیی نامال خورما بیبه. کلکی قوله و خره، زۆر قیتی راده گری. زۆر خو نه دیو دهکا. له نیتو گۆل و قامیشه لان دهژی و له سهه قامیسی کورت هیلانه ساز دهکا. (244)

چۆلەكە پەرچە-ی برۆ زهرد (73)

سسك ابرو زرد
Phylloscopus inornatus
Pouillot à grands sourcils
Yellow-browed Warbler

۹.۵ سانتیمیتره. دوو خه تی سپی به بالیدا کشاوه. برۆی زهرد و کاله. پشتی سهوزه و بهره پاشه لی ورده کال هه لده گه ری و نامال زهرد ده بی. بهر زگی سپیبه، کلکی کورته. میش و مه گه زان له هه وا راو دهکا. له باغ و نیتو پنچکان دهژی. (256)

چۆلەكە پەرچە-ی به جیوه جیو (74)

سسك تالابی پرسیدا
Acrocephalus stentoreus
Rousse rolle turdoide d'Egypte
Warbler Clamorous Reed

۱۸ سانتیمیتیره. بال و پیری زهیتوونیییه. سهری کلکی خره. دهنگی ئه و بالندهیه
باشترین نیشانهیه بۆ ناسینه وهی. ئاکاری و دک چۆلەكە پەرچە ی گهردی زه لان دهچی. له
قامیشه لان و قهراغ چه ماوان دهژی. له سهر پنچک و قامیشان هیلانه ساز دهکا.
هاوینان زۆر ههیه. (255)

چۆلەكە پەرچە-ی بیابانی (75)

سسك بیابانی
Sylvia nana
Fauvette naine
Desert Warbler

۱۱.۵ سانتیمیتیره. رهنگی خاکیییه. نیشانه یه کی بهرچاوی نییه؛ غهیری ئه وهی کلکی
نارنجی ئامال خاکیییه و شاپهیری که ناری سپین. له نیتو پنچکاندا خو هشار ددها. نهوی
دهفری. زۆرتر کلکی قییت راده گری. له بیابانی ویشک له سهر پنچک و داره گهزان
دهژی و هیلانه ساز دهکا. (254)

چۆلەكە پەرچە-ی چاوسپی (76)

سسك چشم سفید
Sylvia hortensis
Fauvette orphée
Orphean Warbler

۱۵ سانتیمیتیره. زۆر وهک چۆلەكە پەرچە ی سهر رهش دهچی، بهلام نیره ی گهره تر و
شاپالی که ناری کلکی سپیییه. سهری ههتا نزیک چاوی رهشه و بهره و پاش ملی بۆر
هه لده گه ری؛ ههروهها ملی سپیییه. مئیه ی ئامال قاوهیییه و له چۆلەكە پەرچە ی سهر و
لاجانگ رهش گهره تره. چاوی کالتره و ژینگه شی فهرقی ههیه. باری ئه و بالندهیه
وهکوو چۆلەكە پەرچە ی سینگ ری ری دهچی، بهلام کلکی کورتنه و تووکی سهری
کلکی پر رهنگتره. له سهر دار و نیتو باغ و باغاتان به ته نیا دهژی و له چلووکی دامینی
داران هیلانه دهکا. هاوینان زۆر ههیه. (254)

چۆلەكە پەرچە-ی چه لئوکان (77)

سسك شالیزار
Acrocephalus agricola
Rousserolle isabelle
Paddy-field Warbler

۱۲ سانتیمیتیره. خه تی سپی وهک برۆ به سهر چاویدا کشاوه. پشتی قاوهیی ئامال
خورماییییه. پاشه لی خورماییییه. بهرزیگی سپی ئامال بۆره. بالی تارا ده یه ک خرین. له نیتو
زه ل و قامیشه لانی که ناری ده ریا جان دهژی. له سهر پنچکی کورتی نیتو زه لاندا هیلانه
ساز دهکا. هاوینان زۆر ههیه. (243)

چۆلەكە پەرچە-ی چه مان (78)

سسك رودخانه ای
Locustella fluviatilis
Locustelle fluviatile
River Warbler

۱۲.۵ سانتیمیتیره. پشتی قاوهیی پر رهنگه. بهرزیگی سپیییه و سینگی ری ری
قاوهیی کاله. کلکی خره و خورماییی رهنگ. لاقی سووره تی کاله. زۆرتر خو نه دیو دهکا
و به سل و به پاریز ده فری. برۆی سپیییه. له جیتی شه دار و بیشه لان و گیا و گۆلی چر
دهژی. (243)

چۆلەكە پەرچە-ی چیفچاف (79)

سسك چیفچاف
Phylloscopus collybita
Pouillot véloce
Chiffchaff

۱۱ سانتیمیتیره. وهک چۆلەكە پەرچە ی لاوتیان دهچی، پهر و بالی که میک چلکنتره و
بریک خرینه تره. به دهنگیرا ده ناسریته وه. لاقی ئامال ره شه. پشتی قاوهیی زهیتوونی و
بهرزیگی سپی ئامال زهرد و لیمزییییه. دايم بالان لیک ددها و کلکی ده جو لیتیتته وه.
له سهر داران دهژی. له نیتو پنچکان له نزیک ههرد هیلانه ساز دهکا. (256)

چۆلەكە پەرچە-ی رۆژھەلانی زەلان (80)

سسك تالابی خاوری
Acrocephalus dumetorum
Rousserolle des buissons
Blyth's Reed Warbler

۱۲.۵ سانتیمیتەر. ئەو بەلندە بە یەكجار زۆر وەك چۆلەكە پەرچە ی زەیتوونی زەلان دەچن، بەلام پشستی قاوہیی مەیلەو بۆرە. لە نزیكەو بە پەر و بالییرا لە چۆلەكە پەرچە كانی دیکە جیادەكریتەوہ. دەنگی وەك چۆلەكە پەرچە ی زەیتوونی زەلان دەچن، بەلام خۆشتر و نرمترە. (244)

چۆلەكە پەرچە-ی رۆژھەلانی (81)

سسك راھراھ
Locustella naevia
Locustelle tachtée
Grasshopper Warbler

۱۲.۵ سانتیمیتەر. زۆرتر خۆلە چاوان نەدیو دەكا. پشستی قاوہیی زەیتوونییە؛ جاری وایە مەیلەو زەرد. سەرپشستی رۆژھەلانی رۆژھەلانی كالە. بەرزگی رۆژھەلانی ئامال سپاتە. سەری كلكی خەر. لاقی سوورەتین و زۆرتر رەنگ دەگۆرین. بەلندە بەكی سلە و كەمتر دەفرۆن. لە نیتو گیاوگۆلی زەلان، پنچكی ویشك و سەر پەرژینان دەژی. (243)

چۆلەكە پەرچە-ی رۆژھەلانی (82)

سسك تالابی راھراھ
Acrocephalus schoenobaenus
Phragmite des joncs
Sedge Warbler

۱۲.۵ سانتیمیتەر. وەك چۆلەكە پەرچە ی زەلان دەچن، بەلام برۆی سپییە و پشستی رۆژھەلانی و پاشەلی خاكییە. بەرزگی ئامال سپییە و كەلەكە ی خورما یین. كلكی تارادە بەك تیژە. لە نیتو قامیشەلان و گیاوگۆلی شوینی شەدار دەژی و هیلانە لە شوینی نەدیو ساز دەكا. هاوینان زۆرە. (244)

چۆلەكە پەرچە-ی زەردی داران (83)

سسك درختی زرد
Hippolais icterina
Hypolais icterine
Icterine Warbler

۱۳ سانتیمیتەر. چۆلەكە پەرچە بەكی خرنە ی سەوزی مەیلەو زەردە. پەر و شابالی بەباری ئامال سپییە و بەرەسیوی زەرد. بەرزگی ئەو بەلندە بە زەردە و پشستی مەیلەو بۆرە. لاقی بۆری ئامال شینە. دندووكی گەورە و پانە. لای سەرووی دندووكی مەیلەو رەشە و لای خوارووی مەیلەو سوورەتی. لە نیتو باغ و بیتشە و سەر پەرژینان دەژی. لەجیتی پەسیوی نیتو پەرژینان هیلانە ساز دەكا. هاوینان زۆر هەیه. (253)

چۆلەكە پەرچە-ی زەلان (84)

سسك تالابی معمولی
Acrocephalus scirpaceus
Rousserolle effarvate
Reed Warbler

۱۲.۵ سانتیمیتەر. پشستی یەك دەست قاوہییە. پاشەلی خورما یییە. بەرزگی سپییە و كەلەكە ی زەردباوہ. رەنگی لاقی دەگۆرین. بەهۆی دەنگییەو لە چۆلەكە پەرچە ی زەلان جوێ دەكریتەوہ. سەرچەم لەو بەلندە بە خورما ییترە. كاتی بەسەر ئاودا نەوی دەفرۆن كلكی پان دەكاتەوہ و سەری شوێر رادەگرۆن. لە نیتو قامیشەلان و گیاوگۆلی قەراغ تاوان دەژی و بەگەل هیلەكە و جووچكە دەكەن. لە نیتو پنچك و قامیشاندا هیلانە ی هەلاوسراو ساز دەكا. هاوینان زۆر هەیه. (244)

چۆلەكە پەرچە-ی زەیتوونی داران (85)

سسك درختی زیتوونی
Hippolais pallida
Hypolais pâle
Olivaceous Warbler

۱۳ سانتیمیتەر. دندووكی دریتژە. نیوہ دندووكی خواریتی مەیلەو زەردە. پشستی زەیتوونی مەیلەو قاوہییە و وردەوردە بۆر هەلەدەگەرۆن. بالی رەشە و سەری شابالی كالتن. بەرزگی سپی بۆرە و تووكی ئامال زەردی پیتوہ دیارە. گەرووی سپیتەرە. بەھاران بەرزگی زەرد هەلەدەگەرۆن. رەنگی لاقی دەگۆرین. برۆی سپییە. لە باغ و زەویوزاران دەژی. لەسەر پنچك و پەرژینان هیلانە ساز دەكا. دەوری چاوی بەئالەقەن. (253)

چۆلەكە پەرچە-ی زەیتونوی زەلان (86)

سسك تالابی زیتونی
Acrocephalus palustris
Rousserolle verderolle
Marsh Warbler

۱۲.۵ سانتیمیتیره. بەدەنگی دەناسریتەوه. پشتی لە چۆلەكە پەرچە ی زەلان زەیتونیتیره، چەنە و بەرچیلە ی سپیتیره. لاقی گۆشتنە. برۆی قولە و کالە و لەشی خرپنە ترە. لە نیتو گیا و گۆلی کورتە بن و نیتو کەندان و کە نار چۆماوان دەژی. لە نیتو گیا و گۆلدا هیتلانە ساز دەکا. (244)

چۆلەكە پەرچە-ی ساوی (87)

سسك ساوی
Locustella Luscinioides
Locustelle Iuscinioides
Savi's Warbler

۱۴ سانتیمیتیره. وەك چۆلەكە پەرچە ی زەلان دەچن. کلکی پانە و شاپەری کلکی وردە وردە کورت دەبنەوه و ری پتییه. پشتی قاوہیی مەیلەو سوورە. بەرزگی سپی مەیلەو قاوہیییە و کەلەكە ی قاوہیی مەیلەو خورماین. برۆی قولە ی کالی ئامال زەردی هەبە. لەسەر پنچکی قامیشەلان و زەلاندا دەژی. زۆر هەبە. (243)

چۆلەكە پەرچە-ی سەر رەش (88)

سسك سر سیاہ
Sylvia atricapilla
Fauvette á tête noire
Blackcap

۱۳.۵ سانتیمیتیره. نیتو، تەپلی سەری رەشە، پشتی قاوہیی ئامال بۆرە، لاجانگ و بەرزگی تەواو بۆرە، بەباری قاوہیی مەیلەو رەشە. میتیە، سەری قاوہیی مەیلەو سوورە و بەرزگی لە نیتو قاوہییترە، بەباری بەرزگی زەردە. لە شوینی رووتی نیتو لیترواران کە پنچکی کورتی لێ رواجی دەژی. لەسەر پەرژین و پنچکی درکاوی و داری هەمیشە سەوز هیتلانە ساز دەکا. هاوینان زۆر هەبە. (254)

چۆلەكە پەرچە-ی سەر و لاجانگ رەش (89)

سسك سر دودی
Sylvia mystacea
Fauvette de Ménétries
Menetries' Warbler

۱۲ سانتیمیتیره. بەلندەبەکی پەر سەر و سەداپە. زۆرتر خۆ نەدیو دەکا. پشتی قاوہیی مەیلەو بۆرە. خراییی کلکی ئامال رەشە و شاپەری کەناری کلکی سپییە. نیتوچاوان و سەر و لاجانگی نیتو تەواو رەشە و هی میتیە قاوہیییە. نیتو و میتیە هەردوو دەوری چاویان بە ئالقیە و بەرزگیان سپییە. میتیە لە کەلەکاندا تووکی ئامال زەردی هەبە. ئەو بەلندە زۆرتر خۆ لە نیتو پنچکاندا حەشار دەدا و کاتی فرین کلکی قییت رادەگری. لەبیتشە و نیتو پنچکان دەژی. هەروەها لە نیتو ئەو دۆل و دەرانە ی کە ئاویان پیتدا دەروا دەبیرن. لە نیتو گیا و پنچکی چردا هیتلانە دەکا. هاوینان زۆر هەبە. (253)

چۆلەكە پەرچە-ی سەوز (90)

سسك سبز
Phylloscopus nitidus
Pouillot vert
Green Warbler

۱۰.۵ سانتیمیتیره. پشتی ئامال سەوزە. بەرزگی سپییە. سینگی زەردباو و خەتی زەردی بەبالیدا کشاوہ. لاقی کالن. ئەو بەلندەبە بەدایم لە نیتو پنچکاندا هاتوچۆ دەکا. لە لیترواری داوینی شاخان دەژی. لەسەر عەرز لە نیتو پنچکان هیتلانە دەکا. هاوینان زۆر هەبە. (256)

چۆلەكە پەرچە-ی سینگ ری ری (91)

سسك سینە راہراہ
Sylvia nisoria
Fauvette épervière
Barred Warbler

۱۵ سانتیمیتیره. بەرزگی سپییە و تەواو ری پتیە، لە میتیەدا ئەو ری پتیە روون نییە. پشتی نیتو قاوہیی مەیلەو بۆرە و پشتی میتیە قاوہییترە. ئەو بەلندەبە دوو خەتی سپی بەبالیدا کشاوہ، کەمپک لە شاپەری کەناری کلکی سپییە. چاوی زەردی روونە. بەباری بەرزگی ئامال زەردە. دندوو و کلکی ئەستوورە. زۆرتر خۆ نەدیو دەکا. کلک هەلدەتە کینی. لە نیتو بیتشەلان و پنچکی درکاوی و پەرژینان دەژی. لە نیتو پنچکی درکاوی هیتلانە ساز دەکا. هاوینان کەم هەبە. (254)

چۆلەكە پەرچە-ی کلک پان (92)

سسک دم پهن

Cettia cetti

Bouscarle de Cetti

Cetti's Warbler

۱۳ سانتیمیتیره. زۆرتر خۆ نهدیو دهكا هەر بۆیه كه م دهبینرئ و بهدهنگی ده ناسریتته وه. پشتی قاوهیی نامال خورماییه. بهرزگی سپی مه یله و بۆره. كه له كهی قاوهیییه و ورده تووکی پاشه لئ رئ ریه. برؤی قوله به و سپی. کلکی پانه و سهر کلکی خرپه و زۆرتر قیستی راده گرئ. رهنگی وهك بولبول دهچن، بهلام بچوكتره. له نئو گیای كورته بن و پر له نزیك ئاوان یان قامیشه لئان دهئى. هیتلانه له نهدیو له نئو گیادا ساز دهكا. زۆر ههیه. (243)

چۆلەكە پەرچە-ی کلک چه تری (93)

سسک دم چتری

Cisticola juncidis

Cisticole des joncs

Fan-tailed Warbler

۱۰ سانتیمیتیره. کاتی کورک بوون و جووچکه هه لئینان له ئاسمان بالان لیک دهدا و بهدهنگی ده ناسریتته وه. وهکی دیکه خۆ نهدیو دهكا. خه تی دهوری چاوی ههیه. سه ری په ر و بالی خه تی زه ردی مه یله و سووری پیداکشاوه که بوونه ته رئ رئ. گه روو و بهرزگی سپیه، سینگ و که له کهی نامال خورماییه، کلکی کورت و خرپه و سه ری شاپه ری به له که له نئو زه یوزار و چیمه ن و زه لاندئا دهئى. هیتلانه ی خۆی به چلووکی دارانه وه هه لده واسئ. زۆر ههیه. (243)

چۆلەكە پەرچە-ی کلک دریز (94)

سسک دم دراز

Prinia gracilis

Prinia gracile

Graceful prinia

۱۰ سانتیمیتیره. کلکی له چاو له شی زۆر دریزه؛ قییت رابده گرئ یان وهك چه تر دهیکاته وه. پشتی قاوهیی مه یله و بۆره. سهر و ملی رئ ریه قاوهیییه. بهرزگی سپیه و که له کهی نامال بۆره. خالی رهش و سپی له کلکیدا دهبینرئ. له نئو باغ و پنچکی

زه یوزاران دهئى. له نئو پنچکاندا هیتلانه ساز دهكا. زۆر ههیه. (255)

چۆلەكە پەرچە-ی گه وره ی داران (95)

سسک درختی بزرگ

Hippolais languida

Hypolaïs d'Upcher

Upcher's Warbler

۱۴ سانتیمیتیره. پشتی نامال بۆره. وهك چۆلەكە پەرچه ی زهیتوونی داران دهچن، کلکی له هی ئه و گه وره تر و ره شتر و خرپه؛ وهك چه تر هه لئ دهدا. له نئو باغ و دارمئو و پنچک و داران دهئى. له نئو پنچک و سهر داران هیتلانه ساز دهكا. هاوینان زۆر ههیه. (255)

چۆلەكە پەرچە-ی گه وره ی زه لان (96)

سسک تالابی بزرگ

Acrocephalus arundinaceus

Rousserolle turdoïde

Great Reed Warbler

۱۸.۵ سانتیمیتیره. دندووکی دریز و نه ستوره. برؤی سپیه. دهنگی تایه تی خۆی ههیه. که م وا ههیه خۆ نهدیو بکا. به ئازادی له سه ر دار و ته لان ده نیشئ. به گه ل هیتلانه ساز دهکن. نه وی فره و کاتی فرین کلکی پان دهکات. له قامیشه لانی که نار ئاوان هیتلانه هه لدا وه سن. (244)

چۆلەكە پەرچە-ی لاوینان (97)

سسک بیدی

Phylloscopus trochilus

Pouillot fitis

Willow Warbler

۱۱ سانتیمیتیره. زۆر وهك چۆلەكە پەرچه ی چیفچاف دهچن و ته نیا به دهنگی له و ده ناسریتته وه. په ر و بالی که میتک زه ردتره؛ ئاخری هاوینان ئه و جیاوازییه ش نامیتئ. لاقی قاوهیی روونه. زۆرتر له نئو پنچکان دهئى. (256)

چۆلەكە پەرچە-ی لپرهواران (98)

سسك جنگلی
Phylloscopus sibilatrix
Pouillot siffleur
Wood warbler

۱۲.۵ سانتیمیتیره. پشتی سهوزی مهیلهو زهرده. سینگ و ملی زهردی گۆگردیه. بهرزگی سپیه. برۆی زهردهباوه. بالی بهرنگی قاوهیی زهیتوونیه و سهری شاهپرهکانی زهرده. بالی شور رادهگری. له نیو داران دهژی. (256)

چۆلەكە پەرچە-ی مل سپی (99)

سسك گلو سفید
Sylvia communis
Fauvette grisette
Whitethroat

۱۳.۵ سانتیمیتیره. په پ و بالی ئامال قاوهیهیه. کلکی تارادهیهک دریژه و شاهپری کهناری کلکی سپین. بالندهی نیره سهری بۆری کاله و پایزان بۆری مهیلهو قاوهیی دهبی. ملی تهواو سپیه و بهرزگی ئامال سوورهتیهیه. متهیه بۆری تونده و سهری ئامال قاوهیهیه. له سینگیدا تووکی سوورهتی کال ههیه. بالندهیهکی ئاارامه. کلکی قیت رادهگری و دایه له نیو پنچکاندا دی و دهچی. له نیو پنچک و درکان دهژی. له نیو پنچکان هیلانه ساز دهکا، هاوینان زۆر ههیه. (253)

چۆلەكە پەرچە-ی نیقبادار (100)

سسك نقابدار
Sylvia curruca
Fauvette babillarde
Lesser Whitethroat

۱۳ سانتیمیتیره. کلکی له چۆلەكە پەرچە ی مل سپی قولهتر و پشتی بۆرتیه. تووکی دهوری چاوی رهشه و وهک پهچه دهچی. دهنگی تاییهتی خۆی ههیه. خۆ نه دیو دهکا. له نیو دار و پنچکی بهرز و پر دهژی. هاوینان زۆر ههیه. (253)

چۆلەكە پەرچە-ی نیقباداری بچووک (101)

سسك نقابدار کوچک
Sylvia minula
Fauvette babillarde des déserts
Desert Lesser Whitethroat

۱۳ سانتیمیتیره. وهک چۆلەكە پەرچە ی نیقباداره بهلام پشتی قاوهیی مهیلهو خاکی کاله. دم و چاوی ئامال رهش و سهری بۆری مهیلهو شینه. شاهپری کهناری کلکی تهواو سپیه. له بیابانان له نیو پنچکاندا دهژی. زۆر ههیه. (255)

چۆلەكە پەرچە-ی نیقباداری هیوم (102)

سسك نقابدار هیوم
Sylvia althaea
Fauvette babillarde de Hume
Hume's Lesser Whitethroat

۱۳ سانتیمیتیره. وهک چۆلەكە پەرچە ی نیقبادار دهچی بهلام پشتی قاوهیهیه. کهلهکهی ئامال زهیتوونیهیه و سینگی ئامال سوورهتیهیه. دندووکی گهوره دیار دهکا. له داوینی بهردهلانی کتیوان دهژی و له نیو رهوهزانداندا هیلانه ساز دهکا. زۆر ههیه. (255)

تۆرمه ی چهوروکه (14F)
Family APODIDAE

* پالتوانه (؟)، پهرمه ساسه (؟)، تهرنه بابیله، تهر، تهره کویره (؟)، تهرهن نه بابیل، چهوروکه، خه نجه ربال (؟)، شه مشیربال (؟)، کاردهپله (؟)، کاردهپله (؟).

ئهو بالندانه رواله تیان له په رهسلیرکه دهکهن. بهدنیان باریکه و بالیان دریژه و وهک دهمه داس دهچی. کلک و قاجیان کورته. به پۆل دهگه رین. زۆر تیرتالان و له هه موو بالندهیهک زیاتر دهتوانن له هه وادا بخولیتنه وه. نیره و متهیه یان یهک رهنگن. له کوناندا هیلانه ساز دهکهن؛ بهتاوی زار گیاوگۆل بۆ دروستکردنی هیلانه تهر دهکهن. بریتین له: چهوروکه، چهوروکه ی ئالپی، چهوروکه ی بچووک، چهوروکه ی بۆر.

چه وروکه (103)
بادخورک معمولی
Apus apus
Martinet noir
Swift

۱۶ سانتیمیتیره. پەر و بالئی مه یله و ریشه و بالئی درتیره. چهنه ی ئامال سپیبه و کلکی کورت و دوو هاچه یه. زیاتر له هه وادا ده خولیتسه وه و تیژاله. کاتی کورک بوون به زریکه زریک له سه ر خانوو به ران ده که ونه دوا ی یه ک. له میچی به ره هیوان، کونی ره وه زان و کونه داران هیلانه ساز ده کا. هاوینان زور هه یه. (195)

چه وروکه-ی ئالپی (104)
بادخورک کوهی
Apus melba
Martinet alpin
Alpine Swift

۲۱ سانتیمیتیره. (به بالئی کراوه ۵۳ سانتیمیتیره) له چه وروکه قاوه بیتره. به زرگی سپیبه و خه تی قاوه یی به سینگی دا ها تووه. دهنگی تاییه تی خۆی هه یه. له گر به ردی شاخان، ره وه زی رووکاری ده ریا و بن میچی خانووی بلیندی چۆل ده بیترئ. هیلانه ی فینجانی شکله و له کونه به ردان و میچی خانواندا سازی ده کا. زیاتر به تیکرایی هیلانه چی ده که ن. (195)

چه وروکه-ی بچووک (105)
بادخورک کوچک
Apus affinis
Martinet á croupion blanc
Little Swift

۱۲ سانتیمیتیره. پەر و بالئی ته و او ره شه. ته نیا چهنه و گه روو و شاقه لی سپیبه. کلکی له جیاتی نه وه ی دوو هاچه بئ، خشته. له شوینی ئاوالای ده ورو به ری شار و گوندان ده بیترئ. له کاول، لیواره ی ره وه زان و میچی هه هیوانان هیلانه ساز ده کا. هاوینان زور هه یه. (207)

چه وروکه-ی بۆر (106)
بادخورک دودی
Apus pallidus
Martinet pèle
Pallid Swift

۱۶ سانتیمیتیره. رهنگی قاوه یی ئامال بۆره. رهنگی سپیایی گه رووی زۆره. که له که ی خالی کالی تیدایه و سه ره پری شابالی له به ده نی کالتره. له به رمیچی هه هیوان، کونی ره وه ز و کونه داران هیلانه ساز ده کا. (195)

تۆر هه می داره سمه (15F) Family PICIDAE

* ته وته به (؟)، چکوچک (؟)، خه نجه رده م، خه نجه رده مه، دارتورکنه ک، دارته قنه، دارته قینه، دارته قینه، دارسم، دارکرۆک، دارکرۆکه، دارکلۆره، دارکوب، دارکوتک، دارکوتکه، دارکوته، دارکۆک، دارکونکه ره، داره که وه، کاکورک (؟)، کوتکتۆک، مل گیره.

ئه و بالندانه له سه ر دار ده ژین، دندووکیان به قه وه ت و تیژه و داری پئ کون ده که ن. زمانیان درتیره، لاقیان به هیزه، دوو قامکیان له پیشه وه به و دووی تریان له دواوه. کلکی شسیان زور به هیزه و له به دار هه لچوون که لکی لی وردده گرن. نیره و میبه یان یه ک رهنگه، زیاتری نیره کان به شیکلی له سه ریان سووره. له داردا کون ساز ده که ن و هیلانه ی تیدا چی ده که ن. زۆرتتر به ته نیا ده ژین. میش و مه گه ز و میوه و ده نک و شیرهی داران ده خۆن. بریتین له: داره سمه، داره سمه ی بلووچی، داره سمه ی خالخالئی بال سپی، داره سمه ی خالخالئی بچووک، داره سمه ی خالخالئی گه وره، داره سمه ی خالخالئی نیونجی، داره سمه ی رهش، داره سمه ی سووربایی، داره سمه ی شین، داره سمه ی شینی به زرگ پووله که یی.

داره سمه (107)
دارکوب راه راه
Jynx torquilla
Torcol fourmilier
Wryneck

۱۶ سانتیمیتیره. نیره و میبه ی یه ک رهنگه. له دووره وه قاوه یی ئامال بۆر ده نوینی، به زرگی کالتره. پەر و بالئی ری رتیه. جار جار تووکی سه ری قرژ ده بئ. له سه ر عه ز

چینه دهکا. بهدار هه‌لده‌چی. له باغ و باغات، ریزه‌داری که‌نار زه‌ویوزاران ده‌بیرنئ. له کونه‌دار و کونی خانواندا هیتلانه ساز دهکا. (205)

داره‌سمه‌ی بلوچی (108)

دارکوب بلوچی
Dendrocopos assimilis
Pic du Sind
Sind pied Woodpecker

۲۰ سانتیمیتیره. نیره سه‌ری ته‌واو سووره به‌لام هی مییه سوور نیبیه. وهک داره‌سمه‌ی سووربایی ده‌چن. خه‌تی ره‌شی که‌نار گه‌روو و ملی کورتنه. شوینی ژبانی هه‌ر وهک داره‌سمه‌ی سوورباییه؛ له‌ناو گه‌زهلاناندا زۆرتەر ده‌بیرنئ. له کونی داراندا هیتلانه ساز دهکا. (206)

داره‌سمه‌ی خالخالئ بال سپی (109)

دارکوب بال سفید
Dendrocopos Leucopterus
Pic á ailes blanches
White-winged Spotted Woodpecker

۲۳ سانتیمیتیره. هه‌روهک داره‌سمه‌ی خالخالئ گه‌وره ده‌چن به‌لام نیوچاوان و سه‌ربالی سپیایی زۆرتەر. به‌رزگی ته‌واو سپییه. مییه سووربایی سه‌ری نیبه. ده‌نگی له هی داره‌سمه‌ی سووربایی ده‌چن. زیاتر له ده‌وربه‌ری گوندان له‌ناو زه‌ویوزاران ده‌بیرنئ. (206)

داره‌سمه‌ی خالخالئ بچووک (110)

دارکوب کوچک
Dendrocopos minor
Pic épeichette
Lesser Spotted Woodpecker

۱۴ سانتیمیتیره. بچووکترین داره‌سمه‌یه. پشتی رین ره‌ش و سپییه. تووکی ژیره‌وه‌ی پاشه‌لی سوور نیبه. نیوچاوان، به‌رزگ و لاجانگی ئامال سپییه. نیره سه‌ری سووره و مییه سه‌ری سپییه. به‌باری سووربایی سه‌ری نیبه. ئه‌م بالنده‌یه زۆرتەر خو‌ نه‌دیو دهکا. له‌سه‌ر چلووکی داران ده‌ژی. (206)

داره‌سمه‌ی خالخالئ گه‌وره (111)

دارکوب خالدار بزرگ
Dendrocopos major
Pic épeiche
Great Spotted Woodpecker

۲۲ سانتیمیتیره. به‌پشتی ره‌ش و شانی سپی و ژیر ئاته‌گی سوور له داره‌سمه‌ی خالخالئ بچووک ده‌ناسریته‌وه. له‌سه‌ر لاجانگی سپی خه‌تی ره‌شی پینداکشاو. به‌رزگی سپی واشه. نیره خالئکی سووری له ته‌پلی سه‌ری دابه؛ به‌باری ته‌واوی سه‌ری سووره. ئه‌م بالنده‌یه که‌م وا هه‌یه له‌سه‌ر عه‌رز چینه بکا، زیاتر له‌سه‌ر دارانه. (206)

داره‌سمه‌ی خالخالئ نیونجی (112)

دارکوب سر سرخ
Dendrocopos medius
Pic mar
Middle Spotted Woodpecker

۲۱ سانتیمیتیره. سه‌ری ته‌واو سووره و تاراده‌یه‌ک هه‌ر ده‌لئیی کاکۆلی هه‌یه. سپیایی لاجانگ و ملی زۆره و خه‌تی ره‌شی لاملی باریکه. ده‌وری چاوی ره‌ش نیبه. سه‌ری کال ده‌نوینئ و به‌رزگی سپییه و لانه‌نیشستی رین رتیه. بالئ خه‌تی پانی ره‌ش و سپی پینداکشاو. مییه بۆر ده‌نوینئ و سووربایی سه‌ری کالته‌ره. له‌سه‌ر داری بلیند ده‌ژی. هه‌ر له به‌رزایی بۆ هیتلانه دار کون دهکا. (206)

داره‌سمه‌ی ره‌ش (113)

دار کوب سیاه
Dryocopus martius
Pic noir
Black Woodpecker

۴۵ سانتیمیتیره. له هه‌موو داره‌سمه‌کان گه‌وره‌تره. په‌ر و بالئ یه‌کده‌ست ره‌شه. نیره سه‌ری به‌کلاوه‌ی سووره، به‌لام مییه ته‌نیا خالئکی سووری له پاشه‌ستۆی هه‌یه. ئه‌م بالنده‌یه چاوی زه‌رده و دندووکی کاله. له کونی داری زۆر بلیند هیتلانه چن دهکا. (205)

دارهسمه-ی سووریایی (114)

دارکوب باغی
Dendrocopos syriacus
Pic syriacus
Syrian Woodpecker

۲۲ سانتیمیتیره. هەر وهک دارهسمه‌ی خالخالێ گه‌وره ده‌چی به‌لام په‌شی لاجانگی که‌متره. هەر بۆیه سه‌ری سپیتره‌ده‌نوێنی. هه‌روه‌ها سپیایی کلکی که‌متره به‌لام هی بانی زۆرتره. سووریایی ژیر ئاته‌گی کالتره. زۆرت له ده‌وریه‌ری گوند و زه‌ویوزاراندا ده‌بینه‌ی. (206)

دارهسمه-ی شین (115)

دارکوب سبز
Picus viridis
Pic vert
Green Woodpecker

۳۱ سانتیمیتیره. پشتی سه‌وزی ئامال په‌شه و به‌رزگی سه‌وزی مه‌یله‌و بۆره. سه‌ری سووره و پاشه‌لی زه‌رده. ده‌وری چاوی په‌شه؛ ژیر چاوی خه‌تی سووری پیداهاتوه. به‌باری کال و پێ پێیه. زیاتر له‌سه‌ر عه‌رز پێتۆ ده‌کا؛ مێروولان ده‌خوا. له‌ لێپه‌وار و زه‌وی به‌دار ده‌بینه‌ی. له‌ کونی داردا هیلانه ساز ده‌کا. (205)

دارهسمه-ی شینی به‌رزگ پووله‌که‌یی (116)

دارکوب سبز راه‌راه
Picus squamatus
Pic écaillé
Scaly-bellied Woodpecker

۳۳ سانتیمیتیره. پشتی سه‌وز و هه‌تا به‌ره‌ودوا ده‌چی زه‌رد هه‌لده‌گه‌ری. بانی قاوه‌یی مه‌یله‌و سه‌وزه و خه‌تی زه‌ردی پیداکشاهه. کلکی خه‌تی قاوه‌یی و سپی تێدایه. به‌رزگی سپی ئامال سه‌وزه و نه‌خش و نیگاری وه‌ک پووله‌که‌ی تێدایه. ئالفه‌ی چاوی سپییه. نێره‌یان سه‌ری سووره و هی مێیه‌یان په‌شه. زیاتر له‌سه‌ر عه‌رز مێرووله ده‌خوا. له‌سه‌ر داری به‌رز ده‌ژی. له‌ کونی داردا هیلانه ده‌کا. (205)

تۆره‌مه‌ی داره‌وان (16F)
Family CERTHIIDAE

داره‌وان (117)

دارخزک
Certhia familiaris
Grimpereau des bois
Tree Creeper

۱۲ سانتیمیتیره. نێره و مێیه‌ یه‌ک ره‌نگن. پشتی قاوه‌بیه‌ی و خه‌تی ئامال زه‌ردی تێدایه. به‌رزگی سپییه‌کی تولخه. به‌قنه‌قن دایه به‌داران هه‌لده‌چی. له‌ لێپه‌وار و باغان، هیلانه‌ی خۆی له‌نێو پێستی هه‌لکه‌ناوی داری کۆندا ساز ده‌کا. (316).

تۆره‌مه‌ی دندووک سووره (17F)
Family HAEMATOPODIDAE

دندووک سووره (118)

صدف خور
Haematopus ostralegus
Huitrier pie
Oystercatcher

۴۲ سانتیمیتیره. نێره و مێیه‌ی یه‌ک ره‌نگه. به‌له‌که. دندووک سوور و درێژ و مه‌یله‌و زه‌رده. لاقی ئه‌ستووره. سه‌ر و سینگ و پشتی په‌شه. به‌رزگی سپییه. سه‌ر بانی سپییه. کلکی به‌له‌که. له‌ قه‌راغ ئاوان، له‌ خیزه‌لانی دهم چۆم و گۆلان ده‌ژی. له‌سه‌ر ته‌پۆلکه‌ خیزی قه‌راغ ئاوان و چان ده‌دا. (123)

تۆره‌مه‌ی ده‌ریابره (18F)
Family GAVIIDAE

* ماسی خۆر

ئهو بالنده‌نه گه‌وره و دندووک تیزن. له‌ مه‌له‌وانیدا زۆر قابیلن، لاقیان قه‌وییه و به‌لامی پاشه‌لیان دایه. له‌کاتی مه‌ترسیدا خێرا ده‌چنه بن ئاوان، زۆرت له‌ پووناواندا ده‌ژین، ته‌نیا بۆ هیلکه و جووکه‌ دینه قه‌راغان، له‌ کاتی فریندا پشتیان کۆم ده‌کن. بالیان له‌چاوه‌شیا چووکتره. له‌سه‌ر هه‌رد هیلانه ساز

دهكهن. زياتر ماسى دهخون. ههروهها له شهيتانوكة و كرم و ميشوولكه و جى و جانوهه خو ناپاريزن. نيره و ميبهيان يهك رهنگه. كلكيان قوليه؛ بهجورى كه له كاتى فريندا لاقيان له كلكيان دريژتر ديارى دهكا. دوو جورى ناسراوه: دهريا برهى گهروو رهش، دهريابرهى گهروو سوور.

دهريابره-ى گهروو رهش (119)

غواص گلو سياه
Gavia arctica
Plongeon arctique
Black-throated Diver

۵۸ ههتا ۶۷ سانتيميتره. دندووكى راست و شووشه. سهري دندووكى رهشه. گهرووى خاليكى گهورهى رهشى تيدايه. مل و پشتى زنجيريه و اتا خهت خهتى رهش و سپى تيدايه. له كاتى كورك بووندا سهه و پاش ملي پوره. (30)

دهريابره-ى گهروو سوور (120)

غواص گلو سرخ
Gavia Stellata
Plongeon catmarin
Red-throated Diver

۵۳ ههتا ۶۰ سانتيميتره. دندووكى شووش و باريكه، تارپادهيهك دندووك بهرزه. سهري قيت رادهگرى. له كاتى كورك بووندا سههري بۆر دهبيخ. گهرووى خاليكى گهورهى سوورى ليهه كه له دوورهه رهش دهنوئينى. پشتى رهشى مهبله و قاوهييهه. بهرزگى سپيهه. (30)

توره مەى ره شيشه (19F)

Family TURDIDAE

رهنگاو رهنگن، دهنگخوشترين بالندهكان له ناو ئهه توره مەيه دان. دندووكيان تارپادهيهك باريكه. لاقيان بههتزه. لهه توره مەيه دا چه نه دهسته بالندهى ويكنه چوو كۆبوونه ته وه كه بریتين له: آ- بۆقژهكان، ب- بولبولهكان، پ- بووكه سوورهكان، ت- ره شيشهكان، ج- كلک سوورهكان، چ- كه له كه ترهكان، ح- گابه له كهكان، خ- گهروو شينهكان.

آ- بۆقژهكان Thrushes

✱ قهشمه ره (؟)

ئهم دهسته به بریتين له: بۆقژهى بنهوشى، بۆقژهى كيتوى.

بۆقژه-ى بنهوشى (121)

طرقه بنفش
Monticola solitarius
Merle bleu
Blue Rock Thrush

۲۰ سانتيميتره. نيرهيان پهه و بالى بۆرى ئامال شينى تونده و زستانان رهش هه لدهگرى. ميبهيان پشتى قاوهيى مهبله و شينه، بهرزگى كالتره و ههروهها خهتى قاوهيى ئامال بۆرى تيدايه. ئهم بالندهيه به بالى شوپروه له سهه بهردان هه لدهنيشى و ههه كه كه سيك لىي نزيك بۆوه، ده رده په رى و به فرين دوور ده بيتته وه. ته نيا ده ژى. له بيبان، شوپنى به رده لان، داوينى كيتوان ده ژى. له كونه به رد و ره وه ز و خانواندا هيلانه ساز ده كا. (296)

بۆقژه-ى كيتوى (122)

طرق كوهى
Monticola saxatilis
Merle de roche
Rock Thrush

۱۹ سانتيميتره. سهري كلكى ئهم بالندهيه شى رهنگه و ئهستورايبى كلكى قاوهييهه. نيرهيان سهه و مل و شانى شينى ئامال قورقوشمى كاله، بالى مهبله و رهشه و بهرزگى نارنجى ئامال شيهه. زستانان بههوى پهيدا بوونى خهتى ئامال زهردى دهورى په رهكانى، ئهه رهنگانه جوان ديار ناكهن، پهه و بالى بۆرى خالخال دهبيخ. ميبهيان پشتى پر له خاله و جارى و ايه نيشانهى سپيايى تيدايه. بهرزگى خالخالى زهردواشه. ئهم بالندهيه به ته نيا ده ژى و به دايم خو نه ديو ده كا. كلكى هه لده ته كيتوى. له شوپنى ئاوالا، ناو به رده لان و دارى كيتوان ده ژى. (296)

ب- بولبوله کان Nightingales

نهم دسته يه بریتین له: بولبول، بولبولی خالخال، بولبولی خورما، زره بولبول.

بولبول (123)

بلبل

Luscinia megarhynchos

Rossignol philoméle

Nightingale

* بلبل، بویل، واف (؟)

۱۶ سانتیمیتیره. نیره و مییه یه یک رهنگه. کلکی شتی نامال قاوه ییسه، پشتی قاوه ییسه، بهرزگی قاوه یی نامال بوره که له زگ و ملیه وه سپی ده بیج. به باری خالخاله. به ته نیا ده ئی و زیاتر خو نه دیو ده کا. له جهنگه، میسه ی شه دار و نیو په رژینان ده ئی. له نیو پنچکه دروان له نه دیو هیلانه ساز ده کا.

هاوینان زوره. (295)

بولبول-ی خالخال (124)

بلبل خالدار

Luscinia Luscinia

Rossignol progné

Thrush Nightingale

۱۶ سانتیمیتیره. نیره و مییه یه یک رهنگه. وهک بولبولی ناسایی ده چچ، به لام کلک و له شی پر رهنگه تر؛ قاوه یی نامال زهیتوونیه. له نزیکه وه سینگی خالخالی نامال قاوه یی ده نویتین. کرده ی وهک بولبوله. له میسه لانی پر و شه دار، له ناو گیا و گولتی زونگ و زه لان ده ئی. (295)

بولبولی خورما (125)

بلبل خرما

Pycnonotus leucotis

Bulbul á oreillons blancs

White-eared Bulbul

۱۸ سانتیمیتیره. نیره و مییه یه یک رهنگه. سهر و مل و گه رووی ره شه، خالی سپی گه وره ی له لاجانگییه. پشتی قاوه یی کاله. بهرزگی بوری چلکنه. ژیر پاشه لی زهرده.

کلکی ره شه و سهری کلکی سپیه. سهری نیمچه کاکولتی هیه. به جووت و پؤل ده گهرین. له و شویتانه ی تاک تاک داری لیبه، له نیو باغی خورما، له زهویوزاران و ته نانه ت له شاران ده بیترن. له سهر پنچک و دار هیلانه ساز ده کا. (231)

زره بولبول (126)

دم چتری

Cercotrichas galactotes

Agrobate roux

Rufous Bush Chat

۱۵ سانتیمیتیره. نیره و مییه یه یک رهنگه. له شی باریک و قاچی دریتزه. کلکی شی رهنگه؛ وهک چه تر هه لی ده دا، سهری به له که. پشتی قاوه یی نامال بوره. بروی نامال سپیه. بهرزگی به رهنگی خاکیه. له سهر پنچکان که هه لده نیشی بالان که مییک شور راده گری و کلکی قستی ده جووتینیه وه. له نیو باغ، داره میو، دارخورما و دار زهیتوونان ده ئی. له نیو په رژین و سهر داره گز هیلانه ده کا. هاوینان زوره. (295)

ب- بووکه سووره کان Robins

نهم دسته يه بریتین له: بووکه سووره، بووکه سووره ی ئیرانی.

بووکه سووره (127)

سینه سرخ

Erithacus rubecula

Rouge-gorge familier

Robin

۱۳.۵ سانتیمیتیره. نیره و مییه یه یک رهنگه. سینگ و مل و نیوچاوانی نارنجییه، پشتی قاوه یی زهیتوونیه، بهرزگی نامال سپیه. کلکی قاوه یی تونده. به باری رهنگی نارنجییه و له شی پر له خهت و خال. له باغ، سهر په رژین و میشان ده ئی. له کون و نیو په رژیندا هیلانه ساز ده کا. زستانان زور هه یه. (294)

بووکه سووره-ی ئیرانی (128)

سینه سرخ ایرانی

Irania gutturalis

Irani á gorge blanche

White-throated Robin

۱۷ سانتیمیتیره. نیره یان پشتی بوری نامال شینه. لاجانگی ره شه. برۆ و گه رووی

سپییبه. سینگ و تهنیشتی سووری نارنجییه، کلکی ره شه. مییه یان ره شایی لاجانگی نییه. پشتی قاوهیی تونده و بهرزیگی له هی نییره کالتره. ئەم بالندهیه خۆ هشار ددها. له لیتره واری بهروو، دۆل و نشیوی بهردهلان که جی جی پنچکی کورتی لی روان دهژی. له خوارهوی پنچکان هیلانه ساز دهکا. هاوینان زۆره. (293)

ت- ره شیشه کان Thrushes

بریتین له: ره شیشه، ره شیشه ی باغی، ره شیشه ی بال سوور، ره شیشه ی پشت شی، ره شیشه ی گهردن به خال، ره شیشه ی گوره، ره شیشه ی مل رهش.

ره شیشه (129)

توکای سیاه
Turdus merula
Merle noir
Blackbird

۲۵ سانتیمیتره. نییره له مییه گه وره تره و ته و او ره شه. دندووک و جه غزه ی دهوری چاوی نارنجییه. مییه پشتی قاوهیی تونده و بهرزیگی قاوهیی کال. ملی خالخاله و دندوکی قاوهیی کال. به باری تووکی خورمایی رینگ و خالخاله. نییره به باری رهشی قاوهیییه و دندوکی مه یله و ره شه. ئەو بالندهیه له سه ره عه رز چینه دهکا. کلکی وهک چه تر لیده کا و قیستی راده گری و بالان شوژ دهکا. له لیتره وار و باغاندا دهژی. له نییو په رژیان و میچی ته ویله و هۆلان هیلانه ساز دهکا. زستانان زۆر ده بیئرئ. (296)

ره شیشه-ی باغی (130)

توکای باغی
Turdus philomelos
Grive musicienne
Song Thrush

۲۲ سانتیمیتره. نییره و مییه ی یهک رهنگه. پشتی نامال قاوهیی و بهرزیگی خالخاله. سینگ و تهنیشتی مه یله و زهردی خالخاله. دهوری چاوی سپییبه. له سه ره عه رز چینه دهکا. نییو په هلدئ و راده وهستی. له قه راغ ناوه دانیان، له باغچۆله و لیتره وار و نیو په رژیان دهژی. له نییو پنچک و په رژیان و خانووان هیلانه ساز دهکا. زستانان زۆر ده بیئرئ. (313)

ره شیشه-ی بال سوور (131)

توکای بال سرخ
Turdus iliacus
Grive mauvis
Redwing

۲۱ سانتیمیتره. نییره و مییه ی یهک رهنگه. له هه موو ره شیشه کان بچو و کتره. وهک ره شیشه ی باغی ده چی به و جیا وازییه که برۆی کاله. سینگ و تهنیشتی ری پییه نهک خالخال. زستانان له ده ورو بهری ناوایییان ده بیئرئ. هه م له شوینی ناوه لا و هه م له ناو جهنگه لی چه دهژی. (313)

ره شیشه-ی پشت شی (132)

توکای پشت بلوطی
Turdus pilaris
Grive litorne
Fieldfare

۲۵ سانتیمیتره. نییره و مییه ی یهک رهنگه. سه ره و دامینی بۆره. پشتی شی رهنگه و کلکی نامال رهش. مل و سینگی نامال زهرده و خه تی رهشی تیدایه. تهنیشتی پر خالی رهش. له فریندا پاشه لی بۆری نامال شین و ژیر بالی سپی ده نوینی. قیت و سل له سه ره عه رز هه لده نیشتن. زستانان له شوینی رووت، له ناو زهویوزاران و قه راغ په رژیان چینه دهکا. (313)

ره شیشه-ی گهردن به خال (133)

توکای طوقی
Turdus torquatus
Merle á plastron
Ring Ouzel

۲۴ سانتیمیتره. نییره په ر و بالی ره شه. خه تیکی پانی سپی به نیوان مل و سینگیدا هاتوه. مییه نامال قاوهیییه و خه تی سپی سینگی بۆر و باریکه. به باری ئەو خه ته ی نییه و تووکی پر خاله. توند ده فری. کاتی مه ترسی به خواره پیچیه ده فریته پشت بهرد و ره و زان، خالکی گه وری بۆری له سه ره شابالی هه یه. له کیتو و ته پۆلکه ی پر گیا و گۆل دهژی. له نییو پنچک و بهرد له نریک جۆباران هیلکه دهکا. (296)

رەشیشە-ی گەورە (134)

توکای بزرگ
Turdus viscivorus
Grive draine
Mistle Thrush

٢٤ سانتیمیتره. نێره و مێیهی یهك رهنگه. پشتی ئامال بۆره، بهرزگی خالخاله. له فریندا ژێر بالی سپی دیاری دهكا. پاشه‌لی بۆری ئامال قاوه‌یییه. سینگی زهردواشه. ئه‌و بالندهیه خو‌نه‌دیو دهكا. له فریندا به‌هێزه. به‌باری پشتی خالخاله. له باغی گه‌وره، باغی میوه و لیتره‌واران ده‌ژی. له‌سه‌ر دار هیتلانه دهكا. پایزان به‌گه‌ل ده‌بینرێن. زستانان زۆر ده‌بن. (313)

رەشیشە-ی مل پەش (135)

توکای گلوسیا
Turdus ruficollis
Merle á gorge noire
Black-throated Thrush

٢٣ سانتیمیتره. نێره سه‌ر و مل و سینگی ره‌شه. به‌رزگی سپییه. مێیه پشتی ئامال قاوه‌یییه. مل و سینگی مه‌یله و سپییه و پره له خال و خه‌تی ره‌ش. له فریندا ژێر بالی ئامال زه‌ردی وه‌ده‌ر ده‌که‌وی. زستانان له قه‌راغ گوند و زه‌ویوزاران ده‌بینرێن. (313)

ج- کلک سووره‌کان Redstarts

بریتین له: کلک سووره، کلک سووره‌ی پشت شی، کلک سووره‌ی پەش، کلک سووره‌ی کیتی.

کلک سووره (136)

دم سرخ معمولی
Phoenicurus Phoenicurus
Rouge-queue á front blanc
Redstart

١٤ سانتیمیتره. نێره دهم و چاو و ملی ره‌شه. نێوجاوانی سپییه. پشتی بۆره. لاتنه‌نیشتی ئامال شیییه. پایزان ره‌شایی ملی کالتر ده‌بن. مێیه پشتی قاوه‌یی مه‌یله و بۆره و به‌رزگی زه‌رد ده‌نوێنن. به‌باری سینگی پنۆک پنۆکه و کلکی خورمایی رهنگه. له ره‌وه‌ز، خانووبه‌ره، به‌رده‌لانی قه‌دپال و نێو داره‌میوان ده‌بینرێن. له کونی دیوار، ره‌وه‌ز و خانووان هیتلانه ساز ده‌کا. زستانان زۆر هه‌یه. (294)

کلک سووره-ی پشت شی (137)

دم سرخ پشت بلوطی
Phoenicurus erythronotus
Rouge-queue d' Eversmann
Eversmann's Redstart

١٤.٥ سانتیمیتره. نێره به‌هاوینان په‌ر و بالی سه‌ر و پاش ملی بۆری کاله و خه‌تیکی ره‌شی له ده‌وری چاوی هه‌یه و هه‌تا ملی کشاوه. سینگ، به‌رزگ، پشت و کلکی سووری کاله. هه‌ر دوو بالی ره‌شه و خالی گه‌وره‌ی سپی تێدایه، مێیه پشتی قاوه‌یی ئامال بۆره. کلک و پاشه‌لی وه‌ك نێره ده‌چن. بالی رهنگ خو‌لینه. خالی گه‌وره‌ی سپی هه‌یه. به‌رزگی سپی ئامال بۆره. له‌نێو دار و پنچک و زه‌ویوزاران ده‌بینرێن. زستانان زۆر هه‌یه. (293)

کلک سووره-ی ره‌ش (138)

دم سرخ سیا
Phoenicurus ochruros
Rouge-queue noir
Black Redstart

١٤ سانتیمیتره. نێره و مێیه له هه‌موو وه‌رزه‌کاندا کلکیان خورمایییه و ده‌یله‌رێن. شاقه‌لیان خورمایییه. ژێر بالیان ره‌شه. نێره ته‌واو ره‌شه و خالی سپی سه‌ر بالی هه‌یه. پایزان رهنگی کال ده‌بێته‌وه و خالی سپی بالی نامێنن. رهنگی مێیه و باری ئه‌م بالنده‌یه وه‌ك کلک سووره‌یه، به‌لام تاریکتره. به‌رزگیان بۆری تاریکه. له ره‌وه‌ز، خانووبه‌ره، قه‌دپالی به‌رده‌لانی کتیوان و نێو داره‌میوان ده‌بینرێن. له کونی دیوار، ره‌وه‌ز و خانووان هیتلانه ده‌کا. زستانان زۆر هه‌یه. (294)

کلک سووره-ی کیتی (139)

دم سرخ کوهی
Phoenicurus erythrogaster
Rouge-queue de Guldénstätt
Guldénstätt's Redstart

١٧ سانتیمیتره. وه‌ك کلک سووره ده‌چن، به‌لام له‌و گه‌وره‌تر و کلک درێژتره. نێره ته‌پلی سه‌ر و پاشه‌ستۆی مه‌یله و زه‌رده و خالی گه‌وره‌ی سپی له‌سه‌ر بالیه‌تی. مێیه وه‌ك کلک سووره ده‌چن، به‌لام له‌و گه‌وره‌تره. بالی پنۆکی سپی تێدایه. پایزان ده‌وری شوێنه‌ ره‌شه‌کانی له‌شی نێره زه‌رد هه‌لده‌گه‌رن. له‌سه‌ر ته‌پۆلکه‌ی به‌یار و پرووته‌نان و له‌ناو به‌رد و ره‌وه‌زان ده‌بینرێن. له‌نێو به‌ردان هیتلانه ساز ده‌کا. (293)

چ- که له که تره کان Wheatears

* حیساب کره، که له گاتره

بریتین له: که له که تره، که له که تره ی به له ک، که له که تره ی به له کی باشووری، که له که تره ی به له کی روژه لاتی، که له که تره ی بیابانی، که له که تره ی پاشه ل سوور، که له که تره ی پشت سپی، که له که تره ی دهستان، که له که تره ی سهر رهش، که له که تره ی کلک سپی، که له که تره ی گوی رهش.

که له که تره (140)

چکچک کوهی
Oenanthe oenanthe
Traquet motteux
Wheatear

۱۴.۵ سانتیمیتره. پاشه لی نیره و مییه سپییه و سهری کلکیان ره شه. نیره وهرزی هیلکه و جووچکه پشتی بوزی نامال شینه، برزی سپی و پانه. لاجانگ و گویی ره شه (پایزان قاوه بییه). بهرزی مه یله و زرده. پایزان پشتی قاوه بیی هه لده گه ری. به دهنی نامال زرد ده بی مییه وهک نیره ی پایزان ده چی. نه و بالنده یه زور ناارامه و حه جینی نییه. دایه بو نه و لاو نه ولا دئ و ده چی و کلک پان ده کاتوه و هه لیده ته کیتنی. له چیمه ن، له وهرگه ی کویتستانان، ره وهرزی شاخان و له بیابانان ده زی. له کونی بهر داندان هیلانه ساز ده کا. هاوینان زور ده بیتری. (274)

که له که تره-ی به له ک (141)

چکچک ابلق
Oenanthe pleschanka
Traquet pie
Pied Wheatear

۱۴ سانتیمیتره. نیره پشت و مل و سینگی ره شه. بهرزی سپییه. سهر و پاش ملی هاوینان سپییه و زستانان نامال بوز. جاری وایه سپیایی شابالی قهراغ کلکی هه تا تاخر ده روا، به لام هه میسه سهری کلکی ره شه. شاپه ری بالی هاوینان رهش و زستانان دهوری مه یله و زرد ده بی. مییه سهر و پشتی قاوه بیی و بهرزی زهردواشه. کلکی سپییه و سهری کلکی ره شه. بالی ره شه و خه تی نامال سپی تیدایه. برزی سپی ده چی. نه و بالنده یه له سهر پنچک و دار هه لده نیشی وهک په ره له که راوی ده کا. له زهوی بهر ده لان و داوینی کیتوان ده زی. له کوندا هیلانه ساز ده کا. هاوینان زور ده بیتری. (275)

که له که تره-ی به له کی باشووری (142)

چکچک ابلق جنوبی
Oenanthe lugens
Traquet deuil
Mourning Wheatear

۱۳.۵ سانتیمیتره. نیره و مییه یهک رهنگن و وهک نیره ی که له که تره ی به له ک ده چن، به لام سپیایی سینگیان هیچ کات زرد هه لده گه ری. تووکی ژیر پاشه لی خورمایه ی رهنگه. له کاتی فریندا خالیکی گه وهره ی سپی له بالیدا وهدیار ده که وی. له دژل و دهری تهنگی بهر ده لانی و داوینی ره وهرزی کویتستانان و بیابانی نیشک ده زی. له نیتو بهر داندان بیان کونی که ندالی چومان هیلانه ساز ده کا. هاوینان زور ده بیتری. (276)

که له که تره-ی به له کی روژه لاتی (143)

چکچک ابلق خاوری
Oenanthe picata
Traquet pie d'Orient
Eastern pied Wheatear

۱۵.۵ سانتیمیتره. نیره ی نه و بالنده یه له نیراندان سی جوړه بینراوه. جوړی یه که م (picata) سهر و پاش ملی و سینگی ره شه، به لام پاشه ل و خواره وهری سینگ و بهرزی سپییه. جوړی دووهم (Capistrata) وهک جوړی یه که مه، به لام ته پالی سهری سپی نامال بوړه و جوړی سیهه م (opistholeuca) بهرزی هه موو ره شه. مییه ی ههرسپک جوړ قاوه بیی خاکیه. پاشه لی سپییه. له زهوی بهر ده لان و ره وهرزی به پنچک ده زی. له به ستینی چه می نیشکدا ده بیتری. له کونی بهر داندان هیلانه ساز ده کا. (293)

که له که تره-ی بیابانی (144)

چکچک بیابانی
Oenanthe deserti
Traquet du desert
Desert Wheatear

۱۴.۵ سانتیمیتره. نیره و مییه ی نه و بالنده یه کلکیان ته واره شه و قهراغ کلکیان سپییه. شاقه لیان سپییه. مییه ملی سپییه و باله کانی قاوه بیتری. نیره مل و په ری شانی ره شه. پایزان دهوری ره شایی ملی سپی هه لده گه ری. زستانان له زهویوزاری قهراغ به یاران ده بیتری. (275)

که‌له‌که‌تره-ی پاشه‌ل سوور (145)

چکچک دم سرخ
Oenanthe xanthoprymna
Traquet á queue rousse
Red-tailed Wheatear

۱۴ سانتیمیتیره. نیره‌ی نهو بالنده‌یه سین جوړی هه‌یه. له ههر سین جوړدا پشتی قاوه‌یی خاکییبه و به‌رزگی سپی بوره. پشتی به‌لای پاشه‌لیوه نامال زهرده. له زورترین توره‌مه‌ی نهو بالنده‌یه (chrysopygia) دا، نیره‌ی سه‌ری ره‌ش نییبه و سپیایی ده‌وری کلکیشی نییبه. دوو جوړی تری (Xanthoprymna و Cummingi) که له داوینتی رۆژئاوای کتیه‌کانی زاگرو‌سدا بینراوه. دم و چاو و ملیان ره‌شه و که‌مییک سپیایی له‌سه‌ری شابالیاندا ده‌بینرئ. مییبه‌ی ههر سین جوړ وه‌ک نیره‌ی جوړی یه‌که‌م ده‌چئ. له دۆل و ده‌ره‌کان و په‌وه‌زی که‌م گیاوگولی کتیه‌کان ده‌ژی. له‌نیو به‌ردان هیلانه ده‌کا. (276)

که‌له‌که‌تره-ی پشت سپی (146)

چکچک پشت سفید
Oenanthe finschii
Traquet de finsch
Finsch's Wheatear

۱۴.۵ سانتیمیتیره. نیره‌ی سه‌ر و پشتی هه‌تا ده‌گاته کلکی سپیبه. سه‌ری کلکی ره‌شه. ده‌وری چاو و مل و بالی ره‌شه. سینگ و به‌رزگ و پاشه‌لی سپی تولخه. مییبه‌ی نهو بالنده‌یه وه‌ک مییبه‌ی که‌له‌که‌تره‌ی گوئ ره‌ش ده‌چئ، به‌لام په‌ر و بالی بوړی نامال زهرده. له داوینتی په‌وه‌ز و به‌رده‌لانان، له ته‌پۆلکه و زه‌وی چانراو ده‌ژی. له‌نیو به‌رد و کونان هیلانه ده‌کا. (293)

که‌له‌که‌تره-ی ده‌شتان (147)

چکچک دشتی
Oenanthe isabellina
Traquet isabelle
Isabelline Wheatear

۱۶ سانتیمیتیره. نیره و مییبه‌ی یه‌ک په‌نگه. سه‌ر و دندووکی له‌چاو نه‌وانی دیکه که‌وره‌تر دیاری ده‌کا. کلکی بوړی کاله. په‌نگی نهو بالنده‌یه تا راده‌یه‌ک بوړ و په‌شایی بالی کاله. هه‌لاتنی له‌سه‌ر عه‌رز له‌گه‌ل نه‌وانی دیکه جیاوازی هه‌یه. له‌ده‌شت و به‌یار داوینتی کتوان ده‌ژی. زستانان له شوینتی خیزه‌لان ده‌بینرئ. (275)

که‌له‌که‌تره-ی سه‌ر ره‌ش (148)

چکچک سر سیاه
Oenanthe alboniger
Traquet de Hume
Hume's Wheatear

۱۶.۵ سانتیمیتیره. نیره و مییبه‌ی یه‌ک په‌نگه. سه‌ر و پشت و بالی ره‌شی نامال شینه. سینگ و به‌رزگ و پاشه‌لی سپیبه. به‌باری تووکی ره‌شی نهو بالنده‌یه سوورگوتزیبه. له‌سه‌ر ته‌پۆلکه‌ی به‌رده‌لانی و به‌یار و دۆل و ده‌ره‌ی کتوان ده‌ژی. به‌ده‌گه‌من دپته ده‌شتایی. له‌نیو به‌ردان هیلانه ساز ده‌کا. (276)

که‌له‌که‌تره-ی کلک سپی (149)

چکچک دم سفید
Oenanthe monacha
Traquet á capuchon
Hooded Wheatear

۱۷ سانتیمیتیره. دندووکی له‌وانی دیکه درتیرتیره. نیره‌ی نهو بالنده‌یه سه‌ری سپیبه. ده‌وری چاو و مل و سینگ و بالی ره‌شه. به‌رزگ و دامینتی سپیبه. کلکی ره‌شه و ده‌وری کلکی سپیبه. مییبه‌ی بوړی نامال زهرده. کلکی قاوه‌یی تونده و ده‌وری کلکی مه‌یله‌و زه‌رد یان سپی چلکنه. نهو بالنده‌یه زور که‌م هه‌یه. له دۆل و ده‌ره‌ی دووره ده‌ست و به‌رده‌لان ده‌ژی. (276)

که‌له‌که‌تره-ی گوئ ره‌ش (150)

چکچک گوش سیاه
Oenanthe hispanica
Traquet oreillard
Black-eared Wheatear

۱۴.۵ سانتیمیتیره. نیره‌یان دوو جوړه. جاری وایه خه‌تی پان و ره‌شی ده‌وری چاو و سه‌ر لاجانگی هه‌یه، ملی سپیبه. جاری و اشه‌ ره‌شایی سه‌ر دم و چاوی هه‌تا ملی داده‌گرئ. له‌شی زه‌ردی نامال بوره که به‌لای پاشه‌لیوه سپی هه‌لده‌گه‌رئ. به‌رزگی سپی و اشه. بال و شانی ته‌واو ره‌شه. نهو بالنده‌یه پایزان مه‌یله‌و زه‌رد ده‌بئ. مییبه‌ی وه‌ک که‌له‌که‌تره ده‌چئ، به‌لام لاجانگی بوړتر و بالی ره‌شتر و پاشه‌لی سپیبه. له‌سه‌ر دار هه‌لده‌نیشئ. له داوینتی به‌رده‌لانی کتوان و نهو شوینانه‌ی تاک و ته‌را داری لی بی ده‌ژی. له کونی دیوار و به‌ردان هیلانه ساز ده‌کا. (275)

ح- گابه‌له‌که‌کان Stonechats

بریتین: له گابه‌له‌که، گابه‌له‌که‌ی بال به‌له‌ک، گابه‌له‌که‌ی ری ری.

گابه‌له‌که (151)

چک

Saxicola torquata

Traquet pâtre

Stonechat

۱۲.۵ سانتیمیتیره. نیره سهر و ملی ره‌شه و توقی ملی سپییه و خه‌تیکي سپی به‌بالیدا کشاوه. پشتی ره‌شی نامال بۆره و پاشه‌لی بۆر دهنوتنی. کلکی ره‌شه. سینگی مه‌یله و زهرده و ژیر پاشه‌لی زهردی تولخه. بار و مییه پشتیان قاوه‌یییه و ری رتی ره‌شه. سپیایی پاشه‌لیان نییه. له‌سهر پنچک و سیمی دارتیلان هه‌لده‌نیشی و کلک و بالی هه‌لده‌ته‌کتینی. له زه‌ل و زۆنگ و نیو پنچک و زه‌ویوزاران ده‌ژی. له‌نیو گیا و بن پنچکان هیلانه ده‌کا. (274)

گابه‌له‌که-ی بال به‌له‌ک (152)

چک ابلق

Saxicola caprata

Tarier pie

Pied Stonechat

۱۲.۵ سانتیمیتیره. نیره و په‌ر و بالی ته‌واو ره‌شه. خالیکي سپی گه‌وره‌ی له‌سهر باله. پاشه‌ل و به‌رزگی سپییه. پایزان په‌ری ده‌وره‌ی ده‌بیتته خورماییه. مییه قاوه‌یی خاکییه. پاشه‌ل و تووکی سهر کلکی قاوه‌یی نامال نارنجییه. بال و کلکی قاوه‌یی تونده. پایزان قه‌راغی بۆر هه‌لده‌گه‌ری. له‌نیو پنچکی زه‌وییان. ده‌شت و داوینی کتیوان ده‌ژی. له‌نیو پنچکاندا هیلانه ده‌کا. (293)

گابه‌له‌که-ی ری ری (153)

چک بوته‌ای

Saxicola rubetra

Traquet tarier

Whinchat

۱۲.۵ سانتیمیتیره. وه‌ک مییه‌ی گابه‌له‌که ده‌چی. چاوی که‌وتوونه نیو خه‌تیکي سپی. خالی له‌سهر کلکی هه‌یه. لاجانگ و سهر و پشتی نیره ری رتییه. خه‌تی سپی

به‌چاویدا کشاوه. بالی ره‌شه و خالی سپی تیدایه. سینگ و ملی نامال زهرده. مییه ره‌نگی روونتره و خه‌تی چاوی مه‌یله و زهرده. خالی سپی سهر بالی بچووکتره. به‌باری خالی سپی سهر بالی نییه. له زۆنگ و زه‌ل و نیو پنچک و زه‌ویوزاران ده‌ژی. له‌نیو گیا و بن پنچکان هیلانه ساز ده‌کا. (274)

خ- گه‌رووشینه Bluethroat

گه‌رووشینه (154)

گلو آبی

Luscinia svecica

Gorgebleue

Bluethroat

۱۴ سانتیمیتیره. وه‌ک کلک سووره ده‌چی، به‌لام زۆریه کلکی پان ده‌کاته‌وه و هه‌لیده‌ته‌کتینی. نیره به‌هاران ملی شین دهنوتنی. دوو خه‌تی ره‌ش و قاوه‌یی نه‌و شینایییه له‌سینگی جوئ ده‌کاته‌وه. پایزان ملی شین به‌له‌که. مییه ملی سپییه و دیغی ره‌شی له‌ده‌وری هه‌یه. به‌باری قاوه‌یی ری رتییه و نه‌ستوورایی کلکی خه‌نه‌یییه. له‌میشه‌لان و گیاو‌گۆلی ناو زه‌ل و زۆنگ و په‌رژینی چر ده‌ژی. له‌سهر سه‌ول و بی و ناو پنچکی زه‌لان هیلانه ده‌کا. زستانان زۆر ده‌بینری. (294)

تۆرهمه‌ی ره‌وره‌وه (20F)

Family CHARADRIIDAE

* راو‌راوتیلکه

له‌ته‌نکاوان ده‌بن. دندووکیان تیژه. توند ده‌فرن. پتیرۆن. کاتی چینه سهر و کلکیان زوو زوو ده‌جوولیننه‌وه. زۆریه‌یان کۆچهرین و به‌پۆل ده‌گه‌رین. نیره و مییه‌یان یه‌ک ره‌نگه. له‌سهر عه‌رز له‌رووته‌ن هیلانه ساز ده‌کهن. جووچکه‌یان هه‌ر که له‌هیلکه هاتنه‌ده‌ر ده‌توانن هیلانه به‌جی بیلن. دانه‌ویله و گیانله‌به‌ری ورد ده‌خۆن. بریتین له: به‌ردگتیره، ده‌یدومه‌ک، ره‌وره‌وه بۆره، ره‌وره‌وه زیره، ره‌وره‌وه زیره‌ی ئاسیایی، ره‌وره‌وه‌ی بچووک، ره‌وره‌وه‌ی خیزی، ره‌وره‌وه‌ی سینگ شی، ره‌وره‌وه‌ی قرژالگر، ره‌وره‌وه‌ی کتیوی، ره‌وره‌وه‌ی گه‌ردن به‌خالی بچووک، ره‌وره‌وه‌ی گه‌ردن به‌خالی گه‌وره، زیقاوه، زیقاوه‌ی ده‌شتی، زیقاوه‌ی کلک سپی.

بهردگيره (155)

سنگ گردان
Arenaria interpres
Tournepieperre á collier
Turnstone

۲۲ سانتیمیتیره. بالندهیه کی پهنگا ورهنگه. لاقی کورت و نارنجییه. دندووکي پشه و قوله و تیره. هاوینان پشتی بهرپهنگی شیی تونده و خالی پشه تیډایه. سهری بهلهکه. زگی سپییه و بهرسینگی پشه. زستانان قاوهیی نامال بؤر دهیی و گهرووی پتر سپی هلهگه پری. لهکاتی چینه دا بؤر دوزینه وهی خوارده مهنی شتی وهک بهرد و گویماسیلکه هلهگیر وهرگیر دهکا. له خیزه لان و قهراغ ده ریا ده بیئرئ. (124)

دهدومهک (156)

دیدومک
Vanellus indicus
Vanneau de l'Inde
Red-Wattled Lapwing

۳۱ سانتیمیتیره. سهر، مل و بهرسینگی پشه. لاجانگی سپییه. پشتی قاوهیی تونده، نم قاوهیییه له بالیدا نامال سوور دهیی. زگی سپییه، ههروهه کلکیشی سپییه و سهر کلکی پشه. له پیش چاویدا زیاده گوشتیکی سوور خو دهنوتی. دندووکي سووره و سهری دندووکي پشه. لاقی زهرده. زیاتر بهجوت ده بیئرین. له قهراغ ناوی شیرن و کهشوان دینه بهرچاو. له سهر عهرز له جیتی رووت هیلانه ساز دهکا. (148)

ره ورهوه بؤره (157)

سلیم خاکستری
Pluvialis squatarola
Pluvier argenté
Grey plover

۲۷ سانتیمیتیره. کاتی هیلکه کردن و کورک بوون بهرزگی پشه و پشتی مهیلوه و سپییه. له تهواوی سالدا بهدنی پتهو، دندووکي نهستور، چاوی گهوره، په رکانی بن بالی پشه. پاشه ل، کلک و خه تی بالی سپییه. نیره هاوینان خالی سپی له سهر پشتیدا ده بیئرئ؛ کهچی زستانان بؤری مهیلوه قاوهیییه. نم بالندهیه بهباری زهردباوه. له قهراغ ته نکاو و بهستینی خیزه لانی ده ریا دا ده بیئرئ. (124)

ره ورهوه زیره (158)

سلیم طلائی
Pluvialis apricaria
Pluvier doré
Golden plover

۲۷ سانتیمیتیره. پشتی پشه و خالی خه نهیی تیډایه. هاوینان بهرزگ و سینگ و ملی هه تا دهگاته دندووکي پشه. له پاشه لیه خه تیکی سپی دهست پیډه کا هه تا سهر بروی. نهو خه ته سپییه پهنگی پشت و زگی لیک جوئی دهکاته وه. زستانان مل و بهرسینگی سپی هلهگه پری. له زهویوزار، شهت و ناودر و قهراغ ده ریا ده بیئرئ. (124)

ره ورهوه زیره-ی ناسیایی (159)

سلیم طلائی خاوری
Pluvialis dominica
Pluvier doré asiatique
Asiatic Golden plover

۲۴ سانتیمیتیره. له ره ورهوه زیره بچووکتر و کزتره. ژیربالی شی باوه، تووکی قوولایی بن بالی بزه. هاوینان سهر پشت و بهرزگی رهشایی زورتره. زورتر له بهر ده لانی قهراغ ده ریا دا ده بیئرئ. (124)

ره ورهوه-ی بچووک (160)

سلیم کوچک
Charadrius alexandrinus
Gravelot á collier interrompu
Kentish Plover

۱۶ سانتیمیتیره. جیاوازی له گهل ره ورهوهی گهردن به خالی بچووک نهو په که: بهرزگی کالتره، لاوازتره، لاق و دندووک و قهیتانی دهوری چاوی پشه. دوو خالی گهوره و پشه له لاملیه تی. نیره بروی سپییه، نیچاوانی خورمایی پهنگه و خالیکی پشه تیډایه. مییه کالتره، خالی مهیلوه قاوهیی له لاملیه تی، نیچاوانی پشه نییه. نم بالندهیه لاقی پشه. له قهراغ ده ریا و ده ریاچهی سویر ده بیئرئ. له ته نکاو و خیزه لانان دهی و هه ره شوینانهش هیلانه ساز دهکا. (133)

رهورهوه-ی خیزی (161)

سلیم شنی
Charadrius Leschenaultii
Gravelot de Leschenault
Greater Sand Plover

۲۲ سانتیمیتیره. پشتی قاوهی مهیلو و بوره، بهرژگی سپییه. دندووکي رهش و نهستوره. لاقی زهیتوونی تونده. نیره له کاتی هیلکه و جووکه هلتینانی میتیه دا سینگی بهخال دهبی؛ خالهکهی شی رهنکه. تووکی گوپی رهش دهبی، خهتیکي رهشی له نیوچاوانی پهیدا دهبی. میتیه خالی سینگی کالتره. زستانان نیره و میتیه ویک دهچن. بهباری پشتی کالتره و تووکی دهووی سینگی شی رهنکه. له خیزهلان قهراغ چومان دهبنری. (148)

رهورهوه-ی سینگ شی (162)

سلیم سینه بلوطی
Charadrius asiaticus
Gravelot asiatique
Caspian Plover

۱۹ سانتیمیتیره. باریکه، لاق و ملی تارادهیک درپژن نیوچاوانی کال و برژی قاوهییه. هاوینان سینگی قاوهی سوورباوه؛ بهلای بهرژگیدا رهشه. له زستانان رهنگی سینگی کال دهپستهوه و بهحال دیاری دهکا. له شورهکات، بیابان و ناو زهویوزاریشدا دهبنری. زورتر له قهراغ ناو دهبی. (124)

رهورهوه-ی قرژالگر (163)

سلیم خرچنگ خور
Dromas ardeola
Pluvier crabier
Crab Plover

۳۶ سانتیمیتیره. نیره و میتیه یهک رهنکه. پهر و بالی بهلهکه. سهری تهواو سپییه. دندووکي رهش و نهستور و درپژه. لاقی نامال بور و درپژه. بهپول له قهراغ دهريا و زهل و گولان دهژبن. له کوناندا هیلکه دهکا. (148)

رهورهوه-ی کیتی (164)

سلیم کوهی
Eudromias morinellus
Pluvier guignard
Dotterel

۲۱ سانتیمیتیره. نیره له میتیه بچووکتیره. له مابهینی سینگ و زگیدا خهتیکي سپی پیداهاتووه. بهرژگی شی رهنگی نامال نارنجییه. سهری رهشه. برژی سپییه. زگی رهشه، پاشهل و کلکی سپییه. چ له وهزی زستاناندا و چ بهباری برژی بوره و بهرژگی ناوا رهنگاوپهنگ نییه؛ تهنیشت و سینگی قاوهییه. زستانان زورتر له خیزهلان، گول، شپوره و لهوهرگاندا دهبنری. (124)

رهورهوه-ی گهردن بهخالی بچووک (165)

سلیم طوقی کوچک
Charadrius dubius
Petit gravelot
Little Ringed Plover

۱۵ سانتیمیتیره. وهک رهورهوهی گهردن بهخالی گهوره دهچی، بهلام نهمهیان خهتی سپی و لاقی نامال زرده. مابهینی سه و نیوچاوانی خهتی سپی پیداهاتووه. دهنگ و شوپنی ژبنیسی لهگهل گهورهکه بیان فهرقی ههیه. له نزدیکهوه نالقهی زهردی چاوی دهبنری. بهباری خالی سینگی قاوهییه. له قهراغ شیرناوان بهتایبهت لهسه دورگه خیزهلانکانی ناو رووبارهکاندا دین و دهچن. زستانان لهسه خیزی قهراغ دهريا دهبنری. (133)

رهورهوه-ی گهردن بهخالی گهوره (166)

سلیم طوقی
Charadrius hiaticula
Grand gravelot
Ringed Plover

۱۹ سانتیمیتیره. زور و شیار و وربایه. خرین و قهلهوه. گهردن بهخاله (خالی رهش). لاقی نارنجییه. زور چوست و چالاکه. پشتی سوورگوژییه. ملی سپییه. دهوری چاوی رهشه. نیوچاوانی سپییه و کهمیک زهقه. دندووکي نارنجییه و سهری دندووکي رهشه. خهتی سپی بهبالیدا هاتووه. بهباری پشتی قاوهی رهنکه، خالی گهردن قاوهی رهش باوه، نه بالندهیه لاقی زهر و سهری کلکی سپییه. له تهنکاو خیزهلان و گولان دهبنری. (133)

زىقاوه (167)

خروس كولى
Venellus Vanellus
Vanneau huppé
Lapwing

* جيقۆله (؟)، دالداكه كۆسه (؟)، داوداوه كۆسته (؟)، داوداوه كۆسه (؟)، داوه كۆسته (؟)، زىرزيقاوله، زىرزيقاوله، زىقاوه، زىقاوه، زىقاوله شامى، زىقاوله، زىقزىقاوه، زىقوله، قى قى داوكه (؟)، قى قى رهجو (؟)، كهله شىرى مهرزه (؟).
۳۰ سانتىمىتره. پشتى رهشى ئامال شىنه، بهر زگى سىبىيه، پهړ و بالى برىقه دى.
كاكۆلى قيت و درتزه، لاجانگ و سهرى كلكى بهله كه. له كاتى فريندا پاست ناروا.
ناوه كه له دهنكى گيراوه. هيلكه ي خالخال و بۆره. نه گهر گيانله بهر نيك له هيلانه ي نزيك بيتته وه دست ده كا بهزىقه زىق و شالاوى بۆ دىنى و هه تا دوورى نه خاتته وه لىي نابتته وه. له ناو زهويوزار، قهراغ ئاوگر و تهنكاوان ده بىنرى. ههر له و شوتانه ش هيلانه ده كا. (123)

زىقاوه-ى دهشتى (168)

خروس كولى دشتى
Vanellus gregarius
Vanneau sociable
Sociable Plover

۲۹ سانتىمىتره. لاقى درتزه. له دوروه ئامال بۆر دهنوتى. سهرى رهشه، برۆى سىبىيه، سهرى بال و كلكى رهشه. هاوينا پووممت و خواره وى مى ئامال زهرد ده بى و ههروه ها سىنگ و پشتى بهره بۆرى مهيله و سىپى ههله گه رى. زگىشى رهنگ ده بى. زستانان نيشانه كانى سهرى و زگى بهرچا و نىبىه. له دهشتى خيزه لان و بهيارى كه نار زهويوزاران ده بىنرى. (123)

زىقاوه-ى كلك سىپى (169)

خروس كولى دم سفيد
Vanellus Leucurus
Vanneau á queue blanche
White-tailed Plover

۲۶.۵ سانتىمىتره. پشتى سوورخونه. نىتوچاوان و كلكى سىبىيه. شابالى بۆره. گهرووى سىبىيه و مى قاهدى كه م رهنگه. سىنگى بۆره و بهر زگى سىپى ئامال زهرد.

لاقى درتزه و زهرده. له شىرناو، زۆنگ و قهراغ ده رباچه كان ده بىنرى. له ناو گياوگۆلى كورت له سهر عهرز هيلانه ساز ده كا. (148)

تۆرهمه ي سورره (21F)
Family ÉMBERIZIDAE

بالنده ي دانه خۆرن. به قهرا چۆله كه ده بن. دندوو كيان كورته. زياتر له جىگاي ئاوه لا ده ژىن. پهړ و بالى نىره له مىبىه جوانتره. هه ندىك له وانه كاتى هيلكه و جوجكه به تىكرايى ده ژىن. زۆرىه دوور له ئاوا بىيانن. نىر و مىبىه يان وىك ناچن. له سهر دار، پنچك، زهوى و كوناندا هيلانه ساز ده كهن. برىتىن له: زهرده زىره، سوپره مىتره، سوپره ي رى رى، سوپره ي زه لان، سوپره ي سهر بۆر، سوپره ي سهر زه يتوونى، سوپره ي سهر شى، سوپره ي كىوى، سوپره ي لاجانگ سىپى، سوپره ي لاجانگ زهرد، سوپره ي لىمۆبى.

زهرده زىره (170)

زهرده پره سر سياه
Emberiza melanocephala
Bruant mélanocéphale
Black-headed Bunting

* زهرده جـوـره، زهرده زوره، زهرده وهره، زهرده وهلى، زهردى زره، زهردى وهرى، زهردى وهلى.

۱۶ سانتىمىتره. نىره بهر زگى ته واو زهرده، سهرى رهشه و تۆقى مىلى زهرده. پشتى شى رهنگه. كلكى تووكى سىپى تىدا نىبىه. پايزان سهرى قاهدى ههله گه رى. مىبىه پشتى قاهدى زه يتوونى رى رى رىبه و بهر زگى خهت و خالى نىبىه. تووكى ژىر پاشه لى زهرده. له نىتو پنچكان هيلانه ساز ده كا. هاوينا زۆر ده بىنرى. (339)

سوپره مىتره (171)

زهرده پره مزرعه
Emberiza calandra
Bruant proyer
Corn Bunting

* سوپوره مىتره

۱۷.۵ سانتىمىتره. له هه موو سوپره كان گه ورتره. پهړ و بالى قاهدى رى رى رىبه. تووكى سىپى له كلك و بالىدا نىبىنرى. بهه زى گه وره بى له ش و سهرى گه وره و خپ و

دندووکى ئەستور له چورە و باریکە جوئ دەکریتەوه. نیر و مێیهى یەک رەنگە. لاق و دندووکى زەردە. کاتى فرین قاچى شۆر دەبنەوه. له زەویوزار، کەنار پێگایان، زەوى به یار و سەر پەرژینان دەژى. لەناو گیای بلیند، نیتو پنچکى درکاو و ژیر پەرژینان هیلانە ساز دەکا. (339)

سورپه-ی پى پى (172)

زردەپره راهراه
Emberiza striolata
Bruant striolé
Striped Bunting

١٣ سانتیمیتەر. پشتى شى رەنگە و پى پى رەشى تێدايه. بەرزگى تەواو خورماييه کلکى قاوهیى ئامال رەشه و دەورى کلکى خورماييه. نیرە سەرى بۆرە و خەتى پى پى رەشى تێدايه و برۆى سپییه، مێیه قاوهییه و خەتى پى پى رەشى هەیه. له نشیتوی بەردەلانی کیتوان، به یاره بەردەلانی کە گیای کەم لى پروی دەژى. هەر و هەها له کاول و گوندانیش دەبینرئ. له نیتو بەردان هیلانە ساز دەکا. (340)

سورپه-ی زەلان (173)

زردەپره تالابى
Emberiza schoeniclus
Bruant des roseaux
Reed Bunting

١٥ سانتیمیتەر. نیرە سەر و ملی رەشه و تۆقى سپى هەیه. (ئەمە زستانان دەبیته قاوهیى پنۆک پنۆک) پشتى قاوهیى تونده و خەتى پى پى رەشى تێدايه و پاشەلى بۆرە. شاپەرى دەورى کلکى سپییه. بەرزگى سپى ئامال بۆرە و تەنیشتى پى پى رەشى مێیه سەرى قاوهییه و مژۆلى زەردى کالە. پاشەلى سوورخونە. مل و بەرزگى زەردى کالە. خەتى پى پى رەشى بەسینگ و تەنیشتىدا هاتوو. له زەل و قامیشەلانان دەژى. زستانان له زەویوزاران دەبینرئ. له نیتو گیاوگۆلى پر له نزیک عەرژ هیلانە دەکا. (338)

سورپه-ی سەر بۆر (174)

زردەپره سر خاکستری
Emberiza buchanani
Bruant á cou gris
Grey-necked Bunting

١٧.٥ سانتیمیتەر. نیرە و مێیه یەک رەنگە. سەر مل و لاسینگى بۆرە. چەنە و مل و خەتى ملی سپییه و خەتى خەنەیی تێدايه. بەرزگى خەنەیییه و خەتى پى پى توندی هەیه. دەورى چاوى سپییه. پشتى قاوهیى ئامال بۆرە و خەتى پى پى رەشى تێدايه. کلکى خەنەیی و شاپەرى دەورى کلکى سپییه. کردەوهى وەک سورپه سەر زەیتونیه. له نشیتوی بەردەلانی کیتوان و رەوز و دوندی کەم گیا دەژى. له سەر عەرژ له نیتو پنچکى کورتى ناو رەوهزان هیلانە ساز دەکا. (340)

سورپه-ی سەر زەیتونى (175)

زەردەپره سر زیتونى
Emberiza hortulana
Bruant ortolan
Ortolan Bunting

١٦ سانتیمیتەر. بەرزگى ئامال چیرەیییه و ملی زەردە. سەر و سینگی کەسكى زەیتونى کالە. خەتى ملی زەیتونیه. له نزیکەوه خەتى زەردى باریکى دەورى چاوى دەبینرئ. دندووکى چیرەیییه. پشتى قاوهیى پى پى رەشه. مێیه کالترە و کەسکایى سەرى زۆر نییه و خەتى وردى رەشى له سینگیدا هەیه. بەبارى قاوهییه. بەرزگى پى پى رەشه. له کویتستانان، شویتى نزم، باغ و نیتو پنچکان دەژى. له سەر عەرژ یان نزیک عەرژ له ناو گیاوگۆل هیلانە ساز دەکا. هاوینان زۆر هەیه. (339)

سورپه-ی سەر شى (176)

زردەپره سر سرخ
Emberiza bruniceps
Bruant á tête rousse
Red-headed Bunting

١٦ سانتیمیتەر. نیرە سەر و سینگی شى رەنگە. بەرزگ و دامینى زەردە. مێیه وەک مێیهى زەردەزێرە دەچن، بەلام پشتى شینایى هەیه و ژیر پاشەلى سپییه. له شویتى ئاوهلا و ناو پنچکان، زەویوزارى پەرژیندار و نزیک ئاوه دەژى. له خوارەوهى پنچکان هیلانە ساز دەکا. هاوینان زۆرە. (340)

سورپه-ی کینوی (177)

زردپره کوهی
Emberiza cia
Bruant fou
Rock Bunting

۱۶ سانتیمیتره. سهر و ملی بۆره. خه تی رهشی بهسهریدا کشاوه و دهوری چاوی داوه. کاتی چینه کردن کلکی فش دهکا و سپیایی کلکی دهرده که وئ. پشتی شی رهنکه و خه تی ری پئی رهشی تیدایه. پاشه لئی شیبیه و ری پئی نیبیه. بهرزگی شیبی ئامال زهرده. په ری و بالی مپییه توندتر و قاوه بیتره. خه تی ری پئی له سینگ و تهنیشتدا هه به. له قهراغ کیتوان، سهر دار و نزیک ده ریا دهژی. له سهر عهرز یان نزیک به عهرز هیتلانه دهکا. (339)

سورپه-ی لیموی (180)

زردپره لیمویی
Emberiza citrinella
Bruant jaune
Yellowhammer

۱۶ سانتیمیتره. نیره سهر و بهرزگی زهردی لیمویبیه. دامین و پشتی بهرهنگی شیبیه. پشت و تهنیشتی ری پئییه. کاتی فرین شاپه ری سپی که نار کلکی دیار ده که وئ. زهرداری په ری و بال له مپییه و باری ئه و بالنده یه دا که متره و خه تی ری پئی زیاتره؛ به تاییه ت له سهر یاندا. له زهوی و زاران، که نار ریگایان، شوینی ئاوه لای گوندان دهژی. له ژیر په رژین و که نار که ندالان هیتلانه ساز دهکا. (339)

سورپه-ی لاجانگ سپی (178)

زردپره گونه سفید
Emberiza leucocephala
Bruant á calotte blanche
Pine Bunting

۱۷ سانتیمیتره. نیره سهری سپی و قاوه بیبیه. مپییه خه تی پانی قاوه بی کالی پیدای کشاوه. سهری سپییه. به باری قاوه بیبیه و تووکی شی رهنگ له بالیدا هه به. نیره و مپییه پاشه لیان شیبیه. کاتی هیلکه و جووکه به تهنیا دهژین. له ناو پنچک و لیره واری تهنک و زهویوزار و باغان دهژی. (340)

سورپه-ی لاجانگ زهرد (179)

زردپره رخ زرد
Emberiza cineracea
Bruant cendré
Cinereous Bunting

۱۶ سانتیمیتره. بالنده به کی بۆره، سهری زهردی تاریکه و ملی زهردی گهش. پاش مل و سینگی زهرده و بهرزگی سپی. پشتی بۆری ئامال قاوه بی ری پئییه. دندووکی ئامال شینه و لاقی گۆشتن و قاوه بین. مپییه بۆری تاریکه، سهری قاوه بیتره، ملی زهردی ری پئییه. به باری په ری و بالی په رهنگتره. بهرزگی قاوه بی ئامال بۆری ری پئییه. به لام زهرداری له ملدا هه به. له داوینی به رده لانی کیتوان که تاک و تهرا دار و گیاو گۆلی لئ شین بووه دهژی. (340)

تۆر هه می سور ه قورینگ (22F)

Family PHOENICOPTERIDAE

* سور ه قورینگ، قازی سور (؟)، که رنگ (؟)

له م تۆر هه میه تهنیا یه ک جۆری بیسراوه. له گۆلی ورمی زۆره. بهرۆژ له ئاوی سویردا ده بی و شهوانه بۆ له وهر دیتته ئاوی شیرین. له دهسته ی چهند هه زاریدا له دهوری یه ک کۆده بنه وه. له کاتی فریندا بهر پچکه ده که ونه دوا ی یه ک. رهوی سور ه قورینگ له دووره وه سور ده نوینتی.

سور ه قورینگ (181)

فلامینگو
Phoenicopterus ruber
Flamant rose
Greater Flamingo

۱۵۰ سانتیمیتره. نیره و مپییه ی یه ک رهنکه. لاقی زۆر درتیه، تووکی سپییه و ژیربالی سور ه، دندووکی قه لانگیبیه. به هیمنی ههنگاو ده نی، سهر له ئا و رۆده کا و ده له وه ری. به گه ل ده گه ری. له پروته نی قهراغ ئاوی سویر قور له سهر یه ک کۆده کا ته وه و ده یکا به هیتلانه و تاقه هیلکه یه کی تیده کا. شوینی ئاوگر. زه ل، گۆل و گۆلا و جن له وه رگی ئه م بالنده به. (50)

سه‌عوہی مل ږدش (184)
 صعوه گلو سیاہ
 Prunella atrogularis
 Accenteur á gorge noire
 Black-throated Accentor

۱۴ سانتیمیتره. وهک سه‌عوہی برؤ سپی ده‌چې. سهر و لاجانگ و ملی ږدشه. سینگی زهر و زگی نامال سپییه. پایز و زستان تووکی سهر و ملی قاوه‌یی هله‌ده‌ږی. زستانان له ډول و دهراندا ده‌ژی؛ کهم خوی له شوینی ئیشک و دهستان ددها. (242)

سه‌عوہی لټپه‌واران (185)
 صعوه جنگلی
 Prunella modularis
 Accenteur mouchet
 Dunnock

۱۴.۵ سانتیمیتره. پشتی قاوه‌یی پر ږدنگه و دټغ دیغی ږدشی تیدایه. سهر و ملی بؤری قورقوشمییه. سهر و لاجانگی نامال قاوه‌یییه. به‌رزگی بؤره. دندووکي باریک و نامال ږدشه. له‌سهر عهرده چینه ده‌کا. زیاتر خؤ له نیو گیا و گولاندا ده‌شارتته‌وه. به‌نهرمی دهر و ههر ده‌لټی لاقی له دووی خوی ده‌کیشخ. داښه بالان لټک ددها. تهنیا ده‌ژی. له‌نیو په‌رژین و پنچکاندا هیلانه ساز ده‌کا. (242)

تؤرهمه‌ی سه‌یره (24F)
 Family FRINGILLIDAE

دانه‌خوړن. دندووکيان کورت و خړ و قه‌وییه. په‌ر و بالیان ږدنگاوږدنگه. بټجگه له‌کاتی هیلکه و جووچکه زیاتر پیکه‌وه ده‌ژین. نټره و میتیه‌یان زیاتر یهک ږدنگ نین. له‌سهر دار و نیو پنچکان هیلانه ساز ده‌کهن. جارجار زینده‌واری ورده‌له ده‌خوړن. بریتین له: زه‌نگوله میره، سه‌یره‌ی بال سوور، سه‌یره‌ی بؤر، سه‌یره‌ی پاشه‌ل سپی، سه‌یره‌ی چټره‌یی، سه‌یره‌ی دندووک خاچی، سه‌یره‌ی دندووک گه‌وره، سه‌یره‌ی ږدش، سه‌یره‌ی زهرده، سه‌یره‌ی سوور، سه‌یره‌ی سهر ږدش، سه‌یره‌ی سینگ سوور، سه‌یره‌ی که‌سک، سه‌یره‌ی کټوی، سه‌یره‌ی مه‌غولی، سه‌یره‌ی نیوچاوان سوور، سه‌یره‌ی لټپه‌واران.

تؤرهمه‌ی سه‌عوه (23F)
 Family PRUNELLIDAE

ټه و بالندانه وهک چوله‌که بچووکن. دندووکيان باریک و نووک تیژه. زیاتر له‌سهر عهرز چینه ده‌کهن و ری ږدشنتی تابه‌تی خو‌یان هه‌یه. کلک و بالیان ده‌جوولټینه‌وه. توند ده‌فرن؛ به‌لام به‌مه‌ودای کهم. کهم خؤ وه‌دیار ده‌خهن. نټره و میتیه‌یان وټک ده‌چې. له‌سهر پنچک و ناو به‌ردان هیلانه ساز ده‌کهن و جړ و جان‌وه‌ر و کرم ده‌خوړن، بریتین له: سه‌عوہی برؤ سپی، سه‌عوہی کټوی، سه‌عوہی مل ږدش، سه‌عوہی لټپه‌واران.

سه‌عوہی برؤ سپی (182)
 صعوه ابرو سفید
 Prunella ocularis
 Accenteur de Radde
 Radde's Accentor

۱۴.۵ سانتیمیتره. قاوه‌یییه و هیلتی قاوه‌یی توندی به‌سهر پشت و تهنیشتیدا کشاوه. ټه‌ستورایی دندووک و ورده تووکی په‌نا گوټی قاوه‌یی نامال ږدشه. چنه و برؤی سپییه. گه‌وو و تهنختایی سینگی زهردی نامال سووره‌تییه. کلکی نامال بؤره. له‌نیو گیا و به‌رداندا هیلانه ده‌کا. هه‌می له‌نیو باغ و زه‌ویوزاران ده‌ژی و هه‌می له داوټنی کټوان. (242)

سه‌عوہی کټوی (183)
 صعوه کوهی
 Prunella collaris
 Accenteur alpin
 Alpine Accentor

۱۸ سانتیمیتره. ږدنگی له سه‌عوہی لټپه‌واران کالتره. چنه و ملی نامال سپییه و خالی ږدشی تیدایه. سینگی بؤره و خه‌تی پانی نامال قاوه‌یی به‌ته‌نیشتیدا کشاوه. دوو خه‌تی سپی نارټکی له بالیدا هه‌یه. سه‌ری کلکی نامال زهرده. پشتی قاوه‌یی ری ږدی نامال بؤره. لاقی سووری مه‌رجانییه. به‌باری بؤری بی‌خاله. له داوټنی به‌رزی کټوان ده‌ژی. له کونی به‌رد و نیو گیا و گولان هیلانه ساز ده‌کا. (242)

رەشە و دەوری سپییە و خالتیکی گەورە چیرەیی لەسەر بانی هەبە. کلکی دوو لک و رەشە و لای دەروەی سپییە. مێبە لە چا و نێرە کالتەرە. زوو دەستەمۆ دەبێ. لە زەویوزار و کیتوپارەیی کەم دار و دەوێن دەژی. لەسەر دار و پێچکان هیتلانی ساز دەکا. (337).

سەبەرە-ی پاشەل سپی (189)

سەبەرە دەمگە سڤید
Pyrrhula pyrrhula
Bouvreuil pivoine
Bullfinch

١٤.٥ سانتیمیتەرە. نێرە بەرزگی سووری کالە. دامینی سپییە. پشتی شین باوەی تۆلخە. چەنە و نێوچاوان و سەری رەشە. دندووکی ئەستور و خڕە. خەتی سپی بەدریژیایی بانییدا کشاوە. کلکی رەشە. مێبە وەک نێرە دەچێ، بەلام بەرزگی قاوەیی مەیلەو چیرەییە و پشتی قاوەیی نامال بۆرە. زیاتر خۆ نەدیو پادەگری. لە زەویوزاران، مێشەلانان، باغی میووە و نێو پەرژینان دەژی. لەسەر دار و نێو پەرژینان هیتلانی ساز دەکا. (337)

سەبەرە-ی چیرەیی (190)

سەبەرە صورتی
Rhodopechys githaginea
Bouvreuil githagine
Trumpeter Bullfinch

١٢.٥ سانتیمیتەرە. دندووکی خڕ و ئەستورە. لەسەر عەرز چینه دەکا. نێرە قاوەیی نامال بۆرە و ئاتەگی سووری کالە. بال و بەرزگی و دەم و چاویشی کالە. بەهاران دندووکی سوور هەلەدەگرێ. هەم نێرە و هەم مێبە زستانان بۆرتن و دندووکیان مەیلەو زەرە. دەنگی تاییبەتی خۆی هەبە. زیاتر خۆ کوور دەکات و بەسەر عەرزدە بەجۆرێ دەروا کە نەبێنرێ. لە بیابان و تەپۆلکەیی بەیاری نزیک ئاودا دەژی. لە کونی بەرداندا هیتلانی ساز دەکا. (337)

زەنگولەمبەرە (186)

سەبەرە معمولی
Carduelis carduelis
Chardonneret élégant
Goldfinch

* سەبەرە

١٢ سانتیمیتەرە. نێر و مێبەیی یەک رەنگە. بانی زەرد و رەشە. کلکی رەش و سپییە. دەم و چاوی سوورە. پشتی قاوەیی بۆرە و بۆ لای پاشەلی سپی هەلەدەگرێ. بەباری پشتی زەردی بۆرە مەیلە. بەر و بانی پر لە خەت و خالی سوورگوتیزیبە. بەگەل لەباغ و زەویوزاران دەژی. پایز و زستانان لەبەیار و کەنار رینگایان دەبێنرێ کە لە دانەوێتەیی پێچکی درکاوی خەریکی چینه کردنە. هیتلانی خۆی لەسەر چلۆوکی دار و پێچکان ساز دەکا. (328)

سەبەرە-ی بال سوور (187)

سەبەرە بال سرخ
Rhodopechys sanguinea
Bouvreuil á ailes roses
Crimson-winged Finch

١٥ سانتیمیتەرە. لە کیتی بەرز دەبێنرێ. نێرە پشتی قاوەیی توندە و بەرزگی زەردی کالە. سەری رەشە و لاجانگی چیرەییبە. لاسینگی خالی خورمایی تێدایە. بانی رەش و چیرەیی گەشە. کلکی رەشە و دەوری کلکی سپییە. مێبە رەنگی تاریکترە. رەنگی چیرەیی بەر و بانی کەمترە. سەری خالخالە (نەک پێ پێ) وەرزى هیلکە و جووچکە نەبێ هەر بەگەل دەژی. لەبەردەلانی دوندی کیتوان کە گیاوگۆلی کەم بی دەژی. زستانان دەچیتە دۆل و دەران. لە نێو پێچکی نێو رەوێزان یان لە کونی بەرداندا هیتلانی ساز دەکا. (337)

سەبەرە-ی بۆر (188)

سەبەرە خاکی
Rhodopechys obsoleta
Bouvreuil de Lichtenstein
Desert Finch

١٤ سانتیمیتەرە. بەر و بانی تەواو قاوەیی بۆری کالە و لە بەرزگییدا کەم رەنگتر دەبێ. دندووکی خڕ و ئەستور و رەشە. نێرە خالتیکی رەشی لە دندووکی هەبە. شاپەری بانی

سهیره-ی دندووک خاچی (191)

سهره نوک قیچی
Loxia curvirostra
Bec-croisé des sapins
Crossbill

۱۶ سانتیمیتیره. دندووکى خاچييه، کلکى دوو لکه و کرده‌وى وهک توتوتى ده‌چى. په‌ر و بالى نيره سووره و پاشه‌لى کاله. بال و کلکى بۆرى تونده. نيره به‌بارى قاوده‌يى ئامال نارنجييه. مييه زه‌يتون‌ييه و پاشه‌ل و به‌رژگى زرده. به‌بارى بۆرى مه‌يله و سه‌وزه و به‌رژگى رى پتیه. بالنده‌يه‌که زوو ده‌سته‌مۆ ده‌يى و به‌گه‌ل ده‌ئى. له‌ فريندا سه‌رى گه‌وره و کلکى کورتى سه‌رنج راکيشه. له‌ ئه‌و ليته‌وارانه‌يى که دارى وهک سه‌ول و کاژى لى ده‌روى ده‌ئى. (337)

سهیره-ی دندووک گه‌وره (192)

سهره نوک بزرگ
Coccothraustes coccothraustes
Gros-bec casse noyaux
Hawfinch

۱۸ سانتیمیتیره. مل و دندووکى ئه‌ستوره. کلکى کورته و سه‌رى کلکى سپييه. بالى ره‌شى مه‌يله و شينه و خه‌تیکى پانى سپى پيداها‌تووه. سه‌رى قاوده‌يى خاچييه و پشتى قاوده‌يى توند، به‌رژگى قاوده‌يى کاله و بن دندووکى ره‌شه. دندووکى به‌هاران شين هه‌لده‌گه‌رئ و زستانان کالتر ده‌يى. مييه به‌گشتى کالتره. به‌بارى قاوده‌يى رى پتیه و خالى ژير چه‌نه‌يى زه‌رد په‌نگه، به‌رز ده‌فري و زوو شوين ده‌گورئ. له‌کاتى فريندا به‌سه‌رى گه‌وره و کلکى قولده‌ناسرپته‌وه. له‌سه‌ر عه‌رز قيت ده‌روا و روئى وهک مراوييه. بالنده‌يه‌کى زۆر سله. زستانان به‌گه‌ل ده‌بينرئ. له‌سه‌ر دار ده‌ئى. زياتر له‌سه‌ر چلنووکى داران ويکرا هيلانه ساز ده‌کن. (328)

سهیره-ی ره‌ش (193)

سهره سر سپاه
Mycerobas carnipes
Gros-bec á ailes blanches
White-winged Grosbeak

۲۱ سانتیمیتیره. دندووکى خى و زۆر گه‌وره‌يه. په‌ر و بالى ته‌واو قاوده‌يى ئامال ره‌شه؛ داوين و ژير ئاته‌گى زه‌رده و سه‌رى شابالى سپييه. مييه که‌میک له‌ نيره کالتر و

قاوه‌ييتيره. ئه‌و بالنده‌يه له‌سه‌ر دار ده‌ئى. له‌سه‌ر سه‌ولى کيوى هيلانه ساز ده‌کا. (337)

سهیره-ی زه‌رد (194)

سهره زرد
Carduelis spinus
Tarin des aulnes
Siskin

۱۲ سانتیمیتیره. نيره سه‌وزى ئامال زه‌رده و به‌رژگى کالتره و سه‌ر و چه‌نه‌يى ره‌شه. پاشه‌ل، خه‌تى بال، ئه‌ولاو ئه‌ولای کلکى قه‌يتانى پشت چاوى زه‌رده. پشت و ته‌نيشتى خه‌ت خه‌تى قاوه‌ييه. مييه بۆرته، تووکى زه‌ردى که‌متره و ره‌شايى له‌سه‌ريدا نييه. به‌رژگى سپى رى پتیه. له‌ناو بيته و په‌رژيى به‌رز و پر ده‌ئى. له‌سه‌ر چلنووکى داران هيلانه ده‌کا. (328)

سهیره-ی سوور (195)

سهره گلى
Carpodacus erythrinus
Roselin cramoisi
Scarlet Rosefinch

۱۴.۵ سانتیمیتیره. نيره، سه‌ر و سينگ و شاقه‌لى سووره، دندووکى ئه‌ستوره. بالى قاوه‌يى پر په‌نگه و دوو خه‌تى بالى هه‌يه. به‌رژگى سپييه. نيره و مييه و بارى ئه‌و بالنده‌يه به‌يهک ساله‌يى پشتيان قاوه‌يى مه‌يله و زه‌رده، شاقه‌ليان کالتره و سه‌ريان بۆرت. به‌رژگان به‌ره‌نگى سباته و رى رى بارى قاوه‌يى تيدايه. ئه‌و بالنده‌يه چاوى ره‌ش و زه‌قه. سه‌رى گه‌وره و خه‌. دوو خه‌تى کال به‌باليدا کشاوه و کلکى دوو لکه. له‌ ميشه‌لان، ناو پنچکان و سه‌ر دارى کورتى نزيک ناو ده‌ئى. هيلانه‌يى خوئى له‌ قه‌دى گياى ناو زۆنگ و زه‌لان ساز ده‌کا. هاوينان زۆر ده‌بينرئ. (338)

سهیره-ی سه‌ر ره‌ش (196)

سهره سر سپاه
Fringilla montifringilla
Pinson du Nord
Brambling

۱۴.۵ سانتیمیتیره. نيره سينگ و شانى نارنجييه. به‌هاران سه‌ر و پاش ملي ره‌شه و

زستانان قاوهی. بال و تشک و داوینی لهسهیره لیپهواران سپیتره. مییه زور وک
سهیره لیپهواران دهچن، بهلام پهر و بالی زردایی کهمتره؛ ههروهها شاقهلی سپی و
دیغ دیغی سهیری لهو بالندهیهی جوئی دهکاتهوه. زستانان له لیپهوار و زهویوزاران بهپۆل
دهژی. (327)

سهیره-ی سینگ سوور (197)

سهیرهء سینه سرخ
Acanthis cannabina
Linotte mélodeuse
Linnet

۱۳ سانتیمیتره. نیره نیوجاوانی قاوهی تونده. سهیری بۆره، بالی قاوهیییه و دهوری
سپییه و کلکی دوو لکه. بهزرگی نامال زهرده و خهتی وردی قاوهییه و رهشی ههیه.
سینگی چیرهیییه. کاتی هیلکه و جووچکه سهیر و سینگی سوور ههلهگه پۆ و ملی
سپییه و خهتی قاوهی تیدایه. مییه سوورایی نییه؛ زۆرتتر پۆ ریییه. زستانان بهچه نه
و ملی پۆ پۆ. سپی بوونی دهوری کلک و دندووکی رهشی لهسهیرهی کیتیوی جوئی
دهکرتیهوه. له زهویوزاری بهرفهوان دهژی و لهسهیر پهژینان هیلانه ساز دهکا. (338)

سهیره-ی کهسک (198)

سهیرهء سبز
Carduelis chloris
Verdier d'Europe
Greenfinch

۱۴.۵ سانتیمیتره. پهر و بالی کهسکی زهیتوونییه. شاقهلی کهسکی نامال زهرده و
خالی زهردی لهسهیر شابال و دهوری کلکی ههیه. دندووکی ئەستور و سپییه. لاقی
چیرهیی کاله. مییه بۆرتتره و زهردی پهر و بالی کهمتره. بهباری قاوهییتره و پشتی پۆ
رییه. له باغ و ناو پنچک و زهویوزاران دهژی. له نیبو پهژین و پنچکان هیلانه ساز
دهکا. زستانان زور دهیتره. (328)

سهیره-ی کیتیوی (199)

سهیرهء کوهی
Acanthis flavirostris
Linotte á bec jaune
Twite

۱۳ سانتیمیتره. له ئاست وینه و کردهوه وک سهیرهی سینگ سوور دهچن. پشتی

زهردی بۆره و قهیتانی رهش و قاوهی تیدایه. بهزرگی کاله. ملی نامال زهردی پهر
رهنگی پۆ ریییه. نیره تاتهگی نامال چیرهیییه و له مییه دا دهیتره زهردی پۆ ریی
رهش. دندووکی هاوینان زهردی نامال بۆره و زستانان زهردی روون. له مییه و باپی
سهیرهی سینگ سوور بههوی کهمی سپیایی سهیر بال و کلک، پشتی پهرهنگتره، ملی
زهردی نامال نارنجی و کلکی دریژتر (دندووکی زهرد له زستانان) جوئی دهکرتیهوه. له
داوینی کیتی و بهیاری بلیند دهژی. (338)

سهیره-ی مهغولی (200)

سهیرهء مغولی
Rhodopechys mongolica
Bouvreuil de Mongolie
Mongolian Trumpeter Finch

۱۳ سانتیمیتره. وک مییه سهیرهی چیرهیی دهچن. پشتی قاوهییتره و دندووکی
ئهستور نییه و لهجیاتی ئهوهی سووری نارنجی پۆ. قاوهی نامال زهرده. نیره برۆی
چیرهیییه و بهزرگی زهردی مهبله و سباته. بالی قاوهی و سهیری شاپه پۆ چیرهیی و
سپییه. کلکی قاوهیییه و دهوری شاپه پۆ سپییه. مییه وک نیره دهچن، بهلام پهر و
بالی رهنگی چیرهیی کهمتره. له تهپۆلکی رووت و ئیشک و نشیوی بهردهلانی کیتیوان
دهژی. (337)

سهیره-ی نیوجاوان سوور (201)

سهیرهء پیشانی سرخ
Serinus pusillus
Serin á front d'or
Gold-fronted Serin

۱۲ سانتیمیتره. نیره و مییه یهک رهنگه. دندووکی ئەستور. سهیری رهشه و
نیوجاوانی سووره. تاتهگی نارنجییه و کلکی دوو لکه. پشتی قاوهی زهیتوونییه و
دیغی رهشی تیدایه. بهباری کالتره و سوورایی نیوجاوانی نییه. له لیپهوار و دۆل و
دهرهی کهم گیا و نشیوی کیتیوان دهژی. زستانان دیتته ناو زهویوزار و داران. لهسهیر داری
سهولتی کیتیوی هیلانه ساز دهکا. (337)

سهیره-ی لیرواران (202)

سهرهء جنگلی
Fringilla coelebs
Pinson des arbres
Chaffinch

۱۵ سانتیمیتره. بالی دوو هیلتی سپی تیدایه. له فریندا شاپه‌ری سپی ده‌وری کلکی وه دیار ده‌کوهی. نیره به‌رزگی قاوه‌یی نامال چیره‌یییه. سهر و پاش ملی بۆریله‌یه. تاته‌گی نامال سه‌وزه. مییه پشتی قاوه‌یی مه‌یله و زه‌یتوونی کاله؛ به‌رزگی روونتره. نیره و مییه زیاتر له‌ده‌سته‌ی جوئی جوئیدا هه‌لده‌فرن. له‌ناو په‌رژین، لیروار، باغ و زه‌وی ده‌وره ناوه‌لا ده‌ژی. له‌ناو پنچک و سهر دار هیلتانه ساز ده‌کا. زستانان زۆره. (327)

تۆرهمه‌ی سیروو (25F)
Family STURNIDAE

ئه‌و بالندانه به‌گه‌ل ده‌ژین، پر قاژ و قوورن. کلکیان قوله‌یه، دندووکیان درێژ و نووک تیژه، توند ده‌فرن. نیر و مییه‌یان یه‌ک ره‌نگه. له‌کوندا هیلتانه ساز ده‌کهن. بریتین له: خه‌زایی، سیروو، مینا.

خه‌زایی (203)

سار صورتی
Sturnus roseus
Martin roselin
Rose- coloured Starling

* ناگره‌لووچ، ناگره‌مه‌لووچک، ناگره‌مه‌لیچ، ناگره‌مه‌لیچک، نایله‌مه‌ن، ناینه‌مه‌ل، ناینه‌مه‌ن. تش مه‌لیچ، خه‌زایی، ساربه‌له‌ک، سارکی به‌له‌ک، سمدمد (?)، سیروو به‌له‌که، سیروو خه‌زاله، تووخوره (?)، توه‌خوره (?)، عایله‌مه‌ن، عایله‌مه‌نه، عه‌ینه‌مه‌ل، کولله‌خۆره، که‌شوشک (?)، که‌شوتله (?)

۲۱ سانتیمیتره. وینه و ئاکاری له‌هی سیروو ده‌چن، به‌لام له‌فریندا فه‌رقی هه‌یه. پشت، پاشه‌ل و به‌رزگی نامال سپییه و سهر و بال و کلکی ره‌شی بریقه‌داره، نه‌ختن کاکۆلی هه‌یه. دندووکی نامال زه‌رده (هاوینان قاوه‌یی هه‌لده‌گه‌ری). لاقی سپی واشه. به‌باری قاوه‌یی بۆره و په‌ر و بالی پر ره‌نگتره و هه‌روه‌ها کاکۆلی نییه، به‌گه‌ل ده‌ژی و ته‌نانه‌ت کاتی هیلتانه سازکردنیش هه‌ر به‌گه‌ل ده‌بیرن. زیاتر له‌ده‌وره‌ی میگه‌ل و

گاربان خه‌ریکی چینه‌کردن ده‌بی. له‌زه‌ویوزار، ره‌وه‌زی به‌رزگی کیتوان و هه‌روه‌ها له‌ده‌شتاندا ده‌بیرن. له‌کوندا هیلتانه چن ده‌کا. هاوینان زۆره. (230)

سیروو (204)

سار
Sturnus vulgaris
Etourneau sansonnet
Starling

* ره‌ش چیلک (?)، ره‌شوله، ره‌شوئه، ره‌شوئی، ره‌شیلک، ره‌شیله، ره‌قشیله، ره‌شوئه، ره‌شوئی، سئ که‌رک (?)، گوانی، مریچه‌ره‌شه (?)، مه‌له‌ره‌شه (?)
۲۱ سانتیمیتره. ته‌واوی په‌ر و بالی ره‌شی بریقه‌داره. دندووک و سه‌ری بالانی تیژه. زستانان په‌ر و بالی خالخال ده‌بی، به‌تایبه‌ت له‌مییه‌دا به‌جوانی به‌رچاوه. به‌باری قاوه‌یییه، گه‌رووی سپی واشه. دندووکی بالنده‌ی ره‌سیو زستانان نامال ره‌شه و به‌هاران لیمۆیی. بالنده‌یه‌کی به‌قاژ و قووره. توند و راست ده‌فرن. به‌گه‌ل چینه‌ده‌کا و وچان ده‌دا. پاییز و زستانان ده‌مه‌و ئیواره له‌ده‌سته‌ی زۆردا له‌سه‌ر خانوبه‌ره‌ی بلیند، دارستان و قامیشه‌لانا‌ندا ده‌نیشن و جریبه‌یان ولاتی پر ده‌کا. له‌کوندا هیلتانه ساز ده‌کا. زستانان زۆر هه‌یه. (230)

مینا (205)

مینا
Acridotheres tristis
Martin triste
Common Mynah

۲۳ سانتیمیتره. سه‌ری ره‌شه و نه‌ختن کاکۆلی هه‌یه. مل و به‌رسینگی بۆره، په‌ر و بالی قاوه‌یی شه‌راپییه، پشتی پر ره‌نگتر و به‌رزگی کاتره. شاقه‌لی سپی واشه ئه‌ستورایی بالی خالکی سپی تیدایه. کلکی ره‌شه، سه‌ری کلکی خره و ده‌وریشی سپییه. دندووک و چاو و ده‌وری چاوی زه‌رده. زیاتر به‌جوت و جارجاریش له‌ده‌سته‌ی بچوکدا ده‌بیرن. کرده‌وی وه‌ک سیروو ده‌چن. له‌میچی خانوو، کونی دار و دیواردا هیلتانه ده‌کا. (231)

تۆرەمەى شاوہ (27F)
Family ARDEIDAE

* بزى لەر (؟)، بزەلەر (؟) شاف، شاھوكە، شاھۆ، شاھوو، ماسى ھەلچنە،
وئىرغال (؟)

ئەو بالئندانە لاق و مليان دريژە و دندووكيان تيژە. بالئيان پانە و كلكيان تا
رادەيەك قولنەيە. ھىندىكيان كاكۆل و يال و بژيان ھەيە. نيژە و ميئەيان يەك
رەنگن. لەناو شام و گۆلاو و قەراغ چۆماندا دەبيئىن. شىبەگەلى جوړ
بەجوړيان ھەيە. ھەندىك بەلقاوى دريژ لە تەنكاوان دەگەريئ و بەچاوى
بەھوكميان شوئى گيانلەبەرانى ورد و درشتى ناو ئا و دەگيئ. لە راوکردندا
زۆر بەدەستوردين، كەم و ھاھيە نيچير لە چنگ دندووكى دريژى ئەوان قوتارى
بى. ھىندىكيان، ھەك و اق، لەسەر ئاودر و لەبن كەندالان مراقيب دەميئ و
جوولە لە خۆ دەپن؛ ھەر كە نيچيريان كەوتە بەر گاز لە چا و ترووكانتيكدا پرى
پيدا دەگرن و لوورى دەدەن. لەناو قاميشەلانى پى و سەر لكى گەز و دار و
لاويئى دەم چەم و لىوشە تاندا بەگەل ھىلانە ساز دەكەن. بريئىن لە:
شاوہ پىخنە، شاوہ زەردكە، شاوہ سپىلكە، شاوہ سپىلكەى بچووك،
شاوہ سولتانى، شاوہ شينە، شاوہ مل دريژ، واق، واقى بچووك، واقى شەوى.

شاوہ پىخنە (208)

گاوپرانك

Bubulcus ibis

Héron garde-boeufs

Cattle Egret

* رىخنە خۆرە، شاوہ بوگەنيو

۵۰ سانتييمىترە. لە دوورەو سىي دەنوئى. لاقى سوورە. چەند تووكى مەيلە و زەردى
دريژ لە سىنگى پرواوە. زۆر جار لەناو دەستە و لاغ و دەسلە و ھەر ئاندا دەبيئى. جارى وايە
لەسەر پشتى كەل و گاميش و رەشە و لاغان دەنيشى و ئەو ميش و مەگەزانە راو دەكا
كە لەوان دەھالئىن. ناو كەى بەھۆى ئەم كارەوہيە. بەپىچە و انەى ھاو رەگەزەكانى كە مەتر
خۆ لە ئا و دەدا. بەگەل لەناو قاميشەلان و دارى كە نار ئا و ھىلانە ساز دەكا. ھاويان
زۆرە. (49)

تۆرەمەى شالوور (26F)
Family BURHINIDAE

* سەر كەشكە (؟) شالوور، شالوول

شالوور بەدەنگخوشى مەنشوورن. زياتر لە شوئى پرووتەن دەبن. لەم چەشنە
بالئندانەن كە خۆ نەديو دەكەن، ھەتا مەترسى بەتەواوى ھەر پەشەيان لى نەكا
نافرن. بريئىن لە: شالوور، شالوورى گەورە.

شالوور (206)

چاخ لق

Burhinus oedicnemus

Oedicnème criard

Stone Curlew

۴۰ سانتييمىترە. نيژە و ميئەى يەك رەنگە. چاوى گەورە و زەردە. دندووكى ئەستور
و قولنەيە. ئەستوراوى دندووكى زەردە و سەرى دندووكيشى رەشە. لاقى ئەستور و
دريژ و ئامال زەردە. دوو خەتى سپى بەدريژايى باليدا راکشاون. بەپىرۆ توند دەروا.
پىرۆى بەدزە دزەيە. كاتى ھەست بەمەترسى بكا خۆ بەعەر زەو مەلاس دەكا. لە
شۆرەكات، دەشت، بەيار و شوئى نيو پرووتەن و جار جار لەناو زەويوزاردا دەبيئى.
ھاويان زۆر ھەيە. لەسەر عەرزى پرووت دوو ھىلكان دەكا و لەكاتى مەترسيدا جىي
ھىلانەكەى دەگوئىزىتەوہ. (148-147)

شالوور-ى گەورە (207)

چاخ لق ھندى

Esacus recurvirostris

Grand oedicnème

Great Stone Plover

۵۲ سانتييمىترە. نيژە و ميئەى يەك رەنگە. دندووكى ئەستور و كەمىك قىتە. دەم و
چاوى بەلەكە. سەر كلكى بەلەكە. لاقى دريژ و زەردى ئامال كەسكە. شەوانە وە جم و
جوول دەكەوى. زياتر بەجووت دەگەريئ. لە بەستىنى چۆماوى گەورە و خىزكەلئىنى
قەراغ گۆل و زەلان دەبيئى. لە شوئى خىزەلان ھىلكە دەكا. (148)

شاوه زهرده (209)

حواصيل زرد
Ardeola ralloides
Héron crabier
Squacco Heron

* شاوه جغه دار، شاوه زهرده

۴۵ سانتيميتيره. رهنكي قاوه يبي مه يله و زهرده. له كاتي فريندا سپي دنونتي. چند پيري دريژ به چه شني كاكول به پاش مليدا هاتوونه خوار. دندووكي به زستان سهوزه، سهري دندووكي ره شه، به لام له كاتي كورك بووندا رهش و شينه. قاچي سهوزه. له ناو دار و قاميشدا دهژي. كه متر ديتنه شوي تي پروت. هاوينا ن زوره. له سهري دار و يان قاميش هيلانه دهكا. (49)

شاوه سپيلكه (210)

اگر ت بزرگ
Egretta alba
Grande Aigrette
Great White Heron

۸۸ سانتيميتيره. بالنده يكي به كده ست سپييه، ملي زور دريژه. لاقی ره شي شين باوه. دندووكي زهرده و سهري دندووكي ره شه. تووكي سهري شاني دريژ دهبي. له قهراغ گول و چوم و گولاوي كه م گياو گول دهژي. زياتر به گهل له ناو قاميشه لاند ا هيلانه ساز دهكا. كه م وايه له سهري دار هيلانه ساز بكا. زستانان زوره. (49)

شاوه سپيلكه ي بچووك (211)

اگر ت كوچك
Egretta garzetta
Aigrette garzette
Little Egret

۵۵ سانتيميتيره. ته او سپييه، دندووكي دريژ و ره شه، لاقی رهش و په نجه ي زهردي له كاتي فريندا به جواني دياره. به هارانه په نجه كاني سوور هله گه رين. زور تر له ته نكا و شوي تي كه م گياو گولدا ده له و هري. به هاوينا ن كاكول و پيري سهري شاني دريژ دهبن. له شامدا و پيراي شاوه جور به جوره كاني تر له سهري داران هيلانه ساز دهكا. (49)

شاوه سولتاني (212)

حواصيل خاكستري
Ardea cinerea
Héron cendré
Grey Heron

* شاوه به لك، شاوه عسله

۹۰ سانتيميتيره. پشتي بوره و سهري و ملي سپييه. كاكولي هه يه، دوو خه تي رهش به دريژايي مليدا هاتوونه خوار و له به رزگي بوونه ته يهك. دندووكي دريژ و لاقی قاوه يين. به هاران لاقی سوور هله گه رين. نه و بالنده يه له ناو تاودا مراقيب ده مي تي نه هه تا نيچيري خوي راو بكا. تا قه تي فريني زوره، جاري وايه له سهري داران هله گه نيشي. به گهل له سهري دار هيلانه ساز دهكا. زستانان زور دهبي. (32)

شاوه شينه (213)

اگر ت ساحلي
Egretta gularis
Aigrette des récifs
Western Reef Heron

* خه م خوره، خه م خوره، خه م خوره، خه م خوره، واق واق كه ره

۵۵ سانتيميتيره. له باري رهن گه وه دوو جورن؛ بوري مه يله و رهش و سپي. يه كه ميان پيري و بالي رهشن، به رلوعه و گهرووي سپييه. نهوي تريان ته او سپييه. ههري دوو جوور دندووكيان زهردي مه يله و سهوزه. لاقيان ره شه و په نجه يان زهرده. نه و بالنده يه كه م هه يه. به گهل له ناو گياو گولي شام هيلانه دهكا. (49)

شاوه مل دريژ (214)

حواصيل ارغواني
Ardea purpurea
Héron pourpré
Purple Heron

۷۸ سانتيميتيره. پشت و باله كاني بوري مه يله و قاوه يين. كاكولي رهش و ملي دريژه. پشتي بوري تونده، سينگي خورمايييه و به رزگي ره شه. له كاتي فريندا گنج و قهف ده خاته ملي. زور كه م له سهري داران ده بينري. هاوينا ن زور هه يه. له ناو شام و زهل و شوي نه ناوگره پير گياو گولده كاندا هيلانه ساز دهكا. (32)

واق (215)

بوتیمار
Botaurus stellaris
Butor étoilé
Bittern

* شافشین، شافشین، شیرین شاهۆ، شینه شاهۆ، مه لوو (؟)

۷۵ سانتیمیتیره. رهنگی قاوهیی پر خهت و خاله. لاقی شین و گه ورهیه. نه گهر ههست به مه ترسی بکا سه ر قوت دهکا و جوولنه له خو ده پری. هه لده فری به لام به چاکی نا، زۆریه ی ژبانی ته نیایه و خو نه دیو دهکا. بهرۆژ خو له ناو قامیشه لان و گیاو گۆلدا هه شار ددها. به یانان زوو یان تاو په ری ئیواران دهست دهکا به گه پان و راو. هاوینان زۆر ده بی. له ناو قامیشه لانی گه وه ری شام و گۆلاندایه هیلانه ساز دهکا. ناوه که ی له دهنگییه وه هاتووه. (32)

واق-ی بچووک (216)

بوتیمار کوچک
Ixobrychus minutus
Blongios nain
Little Bittern

۳۵ سانتیمیتیره. له شاره هه ره چووکه کانه. پشتی رهش و بهرزگ و سه ری بالی مه یله و زه ره. رهنگی پشتی نیره یان ره شی مه یله و سه وزه. مئیه یان پشتی ری پئیه و هه ره ها بهرزگی زه ردی ری پئیه. دندووکیان زه رده. کاتی کورک بوون سوور ده بی، لاقیان سه وزه. نه وی فره. بهرۆژ خو هه شار ددها. به یانان و تاو په ری ئیواران دهست دهکا به راو. هاوینان زۆر ده بی و له گه وه ری پر گیاو گۆلی چه م و زه ل و ناوگران له سه ر دار و قامیشه هیلانه ساز دهکا. (32)

واق-ی شه وی (217)

حواصیل شب
Nycticorax nycticorax
Héron bihoreau
Night Heron

۶۰ سانتیمیتیره. لاقی قولیه، پشتی مه یله و ره شه و بهرزگی سه پییه. دوو سه په ری دریزی له پاش ملی راوه. دندووکی ته ستوور و چاوی سوورن. لاقی زه رده. هه تا بیتجوویه کاکۆلی نییه. به یانان زوو هه ره ها تاو په ری ئیواران دهست دهکا به راو، بهرۆژ خو نه دیو دهکا. له گه وه ره پر گیاو گۆله کانی شام، چه م و شویتنه ناوگره کانی پر دار

ده ئی. به گه ل له ناو قامیشه لاندایه هیلانه ساز دهکا. هاوینان زۆر ده بی. (32)

تۆرهمه ی شوان خله تینه (28F)
Family CAPRIMULGIDAE

* ده لده لۆک (؟)، شقان کوژ، شوان خاپین، شوان خلتنه، شوان هه لخله تینه. گه وره یه (؟)

ئه و بالندانه جری و جانه وهر خوژن. به شه و یان بوولیل ده که ونه جم و جوول. چاویان گه وره یه، زاریان زه لامه، لاق و دندووکیان کورته، بالیان دریز و کلکیان گه وره یه. په ری و بالیان له رهنگی گیاو گۆلی زه رد بووی شوینی ژبانیان ده چی. ئه م مه به سته بووه به هۆی ئه وه ی به هاسانی خو له بهرچاوان نه دیو بکه ن. بهرۆژ جم و جوولنیکی ئه وتۆیان نییه. به بی دهنگ ده فرن. به ته نیسا ده ژین. نیره و مئیه یه یک رهنکن. له سه ر عه رز هیلانه ساز ده کهن. بریتین له: شوان خله تینه، شوان خله تینه ی بلوچی، شوان خله تینه ی میسری. شوان خله تینه ی هیندی.

شوان خله تینه (218)

شیکرد معمولی
Caprimulgus europaeus
Engoulevent d'Europe
Nightjar

۲۶ سانتیمیتیره. دهنگی تاییهت به خوئی هه یه و شه وانه ده بیسری. به ده نی قاوهیی مه یله و بو ره. ری پئیه پر له خهت و خالی قاوهیی. به هۆی ئه م تاییه تیه له گه ل عه رز خو یه ک رهنگ دهکا. سه ری پانه، دندووکی چکۆله یه و زاری زل. بال و کلکی دریزه. نیره سه خالی سه پی له ئاخری کلکیدا هه یه و هه ره ها سه ری کلکیشی سه پییه. بهرۆژ بی جوولنه کردن له سه ر دار یان عه رز خو کورژ دهکا. له رووتن و ده وروه ی ته پۆلکه خیزه لانه کاندایه بیسری. له سه ر عه رز هیلکه دهکا. هاوینان زۆر هه یه. تاو په ری ئیواران و شه وانه مئیش و مه گه ز راو دهکا. له سه ر عه رزی رووت هیلکه دهکا. (184)

شوان خله تینه-ی بلوچی (219)

شیکرد بلوچی
Caprimulgus mahrattensis
Engoulevent de Sykes
Sykes' Nightjar

۲۲ سانتیمیتیره. نیره خالی سه پی له سه ر شابالی هه یه. شاپه ری کلکی سه پییه. مئیه

له نیره دهکا، بهلام سپیایی سهر کلکی نیبیه و خالی سهر شابالی بچووکتر و کالتره. په پ و بالی نامال قاوه بیبیه. شوینی ژبانی وهک شوان خله تینه یه، بهلام جار جار له شوره کات و زوی ناودراویش ده بیبیرئ. له سهر عمرز هیلانه ساز دهکا. (144)

شوان خله تینه - ی میسری (220)

شېگرد دشتی
Caprimulgus aegyptius
Engoulevent d'Egypte
Egyptian Nightjar

۲۵ سانتیمیتره. په پ و بالی له شوان خله تینه کالتر و خاکیتره. سهره پای ته وهی خعت و خالی وردی هه یه بهلام په پ و بالی یه کدهست دهنوتی. نه نیره و نه میبیه خالی سپیایان له سهر بال و کلکدا نیبیه. تووکه وردی بن شابالی سپیایه. له دهشت و خیزه لانی بیاباندا ده بیبیرئ. (184)

شوان خله تینه - ی هیندی (221)

شېگرد هندی
Caprimulgus asiaticus
Engoulevent de l'Inde
Indian Nightjar

۲۴ سانتیمیتره. خالی کلکی گه ووهی سپی له سهر بالی هه یه، بهلام له میبیه دا تم خاله نیبیه. نیره پشتی بوری نامال زهرده و خعتی رهشی به سهر و پشتیدا هاتووه. پاش ملی نامال زهردی لیبیه و سهری کلکی سپیایه. ههر دوو لاجانگی خالی سپی گه ووهی تیاده. له شوینی ئیشکان ده بیبیرئ. له سهر عمرز هیلانه ساز دهکا. (148)

توره مهی شیللقه (29F)
Family SCOLOPACIDAE

* چلوور (?), زورناژنه، شیللقه

بالندهی تنکاوان، لاقیان تا راده یهک دریتزه. بالیان دریتزه و سهره په ر تیزه، ههروه ها دندووکیشیان دریتزه، جوړیک دندووک راستن و جوړیک دندووک خوار. رهنگی په پ و بالیان زیاتر هاوینان و زستانان دهگورئ. زوره بان کوچه رین. نیره و میبیه یان یهک رهنگه. له سهر عمرز هیلانه ساز دهکهن. له گیا و گیانله بهرانی ورد که لک و هره گرن. بریتین له: نه حمده دراوکه، نه حمده

پراوکه ری بال سپی، نه حمده دراوکه ری برؤ سپی، نه حمده دراوکه ری خه نه یی، نه حمده دراوکه ری دندووک باریک، شیللقه بوره، شیللقه شامی، شیللقه شهنگه، شیللقه عه سلنه، شیللقه ی بچووک، شیللقه ی بهر زگ رهش. شیللقه ی چلپاوان، شیللقه ی خالخال، شیللقه ی دندووک پان، شیللقه ی ندووک قیت، شیللقه ی رهش باو، شیللقه ی شی رهنگ، شیللقه ی کلک سپی، شیللقه ی لاق سوور، شیللقه ی لاق که سک، قوراویلکه ی بچووک، قوراویلکه ی تاق، قوراویلکه ی گه ووه، قوراویلکه ی ناوینه، مره لاره.

نه حمده دراوکه ر (222)

گیلان شاه بزرگ
Numenius arquata
Courlis cendré
Curlew

۵۲ هتا ۵۷ سانتیمیتره. دندووکی دریتزه و بو خوارئ شوپر بوته وه. به دهنگی دهناسریتته وه. په پ و بالی قاوه بی نامال زهرده و پره له خعت. داوینی سپیایه. له ناوگر و قور و چلپاوی قهراغ شام و دهریاچه کانداه بیبیرئ. (145)

نه حمده دراوکه ر - ی بال سپی (223)

گیلان شاه بال سفید
Limosa limosa
Barge à queue noire
Black-tailed Godwit

۴ سانتیمیتره. دندووک و لاقی له نه حمده دراوکه ری خه نه یی دریتزه تره. دریتزی لاقی به جوړیکه کاتی فرین له کلکی تیده په پورئ. خعتی سپی به بالیدا هاتووه، ههروه ها کلکی سپیایه و سهری کلکی ره شه. هاوینان سهر و سینگی شی رهنگه، نه نیشست و زگی سپیایه و خعتی رهشی پیداهاتوون. به باری مل و سینگی زهردی خورما بیبیه. له ناوگر و زهل و داوینی دهریاچه شیرنه کان دهژی. (145)

نه حمده دراوکه ر - ی برؤ سپی (224)

گیلان شاه ابرو سفید
Numenius phaeopus
Courlis Corlieu
Whimbrel

۴ سانتیمیتره. پشتی قاوه یی که م رهنگی پنوک پنوک. دندووک خواره و له هی

ټهممه درپواکهري گهوره بچووکتره. سهري رڼ رڼييه. برؤي سپييه. له ناودر و قور و چلپاوي قهراغ شام و دهريادا دهينري. (145)

ټهممه درپواکهري-ي خه نه يي (225)

گيلانشاه حنايي
Limosa lapponica
Barge rousse
Bar-tailed Godwit

٣٧ سانتيमितره. ټهم بالنده يه وهک ټهممه درپواکهري بال سپي دهچي، به لام له و بچووکتره. کلکي رڼ رڼي پتره. شاقه لي بؤره. خه تي سپي سهري بالي نبييه، دندووکي خوارتره و لاقی قوله تره. نييره هاوينا ن شپي سوورباوه؛ به تاييه ت سهري و مل و سينگي. مييه رهنگي بؤرتره. زستانان ههردوو کالتر دهبن. به بار ي سينگيان زهردي رڼ رڼييه. له قهراغ ناوان دهژين. (145)

ټهممه درپواکهري-ي دندووک باريک (226)

گيلانشاه خالدار
Numenius tenuirostris
Courlis á bec grêle
Slender-billed Curlew

٤٠ سانتيमितره. له چاو ټهممه درپواکهري کاني تر کاله. پشتي پنوک پنوک، به رزگيشي ههري پنوک پنوک، به لام کالتره. سهري رڼ رڼييه؛ ټهم خه تانه وردن. به رزگ و تاته گي سپييه. له گولاو و زه لاندان دهژي. (145)

شيتلاقه بؤره (227)

تليله سفيد
Calidris alba
Bécasseau sanderling
Sanderling

٢٠ سانتيमितره. سپييه، بچووک، قه له و و چوست و چالاکه. له و شوپنانه ده له وه رڼ که شه پول له قهراغان ددها، سهري بال و کلکي ره شه. تووکي دهوري کلکي له چاو به دهنی کالتره. هاوينا ن سهري و سينگي شځ رهنگه و خالي ره شي تيدايه. زگي ته او او سپييه. به بار ي پشتي به له که و سهري و سينگي زهردی نامال سپييه. له قهراغ ناوان دهبي. (134)

شيتلاقه شامي (228)

آچليک تالابي
Tringa stagnatilis
Chevalier stagnatile
Marsh Sandpiper

٢٢ سانتيमितره. دندووکي راست و شووشه. نيوجاواني سپييه. لاقی که سکه و تا راده يک دريژر. هاوينا ن نيوره راستي پشتي ره شه و قهراغه کاني زهردباوه؛ به م چه شنه ټهم بالنده يه خالخال دهبي. له کاتي فريندا بؤر دهچي و قاچي له کلکي دريژتره. زستانان له گولاو و زؤنگاندا دهژي. (135)

شيتلاقه شهنگه (229)

آچليک شكيل
Philomachus pugnax
Chevalier combattant
Ruff, Reeve

٢٩ سانتيमितره و مييه ٢٣ سانتيमितره. نييره کاتي گهرم داهاتن و هيلکه کردني مييه؛ تووکي مهيله و دريژي دهوري گهردني هه لدهدا. ټهم تووکانه تيکه لاويک له رهنگه کاني ره ش، سپي، بنهوش، شځ و زهره. له کاتي فرينيشدا به م تووکانه وه وهک ملي هه لمسابي وايه. نييره و مييه له زستاناندا به رهنگي پشتيان ليک جوي ده کرتينه وه. مييه سينگي زهرده و وهک نييره تووکي ملي نييه هه ليدا. له گولاو و قهراغ دهريايچه و ناودران دهژين. (135)

شيتلاقه عهسله (230)

آچليک آوازه خوان
Tringa hypoleucos
Chevalier guignette
Common Sandpiper

١٩ سانتيमितره. پشتي قاوه يي نامال نييه. زگي سپييه، مل و به رسينگي رڼ رڼييه. نهوي به سهري ناودان ده فري. له کاتي فريندا بالي شوړه، بالي خه تي سپي تيدايه. دهنگي تاييه تي خوي هه يه. زياتر له ناو به رده لاني قهراغ چؤمه لاندان دي و دهچي. (136)

شیتلاقه-ی بچووک (231)

تلیله کوچک

Calidris minuta

Bécasseau minute

Little Stint

۱۴ سانتیمیتیره. دندووکى راست و قوله به. هاوینان سهر و پشتی رهنگ خورماییه. سینگی ری رتیه. زگ و برۆی سپییه. زستانان پشتی بۆره؛ مل و سینگی کالتره. له که نار دهریا و ناودر و گۆلندا دهژی. (134)

شیتلاقه-ی بهرزگ رهش (232)

تلیله شکم سیاه

Calidris alpina

Bécasseau variable

Dunlin

۱۷ سانتیمیتیره. بهرزگی رهشه، پشت و سهری شی رهنگه و ری رتی رهشی تیدایه، سینگی ئامال سپییه و خهتی باریکی تیدایه. دندووکى تا رادهیهک درتیره و سهری بو لای خوارهوه شۆره. زستانان پشتی بۆری ئامال قاوهیی و ری رتیه، بهرزگی سپییه. بالی خهتی سپی پیداهاتووه. له کاتی چینه خو کوور دهکا. له قه راغ دهریا و ناوگر و گۆلوان دهژی. (133)

شیتلاقه-ی چلپاوان (233)

آچلیک تک زی

Tringa ochropus

Chevalier cul-blanc

Green Sandpiper

۲۲ سانتیمیتیره. بال و پشتی رهشه، ئاتهگی سپییه. مل و سینگی ری رتی قاوهیی ئامال بۆره. بالی ساکاره. هاوینان پشتی خالی سباتی لی پهیدا دهین. زستانان ئه و خالانه کال دهنهوه. لاقی که سکه. به تاق دهژی، زیاتر خو له چاوان هشار ددا. سهر و کلکی دهجووتینیتته وه. له که نار زۆنگ و جۆبار و دهریاچه کان دهینری. (136)

شیتلاقه-ی خالخال (234)

آچلیک خالدار

Tringa glareola

Chevalier sylvain

Wood Sandpiper

۲۰ سانتیمیتیره. پشتی هاوینان قاوهیی ئامال زهیتوونیه و پره له خالی سپی. سهر، مل و سینگی ری رتیه. برۆی سپییه. له کاتی فرین دامینی سپی دهرده که وی، ژیر بالی زهردواشه. لاقی درتیره و زهرد رهنگ یان که سکی ئامال زهرده. خالی به دهنی زستانان کالتر دهنوتی. له زه و گۆل و که نار دهریاچه کان دهینری. (136)

شیتلاقه-ی دندووک پان (235)

تلیله نوک پهن

Limicola falcinellus

Bécasseau falcinelle

Broad-billed Sandpiper

۱۶ سانتیمیتیره. لاقی کورت و دندووکى درتیره و ئهستور و خواره. کاتی هیلکه و جووچکه رهنگی پشتی توندتر دهین. برۆی سپی و دوو لکه. بهرسینگی خه نه بی ری رتیه، بهرزگ و ته شک و داوتی سپییه. زستانان پشتی بۆر هه لده گهری. له زهلی سویر، چلپاو و که نار دهریا دهینری. (134)

شیتلاقه-ی دندووک قیت (236)

آچلیک نوک سربالا

Xenus cinereus

Bargette du terek

Terek Sandpiper

۲۲ سانتیمیتیره. دندووکى درتیره و قیت و بۆره. زستانان سهر و پشتی کاله، هاوینان ئامال قاوهیییه و دوو خهتی رهشی نالیکى له سهر پشتی پهیدا دهین. بهرزگی سپییه و ری رتی که م رهنگی له سهر مل و سینگی هه به. له که نار چۆماو، شۆره کات و دهریا دهینری. (136)

شیتلاقه-ی رهش باو (237)

آچلیک دودی
Tringa erythropus
Chevalier arlequin
Spotted Redshank

۳۰ سانتیمیتیره. پهر و بالی نامال ره شه؛ خالی سپی له پشتی دایه. له دووره وه بهر زگی بۆر ده نویتنی. کلکی ری پتییه. بالی خه تی پیدا کشاوه. له کاتی فریندا لاقی له کلکی تیده په ری. لاقی هاوینان سوور و زستانان نارنجییه. دهنکی تاییه تی خوی هه یه. له گۆلاو و زۆنگ و شوهره کاتان ده بیترئ. (135)

شیتلاقه-ی شی پهنگ (238)

تلبله بلوطی
Calidris ferruginea
Bécasseau cocorli
Curlew Sandpiper

* توری (?)

۱۸ سانتیمیتیره. سووری خه نه بییه. سهر و پشتی پره له خالی رهش. زستانان ناته گی سپی هه لده گه ری. دندووکی خوار و درتیز و باربکه. خه تی سپی به بالیدا کشاوه. بهر زگی خه تی وردی سپی تیدایه. زستانان بهر زگی بۆر هه لده گه ری. له که نار ده ریا، ئاودر و گۆلاواندا ده ری. (133)

شیتلاقه-ی کلک سپی (239)

تلبله دم سفید
Calidris temminckii
Bécasseau Temminck
Temminck's Stint

۱۴.۵ سانتیمیتیره. پشت و سینگی بۆره. کرده وه و دهنکی له هاوچه شنه کانی تری جیاوازه. خه تی سپی کالی به بالیدا هاتووه. شاپه ری ده وری کلکی سپییه. له نزبکه وه قاچی قاوه بی یان که سکه. له زهل و گۆلاوی پر گیاوگۆل ده ری. ته نانه ت له شوهره کات و ئاودر اندا ده بیترئ. (134)

شیتلاقه-ی لاق سوور (240)

آچلیک پا سرخ
Tringa totanus
Chevalier gambette
Redshank

۲۷ سانتیمیتیره. سهر په ری نه ستوورایی پال و پاشه لی سپییه. لاقی سووری نارنجین. دندووکی سووره و سهری دندووکی ره شه. رهنکی پشتی رهش و بۆری تیکه لاهه. کلکی رهش و سپی ری پتییه. بهر زگی پر خه ت و خاله. به باری لاقی زهردی نارنجییه و پشتی زهردی کاله. له ناو گۆل و زهل و گیا و شوهره کات و زۆنگاندا ده بیترئ. له نیو گیاوگۆل هیلانه ده کا. زستانان زۆر ده بن. (135)

شیتلاقه-ی لاق کهسک (241)

آچلیک پاسیز
Tringa nebularia
Chevalier aboyeur
Greenshank

۳۰ سانتیمیتیره. بهر زگی سپییه. لاقی درتیز و شینه و کاتی فرین له کلکی درتیز تر دیاری ده کا. دندووکی رهش و که میک قیسته. زستانان رهنکی نه م بالنده یه که میک کال ده بی. له گۆل و گۆلاوی تفت و قه راغ چیمه ن و پرووناوان ده ری. ههر له و شوینانه ش له ناو گیاوگۆل هیلانه ساز ده کا. هاوینان زۆر ده بی و کۆچه رییه. (135)

قوراویلکه-ی بچووک (242)

پاشلک کوچک
Lymnocyptes minimus
Bécassine sourde
Jack Snipe

۱۹ سانتیمیتیره. به هۆی چووک له شی له نه وانی تر ده ناسریتته وه. دندووکی قوله تر و فرینی هیتدیه تره. کاتی هه ست به مه ترسی کردن زۆر درهنگ له شوینی خوی هه لده فری. له زهل و گۆل و ئاوگراندا ده ری. (146)

قوراويلکه-ی تاق (243)

پاشلک تک زی
Gallinago solitaria
Bécassine solitaire
Solitary Snipe

۲۳.۵ سانتیمیتره. له قوراويلکه یی ناوینه گه وره تره. په پ و بالی له و کالتر و بۆرتره. سه ری کلکی خره. بهرزی خهت خه ته. ته نیا دهژی. زیاتر سیوادی به یانی یان نوژی شیان دهست به جم و جوّل و راو دهکا. له خیزه لان و بهستی نی جو و جو یاری قه راغ شاخان و ههروه ها بهرده لانی زنه داری کتیوان دهژی. له سه ر عه رز هیلانه ساز دهکا. (148)

قوراويلکه-ی گوره (244)

پاشلک بزرگ
Gallinago media
Bécassine double
Great Snipe

۲۸ سانتیمیتره. پشت و زگی ری پییه. دندوکی له قوراويلکه ی ناوینه قوله تره به لام بنی دندوکی نه ستورتره. کاتی فرین سپیایی کلکی به جوانی دیاره. زور نارام و راست ده فری. بالی که میک کووین. زورتر له په ریتر و زه ویوزاری ئیشک ده بیتری. کۆچه رییه. (146)

قوراويلکه-ی ناوینه (245)

پاشلک معمولی
Gallinago gallinago
Bécassine des marais
Snipe

۲۶ سانتیمیتره. بالنده ی زونگ و زه لانه، رهنگی قاوه بییه، دندوکی درتیز و راسته. زیاتر خن نه دیو دهکا. له کاتی فرین خواره و پیچه دهکا؛ ههروه ها دهنگی له زیقاوه دهچن. پشتی شی رهنگه. سه ری کلکی سپییه. دندوکی له کاتی فریندا به ره و خوار راده گری. له دهسته ی بچووکدا ده گه رین. له زه ل، زونگ و نه رمانی زنه داردا دهژین. (146)

مره لاره (246)

ابیا
Scolopax rusticola
Bécasse des bois
Woodcock

۳۴ سانتیمیتره. له لیتره وار به ته نیا دهژی. به هژی نه وه ی که رهنگی گه لای وشکی دارانه و که متر جووله دهکا نابینری. بهرزی نامال زه ردی ری پییه. لاجانگ و پاشه ستوی خه تی ره شی لییه. بهرژ ناگه ری. سیوادی به یانی یان نوژی شیان راو دهکا. له شوتی پر دار به تاییهت جتی شه داری پر گیاوگول دهژی. (146)

توره مه ی فیسقه (30F)
Family TROGLODYTIDAE

* چوله که مشکه، فیرنه گوله، که له فنده

فیسقه (247)

الیکائی
Troglodytes troglodytes
Troglodyte mignon
Wren

۹ سانتیمیتره. نیره و مییه یه ک رهنگه. بالنده یه کی بچوکی خرینه یه، په پ و بالی ری ری قاوه بییه، کلکی کورت و قیته. جه جمینی نییه. وهک مشک به نیو گه لا و بهرگی گیا و داران له خواره مه نی ده گه ری و مییش و مه گه زان ده گری. هه میسه له ژیر گیاوگولی نریک ناو دهژی. هیلانه ی خری خوی له نیو په ریژین و کونه داری که نار پووبار و خانوی نریک ناوان دهکا. (242)

توره مه ی قورینگ (31F)
Family GRUIDAE

* شینه قورینگ، قازقورینگ، قازقورینگ، قازقورینگ، قازی قوله نگ، قازی قوله نگ، قازی قولینگ، قولینگ، قولینگ، قولینگ، قه تارقولینگ، گه وره ن، لاق و ملیان درتیزه، کلکیان تا راده یه ک قوله یه، بالیان درتیزه، دندوکیان درتیزه و نه ستوره و له هی له گ له گ دهچن. شابالی دواوه یان به سه ر کلکیاندا کشاوه، نیره و مییه یه ک رهنگن. له سه ر عه رز هیلانه ساز دهکن. بریتین له: شینه قورینگ، قر قری.

شینہ قورینگ (248)

درنا

Grus grus

Grue cendrée

Crane

۱۱۲ سانتیمیتره. شینی سوورمه بییبه، سهری کلکی ره شه. خه تیککی سپی له لاجانگیه وه دست پیده کا به ملیدا هتا سهر شانی ده روا. له نیزیکه وه نیوچوانی سوور ده نوتی، دندوکی له هی له گ له گ و شاهه کورتتره. زور سله، له سه ره خو و هیدی ههنگاو ده نی. کم وا هیه له سهر دار بنیشی. له کاتی ههست به مته ترسی کردن سهر هه لدینیی و ملی راده کیشی. به گهل ده گه پین. کاتی له وه نیره ده بی به کیشکچی. دوور له جهنگه ل و دارستان، له قه راغ چه م و گولاو و ناو زهویوزاران ده زی. زستانان زور هه یه. له سهر عه رز هیلانه ساز ده کا. کوچه ریبه. (111)

به رده وان (250)

دیوار خزک

Tichodroma muraria

Tichodrome échelette

Wall Creeper

۱۶ سانتیمیتره. بالی سووره و شابالی ره شه. خالی سپی سپی له سهر شابالی هه یه. پشتی بوز و کلکی کورت و دندوکی دریت و خوار و باریکه. مل و سینگی هاوینان رهش و زستانان نامال سپیبه. هه لفرینه که ی وهک په پوله ده چی. کاتی گهران به شوتین خوارده مهنی له سهر ره وه زیان کوته خانوان بالی فش ده کا و لیکیان ددها. به باری وهک رهنگی زستانی نهو بالنده یه ده چی، به لام قاوه بییبه و دندوکی راستتره. له دۆل و دهری به رده لان، ره وهز و کوته خانوان ده زی، زستانان له دۆلی به رده لان و داوینی کیوان رایده بوتری. (316)

قر قری (249)

درنا ی کوچک

Anthropoides virgo

Demosielle de Numidie

Demoiselle Crane

۹۵ سانتیمیتره. کاکولی هه یه و به لاملیدا هاتوته خوار. رهنگی بوری شین باوه. سهر و مل و به رسینگی ره شه. له دهشت و بانوان له که نار ناوی شیرن ده بینری. کار و کرده ی له شینه قورینگ ده چی. کوچه ریبه (111)

قولته-ی بچووک (251)

کمر کلی کوچک

Sitta neumayer

Sittelle de rochers de Neumayer

Neumayer's Rock Nuthatch

۱۴ سانتیمیتره. زورتر له سهر ره وه زی پروته ن ده بینری و جار جار له سهر دار ده نیشتی. پشتی بوری نامال سپیبه. ته نیشت و ژیر پاشه لی زهردگوتزیبه. کلکی ته او بوزه. کرده ی وهک قولته ی جهنگه لیبه. له دۆل و دهری ته نگ و به رده لان، له داوینی کیوان و ره وهزی بلیند ده زی. له غار و کونی به رده لان هیلانه ده کا و زارکی هیلانه به قور سواغ ددها و له گوین سهره زورنا ی لیده کا. (316)

توره مہی قولته (32F)

Family SITTIDAE

* به ربه قوره (؟)، به رکوره (؟)

وهک دارکونکه ره ی چوکه ده چن. له سهر دار و ره وهزان بی نه وه ی که لک له کلکیان و هر بگرن بۆ سه ره و خوار ده توانن بین و بچن. سه ریان گه و ره یه. دندوکیان قه و بیبه، لاقیان کورته، په نجه یان دریتزه و بالی دریت و نووک تیزیان هه یه. به ته نیا ده زین. نیره و میبه یان یهک رهنکه. له کوناندا هیلانه ده که ن. زینده وار و دانه ویتله ده خون. بریتین له: به رده وان. قولته ی بچووک، قولته ی جهنگه لی، قولته ی گه و ره.

قولته-ی جهنگه لی (252)

کمر کلی جنگلی

Sitta europaea

Sittelle torchepot

Nuthatch

۱۳ سانتیمیتره. به دار هه لده چی. دندوکی قه وی و تیزه. سهر پشتی بوری نامال شینه. به رزگی نامال زهرده و ته نیشتی مه بله و شتیبه. لاجانگ و ملی سپیبه. خه تی چاری ره شه. به باری رهنگی شتی نیسه. له سهر دار بۆ هه موو لایهک دی و ده چی. ده نک و کاکلی میوه ی ئیشک له ژیر پیستی دار رۆ ده کا و به دندووک ده ی کوته ی له سهر

داری گهوره و کۆنی جهنگه‌ل و پارکان ده‌ژی. له کونی دار و دیواران هیلانه ساز ده‌کا و زارکی هیلانه به‌قور سواغ ده‌دا. (316)

قولته-ی گهوره (253)
کمر کلی بزرگ
Sitta tephronota
Sittelle de rochers
Large Rock Nuthatch

١٦ سانتیمیتیره. دندوکی له قولته‌ی بچووک درێژتر و ئەستورتره. سینگی سپیتر و رهنگی خورمایی ته‌نیشتی توندتره. خه‌تی چاوی به‌چاوتره و هه‌تا پاش ملی کشاوه. کرده‌وی وه‌ک قولته‌ی بچووک ده‌چن. شوینی ژیان و هیلانه‌کردنی وه‌ک قولته‌ی بچووک. (314).

تۆرهمه‌ی قوله‌جووقه (33F) Family MUSCICAPIDAE

* قوله‌چه‌قه

ئهم بال‌دانه زۆرتر له‌سه‌ر دار ده‌ژین. له شوینی بل‌بند، قیت هه‌لده‌نیشن. هه‌ر له‌وتیه بۆ گرتنی نیچیر دینه‌ فرین. هه‌ر که نیچیریان راو کرد، ده‌گه‌رینه‌وه جینی هه‌وله‌ی. به‌ته‌نیا ده‌ژین. بیجگه له قوله‌ جووقه‌ی خالخال‌ه‌وانی تر نیره و میینه‌یان یه‌ک رهنگه. له کون یان سه‌ر دار هیلانه ساز ده‌کن. میش و مه‌گه‌ز و جال‌جالوکه راو ده‌کن. بریتین له: قوله‌جووقه، قوله‌جووقه‌ی خالخال، قوله‌جووقه‌ی سینگ سوور، قوله‌جووقه‌ی نیوجاوان سپی.

قوله‌جووقه (254)

مگس گیر ابلق باختری
Ficedula hypoleuca
Gobe-mouches noir
Pied Flycatcher

١٢.٥ سانتیمیتیره. نیره له به‌هارد سهر و پشتی ره‌شه. نیوجاوان و به‌رزگ و خالی بال و ده‌وری کلکی سپییه. له پایزدا وه‌ک مییه‌ ده‌چن (ته‌نیا سپیایی نیوجاوانی ده‌مین). مییه‌ پشتی قاوه‌یی زه‌یتوونیه و به‌رزگی نامال زه‌رده. خالی سه‌ر بالی بچووکتره. راو کردنی هه‌ر وه‌ک قوله‌جووقه‌ی خالخاله، به‌لام ناگه‌رینه‌وه شوینی

هه‌وله‌ینی. زۆرتر له‌سه‌ر عه‌رز چینه‌ ده‌کا. خیرا خیرا کلکی هه‌لده‌ته‌کینی. له‌باغ و لیره‌واری نریک ئاو ده‌ژی. (273)

قوله‌جووقه-ی خالخال (255)
مگس گیر خالدار
Muscicapa striata
Gobe-mouches gris
Spotted Flycatcher

١٣.٥ سانتیمیتیره. قیت هه‌لده‌نیشی. په‌ر و بالی قاوه‌یی نامال بۆره. سه‌ری خالخاله، سینگی سپی ری پتیه. بال و کلکی خۆی زۆر ده‌جوولینیه‌وه. به‌ته‌نیا ده‌ژی. له‌سه‌ر لکی نه‌زۆر به‌رزی داران هه‌لده‌نیشی و هه‌ر له‌وتیه بۆ گرتنی میش و مه‌گه‌ز دیته‌ فرین. له نیو باغ و لیره‌واران ده‌ژی. له‌سه‌ر خانوو، باغ و په‌سیوی پنچکی به‌رز هیلانه ساز ده‌کا، هاوینان زۆره. (273)

قوله‌جووقه-ی سینگ سوور (256)

مگس گیر سینه‌ سرخ
Ficedula parva
Gobe-mouches nain
Red-breasted Flycatcher

١١.٥ سانتیمیتیره. نیره پشتی قاوه‌یی نامال بۆره و به‌رزگی زه‌ردی کاله. له‌هه‌ر چوار وه‌رزانداندا گه‌رووی نارنجییه و سه‌ری بۆر. کلکی ره‌شه و ده‌وری سپییه. له‌کاتی هه‌ل‌نیشتندا کلکی قیت راده‌گری و بالی شو‌ر ده‌کاته‌وه. له وه‌زی هیلکه و جووچکه‌دا گۆشه‌گیر ده‌بن. له‌ناو لیره‌وار و زه‌ویوزارانداندا ده‌بیرن. خو و خده‌ی هیلانه سازکردنی وه‌ک قوله‌جووقه‌ی نیوجاوان سپی ده‌چن، به‌لام جاری وایه هیلانه‌ی سه‌ر ئاوالا له‌سه‌ر دار ساز ده‌کا. هاوینان زۆره. (273)

قوله‌جووقه-ی نیوجاوان سپی (257)

مگس گیر ابلق
Ficedula albicollis
Gobe-mouches á collier
Collared Flycatcher

هه‌ر وه‌ک قوله‌جووقه‌ ده‌چن، به‌لام نیره‌یان نیوجاوان و مل و تاته‌گی سپیتره، خالی سه‌ر بال و سپیایی ده‌وری کلکیسه‌ی که‌متره. له پایزدا نیشانه ره‌شه‌کانی ده‌بنه‌ قاوه‌یی

پېرېنگ، سپیایی ملی له ناو دهچې، سپیاییه کانی تری له کهمی دهدهن و زور و هک
میتهی قوله جووقه دهچې. کردهوه و شوتنی ژبانی و هک هی قوله جووقه یه، هاینان
زوره. (273)

توره مهی قوله شینه (34F)
Family ALCEDINIDAE

* مایس چنه (؟)

نهم بالندانه سهریان گه وره یه و کلکیان کورته. بۆ راوکردنی ماسی خو دهخه نه
ناو ناو؛ له ژیر ناو بینه ده کیشن. دندووکیان گه وره و راست و نووک تیژه.
زورترین بالیان کورت و خره. پهر و بالی جوان و خاصه رهنگیان هه یه. به یخ
جووله له شوتنی بلیندی و هک دارتیل یان نهو جیانه ی به سهر ناو دا ده روان
دهمینه وه؛ جاری وایه له سهر ناو له نگریش ده گرن. به ته نیا ده ژین. له کوناندا
هیلا نه ده کهن. ماسی، شه بیتانوکه، جروجانه وهر و بوق ده خون. بریتین له:
قوله شینه، قوله شینه ی به لکه، قوله شینه ی سینگ سپی.

قوله شینه (258)

ماهی خورک کوچک
Alcedo atthis
Martin-pêcheur d'Europe
Kingfisher

۱۶ سانتیمیتره. نیره و میته ی به ک رهنکه. پشتی شینی نامال سه وزه. گه رووی
سپییه. لاملی خالی سپی تیدایه لاجانگ و به زرگی شی رهنکه. دندووکی دریز و
خه نجه ریبه. سهری گه وره یه، بال و کلکی کورته. لاقی سووره. سله، کاتی هه لنیشتن
سهر و کلکی هه لده ته کینتی. بۆ گرتنی ماسی و زینده وار خو ده خاته ناو ناو و بینه
ده کیشن. جاری وایه پیش خو خسته نه ناو له نگر ده به ستی. به ته نیا ده ژی. له جوگه و
جو بار و شوتنی پر ناو ده بیترن. زستانان له که نار ده ریا و تالوان ده ژی. له کوندا
هیلا نه ساز ده کا. (196)

قوله شینه-ی به لکه (259)

ماهی خورک ابلق
Ceryle rudis
Martin-pêcheur pie
Pied Kingfisher

۲۶ سانتیمیتره. به لکه، دندووکی گه وره یه و کاکوئی پرش و بلاوه. نیره دوو خه تی
ره شی به سینگدا کشاوه و میته یه یک خه ت. له سهر ناو له نگر ده به ستی و به مه به ستی
گرتنی ماسی لوور ده بیته وه ناو ناو. له ده وره یه ری چوم. مردوو او و ناو دراندا ده ژی. له
ناوی سویر و شیرندا ماسی ده گری. له کوندا هیلا نه ده کا. زور هه یه. (196)

قوله شینه-ی سینگ سپی (260)

ماهی خورک سینه سفید
Halcyon smyrnensis
Martin-pêcheur de Smyrne
White-breasted Kingfisher

۲۷ سانتیمیتره. نیره و میته یه یک جوړن. دندووک و لاقی سووره. چنه، گه روو و
به رسینگی سپییه. قیت له سهر دارتیل و شوتنی به رز هه لده نیشتن. له جو بار، زه ل و
زه ی که شاو ده بیترن. له کوندا هیلا نه ساز ده کا. (196)

توره مهی قهر قاول (35F)
Family PHASIANIDAE

بالنده ی نیشکایین. لاقیان تووکی نییه، بالیان کورته. کاتی فرین فره ی
بالیان دی. قهر قاول گه وره و کلک دریزه، پور و کهو نیونجین، هه ویرده
بجوو کتره. زورتر به پؤل ده گه رین. هیندیکیان نیره و میته یان یه ک رهنکه. له
دانه ویتله، میس و مه گه ز، کرم و... چینه ده کهن. بریتین له: پور، زره پور،
زره کهو، سویتسکه، قهر قاول، کهو، کهو ده ری، هه ویرده، هه ویرده ی پنچکان.

پور (261)

دراج
Francolinus francolinus
Francolin noir
Black partridge

* نافده ل (؟)، نایکناسه (؟) پور، دراج، زیه کهو، مریشکی ده شت (؟)

۳۱ سانتیمیتره. نیره ره شی خالخاله، ملی قاوه بییه، پاش ملی خورماییه، خالی

سپیی لهژیر چاوه. نیره و مییه تووکی ته نیشته کلکیان ره شه. جووت جووت ده بیئرین. مییه قاوهیی ری پتییه، لاقی سووره. پۆر زۆرتر خو حه شار ددها، له ناو گهز و گیا دهژی. له سه رهز له ناو گیادا هیلانه دهکا. (109)

زیره پۆر (262)

جیرفتی

Francolinus pondicerianus

Francolin gris

Grey partridge

۲۹ سانتیمیتره. نیر و مییه یهک رهنگه. پشتی قاوهیی مهیله و بۆری خهت خهته. بهرزگی قاوهیی مهیله و زهردی خهت خهته. چه نه و گهرووی زهردی کاله. لاقی سووره. کردهوی له پۆر دهچی. له سه رهز لهژیر پنچ و قۆپه ن هیلانه ساز دهکا. (109)

زیره کهو (263)

کبک چیل

Perdix Perdix

Perdrix grise

Common partridge

* جیره کهو (؟)، کهو اچور، کهو اچیر

۳۰ سانتیمیتره. بالی کورته، کلکی کورته و خورمایی رهنگه. نیره بهرزگی خالی قاوهیی لیتییه (هی مییه کهم رهنگتره). سه رهشتی ری پتییه. زه کهو له کاتی پیرۆ خو کۆم دهکا. هه ره که ههستی بهمه ترسی کرد خو به عه زهوه مه لاس دهکا و نامادهی فرین دهبی. له ناو شینا و هرد، به یار، له وه رگه و... ده بیئرین. هیلانهی خو له جیی ته سته م و حه شارگهی وهک په زرین، ناو گه نم و گه نه شامیدا ساز دهکا. (110)

سوئسکه (264)

تیهو

Ammoperdix grisogularis

Perdrix á gorge grise

See-see partridge

* ته یهوو، تی (؟)، سوئسکه، سوئس، سوئسک، سوئسکه، سوئسک، سووسی، سیچکه، سیسکه، شووشک (؟)، کاسه کهو (؟)، گه فریله (؟)، ماره کهو (؟) ۲۳ ههتا ۲۵ سانتیمیتره. مییه پشتی قاوهیی تولخه، خه تی وردی بۆری تیدا به،

بهرزگی قاوهیی کاله. سوئسکه چه نه خهت له ته نیشتهیدا ده بیئرین، مل و بهرچیلتهی بۆره، دهوری چاوی قه بیتانیتیکی یان و سپی هه به، له لای سه رهوه رهش هه لده گه ری، کلکی خورمایییه، هه ره ها له قه راغ چۆم و جو یاران ده بیئرین. له سه رهز هیلانه دهکا. (109)

قه رقاو ل (265)

قرقاو ل

Phasianus colchicus

Faisan commun

Pheasant

* ته ره زوو، چور، چورپۆر، چۆر، که له شیری کبوی (؟)

نیره ۷۵ ههتا ۸۷ و مییه ۵۳ ههتا ۶۲ سانتیمیتره. نیره کلک و دندووکی درتیه، په ر و بالی رهنگا و رهنگه، سه ری مییه قاوهیی کالی خالخاله، کلکی له هی نیره کورتره. قه رقاو ل له کاتی مه ترسیدا کهم وا هه به هه لفری، زۆرتر هه لدی و خو حه شار ددها. به رفه رف هه لده رفی، نه وی ده رفی. له جه نگه ل و مه زار و قامیشه لاند دهژی. له سه ره عه رز له بن پنجه گیا هیلانه دهکا. (110)

کهو (266)

کبک

Alectoris chukar

Perdrix Chukar

Chukar partridge

* خاسه کهو، زارانج (؟)، ژهرژی، ژهرهژ، کۆ وک، کهبک، کهف، کهوک، کهو گوتیه ل. ۳۳ سانتیمیتره. پشتی بۆره، بالی ری پتییه، دندووک و لاقی سووره. تووکی قه راغ کلکی خورمایی، زۆرتر به جووت یان له دهسته ی چوک چوکدا ده بیئرین. زستانان دهسته یان زۆرتر ده بی. له کاتی مه ترسیدا کهم وا هه به هه لفری، یان خو حه شار ددها یان به ره و هه وراز را دهکا. به هار و هاوینان زۆرتر ده خوئینی. له نوالان له ناو به ردان ده بیئرین. زۆرتر به یانه و ئیواران دیتته سه ر کانیا وان. له ناو به رد و پنچکان هیلانه ساز دهکا. (109)

کهودری (267)

کبک دری

Tetraogallus caspius
Tetraogalle de la Caspienne
Caspian Snowcock

* کهودر

نیره ۵۸ و میته ۵۵ سانتیمتره. له کینوی بهرز دهژی، تنانهت زستانانیش کهم واهیه لهو شویتانه بیتته خوار. پهر و بالی بوره، پره له خهتی قاوهیی و سپی. بهرزگی کالتره. سهری شابالی زورهی سپیه. بهرچیلتهی سپیه. سهری بوره. بالندهیهکی زور سله، لهکاتی مهترسیدا مهوادیهکی زور دهفری. جووت جووت دهگه پین. له رهوه و هلدیران، لووتکهی بهری کیوان دهبیرئ. لهسه رهزه لهجیبی بهردلان له شویتنی بلیند هیلانه ساز دهکا. (100)

ههوتیره (268)

بلدرچین

Coturnix coturnix
Caille des blés
Quail

* بدیهده، بهتهک (؟)، سهمانهک، فیلهگیزه، قارووتک، قورقووک، کولهفر، کولهفر، کولهفر، کهرهوه، کهرهوله، کهره، کیراسو، وهتهک (؟)، ههقرده
۱۷ سانتیمتره. بهدهنگی دهناسریتتهوه، بوره، پشتی ری پتی قاوهیی کال و رهشه، بهرزگی کهم رهنگتره. نیره بهرچیلتهی رهشه. میته سینگی خال خاله. ههوتیره بالیک دهفری. لهکاتی کورک بووندا کهمتر دهفری، زورتر خو حهشار دهدا. کهم واهیه بیتته جینگای رووت. زورتر لهناو گیواوگول و گهنم و جو و... دهژی و هیلانه ساز دهکا. (110)

ههوتیره-ی پنچکان (269)

بلدرچین بوتهای

Turnix sylvatica
Turnix d'Andalousie
Andalusian Hemipode

۱۵ سانتیمتره. سهری بوره، تهپلی سهری خهتی مهیلهو زهدی پیداهاتووه. سینگی

خورمایی رهنکه. تنیشتی خالخاله، چاو و نالقهی دهوری چاوی شینه. نیر و میتهی لیک دهکن. بهدایم خو حهشار دهدا. توند را دهکا. نهوی دهفری. ههتا مهجیوور نه بی نافرئ. له بهیاران، زهویوزاری پر گیا، پهریز و... دهبیرئ و هیلانه ساز دهکا. (110)

توره مهی قهرناز (36F)

Family THRESKIORNITHIDAE

له توره مهی شاوه و لهگ لهگ دهچن. بهعزیک دندووکیان خواره، وهک قهرناز، دندوکی جوریکیشیان پانه، وهک دندووک بیتله، لهکاتی فریندا ملیان راست رادهگرن. نیره و میتهیان یهک رهنکه. زورتر بهپول دهژین. له قامیشهلان، ناو گیواوگول و سهر دار هیلانه ساز دهکن. بهماسی، میتش، مهگهز، دانهوتله و گیبانله بهرانی وردی ناو ناو بهریدهچن. سی جور ناسراوه: دندووک بیتله، قهرناز، قهرنازی نهفریقایی.

دندووک بیتله (270)

کفچه نوک

Platalea leucorodia
Spatule blanche
Spoonbill

۵۸ سانتیمتره. پهر و بالی سپیه. دندووک درتزه. سهری دندووک پانه. دندووک و لاقی رهشن. سهری دندووک زهرده. بهگهل دهژین. له تنکاوان ماسی، بوق و شینکه دهخون، ناوهکهی لهشکلی دندووک و هرگیراوه. نیرهکهی سهری بهکلاویه. کوچه ریبه. لهناو گیواوگول ههروهه لهسهر داریش هیلانه ساز دهکا. هاوینان زوره. (50)

قهرناز (271)

اکراس سیاه

Plegadis falcinellus
Lbis falcinelle
Glossy Ibis

۵۵ سانتیمتره. لاقی درتزه و له دوورهه رهش دهنوینئ. دندووک درتزه و خواره. پهر و بالی قاوهیی مهیلهو رهشه. بال و کلکی مهیلهو کهسکن. لهسهر دار و قامیش دهنشئ. زستانان زور دهبی. بیچوهکهی قاوهییبه. له زهل و گولاو و تنکاوان بهگهل دهژی. زورتر لهگهل شاوه و لهگ لهگ دهبیرئ. لهناو گیواوگول و سهر دار هیلانه ساز دهکا. کوچه ریبه. (50)

قهرنازه-ی ئەفریقایی (272)

اکراس افریقائی
Threskiornis aethiopicus
Ibis sacré
Sacred Ibis

٦٥ سانتیمیتره. پەر و بالی سپییە، سەر و ملی رەش و بێ تووکه. سەری شابالی رەشه. دندووکی هەم خوار و درێژە هەم ئەستوور. لاق و کلکی رەشه لە تالاو و گۆل و زەلاندا دەژی. (50)

قازووو دندوووک زەرده (274)

زاغ نوک زرد
Pyrrhonorax graculus
Chocard á bec jane
Alpine Chough

٣٨ سانتیمیتره. دندووکی زەرده. لاقی سووره. پەر و بالی رەشه. بەباری لاقی رەشه و هەروەها پەر و بالیشی رەشتره. کردەوی هەروەک قازووومەریه. لە کینوان و دەشتان دەبینرێ. لە کۆنە بەرد و کۆنە هیتلاندا هیتلکه دەکا. هاوینان زۆر هەیه. (232)

قازووومەرە (275)

زاغ نوک سرخ
Pyrrhonorax pyrrhonorax
Crave á bec rouge
Chough

* قازی دندوووک سوور

٣٩ سانتیمیتره. پەر و بالی کەوی بریقەداره. دندووکی درێژ و سوور و خواره. قاچی سووره. لە فریندا بەهێزه. لە کتێ و ئەو رەوهزانی بەرووکاری دەریادا دەروان دەژی. لە کونە بەرد، لیواری هەلدیر و نیو غاراندا هیتلانه ساز دەکا. (232)

قژاوکه (276)

جی جاق
Carrulus glandarius
Geai des chênes
Jay

* بۆرەک، حەوت زمانکه، قژاکه، قژالکه

٣٤ سانتیمیتره. لەشی قاوویی کاله. ئاتەگی سپییە، کلکی رەشه و خالی سپی گورەدی لەسەر بالی هەیه. شابالی رێ پتی شین و رەشه. تووکی سەری رەش بەلەکه و جارجار جغه هەلدهدا. چاوی شینی کاله. زۆرتر بەگەل دەژین، پر قاز و قوورن. لەسەر داران دەژی. لە لیواری دووره دەست هیتلانه ساز دەکا. (232)

تۆرەمە قەل (37F)

Family CORVIDAE

* قالاو، قەرپلاش، کلاق، کەلاخ، کەلەرەش

لاق و بالیان بەهێزه، هەروەها دندووکیشیان درێژ و قەوییە. بەگەل دەژین. زۆریان شەرانین. نێره و مێیەیان بەک رەنگن. لەسەر دار، رەوهز و کوناندا هیتلانه ساز دەکەن. هەموو شتییک دەخۆن. زۆرتر هێرش دەبەنە سەر هیتلکه و جووچکەیی بالندەکانی تر و دەیانرفین. بریتین لە: قازوو، قازوو دندوووک زەرده، قازووومەرە، قژاوکه، قشقه‌له، قشقه‌له‌سووره، قەلەبەلەکه، قەلەرەشه، قەلەگورگه.

قازوو (273)

کلاغ سیاہ
Corvus frugilegus
Corbeau freux
Rook

* قاز، قازەسیاوی، قازیی، قاش، قاقیشک (؟) قیژ، کۆرەلا (؟)، کۆقژک (؟)، کەوقژک.

٤٥ سانتیمیتره. بەدەنی تەواو رەشه. دەم و چاوی بێ تووکه. دندووکی رەشه، بەلام ئەستوورایی دندووکی ئامال سپییە. لەکاتی پێرۆدا تووکی رانی قرژ دەبنەوه، بەباری دەم و چاوی تووکنه و لەشی رەشتره. لەو زەویوزارانی که داریان تێدایه دەژی. بەگەل لەسەر دار هیتلانه ساز دەکا. زستانان زۆر هەیه. (241)

دهكهن و زۆرتتر رههوز و شوپنی بهرز بۆ حهسانهوه ههڵدهبژێرن. نێره و مێیهیان یهك پهنگن. لهسهه دار یان له رههزان هیتلانه ساز دهكهن. بهماسی و بۆق و شهیتانوکه و گیانلهبههرانی ناو ناو بهریدهچن. له دوو جۆری گهوره و چووكه دا دهبیرن. جۆریکیشیان ههیه سههه سپییه.

قله مراوی-ی بچووک (282)

باکلان کوچک
Phalacrocorax pygmaeus
Cormoran pygmée
Pygmy Cormorant

٤٧ سانتیمیتره. لهکاتی فریندا شپوهی رهش بهشه دها. پهر و بالی کهوه پهنگی بهلهکه. زۆرتتر له شوپنی وهک شام و کهنا چۆمدا دهژی. زۆر له ناو دوور ناکهوتیهوه. بهپێچهوانه قهه و مراوی گهوره، گهرووی سپی نییه. هیتلانه لهسهه خیز یان خاکی قهراغ ناو ساز دهکا. زستانان زۆر ههیه. (30)

قله مراوی-ی گهوره (283)

باکلان
Phalacrocorax carbo
Grand Cormoran
Cormorant

٩٠ سانتیمیتره. بالندهی ناوییه. زل و رهشه، لاجانگ و گهرووی سپییه. بهبالی فشهوه ههڵدهنیش. لهکاتی فریندا بهرپێچهکه دهکونه دوا یهک. بهگهله دهژین. له گهوهه دهریا، گۆل و گۆلوان دهبن. لهسهه تاته بهرد یان دورگهکانی ناو دهریا و ههروهها لهسهه داران هیتلانه ساز دهكهن. زستانان زۆر ههیه. (31)

تۆرهمهه کاسهلهشینکه (39F)

Family CORACIIDAE

* ئهسپهشیننه (؟)، بۆگهنه، حهوت پهنگیله، خومهرهژگه، خومهرهژه، خومهرشکه، خومهشینکه، سوورهکهوا، سهوزکو، قراکهسهوزه، قیژۆک، کاسالهشینکه، کاسهلهکهشینکه، کاشهلهشینکه، کاشهلهشیننه، گونجگیر. ئهه بالندهانه وهک قهلهبهلهکه دهچن. پهنگاوپهنگن. دندووکیان قهوی و تا رادهیهک قهلانگییه. ملیان قوله و قاچیان بههیزه. زۆر جار له شوپنی بهرز

ههڵدهنیشن و جووله له خۆیان دهبن. له بهرزاییهوه بۆ گرتنی مێش و مهگهز، مارمیلکه و گیانلهبههرانی ورد هیتش دهبن. نێره و مێیهیان یهک پهنگه. بهتهنیا دهژین. له کوناندا هیتلانه ساز دهكهن. بریتین له: کاسهلهشینکه، کاسهلهشینکهی هیندی.

کاسهلهشینکه (284)

سبزقبا
Coracias garrulus
Rollier d'Europe
Roller

٣٠ سانتیمیتره. دندوکی بههیزه. بهدهنی شینی ئاسمانییه و پشتی شی پهنگ. بالی شینه و لهکاتی فرین دهوری رهش دهنوتی. کلکی شینی ئامال کهسکه و پههه قاهویی ئامال رهشه. لهکونی کهندال و دیوار و کونهداران هیتلانه ساز دهکا. هاوینان زۆره. (196)

کاسهلهشینکه-ی هیندی (285)

سبزقبای هندی
Coracias benghalensis
Rollier de l'Inde
Indian Roller

٣٠ سانتیمیتره. سههه سهوزی ئامال شینه. لاجانگ و گهروو و سههه و سینگی قاهویی کاله و پێ پێی سپی ناداری تیدایه. پاش ملی قاهویییه و سههه زاییشی تیدا بهدی دهکری. بهرزگی شینی کاله و خهتی سپی تیدایه. بال و کلکی شینی کال و بنهوشی توندن. ئاکار و دهنگی لههه کاسهلهشینکه دهچی. له کونی داراندا هیتلانه ساز دهکا. (196)

تۆرهمهه کلک زهرده (40F)

Family BOMBYCILLIDAE

بریتین له: کلک زهرده، میوهخۆزه.

کلک زهرده (286)

بال لاکي
Bombycilla garrulus
Jaseur boréal
Waxwing

* بازی کلاودار

بهاسانی له رووی کاکوئلی شینی نامال چیرهیی و کلکی کورت و سهر زهردی دهناسری. خهتی چاو و ملی رهشه. پشتی شی پهنه و داوینی بۆره. بهرزگی قواوهیی نامال چیرهییبه و ژیر تاتهگی شی پهنه. بالی رهشه و خهتی سپی و زهردی تیدایه. لهسهر بالی پنۆکی سوور هیه؛ له مییهدا کال و نادیاره. بهباری رهشایی ملی نییه و بهرزگی ری پئی کاله. فرینی وهک سیرویه. زوو دهسته مۆدهیی. زستانان له شوینی ناوه لا دهیی. له دهوروهری پهرژین و باغان له میوهی وهک توو دهگه ری. (230)

میوه خۆره (287)

میوه خور
Hypocolius ampelinus
Hypocolius gris
Grey Hypocolius

۲۲ سانتیمیتیره. نیر، بۆره و لاجانگ و شاپه ری بالی رهشه. دندوکی بالی سپییه. سهری کلکی رهشه. مییه، قواوهییتره و رهشایی لاجانگی نییه. نهو بالندهیه وهک په ره له که دهچ، به پۆل دهگه رین. میوه دهخون. له بیابان و نهو شویتانهی پنچک و دروو و گیای کورته بنی لیبه دهژی. له نیو باغی میوه و خورما ده بیئر. لهسهر پنچک و دار و داره خورما هیلانه ساز دهکا. هاوینان زۆر هیه. (231)

توره مهی کور کوره (41F)
Family PTEROCLIDIDAE

* تروه ره (؟)، قتک، قه تی، کور کور، که ت، که تی، هاواره به ره.

بالندهی تاییه تی ئیشکانین، وهک کۆتر دهچن. بال و کلک و دندوکیان درێژه؛ لاقیان قوله و تووکنه. له نا کاو به توندی له عهرز بهرز ده بنه وه و ده فرن. پترویان وهک کۆتره. له بیابانی ئیشک و به یاردا ده ژین. زیاتر رهنگی په ر و بالیان بۆره. نیر و مییان بهک رهنگ نین. به گه ل ده ژین. به رۆژ له کاتی دیاری کراودا ریتگایه کی دوور بۆ خوارنده وهی ناو ده برن. لهسهر عهرز هیلانه ساز

دهکهن. له دانه و پیله، گیا و گوژ و میش و مهگه ز چینه دهکهن. بریتین له: کور کوره ی بهرزگ خه نه یی، کور کوره ی بهرزگ رهش، کور کوره ی بهرزگ سپی، کور کوره ی خالخال، کور کوره ی ری ری، کور کوره ی کلک درێژ، کور کوره ی گه مان.

کور کوره-ی بهرزگ خه نه یی (288)

کور کور شکم بلوطی
Pterocles exustus
Ganga á ventre chatain
Chestnut-bellied Sandgrouse

۳۲ سانتیمیتیره. نیره سهر و مل و سینگی زهردی کاله. خه تی رهشی به سینگیدا هاتوه. بهرزگی خه نه یی نامال ره شه. مییه ته واو زهردی خاکیه؛ بیتجه له بهرچیله و ملی هه موو گیانی خه ت خه تی ره شی پیداهاتوه. نیره و مییه شاپه ری کلکیان درێژه، شابالیان نامال ره شه، سهری شابالیان سپییه. له شوینی رووته ن و ئیشک که تاق تاق پنچکی لی رواوه هیلانه ساز دهکا. (181)

کور کوره-ی بهرزگ رهش (289)

کور کور شکم سیاه
Pterocles orientalis
Ganga unibande
Black-bellied Sandgrouse

۳۴ سانتیمیتیره. نیره سهری بۆری مه یله و زهرده. پشتی بۆره و خالخال نارنجی تیدایه. شابالی نارنجییه. گه رووی خه نه یی رهنگه. خالکی رهشی له ملی دایه. سینگی بۆره و خه تی ره شی پیداهاتوه. مییه خاکیه، سینگ و سهر و پشتی پنۆک پنۆکه، گه رووی زهردی پنۆک پنۆکه و خه تی ره شی به سینگیدا هاتوه. هه م مییه و هه م نیره بهرزگیان ره شه. له بیابان دهژی. لهسهر عهرز هیلانه ساز دهکا. (172)

کور کوره-ی بهرزگ سپی (290)

کور کور شکم سفید
Pterocles alchata
Ganga cata
Pin-tailed Sandgrouse

۳۷ سانتیمیتیره. بالی درێژ و نووک تیژن. بهرزگ و ژیر بالی سپییه. نیره پشتی

قاوهیی نامالّ بۆره که پره له خالی نارنجی، شابالی شی رهنکه، سهری مهیله و بۆره، دهم و چاوی زهردی نارنجییه، چهنه و گهرووی رهشه، ملی زهرده، سینگی شی رهنکه، دوو خهتی رهش و ئهغهوانی پیداهاتووه. مل و بهرزگی مهیله و سپییه، سینگی مهیله و زهرده و دوو سنی خهتی رهشی پیداکشاوه. نیره و مییه زستانان و پیک دهچن. توند دهفرن. بهگهل دهژین. له بیابان و دهشت، له شوینی نهلمان و بهردهلان هیلانه ساز دهکهن. (172)

کورکوره-ی خالخال (291)
 کوکر خالدار
Pterocles senegallus
Gange tachteté
 Spotted Sandgrouse

۳۳ سانتیمیتره. نیره بهرهنگی زهردی کاله. چهنه، مل و گهرووی تهواو زهرده. له لاقییهوه بهرهو ئاتهگی رهشه. برۆی بۆره. مییه پشت و سینگی پره له خالی رهش. نیره و مییه ههردوو شاپهیری کلکیان درێژه. بهگهل دهژین. بهیانان زۆر زوو دهچن بۆ ئاو خواردنهوه. له بیابان له شوینی بهردهلان و خیزکین دهژین. لهسهه عهرز، له شوینی رووتهن هیلانه ساز دهکا. (172)

کورکوره-ی ری ری (292)
 کوکر راهه
Pterocles lichtensteini
Ganga de Lichtenstein
 Lichtenstein's Sandgrouse

۲۵ سانتیمیتره. نیره نیوجاوانی سپییه. پهر و بالی زهرده و خهت و خالی قاوهیی پهرهنگی تیدایه. بهرسینگی زهردی کاله و خهتی رهشی پیداکشاوه. بهرزگی خهت خهته. مییه قاوهیی نامالّ بۆره. تهواوی بهدهنی خهت و خالی تیدایه. زۆرتر بهجووت دهگهڕین. بهیانانی زوو دهچته ئاو خواردنهوه. له بیابانی ویشک دهژی. لهبن پنچکان هیلانه دهکا. (181)

کورکوره-ی کلک درێژ (293)
 کوکر دم دراز
Syrrhaptés paradoxus
Syrrhapté paradoxal
Pallas's Sandgrouse

۳۵ ههتا ۴۰ سانتیمیتره. کلکی زۆر درێژه. نیره سهه و گهرووی نارنجییه، لاجانگی بۆره. پشتی بۆره و خالی پانی نامالّ رهشی تیدایه، بهرزگی رهشه، کلکی له مییه درێژتره. مییه خهتی رهشی بهملدا کشاوه، سهری زهرد و بی خاله؛ بهلام بهدهنی ههموو خهت و خالی نامالّ رهشی پیداکشاوه. بهرزگی رهشه. (181)

کورکوره-ی گهلمان (294)
 کوکر گندمی
Pterocles coronatus
Ganga couronné
 Coronated Sandgrouse

۲۷ سانتیمیتره. نیره سهری نامالّ شییه و دهووری سهری بۆری نامالّ شینه. لاجانگی زهرده. خالی رهشی له پیش چاو ههیه. پهر و بالی قاوهیی کاله. سهری کلکی شییه نامالّ رهشه. مییه تهواو بۆری مهیله و خورماییه؛ خهت و خالی قاوهیی ههیه، ملی خهت و خالی نییه. سهری شابالی نیره و مییه نامالّ رهشه. لهسهه عهرز له نیبو بهردان هیلانه چی دهکا. (181)

تۆره مهی کوند (42F)
 Family STRIGIDAE

* بانه قوش، بادده قوش، باوه قوش، بایه قوش، بو، بوم، بوو، بووک (?)، بووه، بووته قله، بووه کوپره، بووه کهره، خاله کوکومه، فشفشه، کونده بوو، کونده بوومه، کونده به بوو، کونده به بی، که پوو (?)، که لکه له وانێ.
 به شه و راو دهکهن. سهریان زل و دهم و چاویان پانه؛ زهقه. دندووکیان قه لانگییه. په نجه و جنجرووکی تیژ و به هیزیان ههیه. لاقیان تووکنه. بی ههست دهفرن. به ته نیا دهژین. مییه یان له نیره گه ورته. له کونی دیواری کۆنه خانوو یان له سهه عهرز هیلانه ساز دهکهن. نیچیری خویان قووت دهدهن. گیانله بهری وهک مشک، بۆق، ماسی، میش و مهگهز، قرژال و... راودهکهن. بریتین له: تاق تاق، تاق تاقی بۆر، کونده پشیله، کونده رۆمال، کونده زۆپه،

کونده زتیوه، کونده سپی، کونده شه خسه، کونده شه خسه ی خالخال، کونده قوته، کونده گایه.

تاق تاق (295)

مرغ حق
Otus scops
Hibou petit-duc
Scops Owl

* تاق تاق کهره، تاقله (؟)، تاک تاک کهره، توتاک (؟)، توتک (؟)، حهق حهقوک، ههق ههق کهره، یاحهق.

۱۹ سانتیمیتره. قاوهیی نامال بۆره، پهړ و بالی ری پییه. له سهریدا دوو شاخی تووک به ئاسته سهریان هه لداوه. شهوانه میث و مهگهز راو دهکا. له دارستانه کانی نیزیک ده و روبه ری ئاویییان، باغ و باغچان، کونه خانوو و هیلانه ی کونی بالندان هیلانه ساز دهکا. هاوینان زۆر هه یه. (194)

تاق تاق-ی بۆر (296)

مرغ حق جنوبی
Otus brucei
Hibou petit-duc de Bruce
Striated Scops Owl

۲۱ سانتیمیتره. ههر له تاق تاق دهچی، بهلام بۆرای و رهنگی خورمایی که مته. خهت و خالی باریکتره. سپیایی پاش ملی نییه، کلکی که میک دریتتره. له باغ و باغچان، کونه خانوو و هیلانه ی کونی بالنده کانی ترده هیلانه ساز دهکا. (193)

کونده پیشیله (297)

جغد گوش دراز
Asio otus
Hibou moyen-duc
Long-eared Owl

۳۵ سانتیمیتره. پشتی پره له خال و خهتی زهره و قاوهیی نامال بۆر. بهرزیگی کاله و خهت خهته. په ری گوئی درپژه و وهک شاخ له سهری بهر زبۆته وه. برۆی سپییه. بهر پۆژ له سهر داران دهژی. جړ و جانوه و بالنده ی بچووک و گیانله بهری وهک مشک دهخوا. له کونه هیلاناندا هیلکه دهکا. جاری وایه له سهر عهرزیش کورک دهی. (194)

کونده پرمال (298)

جغد ماهی خور
Ketupa zeylonensis
Chouette pêcheuse brune
Brown Fish Owl

* پرمال

۵۳ سانتیمیتره. به پیچه وانه ی کونده گایه شاخی قیت نییه و شوړه. پهړ و بالی شله یه و له رهنگی قاوه ییسه و ری پی پیه تیډایه. پشتی خهت و خالی نامال زهردی تیډایه. گهرووی سپییه. لاقی زهره و رووته. هه میسه له نریک ئاو، له که نار دهریا و لپره وار و رووباران ده بیتری. له نیو بهرد و کونی دار و هیلانه ی کونی بالداره راو کهره گه و ره کاندایه هیلانه ساز دهکا. (193)

کونده زتیوه (299)

جغد طلانی
Strix butleri
Chouette de Butler
Hume's Tawny Owl

۲۹ هه تا ۳۲ سانتیمیتره. پشتی قاوهیی نامال نارنجییه. سهر و ملی ته لاییه، سهری پر رهنکه. کلکی زهردی تونده و شهش خهتی بۆری پیډاکشاوه. بهرزیگی سپییه و زهر داییشی هه یه. زۆر کهم هه یه. (193)

کونده زتیوه (300)

Strix aluco
Chouette hulotte
Tawny Owl

۳۷ سانتیمیتره. پهړ و بالی پر له خهت و خاله. سهری گه و ره و خیره، چاوی ره شه. په ری گوئی نییه. پشتی قاوهیی نامال زهره. دم و چاوی قاوهیی نامال بۆره. شهوانه ده که ویتسه جم و جۆل. له لپره واری پر و چر، پارک و باغی گه و ره ده بیتری. له کونی داران، کونه هیلانه ی بالندان و ته نانهت جاری وایه له خانووان و لانی که رویشکاندا هیلانه ساز دهکا. زۆر هه یه. (194)

کونده سپی (301)

جغد سفید
Tyto alba
Chouette effraie
Barn Owl

۳۴ سانتیمیتیره. لاقی درپژه. دوو جوړی سپی و بوړی هه یه. دهم و چاوی سپییه و پشتی زهردی نامال ته لایبیه و خالی وردی تیدایه، بهرزی ته و او سپییه. چاوی ره شه. شاخی تووکی نیبه. زیاتر شه و گهرده، به لام جارچار به روژیش راو دهکا. قیت هه لده نیبش. زورتر مشک و له چه شنی نه و راو دهکا. له خانوی کوته و که لاه و بورجاندا هیلانه ساز دهکا. (194)

کونده شه خسه (302)

جغد کوچک
Athene noctua
Chouette chevêche
Little Owl

* کونده سه ریان

۲۱ سانتیمیتیره. پشتی قاوه بی پر رهنکه و خهت و خالی سپی تیدایه بهرزی سپییه و خهتی پانه. چاوی زهرده. زیاتر به روژ ده گهری. له سه ر دارتیل و چه پهران قیت هه لده نیبش. هه که ههست بهمه ترسی بکا په پیتا په پیتا سه ری ده جوړلینیتیه وه. میرووله و جی و جانوه و مشک و بالنده ی بچووک راو دهکا. له زویوزاران، جیتی به یار و بهر ده لان ده بیبری. له کونده دار و کونه بهرد و هه روه ها کونی دیواراندا هیلانه دهکا. (194)

کونده شه خسه - ی خالخال (303)

جغد کوچک خالدار
Athene brama
Chouette brahmane
Spotted Little Owl

۲۰ سانتیمیتیره. به ته رز وک کونده شه خسه ده چچ، به لام ری ری نیبه و خهتی پانی قاوه بی و سپی تیدایه (کونده شه خسه زنجیرییه). هه روه ها سه ری خالخال سپییه. چه نه، گه روو و لاجانگی سپییه. خهتی قاوه بی به گه رویدا کشاوه. پاش ملی خهتی سپی تیدایه. شوینی ژبانی وک کونده شه خسه یه. (193)

کونده قوته (304)

جغد تالابی
Asio flammeus
Hibou des marais
Short-eared Owl

۳۷ سانتیمیتیره. زهردی نامال قاوه بی کاله. بهرزی ری ری نیبه. بالی درپژه و خهتی بالانی به بهرینا بیبانداندا کشاوه. ژیر بالی خالی نامال ره شی تیدایه و له کاتی فریندا دیار دهکا. نه و کونده له سه ر عه رز هه لده نیبش. سینگی به ره و پیش راوه گری. له شام و زونگ و زهلی بهر فوه وان و ته پو لکه ی خیزکین و شوینی زه نویر ده بیبری. (194)

کونده گایه (305)

شاه بوف
Bubo bubo
Hibou grand-duc
Eagle Owl

* بم، شابوو، شاپوو

۶۶ هه تا ۷۰ سانتیمیتیره. گه وره ترین تووره مه ی کونده. دوو دهسته تووک وک شاخ له سه ریدا رواوه. سینگی زهردی مه یله و قاوه بییه و خهت خهتی پانی پیداکشاوه. چاوی گه وره و زهرده، پشتی زهردی نامال قاوه بییه؛ خاله کانی قاوه بی پر رهنگن. ده توانی گیانله به رانی گه وره ی وک که رویشکیش راو بکا. به بیان و ئیواران راو دهکا. له قه لشتی بهرد و کونی داراندا وچان ده دا. به ته نیبا ده ژی. له لیروار، ره وه ز، دهشت، ناو پنچک، قه لشتی دار و هیلانه ی کونی «باز» دا هیلانه دهکا، زور هه یه. (193)

توره مه ی کوتر (43F)

Family COLUMBIDAE

به هیسیف (?)، کابوک، کواتر، کواتر، کوتریک، که بوته ر، که بوته ک، که فته ر، که فوک، که فوک، که موته ر، که موته ر، که واتر، که واتر، که وته ر، کوتر.

نه م بالنده بال و کلکیان تا راوه یک درپژه، سه ریان چووک و ملیان قوله یه. له سه ر هه رد، له سه ر دار ده بیبری. کاتی کورک بوون به گه ل ده بیبری. تیژ بالن. نیر و میبیه یان یه ک رهنگن. له سه ر دار یان له کونه به راندا هیلانه ساز ده کن. دانه ویله خوړن؛ هیندیک جوړیان میبش و مه گه ز و کرم و شه یان وک شه

دەخۆن. بریتین لە: قومری، قومری رۆژھەلاتی، کۆترەباریکە، کۆترەشینیە، کۆترەگایە، کۆترەنەخشیینە، کۆترەنەخشیینە رۆژھەلاتی، یاکەریم.

قومری (306)

قمری خانگی
Streptopelia senegalensis
Tourterelle maillée
Palm Dove

٢٦ سانتیمیترە. سەر و ملی شەرابی کالە. خالی سەر ملی کونجی کونجییە. بەرچیلە کالە. بەرزگی نامال سپییە. پشستی خورمایییە. ئاتەگی بۆریلە. شابالی شینی کالە و کاتی فرین دیار دەکەوێ. ئالقی دەوری چاو و لاقی سوورە. نیرە و مینیە لەیەک دەکەن. بەباری رەنگی بۆرتەر. لە شار و گوندان دەبینرێ. لەسەر دار و خانوان هیلانە ساز دەکا. (183)

قومری-ی رۆژھەلاتی (307)

قمری خاوری
Streptopelia orientalis
Tourterelle orientale
Rufous Turtle Dove

٣١ سانتیمیترە. وەک کۆترەباریکە دەچێ. بالی خەنەیی پتۆک پتۆکە. شاقەلی نامال شینیە. لاقی سوورە. سەری خورمایی کالە. پاشەستۆی خالی تیدایە. لە شوتینی شەدار دەبینرێ. لەسەر دار هیلانە ساز دەکا. (183)

کۆترەباریکە (308)

قمری معمولی
Streptopelia turtur
Tourterelle des bois
Turtle Dove

* کۆترەبەرگیلە (؟)، کۆرک (؟)، کۆفۆ (؟)، کەفۆکۆرک (؟).

٢٧ سانتیمیترە. بەدەنی باریکە، کلکی نەختنیک درێژ و مەیلە و رەشە پشستی شنی رەنگە و پەری رەشی تیدایە، تووکی ملی رەش بەلەکە. گەر و و ملی شەرابییە. بەباری خالی دەوری گەردن و ئەو رەنگە شەرابییە نییە. لە رووتەنان، لەسەر پەرژین و دارستانی چەدا دەبینرێ. لەسەر دار هیلانە ساز دەکا. هاوینان زۆرە. (183)

کۆترەشینیە (309)

کیوتر چاهی
Columba livia
Pigeon biset
Rock Dove

* کۆترەچایی، کۆترەسەیدە، کۆترەشاخە، کۆترەشاخی، کۆترەکیفی، کۆترەکیوی، کۆترەشینیە.

٣٢ سانتیمیترە. ئاتەگی سپییە. بەدەنی شین بۆرە. خەتی رەش و سپی بەدرێژایی بالانیدا هاتوو. سەری کلکی رەشە. لاقی سوورە. لاجانگی سەوزی بنەوشییە. زۆرتەر لە رەوز و ئەو گرە بەردانە بەرووکاری دەربادا هەلکەوتون دەبینرێ. لە ئەشکەوت و کونەبەرداندا هیلانە ساز دەکا. ئەم کۆترە باوکە گەرەوی کۆتری مالانە. (182)

کۆترەگایە (310)

کیوتر جنگلی
Columba palumbus
Pigeon ramier
Wood pigeon

* ئوورکووتک (؟)، پەلخی، چەلەکوری (؟)، کۆترە بالّ بازوو (؟)، کۆترە پەلخی، کۆترەگایانە، گاپل (؟)، گاکۆتر، گاکەمووتەر، گایە (؟)، کۆترەگایانە، هیلەوێ (؟).

٤٠ سانتیمیترە. گەردنی شەرابییە. هەر لاملە خالکی سپی لیبیە؛ دەورەیان کەسک و نەرغەوانییە. کاتی فرین خەتی سپی بالی وەدیار دەکەوێ. بەباری نیشانەکانی سەر گەردنی نییە. ئەو بالندانە بەپۆل دەگەرێن. لە هەموو شوتین تەنانەت لەشارەکانیشدا دەبینرێ. لەسەر دار، پەرژین و تەنانەت هیلانە بەتالی بالندەکانی تر هیلانە چن دەکا. (182)

کۆترەنەخشیینە (311)

فاختە
Columba oenas
Pigeon colombin
Stock Dove

* کوکوختی، گوگوختی

٣٢ سانتیمیترە. پشتی بۆری مەیلە و شینیە، لاجانگی نامال کەسکە، سەری کلک و

شابالی مه یله و ره شه. لاملی سهوزه؛ به لام به باری نهو سهوزاییه نییه. نه م بالندهیه له سهه داری بلیند و پر لک و پو و په وهزه به ردی که نار ده بری. له کونی داران، قه لشته بهردان، کونی سهه عرز و خانووبه ردی بلیندا هیلانه ساز دهکا. زستانان زور هه یه. (182)

کۆتره نه خشینه - ی رۆژه لاتی (312)

فاخته خاوری
Columba eversmanni
Pigeon d'Eversmann
Eastern Stock Dove

۲۹ سانتیمیتره. زور له کۆتره نه خشینه دهچن. پهنگی سهه ری ئامال شه راییه. لاملی سهوزه. خه تی کلکی کاله. دهنگی وهک کۆتره نه خشینه دهچن. له شوینانهی که تاق تاق داری هه یه ههروهه له لیژیایی گره به ردی چیاکان دهژی. له کونه دار و کونه بهرداندا هیلانه ساز دهکا. (183)

یاکه ریم (313)

یاکریم
Streptopelia decaocto
Tourterelle turque
Collared Dove

* فاتک (?)

۲۷ سانتیمیتره. کلکی له کۆتره باریکه دریتره. پشتی قاوهیی کاله. پاشه ستوی خه تی پیداکشاه. مل و بهرزیگی کاله. دهه و چاوی شه رایی کاله. چاوی سووره. له شار و گوندان ده بری. له سهه دار و خانووان هیلانه ساز دهکا. (183)

تۆر هه می کۆتره په پوو (44F)
Family CUCULIDAE

* کوکونهک

نهو بالندهانه زورت له سهه دار دهژین. قاپۆریان باریک و کلکیان دریتره. دندوکی نه ستور و قه لانگییان هه یه. به پیچه وانیه بالندهکانی تر دوو قامکیان له پتیشه وه و دووشیان له دواوه یه. به ته نیا دهژین. له هیلانهی سهه داری بالندهکانی تر دا هیلکه دهکن. نیره و مییه یان ویک دهچن. میش و

مه گه ز و شه یانۆکه و کرم و میوه دهخۆن. بریتین له: کۆتره په پوو، کۆتره په پوو جغه رهش، کۆتره په پوو خالخال.

کۆتره په پوو (314)

کوکو
Cuculus canorus
Cucou gris
Cuckoo

۳۲ سانتیمیتره. کلکی دریتره، نوکی بالی تیژه. پشت و ملی بزری مه یله و شینه و بهرزیگی سپی ری پییه. کلکی بۆره و خالی سپی تیدایه؛ ههروهه سهه ری کلکی خره. لاقی زهرده. به باری په ر و بالی سوورگوتزه و خالی سپی له لامله و بهرزیگی سپی واشه. هیندیک له مییه کانیش جاری وایه خورمایی رهنگن. له قه راغ لیپه وار، شوینی پر پنچک و ته نانهت له شوینی بی داریش ده بری. چهن نیره له دهوری مییه یهک دههالین. له کۆنه هیلانهی بالندهکانی تر دا ته نیا هیلکه یهک دهکا. هاوینان زور هه یه. (184)

کۆتره په پوو - ی جغه رهش (315)

کوکوی تاجدار
Clamator jacobinus
Coucous jacobin
Pied Crested Cuckoo

۳۲ سانتیمیتره. سهه و پشتی ره شه. کاکۆلی قرژنی ره شه و جاری وایه سهه وز ده نوینت، بهرزیگی سپییه. بالی قاوهیی ئامال ره شه و خه تی پانی سپی پیداهاتوه و له فریندا جوان دیاره. به گه له سهه داریکه وه بۆ داریکی دیکه هه لده فرن. قاز و قوربان زۆره. بۆ چینه کردن دینه سهه عرز. له لیپواری پر و چر و میشه لانا نندا رایده بویرن. له هیلانهی بالندهکانی تر دا هیلانه چی دهکا. (184)

کۆتره په پوو - ی خالخال (316)

کوکوی خالدار
Clamator glandarius
Coucous-geai
Great Spotted Cuckoo

۳۹ سانتیمیتره. کاکۆلی هه یه. کلکی دریت و گه وه ری کلکی سپییه. پشتی قاوهیی

پنۆك پىنۆكى سىپىيە. بەرزگى سىپىيە و مىلى زەردە. ئالقەى دەورى چاوى نارنجىيە. بەبارى سەرى رەشە و كاكۆلى نىيە و شابالى شى رەنگە. ئەو بالئەدەيە لەكاتى كورك بووندا پىر قاژ و قووزە. زۆرتەر لەسەر پەرزىنان دەنىشى. ئاكارى لەھى قشقەلە دەكا. لە ھىلانەى بالدارانى تردا ھىلانە دەكا. (184)

تۈرەمەى كۆترى دەريايى (45F)
Family PROCELLARIIDAE

كۆترى-ى بچووكى دەريايى (317)

كبوتر دريایی کوچک
Puffinus assimilis
Petit Puffin
Little Shearwater

۲۸ سانتىمىترە. نىرە و مېيەى يەك رەنگە. پشتى رەشە. بەرزگى سىپىيە. تووكى بن بال و ئاتەگى قاوھىيە. دندووكى بارىكە. لەدەستەى بلاودا لە سەر دەريا دەبىنرېن. توندفەر. زۆرتەر مەلە دەكا. لە كونه بەردى دورگەكانى قەراغ دەريا ھىلانە ساز دەكا. (30)

تۈرەمەى كەلك (46F)
Family PELECANIDAE

* چەلك، سەقا، سەققوش، سەقاو، قوتان، كەراقى، كەراوى

لە بالئەدە ھەرە گەورەكان، پىن بەپەردەن. گۆشتىيان ناخۆن. بەرلۆغەيان ھەيە و لەناو ئاوى قوول و چۆماواندا زار دەكەنەو ھەتا ماسى و گىيانلەبەرى تىرى ناو ئاوى بچنە زارىانەو. لەم بەرلۆغەيە بۆ دەفە ھەرۋەھا لە ئىسكى باليان بۆ تووزەلە كەلك وەرەگىرې. ئەم بالئەدانە درەنگ بال دەگرن و بۆ فرېن مەودايەك لەسەر لاقان را دەكەن. دوو جۆرى رەنگ بۆر و رەنگ سىپىيان ھەيە.

كەلك (318)

پليكان سفيد
Pelecanus onocrotalus
Pélican blanc
White pelican

* كەلكەسپى

۱۴ ھەتا ۱۷۵ سانتىمىترە. نىرە و مېيەى يەك رەنگە. سىپىيە، سەرى شابالى رەشە. بەرلۆغەى وەك كىسەيەكى گەورە بەينى دندووكى درېژ و مەيلەو زەردىەو ھەلاوھسراو. بەبېچوويى قاوھىيە. بەرزەفرە. ھاويان زۆر ھەيە. لەناو زەل و گۆلاواندا دەژى و لەناو قامىشەلاندا ھىلانە ساز دەكا. بەخواردنى گىيانلەبەرانى ناو ئاوى بەرېن دەچى. (31)

كەلك-ى بۆر (319)

پليكان پا خاكستى
Pelecanus crispus
Pélican frisé
Dalmatian pelican

۱۶ ھەتا ۱۸۰ سانتىمىترە. نىرە و مېيەى يەك رەنگە. لە ھەواى لەگەل كەلكى سىپى لىك ناكىتەو. چاوى مەيلەو زەردەن. سەرى شابالەكانى قاوھىيەن. رەنگى سىپى تولخە و بەرسىنگى كەمىكى زەردە. پاش ئەستۆى كەمىك قرژنە. ئەمەشيان وەك كەلكى سىپى دەژى. زستانان زۆر ھەيە. (31)

تۈرەمەى كەندەسمە (47F)
Family MEROPIDAE

* رەنگالە (؟)، رەنگ رەژە، رەنگ رېژە قاژقاژ (؟)، كەناوھسمە، كەنەسمە، مېش خۆركە، مېش خۆرە، واوھخۆرە، ھەنگ خورە، ھەنگ چنە، ھەنگە چىنە، ھەنگەخۆركە، ھەنگەخۆرە، ھەنگەژالەخۆرە.

ئەو بالئەدانە بەپۆل دەگەرېن. بارىكەلەن باليان درېژ و نووك تىرە و كلكىيان درېژە. دندووكىيان بارىك و تا رادەيەك خوارە. نىرە و مېيەىيان يەك جۆرن. لە كوناندا ھىلانە ساز دەكەن. لە ھەوا مېش و مەگەز راو دەكەن، زۆرتەر زەرگەتە و ھەنگ دەخۆن. برىتېن لە: كەندەسمە، كەندەسمەى بچووك، كەندەسمەى بەرچېلەسور.

كهندهسمه (320)

زنبورخور معمولی
Merops apiaster
Guêpier d'Europe
Bee-eater

۲۷ سانتیمیتره. بالندهبهکی رهنگاورهنگه. دندووی دریتز و خواره. دوو شاپهپری کلکی لهوانی تری دریتزترن. پشتی شیئی نامال زهرده. کلک و بهرزگ و شابالی کهسکی نامال شینه و گهرووی زهرده. بهباری دوو شاپهپری دریتی کلکی نییه. بهپول دهگهپین. له شوپنی بهرز ههلدهنیشن. لهکوندا هیلانه دهکا. جاری وایه لهسهر عهرز بهگل هیلانه دهکهن. (196)

كهندهسمه-ی بچووک (321)

زنبورخور کوچک
Merops orientalis
Guêpier d'Orient
Little Green Bee-eater

۲۵ سانتیمیتره. پهپ و بالی سهوزه. دهوری چاوی رهشه. خهتی رهشی بهسینگدا کشاوه و گهرووی شینه. سهری جارجار نامال نارنجی دهیی. ژیر بالی سووریکی زور کاله. بهجوت دهگهپین. لهسهر دار و زهوی و میشهی گهزان دهیپنری. (196)

كهندهسمه-ی بهرچیلته سوور (322)

زنبورخور گلو خرماپی
Merops superciliosus
Guêpier de perse
Blue-cheeked Bee-eater

۳۰ سانتیمیتره. پشت، بهرسینگ و زگی سهوزه. لاجانگی شینی کاله. ژیر بالی رهنگ خورمایین، یهک دوو شاپهپری کلکی دریتزتره. ناکاری وهک کهندهسمه دهچی. له دهشت و کهشوا و مردوواو دهیپنری. بهگل له کونی کهندهلالی چوم و تهپولکان هیلانه ساز دهکا. (196)

تور همهی گور هویچنه (48F)
Family PARIDAE

* دوکهریسه، دوکهریسه، گورواباف، گورهویله، گورپچنه.

نهو بالندهانه لهسهر داران دهژین. زور دههات و چودان. دندووک و لاقیان کورت و

بههیزه. بزفرین کهم تاقهتن. زستانان بهگل دهژین. نیره و مییهیان یهک رهنگه. له کونان، سهر داران و نیو پنچکان هیلانه ساز دهکهن. میش و مهگهز و کرم و جارجار دانهویلهش دهخون. بریتین له: گورهویچنه ی بوز، گورهویچنه ی پاش مل سپی، گورهویچنه ی شی، گورهویچنه ی تورکستانی، گورهویچنه ی سمیلدار، گورهویچنه ی شین، گورهویچنه ی کلک دریتز، گورهویچنه ی گوره.

گورهویچنه-ی بوز (323)

چرخ ریسک سر سیاه
Parus lugubris
Mésange lugubre
Sombre Tit

۱۴ سانتیمیتره. دندووی له گورهویچنهکانی دیکه نهستورتره. سهر و بهرچیلته رهشی نامال قاوهبییه. پشتی قاوهبی نامال بوزه. دم و چاو و لاملی سپییه. بهرزگی سپی و اشی تولخه و لاتهنیشستی قاوهبی مهیله و بوزه. کردهوی وهک گورهویچنه ی گهوره دهچی، بهلام زستانان کهم و اهیه. بچیتنه ناو بالندهکانی تر. له دهشتی نرم و داوینی کیتی پر دار و رهوهزی رووت دهژی. له کونی دار و بهردان هیلانه ساز دهکا. (315)

گورهویچنه-ی پاش مل سپی (324)

چرخ ریسک پس سر سفید
Parus ater
Mésange noire
Coal Tit

۱۱ سانتیمیتره. نهختیک له گورهویچنه ی شین چووکتره. سهری تهواو رهشه و پاش مل و لاجانگی سپییه. بهرچیلته رهشه. پشتی زهیتوونی مهیله و بوزه و دوو خهتی سپی بهبالیدا کشاوه. بهرزگی و پاش ملی زهرده. له لیرهوار و باغاندا دهژی. له کوی دار و کهندهلالی چوم و تهنانهت سهر عهرزیش هیلانه ساز دهکا. (315)

گورهویچنه-ی پشت شی (325)

چرخ ریسک پشت بلوطی
Remiz pendulinus
Rémiz penduline
Penduline Tit

۱۰.۵ سانتیمیتره. نیره و مییه یهک رهنگه. رهنگی بوز و قاوهبییه. کلکی دریتزه.

سهر و ملی سپی مه‌یلو بۆره. خه‌تی پانی ره‌شی به‌لاچاویدا هاتووه. پشتی سوورباوه و به‌رزگی سپی زه‌رده‌واشه. له‌گۆل، زۆنگ، می‌شه و قه‌راغ چه‌مان ده‌ژی. هیتلانه‌ی هیتلکه‌بی هه‌لده‌خا به‌لکی دار و قامیشه‌وه هه‌لیده‌واسی. (315)

گۆره‌ویچه‌ی تورکستانی (326)

چرخ ریسک تورانی
Parus bokharensis
Mésange du Turkestan
Turkestan Tit

۱۵ سانتیمیتره. زۆر گۆره‌ویچه‌ی گه‌وره‌ده‌چی، به‌لام کالتره. له‌په‌ر و بالی ره‌نگی زه‌رد و سه‌وز نابینرئ. لاجانگ و پاش مل و به‌رزگی سپییه. سهر و به‌رچیله و سینگی ره‌شه. له‌نیو باغ و په‌رژیناندا ده‌ژی. له‌کونی دار و دیواراندا هیتلانه ساز ده‌کا. (315)

گۆره‌ویچه‌ی سمیلدار (327)

چرخ ریسک نیزار
Panurus biarmicus
Mésange á moustaches
Bearded Tit

۱۶ سانتیمیتره. پشت و کلکی بۆره، به‌رزگی زه‌ردی خۆلینه‌یه. نیره‌سهری بۆره و سمیلتی ره‌شه و هه‌روه‌ها تووکی ژیر تاته‌گیشی ره‌شه. می‌یه کالتره. سهری بۆره. سمیلتی نییه، به‌باری پشت و بال و ده‌وری کلکی ره‌نگی توندتره. ئه‌و بالنده‌یه له‌کاتی‌کا کلکی شل و شوێر راده‌گرئ به‌توندی به‌نیو قامیشه‌لانی په‌ر دووره‌ده‌ست ده‌ژی خۆی هیتلانه‌ی خۆی له‌نزیك عه‌رز له‌سهر قامیشه‌ی شه‌دار ساز ده‌کا. (314)

گۆره‌ویچه‌ی شین (328)

چرخ ریسک سر آبی
Parus caeruleus
Mésange bleue
Blue Tit

۱۱ سانتیمیتره. ته‌نیا گۆره‌ویچه‌یه‌که سهر و بال و کلکی شینی کاله. به‌رزگی زه‌رد و لاجانگی سپییه. خه‌تی ره‌شی به‌پاش مل و مل و چاویدا کشاوه؛ ئه‌و خه‌تانه په‌یوه‌ستن. پاش ملی قه‌یتانی سپی تیدایه. پشتی ئامال‌که‌سکه. به‌باری پشتی

قاوه‌یی ئامال‌که‌سکه و لاجانگی زه‌رده. کرده‌وه و شوینی ژبانی وه‌ک گۆره‌ویچه‌ی گه‌وره‌ده‌چی. (315)

گۆره‌ویچه‌ی کلک دریژ (329)

چرخ ریسک دم دراز
Aegithalos caudatus
Mésange á longue queue
Long-tailed Tit

۱۳ سانتیمیتره. ۷ سانتیمیتر کلکیه‌تی، نیره و می‌یه‌ی یه‌ک ره‌نگه. په‌ر و بالی تیکه‌لاو له‌ره‌نگی ره‌ش و سپی و چیره‌یییه. ده‌نگی تابه‌تی هه‌یه؛ پتی دهناسریتته‌وه. سهری سپییه و چاوی که‌وتوونه نیو هیتلکی ره‌ش. پشتی کونجی کونجی ره‌ش و چیره‌یییه. به‌رزگی سپییه. بال و کلکی ره‌شه. شاپه‌ری ده‌وری کلکی سپییه. به‌باری ره‌نگی به‌ده‌نی توندتر و زه‌ردایی تیدا نابینرئ. دايمه‌ی ده‌چی و حه‌جمینی نییه. له‌نیو می‌شه‌لانی پر پنچک و په‌رژینان ده‌ژی. هیتلانه‌ی هیتلکه‌بی شکلی خۆی له‌سهر پنچکی درکاوی و دار ساز ده‌کا. (315)

گۆره‌ویچه‌ی گه‌وره (330)

چرخ ریسک بزرگ
Parus major
Mésange charbonnière
Great Tit

۱۴ سانتیمیتره. له‌هه‌موو گۆره‌ویچه‌کان گه‌وره‌تره. سهر و ملی ره‌شی ئامال‌ شینی تونده. لاجانگی سپییه. به‌رزگ و سینگی زه‌رده و خه‌تی ره‌شی پانی به‌دریژاییدا کشاوه. پشتی ئامال‌که‌سکه. به‌باری سهری قاوه‌یییه و لاجانگی زه‌رد. له‌سهر دار ده‌ژی. له‌نیو لی‌ه‌وار و باغ و په‌رژینان ده‌بی. له‌کونی دار و دیواراندا هیتلانه ساز ده‌کا. (315)

تۆره‌مه‌ی لغاوه‌گورگه (49F)

Family GLAREOLIDAE

زۆرتری بالنده‌کانی ئه‌م تۆره‌مه‌یه. به‌پۆل ده‌گه‌رین. که‌میک له‌په‌رسلیرکه ده‌کن. خواردنیا زۆرتتر می‌ش و مه‌گه‌زه. شتیوه‌ی ژبانی و دوده له‌گه‌ل ئه‌وانیتر که‌میک توفیری هه‌یه. بریتین له: لغاوه‌گورگه، لغاوه‌گورگه‌ی بال ره‌ش، و دوده.

لغاوه گورگه (331)

گلاریول بال سرخ
Glareola pratincola
Glaréole á collier
Pratincole

۲۵ سانتیمیتیره. نیره و مېیبه یهک پهنگه. بالی دریژ و تیژ و بۆره. کلکی پهش و دوو لکه. ناتهگی سپیبه. لاقی رهشه. دندووی قوله یه. پشتی زهر دگوتیه. بهرزگی بۆره. خهتی رهشی به بهرچیله یدا هاتوه. به پۆل دهگه پین و زۆر پر قاز و قووزن. به یانان و ئیواران میث و مهگه ز راو دهگه. هاوینان زۆر هه یه. له قهراغ گۆل و شوهره کات و رووتهن و ناوگران ده بیترن. (157)

لغاوه گورگه-ی بال رهش (332)

گلاریول بال سیاه
Glareola nordmanni
Glaréole á ailes noires
Black-winged pratincole

۲۵ سانتیمیتیره. نیره و مېیبه یهک پهنگه. ژیر بالی رهشه و کاتی فرین ئه م رهشیبه دیار دهکا. پشتی بۆره. به یانان و ئیواران به پۆل دهگه پین. میث و مهگه ز راو دهکا. کاتی هه لئیشتن له سه رهز بالان فش دهکا. له رووتهنان، قهراغ ناوگر و گۆلاوان، له نیزیك ناودا ده بیترن. هاوینان زۆر هه یه. کلکی دوو لکه. (157)

ودوده (333)

دودوک
Cursorius cursor
Courvite isabelle
Cream-coloured Courser

۲۲ سانتیمیتیره. نیره و مېیبه یهک پهنگه. بالنده یهکی له ر و لاوازه. په ر و بالی ئامال بۆره، دندووی تیژ و خواره. سه ری بال و ته واوی ژیر بالی رهشه. دوو خه تی پهش و سپی به چه شنی برۆ به سه ریدا راکشاهه. ئه م بالنده یه زۆر تر وهک په روه وه دهچ؛ له پتیرۆدا خبیره. خو کۆم دهکا، بۆ ئه وهی نه بیترن جووله له خو ده برن. لاقی دریژ و ئامال سپیبه. کلکی کورت و خره. له بیابانی خیزکین و که م گیادا دهژی. (147)

تۆرهمه ی لهگ لهگ (50F)

Family CICONIIDAE

* ئه له رگ (؟)، حاجی لهق لهق، حاجی لهگ لهگ، حاجیله، لک لک، لهق لهق.

ئه و بالنده انه نیره و مېیبه یان یهک پهنگه، گه وره ن، لاق و مل و دندوویکیان دریژه. له کاتی پتیرۆ زۆر به هیدی و هیمنی ههنگاو هه لئینه وه. له سه ر دار، ره وه ز، خانوویه ره ی بلیند یان هه ر شوپنیکه به رزی که ده ستیان بکه وئ هیلانه ساز دهگه ن. زۆر تر به ماسی، مار، بۆق، میث و مهگه ز و که لاکه گیانله به ران دهژین. کۆچه رین، گه رمین و کویتستان دهگه ن. دوو جووری سپی و رهشی هه به، به رهشیان ده لئین حللیتر.

لهگ لهگ (334)

لک لک سفید
Ciconia ciconia
Cigogne blanche
White Stork

۱۰۰ سانتیمیتیره. رهش به لئه که، ملی دریژه، لاقی سووره. له شوپنی بلیند هیلانه ساز دهکا. له قهراغ ئاوان، له ناو مه زرا و چیمه ن و گۆلاواندا گیانله به ری چوکه چوکه دهخوا. کۆچه ریه، گه رمین و کویتستان دهکا. زوو ئوگری ئاوه دانی ده ب. (50)

حللیتر (335)

لک لک سیاه
Ciconia nigra
Cigogne noire
Black Stork

* لهگ لهگی پهش

۹۵ سانتیمیتیره. په ر و بالی رهشه، بهرزگی سپیبه، دندووک و لاق و دهوره ی چاوی سوورن. زۆر تر ته نیایه و درهنگ ئوگری ئاوه دانی ده ب. بالنده یهکی کۆچه ره. زۆر تر شوپنی پر دار و درهخت هه لئه بژیرن و له گه وه ری گۆل و چه م و زه ل و دارستانه کانی نیزیك ئه و شوپنه ده بیترن. زیاتر له سه ر دار هیلانه ساز دهکا. هاوینان زۆره. (50)

ماسی خۆرکه-ی بۆر (339)

پرستوی دریایی تیره
Sterna repressa
Sterne á joues blanches
White-cheeked Tern

۳۳ سانتیمیتره. پەر و بالی له هه‌موو وه‌رزه‌کان له‌هی ماسی خۆرکه ده‌چن ته‌نیا هاوینان نه‌بێ که به‌رزگی بۆر هه‌لده‌گه‌رێ. گۆنای سپیییه. پشتی شین بۆره. زستانان بۆرای به‌رزگی نامینێ هه‌ر بۆیه ناسینه‌وه و هه‌لا‌واردنی له‌وانی دیکه دژوار ده‌بێ. دندووکی زستانان سووری ئامال ره‌شه. له ئیشکان نابینرێ. ده‌نگ و کرده‌وه‌ی هه‌ر وه‌ک ماسی خۆرکه ده‌چن. هاوینان زۆر ده‌بێ. (171)

ماسی خۆرکه-ی خه‌زه‌ری (340)

پرستوی دریایی خزر
Hydroprogne tschegrava
Sterne Caspienne
Caspian Tern

۵۲ سانتیمیتره. سه‌ر و لاجانگ هه‌تا ده‌گاته ژێر چاوی ره‌شه. کلکی دوو لکه. دندووکی سوور و نه‌ستووره و جاری وایه ئامال زه‌رد ده‌بێ. ره‌نگی ره‌شی سه‌ری زستانان بۆر هه‌لده‌گه‌رێ، ره‌نگی ئه‌م بالنده‌یه به‌باری بۆره. پشتی پنۆک پنۆکی ئامال قاوه‌یییه. زیاتر له‌ که‌نار ده‌ریا ده‌ژی، به‌لام جاری وایه له‌ که‌نار گۆل و چۆماوه گه‌وره‌کانیشدا ده‌بینرێ. (171-170)

ماسی خۆرکه-ی دندووکی نه‌ستوور (341)

پرستوی دریایی نوک کلفت
Gelochedidon nilotica
Sterne hansel
Gull-billed Tern

۳۷ سانتیمیتره. دندووکی ره‌شه. کلکی بۆره و که‌میک دوو لکه. زۆرتر وه‌ ماسی خۆرکه‌ی ده‌نگ ناخۆش ده‌چن. لاقی ره‌ش و تا راده‌یه‌ک له‌ ئه‌وانی تر درێژتره. ره‌شایی سه‌ری زستانان سپی هه‌لده‌گه‌رێ. ئه‌م بالنده‌یه به‌باری سه‌ری ئامال نارنجیییه و تووکی ده‌وری چاوی بۆره. به‌پێچه‌وانه‌ی ئه‌وانی تر له ئیشکایی می‌ش و مه‌گه‌ز راو ده‌کا. که‌م وا هه‌یه بۆ راو کردن خۆ له‌ئاو باوێ. له‌ گۆلای سوێر، خه‌یزه‌لانی که‌نار ئاوان به‌گه‌ل ده‌ژین و هه‌ر له‌م شوێنانه‌ش هه‌یلانه ده‌کا. (171-170)

ماسی خۆرکه-ی ده‌نگ بۆر (342)

پرستوی دریایی بد صدا
Sterna sandvicensis
Sterne caugek
Sandwich Tern

۴۰ سانتیمیتره. تا راده‌یه‌ک گه‌وره‌یه و پەر و بالی درێژه. کلکی قوله و دوو لکه. دندووکی ره‌شه و سه‌ری دندووکی زه‌رده. لاقی ره‌شه. جاری وایه به‌رزگی کال هه‌لده‌گه‌رێ. له‌ خالی په‌شیتی و نیگه‌رانیدا تووکی پاش ملی قرژ ده‌بن و وه‌ک کاکۆلیان لیدن. زستانان سه‌ری سپی هه‌لده‌گه‌رێ و کاکۆلیشی رێ رێ ده‌بێ. به‌باری ئه‌م بالنده‌یه ئامال سپیییه و جاری وایه زه‌ردایی سه‌ری دندووکی نامینێ. له‌ ده‌ریادا ده‌ژی. به‌پۆل له‌ که‌نار ده‌ریا هه‌یلانه ساز ده‌کا. (171-170)

ماسی خۆرکه-ی ره‌ش (343)

پرستوی دریایی سیاه
Chlidonias niger
Cuifette noire
Black Tern

۲۴ سانتیمیتره. کاتی کورک بوون ته‌واو بۆره. له‌ چه‌واوه بۆ گرتنی نیچیر خۆ ده‌خاته ئاوه‌وه. پەر و بالی بۆری ئامال ره‌شه، په‌ری ژێر بالی سپیییه. کاتی تووله‌ک به‌ده‌نی پنۆک پنۆک ده‌بێ. زستانان نیچاوان و مل و به‌رزگی سپیییه و خالی گه‌وره و ره‌شی له‌لا‌سینگ و پێش بالانی هه‌یه. دندووکی ره‌ش و باریک و درێژه. زۆر نه‌وی به‌سه‌ر ئاودا ده‌فرێ و زینده‌واری سه‌ر ئاو راو ده‌کا. که‌م وا هه‌یه بچیتته ناو ئاو. له‌که‌نار گۆل و جاری و اشه له‌ نزیک ده‌ریادا ده‌بینرێ. (169)

ماسی خۆرکه-ی ره‌شی بال سپی (344)

پرستوی دریایی بال سفید
Chlidonias leucopterus
Guifette leucoptère
White-winged Black Tern

۲۳ سانتیمیتره. هاوینان پەر و بالی ره‌شن و شابال و سه‌ری کلکی سپیییه. ژێر بالی ته‌واو ره‌شه. دندووکی هاوینان سووره و زستانان ره‌ش. زستانان جیاوازی له‌گه‌ل ماسی خۆرکه‌ی ره‌ش له‌وه‌دایه که‌ خالی ئامال ره‌شی له‌ سینگی‌دا نییه؛ بۆرای سه‌ریشی که‌متره، به‌لام له‌و گه‌وره‌تره. ئاکار و کرده‌وه‌ی له‌هی ماسی خۆرکه‌ی ره‌ش ده‌چن و هه‌ر له‌و شوێنانه ده‌ژی که‌ ئه‌و ده‌ژی. (169)

ماسی خۆزکه-ی سهر به کلاوهی بچووک (345)

پرستوی دریایی کاکلی کوچک
Sterna bengalensis
Sterne voyageuse
Lesser Crested Tern

۳۶ سانتیمیتره. له ماسی خۆزکهی سهر به کلاوهی گهوره دهچن. کلکی ئامال بۆتر و دندووی زهردی نارنجیییه. له دهربادا دهلهوه ری و له کهنار دهریا وچان دهدا. له سههر ههر د هیلانه دهکا. (171)

ماسی خۆزکه-ی سهر به کلاوهی گهوره (346)

پرستوی دریایی کاکلی
Sterna bergii
Sterne huppée
Great Crested Tern

۴۸ سانتیمیتره. سهر و پاش ئهستوی تووکی درێژی ههیه و بووه به کاکۆل. رهشه، نیوچاوانی سپیییه. کلکی دوو لکه و بۆرای ههیه. دندووی زهردی ئامال بۆره؛ ئهستورایی دندووی ئامال کهسکه. لاقی رهشه و بهرزگی به کدهست سپیییه. زستانان سپیایی نیوچاوانی زۆتره، سهری خالخال دهبن. بۆ گرتنی ماسی له بهرزوهوه خۆ دهخاته ئاوهوه. له دهریا دهژی و له کهناران وچان دهدا. به گهه له سههر عهرز هیلانه دهکهن. (171)

ماسی خۆزکه-ی قهشانی دندووک رهش (347)

پرستوی دریای پشت دودی
Sterna anaethetus
Sterne bridée
Bridled Tern

۳۶ سانتیمیتره. پشتی یه کدهست قاوهیی و بهرزگی سپیییه. سهر، پاش ئهستۆ و دهوری چاوی رهشه و نیوچاوان و سه رهوهی چاوی سپیییه. کلکی دوو لکی بۆری پر رهنگه. شاپه ری قهراغ کلکی سپیییه. دندووی، رهشه. له دهریا دهژی و ته نیا بۆ هیلکه و جووچهک دیته ئیشکایی. به گهه له قهراغ دهریا هیلکه دهکا. هاوینان زۆره. (171)

ماسی خۆزکه-ی قهشانی دندووک زهرد (348)

پرستوی دریایی کوچک
Sterna albifrons
Sterne naine
Little Tern

۲۴ سانتیمیتره. دندووی زهرده؛ سهری دندووی رهشه. لاقی زهرد و نیوچاوانی سپیییه. هاوینان سپیایی نیوچاوانی له گهه رهشایی سهر و دهوری چاوی دژایه تیبیهکی تایبیه تی ههیه. زستانان ئهستوی بۆر دهبی و بۆ لای ملی رهش هه لده گه ری. کلکی دوو لکه. له سههر ئاو له نگه ره ده به ستی و بۆ گرتنی ماسی خۆ دهخاته ئاوهوه. له کهنار گۆل و دهریا دهژی. (171-169)

ماسی خۆزکه-ی گۆنا سپی (349)

پرستوی دریایی گونه سفید
Chlidonias hybrida
Guifette moustac
Whiskered Tern

۲۵ سانتیمیتره. لاجانگی سپیییه، سهری رهشه، بهرزگی بۆری تونده. کاتی فرین سپیایی ژیر بال و کلکی به جوانی دیاره. دندووی هاوینان سووری پر رهنگه و زستانان ئامال رهش دهبن. بۆ گرتنی ماسی خۆ دهخاته ئاو ئاوهوه. له قهراغ گۆلوان دهژی. له نیو زهه و شاماندا هیلانهی سهراو ساز دهکا. هاوینان زۆره. (169)

ماسیگره (350)

کاکایی نوک سبز
Larus canus
Goéland cendré
Common Gull

۴۰ سانتیمیتره. وهک ماسیگره ی زتوکه دهچن. پشتی بۆری کاله؛ شابالی رهشه و سهری بالی سپی پنۆک پنۆکه. لاق و دندووی باریک و زهردی ئامال کهسکه. دندووی خالی سووری تیدایه. زستانان سهری ری ری دهبن. به باری خه تی رهشی به سههر کلکی سپیدا کشاوه. به جووجه له بی قاوهیی ئامال بۆره؛ دندووی رهش و لاقی قاوهیین. له قهراغ دهریا، ئاودر و ئاوی زهویوزاران ده بیترین. له سههر ره وهزی کهنار دهریا و جاری واشه له گۆل و زۆنگان هیلانه دهکا. (160)

ماسیگره-ی بچووک (351)

کاکایی کوچک
Larus minutus
Mouette pygmée
Little Gull

۲۷ سانتیمیتره. هاوینان سهری ره شه و زستانان بۆر ده بی. دندووکى هاوینان سووری تونده و زستانان رهش هه لده گه ری. لاقى ره شه. به بارى به زرگی سپی و پشتی خه تی بۆری پیداهاتووه؛ سهرى شابالى ره شه. له كه نار ده ریا، رووبار و ته نانه ت جارى وایه له ناو زهویوزاران ده بی نی. به گه له زۆنگ و زه لان یان خیزه لانی كه نار گۆلان هیلانه ده كا و جووچكه هه لدی نی. (158-159)

ماسیگره-ی بۆر (352)

کاکایی دودی
Larus hemprichii
Goéland d'Hemprich
Hemprich's Gull

۴۱ سانتیمیتره. سهر و ملی قاوه بییه. پاش ملی خه تیکى ئامال سپی پیداهاتووه. به رسینگى قاوه بییه. زهردگوتزییه و سهرى شابالى سپییه. ژیر بالی ره شه. به زرگ و کلکی سپییه. دندووکى ئامال كه سكه؛ سهرى دندووکى سوور و ره شه. لاقى زه رده له یه. له سهر عه رز له دورگه كان هیلانه ساز ده كا. (158)

ماسیگره-ی پشت ره شی بچووک (353)

کاکایی پشت سیاه
Larus fuscus
Goéland brun
Lesser Black-backed Gull

۵۳ سانتیمیتره. هاوینان لاقى زه رده، زستانان كال ده بی. به بارى به ده نی قاوه بی پنۆك پنۆكه؛ دندووکى ئامال رهش و لاقى گۆشتنى ئامال قاوه بییه. ئه م بالنده یه سهر و ملی سپییه. به ده نی بۆرى ئامال ره شه. کلکی سپییه. دندووکى ئامال زه رده. له كه نار ده ریا ده بی نی. (160)

ماسیگره-ی پشت ره شی گه وره (354)

کاکایی پشت سیاه بزگ
Larus marinus
Goéland marin
Great Black-backed Gull

۷۲ سانتیمیتره. له کاتى کورک بووندا لاقى ئامال سپی ده بی؛ هه روه ها ده نگیشی بۆرتر ده بی. پشتی ره شه. سهر و مل و زگ و کلکی سپییه، دندووکى زه رده له یه. به بارى پشتی قاوه بی پنۆك پنۆكه؛ شابال و سهرى دندووکى ئامال ره شه، سهر کلکیشى قاوه بییه. له ده ریا، به تاییه ت له كه ناران ده ژى. (160)

ماسیگره-ی دندووک باریک (355)

کاکایی صورتی
Larus genei
Goéland railleur
Slender-billed Gull

* به ته چه ره له (؟)

۴۲ سانتیمیتره. دندووکى سوور و تیژه. لاقى سوورى تاریکه. له کاتى کورک بوون سهر و ملی سپی ده بی و به زرگی سپی ئامال زه رد. به بارى لاقى ئامال زه رده و سهر کلکی خه تی ره شی تییدا یه. ئه م بالنده یه پشتی بۆره و سهرى کلکی ره شه. زستانان زۆرتر ده بی. به تاق و پۆل له كه نار ده ریا و ناودر ده بی نی. له نیو دورگه كانى زل و شام و قه راغ رووباران هیلانه ساز ده كا. (158-159)

ماسیگره-ی زتیوین (356)

کاکایی نقره ای
Larus argentatus
Goéland argenté
Herring Gull

۵۵ سانتیمیتره. دندووکى زه رد و ئه ستوره و خالى سوورى له سهر دا هه یه. سهر و مل و کلکی ئامال سپییه. لاقى ئامال زه رده. پشت و بالی بۆره. سهرى شابالى ره شه. به بارى ئه م بالنده یه قاوه بی پنۆك پنۆكه. له ته مه نی یه ك سالیدا پشتی بۆر هه لده گه ری. له دورگه كاندا له سهر عه رز هیلانه ساز ده كا. (160)

ماسیگره-ی سهر پهشی بچووک (357)

کاکایی سر سیاہ
Larus ridibundus
Mouette rieuse
Black-headed Gull

۳۷ سانتیمیتیره. دندووکى سوورباوه، سهرى پهشه. مل و بهرزگ و کلکى سپييه. لاقى باريک و سووره. پشتى بوره. شابالى سپييه. سهر شابالى پهشه. بهبارى سهرى نامال سپييه و دهورى چاوى پنوک پنوکه؛ ههروهها پشتى بوره و بالى قاوهيى پى رتيه. له که نار دهريا، له سهر رووباران، له قهراغ گول و زهوبوزاران دهبيترى. بهگهل له نيپو گولان يان چيمه و خيزه لاني که نار دهرياچه کان هيلانه ساز دهکا. (158-159)

ماسیگره-ی سهر پهشی گهوره (358)

کاکایی بزرگ
Larus ichthyaetus
Goéland ichthyaète
Great Black-headed Gull

* قاقلى بازان (؟)

۶۷ سانتیمیتیره. سهرى پهشه، دندووکى زهردى سهرى سووره و خهتى پهشى پيداها تووه. ملی سپييه. بهرزگى بوره. بال و پشتى نامال شينه. سهرى پهش بهله که. لاقى کهسکه. زستانان سهرى نامال سپى پنوک پنوکه. بالنده يکى زور دره و له که نار دهريا و گولى سوپر دهشى. کم و اهه يه بيته که نار ناوى شيرن. زستانان زوره. (-159 158)

تور همه ی مريشکاويله (53F)

Family RALLIDAE

ئو بالندهانه له گول و زه لاندان دهژين. مه له وانى چاکن. زورتر خو حه شار ده دن. باليان کورته، کلکى کورتیان قيت راده گرن. باليک ده فرين. له کاتى فريندا لاقيان شۆر راده گرن. پهش به شه کان گه ورتن. نير و ميتيه يان يه که پهنگه. له سهر عهرز يان له ناو قاميشه لان هيلانه ساز ده کهن. بریتين له: پهش به شه، پهش به شه ی دندووک سوور، تاوسه، مريشکاويله، مريشکاويله ی بچووک، مريشکاويله ی خه نه يى، مريشکاويله ی دندووک سهوز، مريشکاويله ی سوور بهله ک.

پهش به شه (359)

چنگر
Fulica atra
Foulque macroule
Coot

* پهش بهش، کورپه شه، گاماروله، گامارو، گاماروله، گاماروله، مريشکه په شه (؟) مريشكى حه به شه (؟).

۳۷ سانتیمیتیره. پهش و به شه، لاقى شينه، قامکه کانى هه ر يه که به جوئ په رده يان هه يه. به بارى بوره و به رسينگ و ملی مه يله و سپييه. زياتر له ناو دا يه. بينه ده کيشين. زستانان به گهل ده شى. به دژوارى هه لده فرين؛ ده بچ ماوه يه که به سهر ناودا رابکا، له ناوى تفت و شيرندا ده شى. له ناو قاميش و گياو گولتى قهراغ ناو هيلانه ده کا. (122)

پهش به شه-ی دندووک سوور (360)

چنگر نوک سرخ
Gallinula chloropus
Poule d'eau
Moorhen

۳۲ سانتیمیتیره. په شه، زورتر له قهراغ ناوگر و گول و گولوان ده بچ. لاتهنيشتى خه تى سپى تيدا يه. لاقى شينه. رانى خه تى سوورى به ده وريدا هاتووه. دندووک و نيوچاوانى سووره و سهرى دندووکى زه رده. به بارى قاوه يى مه يله و بوره؛ به رزگى سپييه و نيوچاوانى قاوه يى مه يله و که سکه. بز فرين ده بچ ماوه يه که به سهر ناودا را بکا. نهوى فره؛ له کاتى فرين لاقى شۆر په نه وه. زستانان به گهل ده شى. له گياو گولتى ناو ناو هيلانه ده کا. (122)

تاوسه (361)

طاووسک
Porphyrio porphyrio
Poule sultane bleue
Purple Gallinule

* مريشكى زه لكاو (؟)

۴۷ سانتیمیتیره. شينى مه يله و بنه وشه. دندووکى دريژه. چاو، نيوچاوان و لاقى سووره. زهنگه دريژه. به بارى بوري مه يله و شينه. ئو و بالنده يه به قاميشان هه لده چى.

له کاتی فرین قاچی شور ده کاته وه. له قامیشه لانی قهراغ شام دهژی و ههر له وی هیلانه دهکا. (122)

مریشکاو یله (362)

یلوه آبی
Rallus aquaticus
Râle d'eau
Water Rail

۲۷ سانتیمیتره. دندوکی سوور و درتیره. پشتی قاوه بییه؛ خالی رهش رهشی تیدایه. سهر و مل و سینگی بوری مه یله و شینه. بهر زگی ری رتیه. لاقی قاوه بی مه یله و بوره. سلته؛ زرتتر خو حه شار ده دا. به دهنگی ده ناسریتته وه. له گیا و گولتی ناو ناو، قامیشه لانی، شام و گولان، قهراغ جوگه و جوباران ده بیترئ. له ناو جه گه نی تهنکاواندا هیلانه دهکا. (121)

مریشکاو یله-ی بچووک (363)

یلوه کوچک
Porzana parva
Râle poussin
Little Crane

۱۸ سانتیمیتره. دندوکی سووره، لاقی که سکه. پشتی قاوه بی زهیتون بییه. تووکی ژیر کلکی ری رتیه. مییه بهر زگی زهردی مه یله و بوره. کرده وی وهک مریشکاو یله خالخاله. له ناو قامیشه لان و شام و گیای ناو ناو ده بیترئ. (121)

مریشکاو یله-ی خه نه بی (364)

یلوه حنائی
Crax crex
Râle de genêts
Corncrake

۲۶ سانتیمیتره. په و بالی مه یله و زهرده؛ پشتی خالی رهشی تیدایه. سهر و سینگی بوره. بالی خه نه بییه. به تهنیا دهژی. به بیان و تیواران له وه دهکا. خوی له گیا و گولتی بهر زدا حه شار ده دا. کم و اهیه خو نیشان بدا. له زهویوزار و ناو گیا و گولان هیلانه دهکا. (121)

مریشکاو یله-ی دندووک سهوز (365)

یلوه نوکس بز
Porzana pusilla
Râle de Baillon
Baillon's Crane

۱۷ سانتیمیتره. وهک مریشکاو یله ی چووک ده چی. پشتی خورمایی رهنکه؛ ری رتی سپی تیدایه. ناتگی قاوه بییه؛ خه تی سپی سپی تیدایه. مل و سینگی بوری مه یله و شینه. کرده وی وهک مریشکاو یله ی بچووک. له زلی پر گیا و گولت ده بیترئ. (121)

مریشکاو یله-ی سوور به لکه (366)

یلوه خالدار
Porzana porzana
Marouette ponctuée
Spotted Crane

۲۲ سانتیمیتره. پشتی قاوه بی مه یله و زهیتون بییه، خه تی سپی سپی تیدایه. لاقی سهوز. دندوکی زهرده، نه ستورایی دندوکی سووره. سینگی قاوه بی مه یله و بوره. به تهنیا دهژی. به یانی زو و یان تاو په ری تیواران ده ست دهکا به گه ران و له وه. له شام، گول، گولان، ناوگری پر له گیا و قهراغ جوباران ده بیترئ. له ناو گیا هیلانه دهکا. (121)

توره مهی مریشکه کیوی (54F)
Family TETRAONIDAE

مریشکه کیوی (367)

سیاه خروس
Lyrurus mlokosiewiczii
Tétrás du Caucase
Caucasian Black Grouse

۴۰ هتا ۴۸ سانتیمیتره. نیره ته و او رهشی مه یله و که سکه. په ری ژیر بال و ژیر کلکی سپییه. شاپه ری کلکی درتیره؛ بو خوارئ شور بۆته وه. پوهی سووره. مییه خورمایی رهنکه و خالخالی ره شه. توند ده فرئ. له نیسو پنج و قویه نی گیا و گولتی کویتستانان دهژی. زستانان ده چته ناو لیپره واران. له سه رهز هیلانه ساز دهکا. (100)

تۆرەمەي مەلەرۋژە (55F)
Family NECTARINIIDAE

مەلە رۆژە (368)

شەدخور
Nectarinia asiatica
Soui-manga asiatique
Purple Sunbird

۹.۵ سانتىمىتەر. ئالدىنقى قىسمى زۆر بىچۈك و بۆرە. دندوۋكى درېژ و بارىك و خوارە. نېرە ھاۋىيان تەۋاۋ رەشە. تىكەلەۋى لەگەل بىنەۋش و سەۋزە. خەتتىكى قاۋەبى ئامال سوۋرى لەسەر سىنگە. لەھەر دوۋ لاي سىنگىدا خالى سوۋر و زەرد ھەيە. مېيە پىشتى قاۋەبى ئامال سەۋزە و بەرزگى زەردى پوۋنە. شاپەرى كلكى قاۋەبىيە و سەرى ئەۋ شاپەرانە سېيىپە. نېرە زىستانان ۋەك مېيە دەچى. ئەۋ ئالدىنقى بەجوت دەگەرى و شىرەي گولان دەمى. لەنىۋ پىچكان، مېشەلان، دارى دەۋرى زەۋبوزاران، باغ و لىرەۋارى چى دەۋرى. ھىلانەكەي ۋەك ھەرمى دەچى و بەلقى دار و پىچكانەۋەي ھەلداۋەسى. (341)

تۆرەمەي نىكىنە (56F)
Family RECURVIROSTRIDAE

ئالدىنقى تەنكاۋان. لاقىيان بارىك و درېژە. بەلەكن، دندوۋكىيان درېژە. لە قەراغ تەنكاۋان ھىلانە دەكەن. لە ئاۋى تەنكاۋا دەلەۋەرىن. برىتىن لە: چەكە سوۋرە، نىكىنە.

چەكە سوۋرە (369)

چوب پا
Himantopus himantopus
Échasse blanche
Black- Winged Stilt

۳۷ سانتىمىتەر. نېرە و مېيەي يەك رەنگە. لەكاتى فرىندا لاقى لە كلكى تىدەپەرى. پىشتى رەش و بەرزگى سېيىپە. پىشت بالى قاۋەبى بۆرە. نېرە ھاۋىيان پاشەستۋى رەشە و مېيەي سەر و مىلى سېيىپە. ئەم ئالدىنقى بەلۋقاۋى بلېند زۆر بەھىمنى بەناۋ ئاۋدا دەروا. زۆر سەلە، دايمە جىكە جىكىتى. لە گۆل و گۆلاۋ و ئاۋگراندا دەبىنرى. لەسەر گىياي پى ھىلانە ساز دەكا. (147)

نىكىنە (370)

آۋست
Recurvirostra avosetta
Avocette
Avocet

* مېكىنە، نىكىنە، نىكە

۴۲ سانتىمىتەر. نېرە و مېيەي يەك رەنگە. دندوۋكى درېژ و بارىكە و سەرى دندوۋكى قىتە. پەرى و بالى بەلەكە. لاقى شىنى ئامال بۆرە. بەبارى ئامال قاۋەبىيە. لەكاتى فرىندا لاقى لە كلكى درېژتر دىبارى دەكا. خىرا خىرا و بەپىرۋ بەناۋ ئاۋى تەنكاۋا دەروا و دەلەۋەرى. بۆلەۋەرى نىۋو پوۋناۋان دەپىشكىن. لەكەنار تەنكاۋا و خىزەلانى دەم ئاۋدا دەبىنرى و ھەر لەۋ شوتىنانەش ھىلانە دەكا. (147)

تۆرەمەي ۋەردۈك (57F)
Family ANATIDAE

* ۋەردەك

لەم تۆرەمەيەدا گەلىن ئالدىنقى جۆر بەجۆر دەبىنرى. زۆرەيان خاۋەنى بالى تا رادەيەك بارىك و نوۋك تىژن. كلك قولە و كورتىن و سى قامكى پىشەۋەي قاچىيان پەردەدارە. دندوۋكىيان نەختىن پانە و قەراغ دندوۋكىيان ددانەي ھەيە و ھەمىشە بەپۆل دەگەرىن، كاتى كورك بوۋن نەبى. زۆرەيان ھىلانە بەتوۋكى نەرمى خۆيان لەسەر ھەرد چى دەكەن. بىچۈۋەكانىيان ھەر كە لە ھىلكە ھاتنەدەر دەتوانن مەلە بەكەن. ئەم تۆرەمەيە برىتىن لە: (ئەلف) دندوۋك مېشەرەكان، (ب) قازەكان، (پ) قازمراۋىيەكان، (ت) قوۋەكان، (ج) مراۋىيەكان، (چ) مراۋىيە بىنەكىشەكان.

ئەلف - دندوۋك مېشەرەكان Saw-bills

دندوۋكىيان بارىك، درېژ و مېشەرىن. لە ئاۋى قوۋلدا مەلە دەكەن. بۆرەۋى ماسى بىنە دەكىشەن. بۆلەۋەرىن دەبى مەۋدايەك بەسەر ئاۋدا را بەكەن. نېرە و مېيەي يەك رەنگ نىن. لەسەر زەۋى يان لە كون و قەلشەتە بەرد ھىلانە ساز دەكەن. ماسى و گىيانلەبەرانى ناۋ ئاۋ راۋ دەكەن. برىتىن لە: كانوۋنى سەرسىپى، كانوۋنى كاكۆلدار، كانوۋنى گەۋرە، مراۋى سەرسىپى.

کانوون-ی سهرسپیی (371)

مرگوس سفید
Mergus albellus
Harle piette
Smew

* سببی به لکه

۴۰ سانتیمیتیره. وهک مراوی دهچن. به لام چووکتره و دندووکی قوله تره. نپیره، سببی یه کدهست دهنوتین؛ خالی رهش چاوی داپوشیوه. له نزیکه وه کاکوولی به لکه کی دیاری دهکا، تهنیشتی بوره، پشتی ره شه، له کاتی فریندا به لکه دهنوتین. میتیه له نپیره چووکتره، رهنگی بوره. کاکوولی مه یله و قاوه بییه، لاجانگی سببییه. له گول، ناوگر و چوماواندا ده بیری. زستانان زور هه یه. (64)

کانوون-ی کاکوولدار (372)

مرگوس کاکلی
Mergus serrator
Harle huppé
Red-breasted Merganser

۵۷ سانتیمیتیره. له سونه چووکتره، دندووکی سوور و باریکه. کاکوولی دوو تیسکه ی هه یه. سهری نپیره ره شی مه یله و که سکه، میتیه بهرچتله ی سببییه، سهری خه نه بییه، له میتیه ی سببی به لکه بورتیه و کاکوولی بلاوتره. زیاتر له ده ریادا ده ژی و که متر دپته ناو ناوی شیرن. زستانان زوره. (64)

کانوون-ی گه وره (373)

مرگوس بزرگ
Mergus merganser
Herle bièvre
Goosander

۶۵ سانتیمیتیره. به دهنی درپژ و خوش رهنگه. دندووکی له سونه باریکتره. لاقی زه رده. سهری نپیره ره شی مه یله و شینه، سینگی سببی مه یله و بوره، پشتی ره شه. میتیه سهری خه نه بییه، کاکوولی هه یه، پشت و بالی بوری مه یله و شینه. له قه راغ گول و چه م و ناوگران ده ژی. (64)

مراوی-ی سهر سببی (374)

اردک سر سفید
Oxyura leucocephala
Érismature á tête blanche
White-headed Duck

۴۵ سانتیمیتیره. سهری گه وره یه. کلکی قیت و تیژه، زیاتر کلکی ره پ راده گری. نپیره لاجانگی سببییه، ته پللی سهری ره شه، ملی ره شه، به دهنی قاوه بییه، نه ستورایی دندووکی کووره، میتیه و بار قاوه بین و لاجانگیان کالتره. کرده و بیان زورتر وهک پین به قوونه ده چن. نه وی ده فرن. بز هه لفرین له نه کاو دهرده پهرن و باله فره ده کن. له ناوی تفت و قامیشهلانی دوور له ده ریا ده ژین. له ناو گیا و گولگی که نار ناو هیلانه ده کن. (63)

ب- قازه کان Geese

* سی

جوره مراوییه کی گه وره یه قاز و قوژن، لاقیان له نیوه راستی زگیانه و یارمه تیان ددها به هاسانی پپرو و چینه بکن. به پؤل ده گه رین. له کاتی فریندا ریچکه ده به ستان. نپیره و میتیه یان یه ک رهنگه. له سهر قامیش و جه گه نی ناو شام و گولاندا هیلانه ساز ده کن. بریتین له: بوکه سی، خاسه سی، سی کویره، سی قه شانی بچووک، سی قه شانی گه وره.

بووکه سی (375)

عروس غاز
Branta ruficollis
Bernache á cou roux
Red-breasted Goose

۵۴ سانتیمیتیره. له گشت قازه کان جوانتر و چووکتره. په ر به لکه، مل، سینگ و لاجانگی سووره. خه تیکی پانی سببی به تهنیشتیدا کشاوه. لاق و دندووکی چووک و ره شن. له نیوانی چاو و دندووکی خالکی سببی هه یه. له کاتی له وهر زور چوست و چالاکه. زیاتر بز و چان دپته گه وره ی گول و گولوان. زستانان ده بیری. (51)

خاسه‌سی (376)

غاز خاکستری
Anser anser
Oie cendrée
Grey Lag Goose

* پینه (؟)، پینه‌په‌رۆ (؟)، پینه‌ک (؟)، سی، سی خاسه، شاقاز، قاز، قه‌به‌غاز (؟).

۷۵ هه‌تا ۸۵ سانتیمیتره. دندووکی له‌وانی دی‌گه‌وره‌تره. په‌ر و بالی بۆر و ری ریتییه، به‌رزگی نه‌بچ، به‌ده‌سته ده‌گه‌رین. زستانان هه‌م له گۆل و شامدا و هه‌میش له مه‌زرا ده‌له‌وه‌رئ. له‌ناو قامیش و جه‌گه‌ندا هیتلانه ساز ده‌کا. کاتی هیلکه کردن و کورک بوون به‌جووت ده‌گه‌رین. کۆچه‌رییه. (51)

سی کویره (377)

غاز پا زرد
Anser fabalis
Oie des moissons
Bean Goose

* سی لاله، قازه‌لاله

۷۰ هه‌تا ۸۷ سانتیمیتره. له خاسه‌سی پر په‌نگتیه. له دووره‌سه‌ر و ملی مه‌یله‌و ره‌ش ده‌نوینئ. دندووکی درێژ و ره‌شی خالی ورد وردی نارنجی و جارجاریش سپی له سه‌ره. ره‌نگی لاقی زه‌رده. زستانان زۆر هه‌یه. به‌پێچه‌وانه‌ی خاسه‌سی که زۆر به‌قاژ و قووژه ئه‌مه‌یان هه‌ر زریوه‌ زریوه‌تی. (52)

سی-قه‌شانی بچووک (378)

غاز پیشانی سفید کوچک
Anser erythropus
Oie naine
Lesser White-fronted Goose

* قازی به‌رزگ ره‌شی بچووک

۵۳ هه‌تا ۶۵ سانتیمیتره. وه‌ک سی نیتوچاوان سپییه، به‌لام چووکتیه. نیتوچاوانی زۆرتیه سپییه. دندووکی چووکتیه، ده‌وره‌ی چاوی زه‌رده و ئه‌و زه‌ردایه‌ بووه به‌ئالقه. شوین و کرده‌وه و له‌وه‌رانی وه‌ک سی نیتوچاوان سپییه. (51)

سی-قه‌شانی گه‌وره (379)

غاز پیشانی سفید
Anser albifrons
Oie rieuse
White-fronted Goose

* ۶۵ هه‌تا ۷۵ سانتیمیتره. له خاسه‌سی پر په‌نگتیه. نیتوچاوانی سپییه. به‌رزگی خالخاله و پنۆک پنۆکی ره‌شی تیدایه. لاقی زه‌رده. شوین و شتیوه‌ی ژین و کرده‌وه‌ی وه‌ک خاسه‌سییه. (51)

ب- قازمراوییه‌کان Shelducks

ئه‌و بالندانه تا راده‌یه‌ک وه‌ک قاز ده‌چن. له مراوی گه‌وره‌ترن. ملیان درێژتره، دندووکیان قووله و به‌قه‌وه‌ته. لاقیان وه‌ک قازه‌کان له ناوه‌راستی زگیان هاتۆته‌ ده‌ر. هه‌ر بۆیه به‌هاسانی ده‌توان پی‌رۆ بکه‌ن. له رووته‌ناندا ده‌له‌وه‌رین. نیره و میتیه‌یان یه‌ک ره‌نگن. له کوناندا هیتلانه ساز ده‌که‌ن. بریتین له: سووره‌قانگ و هه‌له‌تانج.

سووره‌قانگ (380)

آنقوت
Tadorna ferruginea
Tadorna casarca
Ruddy Shelduck

* سۆراویلیک (؟)، سۆره‌په‌ن (؟)، سووره‌مراوی، که‌رزهر، که‌رسه‌ر، مزراح (؟).
۶۳ سانتیمیتره. سووری خه‌نه‌یییه. سه‌ر و ملی کالته‌ره. کلک، سه‌ریال، لاق و دندووکی ره‌شه. نیره‌یان تۆقی ره‌شی به‌ملدا هاتوووه. میتیه‌یان سه‌ری مه‌یله‌و سپییه. زیاتر به‌جووت ده‌گه‌رین. زستانان له خیزه‌لانی که‌نار چۆم و گۆل ده‌بینرئ؛ له ده‌شت و ناو زه‌ویانبش ده‌نیشئ. له کون و قه‌لشته به‌رداندا هیتلانه ساز ده‌کا. هه‌ر که جووجه‌ی هه‌لینا یه‌ک یه‌ک به‌دندووک بۆ ناو ئاو ده‌یانگۆزیتیه‌وه. کۆچه‌رییه. (64)

هه‌له تانج (381)

تنج

Tadorna tadorna

Tadorna de Belon

Shelduck

* ئاله تاج

٦٠ سانتیمیتره. جووره مراوییه کی به‌له که. سه‌ری ره‌شه، سینگی سووره، شابالی ره‌شه، لاقی مه‌یله و زه‌ده، دندوکی سووره. نیرهبان پویه سووره. وه‌ک قاز هه‌لده‌فیر. زورجار به‌سه‌ر ئاودا ده‌فیر. له‌گۆلاو و ئاوی سویردا ده‌ژی. له‌جیتی چلپاو ده‌هالی. له‌کونه‌ری و قه‌لشته به‌رداندا هیلانه ساز ده‌کا. (64)

ت- قووه‌کان Swans

* قازی عیراقی (؟)

له‌توره‌مه‌ی مراوین و له‌همه‌موان گه‌وره‌ترن، ملیان دریتژ و باریکه. همه‌ی له‌ناو و همه‌ی له‌ئیشکایی ده‌له‌وه‌رتن. نیر و میتیه‌یان به‌ک ره‌نگه. له‌سه‌ر عه‌رز هیلانه ساز ده‌کن. ئه‌و جزانه‌ی بیرون بریتین له: قووی بچووک، قووی بیده‌نگ، قووی گه‌وره.

قوو-ی بچووک (382)

قوی کوچک

Cygnus bewickii

Cygne de Bewick

Bewick's Swan

١٢٠ سانتیمیتره. له‌همه‌مو قووان چووکتره. ملی قوله‌تر و هه‌روه‌ها ده‌نگی نه‌رمتره. شینه‌ی ژیان و له‌وه‌ری وه‌ک قووی گه‌وره وایه. (52)

قوو-ی بیده‌نگ (383)

قوی گنگ

Cygnus olor

Cygne tuberculé

Mute Swan

١٥٠ سانتیمیتره. دندوکی زه‌ده. پویه ره‌شه. له‌کاتی مه‌له‌دا ملی قه‌ف ده‌کا. سه‌ری شاباله‌کانی قرژ ده‌بن. به‌تایبه‌ت له‌کاتی جغه‌ده‌کردندا. کاتی کورک بوون نه‌بن به‌گه‌ل ده‌ژی. بیچووه‌که‌ی قاوه‌یی کاله. مه‌ودای فرینی زوره. له‌کاتی فریندا شه‌قزنی بالی دوور ده‌روا. (52)

قوو-ی گه‌وره (384)

قوی فریادکش

Cygnus cygnus

Cygne sauvage

Whooper Swan

١٥٠ سانتیمیتره. دندوکی ره‌شه، به‌لام ئه‌ستوراوییه‌که‌ی زه‌رده. ده‌نگی وه‌ک ده‌نگی شه‌بیوور وایه. له‌کاتی به‌پۆل فریندا قاز و قوویان به‌رز ده‌بیته‌وه و ده‌نگی بالی نایه. بیچووه‌که‌ی به‌ره‌نگی قاوه‌یی کاله. له‌قه‌راغ ده‌ریا، شام، گۆل و چۆماندا ده‌ژی. زستانان زور هه‌یه. (52)

ج- مراوییه‌کان Surface-feeding Ducks

* بت، مراقی، مه‌راقی، مراو، وه‌ردۆک، وه‌رده‌که.

ئه‌و بالنده‌ له‌ئاوگراندا ده‌ژین، بۆ له‌وه‌ر زورجار سه‌ری خو‌یان له‌ناو ره‌ده‌کن و ئه‌سقوند ده‌بن. له‌فریندا زور به‌هیزن. زیاتر نیره و میتیه‌یان ویک ناچن. له‌سه‌ر عه‌رز له‌ناو گیاوگۆل هیلانه ساز ده‌کن. بریتین له: جوړه، خلخل، دووکوره، سونه، قوون ره‌ش، قه‌شان، لووت پان، مراوی سپیلکه (به‌میتیه‌ی هه‌ریه‌ک له‌مانه ده‌گوتری بۆره، بۆره‌جوړه، بۆره‌سونه و...)

جوړه (385)

خوتکا

Anas crecca

Sarcelle d'hiver

Teal

* جوړپه، جوړه‌مراوی، خورده‌ک.

٣٥ سانتیمیتره. له‌ناو توره‌مه‌ی خویدا له‌همه‌موان چووکتره. هه‌رچی نیره‌به سه‌ری خه‌نه‌یییه و خه‌تی که‌سکی به‌سه‌ر چاودا کشاوه، هه‌روه‌ها سه‌رشانی خه‌تی سپی پیداهاتوه. هه‌رچی میتیه‌به خاله‌ه. ئه‌و بالنده‌یه زور تیرتیراله. به‌پۆل ده‌گه‌رتن. نه‌وی فره. له‌ئاوگر و جواری و قامیشه‌لاناندا ده‌ژی و هیلانه ده‌کا، زستانان زور هه‌یه. (61)

خلخل (386)

خوتکای سفید
Anas querquedula
Sarcelle d'été
Garganey

* خلخله

۳۷ سانتیمیتیره. که می‌ک له جوړه گه‌وره‌تره، پاش ملی پانتر و دندووکې راستیره. نیره‌ک‌ه‌ی له کاتی فریندا به پیتش بالی بوری مه‌یله و شین و سینگی قاوه‌یی و به‌رزگی سپی د‌ناسریت‌ه‌وه، برۆی سپیبه. کاتی تووله‌ک نیره و می‌یبه و یتک ده‌چن. کرده‌وه و شیتو‌دی خلخل زۆرت‌ر وه‌ک لووت پان ده‌چن. که‌م وا هه‌یه بچیتته ناو‌ی سویت‌ر. له‌ناو گ‌یاو‌گ‌و‌لی پر‌دا هیلانه ده‌کا. (61)

دووکوره (387)

فیلوش
Anas acuta
Canard pilet
Pintail

* دووکوپره

۵۵ سانتیمیتیره. له‌چاو نه‌وانی تر که می‌ک کزتر دیتته به‌رچاو، هه‌روه‌ها ملی درتیز و دندووکې تیزتره. سه‌ری کلکی دوو لکه. نیره سه‌ر و ملی قاوه‌ییبه و به‌رزگ و به‌رسینگی سپیبه، پشت و بالی بۆره، له‌کاتی تووله‌ک نیره و می‌یبه و یتک ده‌چن. به‌جوانی پیترو ده‌کا. تیزباله. زستانان زۆر هه‌یه. له‌ناو گ‌یاو‌گ‌و‌لی که‌نار شام و زه‌ل و ناوگری به‌گ‌یاو‌گ‌و‌ل هیلانه ساز ده‌کا. (61)

سۆنه (388)

کله‌سبز
Anas platyrhynchos
Canard colvert
Mallard

* سۆنچ، سه‌رسه‌وز، سه‌رکه‌سک

۵۷ سانتیمیتیره. نیره سه‌ری سه‌وزه، خال‌تکی بازه‌یی سپی به‌ملدا کشاوه، به‌رسینگی قاوه‌ییبه، سینگ و به‌رزگی بۆره، سچ چوار تووکی ره‌ش له‌سه‌ر کلینجه‌ی هه‌لگه‌راونه‌توه، دندووکې زه‌رده. بۆره‌سۆنه قاوه‌یی خال‌خاله، لاقی مه‌یله و زه‌رده.

نیره و می‌یبه هه‌ردوو تیزبالن، به‌پۆل ده‌گه‌رتین. زستانان زۆر هه‌یه. له‌گۆل و ناوگر و چه‌ماندا ده‌بیرن؛ له‌ناو گ‌یاو‌گ‌و‌لی پری لیتواری ئەم شوتینانه هیلانه ده‌کا. (61)

قوون ره‌ش (389)

اردک ارده‌ای
Anas strepera
Canard chipeau
Gadwall

۵۰ سانتیمیتیره. زیاتر له‌گه‌ل سۆنه و بۆره ده‌بیرن. له‌وان چووکتره و نیره له‌ دووره‌وه قاوه‌یی مه‌یله و بۆر ده‌نوینن. ئەم بالنده‌یه به‌هۆی نه‌وه‌ی که‌ پاشه‌لی ره‌شه‌ نه‌و ناوه‌ی به‌سه‌ردا پراوه. دندووک بۆره، لاقی مه‌یله و زه‌رده. می‌یبه‌ی وه‌ک بۆره‌سۆنه و بۆره دووکوره ده‌چن؛ به‌لام کلکی له‌هی دووکوره قوله‌تره. شرتینی ژین و له‌وه‌ری وه‌ک سۆنه‌یه. (61)

قه‌شان (390)

گیلار
Anas penelope
Canard siffleur
Wigeon

* قه‌شانه

۴۵ سانتیمیتیره. نیره سه‌ری خه‌نه‌ییبه، نیوجوانی زه‌ردی کاله، به‌ده‌نی بۆره، سینگی کالتره، پاشه‌لی ره‌شه. بۆره‌قه‌شان وه‌ک بۆره‌سۆنه‌یه، به‌لام له‌ نه‌و چووکتره. له‌ ته‌نکاو و قوره‌چلپاوی ناودر و ناوگراندا ده‌له‌وه‌ری. له‌ رۆژدا به‌ ره‌و ده‌بیرن. تیزباله. به‌ئاسانی پیترو ده‌کا. زستانان زۆره. (61)

لووت پان (391)

نوک پهن
Anas clypeata
Canard souchet
Shoveler

* غه‌لوخه‌ده‌نووک، قه‌لوخه‌ده‌نووک.

۵۰ سانتیمیتیره. دندووکې پانه و ناوه‌ک‌ه‌ی هه‌ر له‌وه‌وه پت پراوه. نیره پشتی ره‌ش و خال‌خاله، سه‌ری شینه، ته‌نیشته و به‌رزگی خه‌نه‌ییبه، سینگی سپیبه، کاتی تووله‌ک

وهک مټييه دهچټ. مټييه وهک بټوره سټونه دهچټ و ته نټيا سه رشانى شټينه. له ناو
گياوگټلى زه ل و ناوگراندا ده بټيرى و هټيلانه ساز دهکا. (62)

مراوى سپيلکه (392)
اردک مرمى
Anas angustirotris
Sarcelle marbrée
Marbled Teal

* به حريلکه، مراوى سابونى

۳۸ سانتيمټيره. نهختيک له جوړه گوره تره، ههروهها ملي درټيز و سه ريشى گوره تره.
په ر و بالى قاوه يى خالخاله، سه ر بړوى ره شه. سه رى بالى سپييه. نټره تووکى پاش
ملى که مټيک درټيزه و شټيوه کاکټول دهدا. نهو ده ميه کي که باره به رزگى زه رده و دوو
خالى سټي له سه ر باله. زټرتر به جووت ده بټيرين. جارى وايه زستانان به گهل ده گه پټين.
زټرتر خو له بهر چاو نه ديو دهکا. له که نار ناوى شيرن له شوټينى پر گياوگټول دهڅى و
هټيلانه ساز دهکا. (64)

چ- مراوييه بيته کټيشه کان Diving Ducks

له ناوى سوټير و شيرندا دهڅين. زټرتر له قوولا واندا ده بن. لاقيان به لاي
پاشه لټيانه وه په. مه له واني چاکن. بټ هه لفرين ده بټي که مټيک به سه ر ناودا را بکه ن.
به گياوگټول و گيانله به راني وردى ناو ناو به پټيده چن. برټين له: سه رسوور، سه رسوورى
به حرى، مراوى جغه دار، مراوى خه نه يى، مراوى ره شکه، مراوى سه ر په ش، مراوى
کلک درټيز، مله پور، مله پورى په ش.

سه رسوور (393)
اردک سر حنايى
Aythya ferina
Fuligule milouin
Pochard

۴۵ سانتيمټيره. نټره و سه ر ملي سوورى قاوه يى په کده سته. سينگ ره شه. دندووکى
شټينى کاله و سه رى دندووکى ره شه. له کاتى توولک وهک مټييه دهچټ و پشتى بټرتره.
مټييه سه ر و سينگى قاوه يييه. که متر دټيه ئيشکايى. به پټول له ناودا وچان دهدا و
ته نټيا به يان و ئيواران ده له وه رټي. به هاسانى ده توانى خو له ناودا نقوم بکا و بيته
بکټيشټ. له گه وه رى پر گياوگټولى شام و گټولاندا دهڅى. له ناو قاميشه لانان هټيلانه ساز

دهکا. زستانان زټره (62)

سه رسوورى به حرى (394)
اردک تاجدار
Netta rufina
Nette rousse
Red-crested pochard

* سه رسوورى کانياوان، سه رسوورى کانياوى، سه رسوورى کاکټولدار، مراوى ژاپونى.
۵۵ سانتيمټيره. نټره دندووک سووره، سه رى خه نه يييه، کاکټولى هه په، پشتى قاوه يى
پر رهنه گ، مل و سينگ و پاشه لى ره شه، قه برغه و کلکى بټره. مټييه قاوه يى کاله،
لاجانگى بټره، سه رى مه يله و ره شه. له قاميشه لان و ناوگر و گټوله شيرن و تفته کاندا
دهڅى. زستانان زټره. (62)

مراوى جغه دار (395)
اردک سپاه کاکل
Aytha fuligula
Fuligule morillon
Tufed Duck

۴۳ سانتيمټيره. نټره به له که. پشتى ره شه، يهک دوو تووکى وهک کاکټول به پاش ملدا
هاتټه خوار. مټييه کاکټولى کورتنتره و جارى وايه خه تى سټي به که نار دندووکيدا
کشاو. زستانان زټره هه په. له گټول و گټولاو و ناوگراندا دهڅى. (62)

مراوى خه نه يى (396)
اردک بلوطى
Aythya nyroca
Fuligule nyroca
Ferruginous Duck

۴۰ سانتيمټيره. نټره و مټييه رهنه گيان خه نه يييه. سه رباليان سپييه. تووکى ژيره وهى
پاشه لټيان سپييه. نټره يان چاوى سپييه و هى مټييه قاوه يى. رهنه گى مټييه له هى نټره
توندتره. باريان زټرتر وهک مټييه دهچټ و به رزگى خالخاله. هاوينان زټره. له گټول و
گټولاو و شوټينى پر گياوگټول دهڅى و هټيلانه ساز دهکا. (62)

مراوی ردهشکه (397)

اردک چشم طلائی
Bucephala clangula
Garrod á oeil d'or
Goldeneye

* شله‌که، مراوی خرپه، مراوی ردهش.

۴۵ سانتیمیتره. نیره‌یان په‌ر و بالی به‌له‌که، مل و به‌رزگی سپی و کلکی ردهش، سه‌ری ردهش و به‌روه‌ی چاوی خالیتیکی سپی لیتییه. لاقی مه‌یله‌و زهرده. میتیه‌ی پشتی بۆری پنۆک پنۆکه، سه‌ری قاوه‌یییه، خه‌تی سپی به‌ده‌وری ملیدا هاتوه. له لیواری ناو و گۆلانداه‌بیرنرین. (63)

مراوی سه‌ر ردهش (398)

اردک سر سیاه
Aytha marila
Fuligule milouinan
Scaup

۴۷ سانتیمیتره. نیره سه‌ر و کلکی ردهش؛ به‌رزگی سپییه، پشتی بۆره. دندووی شین باوه. میتیه قاوه‌یی رهنکه. نیره و میتیه هه‌ردوو خه‌تی سپیان به‌سه‌ری بالیدا هاتوه. مه‌له‌وانی بی هاتوان. به‌گه‌ل ده‌گه‌رین. له که‌نار ده‌ریاچه‌کان ده‌بن. (62)

مراوی کلک دریتز (399)

اردک دم‌دراز
Clangula hyemalis
Harelde de Miquelon
Long-tailed Duck

نیره ۵۳ و میتیه ۴۱ سانتیمیتره. مراوییه‌کی سپییه و بالی بۆره. سه‌ری بچووک و خرپه و دندووی کورته. نیره له زستاندا سه‌ر و مل و زگ و شانی سپییه. بالی قاوه‌یی مه‌یله‌و ردهش. لاجانگی ردهش. هاوینان ده‌بیتته قاوه‌یی توند؛ زگی سپییه. میتیه زستانان پشتی بۆره و به‌رزگی سپییه. دندووی ردهش. هاوینان رهنگی پشتی توندتر ده‌بی و سه‌ری له نیره ده‌کا. له ده‌ریادا ده‌ژی. (63)

مله‌ور (400)

اسکوتر بال سفید
Melanitta fusca
Macreuse brune
Velvet Scoter

۵۵ سانتیمیتره. نیره ردهش و لاجانگی خالی سپی هه‌یه. میتیه مه‌یله‌و قاوه‌یییه. نیره و میتیه په‌ری بالیان سپییه. له ده‌سته‌ی بچووک و هه‌روه‌ها تاق تاق له‌سه‌ر ناوی پر شه‌پۆلدا هاتوچۆ ده‌کن. (63)

مله‌ور-ی ردهش (401)

اسکوتر سیاه
Melanitta nigra
Macreuse noire
Common Scoter

۴۸ سانتیمیتره. نیره هه‌موو گیانی ردهش. خه‌تیکی زهرده‌دیرتایی دندووکیدا کشاوه. نه‌ستوورایی دندووی زیادایی هه‌یه. میتیه قاوه‌یی رهنکه، مل و روومه‌تی سپییه. به‌رزگی سپی سوورباوی پنۆک پنۆکه. ئەم بالنده‌یه کاتی مه‌له‌کردن کلکی دریتز راده‌گرئ. له ده‌ریا و شامدا ده‌ژی. (63)

تۆره‌مه‌ی هه‌لۆ (58F)

Family ACCIPITRIDAE

گه‌وره‌ترین و ویک نه‌چووترین بالنده‌ی راون. دندوکیان کورت و قه‌لانگییه که لای سه‌روه‌یان ددانه‌ی نییه، جگه له شه‌هین. ملیان کورته. لاقیان به‌هیتز و جنجروکیان نه‌ستوور و قه‌لانگییه. زیاتر ته‌نیا ده‌ژین. نیره و میتیه‌یان یه‌ک رهنکه، به‌لام میتیه‌کان گه‌وره‌ترن. له‌سه‌ر دار، په‌وه‌ز یان عه‌رز هیتلانه ساز ده‌کن. گیانله‌به‌رانی وه‌ک مشک، مار، بالنده، بۆق و کرم ده‌خۆن. له‌که‌لاکی ناژه‌لانییش که‌لک وه‌رده‌گرن. بریتین له: (ئه‌لف) بازه‌کان، (ب) دالاشه‌کان، (پ) سه‌قه‌کان، (ت) شمقاره‌کان.

ئه‌لف - بازه‌کان Hawks

له‌و تۆره‌مه‌ی‌دا ئه‌وانه چووکترن. بالیان کورت و خرپه و کلکیان دریتزه. به‌توندی به‌ناو داراندا ده‌توانن به‌شوتین نیتچیردا بفرین و بۆ گرتن شاره‌زایی ته‌واویان هه‌یه. میتیه له نیره گه‌وره‌ترن. له‌سه‌ر دار هیتلانه ده‌کن. بریتین له: باز، سه‌قر، واش، و واشی گه‌وره.

باز (402)

طرلان

Accipiter gentilis

Autour des palombes

Goshawk

* بازی قزل (؟)، ته‌رلان، ته‌للان، شاباز.

۴۸ تا ۶۰ سانتیمیتره. مییه زور له نیره گه‌وره‌تره. نهو بالنده‌یه وهک مییه واشه‌ی زور گه‌وره ده‌چن، به‌لام بالی پان و نووک تیژتره. برۆی سپییه. پشتی بۆری نامال ره‌شه. به‌زرگی سپییه و ری پئی وردی قاوه‌یی لیک نزیکی پینداکشاوه. ژیر پاشه‌لی سپییه. به‌باری پشتی کالتره و به‌زرگی زهردی پر له خال و پنۆکی قاوه‌یییه. به‌توندی به‌سه‌ر داراندا ده‌فری و بالندان راو ده‌نی. له شوینی پر دار، لی‌ره‌وار چ له ده‌شتان و چ له کیوان ده‌ژی. له شوینی دووره ده‌ستی ناو لی‌ره‌واران هی‌لانه ساز ده‌کا؛ جاری وایه کۆنه هی‌لانا ناوه‌دان ده‌کاته‌وه. (75)

سه‌قر (403)

پیغوی کوچک

Accipiter badius

Épervier shikra

Shikra

نیره ۲۹ و مییه ۳۳ سانتیمیتره. نیره زور وهک نیره‌واشه‌ی گه‌وره ده‌چن، به‌لام بچووکتیه و بۆرای پستی کالتره. مل و لاجانگی بۆری کاله و جارجار تۆقی له مل په‌یدا ده‌بن. کلکی چوار تا پینج خه‌تی پانی قاوه‌یی تیدایه که که‌وتوونه قه‌راغ چهنه‌ی. به‌رچیله‌ی سپی نامال زهرده و بۆرای تیدایه. به‌زرگی خورماییه. مییه پشتی قاوه‌یی‌تره و خه‌ت و ری پئی له‌سه‌ر شاپه‌ری نی‌وه‌راستی کلکی هه‌یه. له لی‌ره‌واری تنک و زه‌وی به‌داری تاک و ته‌را ده‌ژی. له‌سه‌ر دار هی‌لانه ساز ده‌کا. هاوینان زوره. (98)

واشه (404)

قرقی

Accipiter nisus

Épervier d'Europe

Sparrow Hawk

نیره ۲۷ و مییه ۳۷ سانتیمیتره. بالی کورت و خره و کلکی دریژه. نیره پشتی بۆری

تونده و لاجانگی خورماییه. له پاش ملیدا پنۆکی سپی ده‌بینی. به‌پانایی به‌زرگییدا خه‌تی باریکی قاوه‌یی مه‌یله و سوور کشاوان. کلکی خه‌تی بۆر و قاوه‌یی به‌به‌رینا‌ییدا کشاوه. مییه پشتی قاوه‌یی نامال ره‌شه و برۆی سپییه. به‌زرگی سپییه و خه‌تی باریکی باریکی قاوه‌یی به‌پاناییدا کشاوه. مییه وهک باز ده‌چن. به‌باری وهک مییه ده‌چن، به‌لام قاوه‌یی‌تره و ری پئی به‌زرگی نارپکه. له شوینی پر دار ده‌ژی. له لی‌ره‌وار و جاری واشه له‌ناو پنچکی بلیند و می‌شاندا هی‌لانه ساز ده‌کا. زستانان له شوینی ناوه‌لا و کم دار ده‌بینی. (98-75)

واشه-ی گه‌وره (405)

پیغو

Accipiter brevipes

Épervier á pieds courts

Levant Sparrow Hawk

۳۲ تا ۳۷ سانتیمیتره. مییه زور وهک مییه‌واشه ده‌چن. ژیر بالی سپییه و نووکی بالانی ره‌شه. چاوی قاوه‌یی نامال سووره نهک زهرده. بالی نهو بالنده‌یه له‌هی واشه دریژتره. نیره له نیره‌واشه گه‌وره‌تره. پاش مل، پشت و پشت بالی بۆری مه‌یله و شینی روونه. به‌زرگی تا راده‌یهک سپییه و لاتهنیشتی به‌لای ژیربالییه‌وه زهرده. لاجانگی بۆره. لاملی زهرده. مییه پشتی له مییه‌واشه بۆرتیه و خالی قاوه‌یی له‌سه‌ر مله. به‌باری به‌زرگی ته‌واو سپییه و خالی گه‌وره‌ی قاوه‌یی لییه. ژینگه‌ی وهک هی واشه‌یه. هاوینان به‌راده‌یه‌کی کم ده‌بینی. (98-75)

ب- باشووه‌کان Buzzards

بالیان پانه و مل و کلکیان تا راده‌یهک کورته. زیاتر له حالی له‌نگه‌ر به‌ستن و دور لیدان له ئاسماندا ده‌بینی. وهک هه‌لۆی بچووک ده‌چن، به‌لام سه‌ر و دندووکیان له‌وان چووکتیه. له رووی ره‌نگی په‌ر و بالیان که‌متر وا هه‌یه بناسرتیه‌وه. نیره و مییه‌بان یه‌ک ره‌نگه. له‌سه‌ر دار و ره‌وه‌زان هی‌لانه ساز ده‌کن. بریتین له: باشوو، باشووی چاو سپی، باشووی لاق دریژ، باشووی لاق تووکن، باشووی لی‌ره‌واران.

باشو (406)

سارگپه
Buteo buteo
Buse variable
Buzzard

۵۰ تا ۵۵ سانتیمیتره. پهړ و بالی قاوه‌یی پر رهنګه. له فریندا به‌بالی پان و کلکی گه‌وره و خړ و ملی قوله دهناسریتته‌وه. به‌رزگی پنوک پنوکى سپیبه و نه‌و سپیایه کم و زیاد ده‌بن. جیاوازی له‌گه‌ل باشووی لاق دریژ له‌وه‌دایه که کلکی ری ریبه‌و خه‌تی ره‌شی سهر کلکی پانه. پنوکى گه‌وره و نامال ره‌شی ژیر بالی زور دیار نییبه و لاقی پروت و زه‌رده. سهری بالی قیبه. که‌میگ ته‌پ ده‌فری. له کیوپاره‌ی دووره ده‌ست، زه‌ویوزار و شوینی پر دار ده‌ژی. له‌سهر په‌وه‌زی که‌نار ده‌ریا، دار و زه‌وی نارپک هیلانه ساز ده‌کا. (76)

باشووی چا و سپی (407)

سارگپه چشم سفید
Butastur teesa
Buse aux yeux blancs
White-eyed Buzzard

۴۴ سانتیمیتره. نیره و میبه یک رهنګه. کلکی ره‌ش و دریژه. پشتی قاوه‌یی پر رهنګه و ری ریتی ره‌شی تیدایه. خالکی سپی و گه‌وره‌ی له پاش ملی ده‌بینی. به‌رزگی سپی و اشه و ری ریتی قاوه‌یی به‌پاناییدا کشاوه. به‌رچیله و ملی سپیبه و خه‌تی به‌نیوه‌راست مل و که‌نار لاجانگیدا کشاوه. چاوی سپی نامال زه‌رده. زورتر له‌سهر دارتیل و داران هه‌لده‌نیسی. توند ده‌فری. له شوینی به‌دار ده‌ژی. له‌سهر دار هیلانه ساز ده‌کا. (98)

باشووی لاق دریژ (408)

سارگپه پا بلند
Buteo rufinus
Buse feroce
Long-legged Buzzard

۶۰ تا ۶۵ سانتیمیتره. زور وهک باشووه‌چی. رهنګی په‌ړ و بالی جور به‌جوره؛ له قاوه‌یی نامال خورمایي پر رهنګ به‌به‌رزگی نامال زه‌دی ری ریتی ره‌شوه‌ بگره هه‌تا په‌ړ و بال ره‌شی به‌رزگ قاوه‌یی. سهری کاله. کلکی دارچینی رهنګه و ری ریتی نییبه.

به‌باری له باری باشووه‌ جوئی ناکریتته‌وه. له چیمه‌ن و ده‌شتی پان و به‌ربن و ئیشک ده‌ژی. له‌سهر عه‌رز و جاری و اشه له‌سهر تاقه داران هیلانه ده‌کا. (76)

باشووی لاق تووکن (409)

سارگپه پر پا
Buteo lagopus
Buse pattue
Rough-legged Buzzard

۵۰ تا ۶۰ سانتیمیتره. به‌بالی دریژ و باریک و کلکی سپی و به‌خه‌تی پان و بوری سهری کلکی له باشووه‌ جوئی ده‌کریتته‌وه. به‌رزگ و ژیر بالی سپستر و سهری کالتره. له فریندا پنوک پنوکى ژیر بالی دیار ده‌که‌وئ. لاقی هه‌تا په‌نجانی تووکنه. به‌باری که‌میگ له باری باشووه‌ سپستره. شه‌و نه‌وی ده‌فری و له‌نگه‌ر ده‌گری و له‌ناکا و هیرش ده‌با‌ته سهر نیچیر. له به‌یار و کویتستانان و ده‌وربه‌ری زه‌لان ده‌بینی. (76)

باشووی لیره‌واران (410)

سارگپه جنگلی
Pernis apivorus
Bondrée apivore
Honey Buzzard

۵۰ تا ۵۷ سانتیمیتره. له فریندا به‌بالی پان. کلک و ملی دریژتر و سهری بچووکتر له‌باشووه‌ جیا‌ده‌کریتته‌وه. کلکی دوو خه‌تی باریکی هه‌یه و خه‌تیکى ره‌شی پان. په‌ړ و بالی نه‌و بالنده‌یه جور به‌جوره. پشتی قاوه‌یی پر رهنګه و سهری بوره. به‌رزگی پر خال و میله و جاری وایه ته‌واو قاوه‌یییبه. به‌باری سهر و به‌رزگی ری ریبه. مشک و بالنده‌ی بچووک، هیلکه و گه‌رای میش هه‌نگوینان ده‌خوا. له که‌نار شوینی پر دار ده‌ژی. له کونه خانوو و کونه هیلانه‌ی قه‌له‌ره‌شده‌دا هیلانه ساز ده‌کا. هاوینان زور هه‌یه. (76)

ب- دالاشه‌کان Vultures

زور گه‌ورن. ته‌پن. بالیان زور دریژه. کلکیان کورته و سهریان پروت، - بیجگه له پیروزه. بالان ده‌که‌نه‌وه جا ده‌فرن. زورجار ئینسان نه‌وانه‌ی له‌گه‌ل هه‌لو لی تیک ده‌چی، به‌لام سهریان چووکتره و شیوه فرینیشیان جیا‌وازه. نیر و میبه‌یان یه‌ک رهنګن و زیاتر به‌جووت ده‌گه‌رین. که‌لاک ده‌خون. له‌سهر دار و په‌وه‌زی به‌رز هیلانه ساز

دهكهن. بریتین له: پیروزه، دالی پشت سپی، رهشه دال، سیسارگ، شانككوره.

پیروزه (411)

هما

Gypaëtus barbatus
Gypaëte barbu
Bearded Vulture

* دالهسوره، سوره دال، سوره واله

۱۰۰ تا ۱۱۰ سانتیمیتره. زورتر وهك هله لویهكی گه وره دهچی تا وهكوو دالاشیک. بالی دریژ و تهسك و گوشه داره. كلکی دریژ و بوری تونده. پشت و بالی رهشی نامال بوره. سهری نامال زهرده. دوری چاو و نهستورایی دندووكی رهشه. چند چله موی رهش وهك ردین له ژیر چهنه هاتووه. بهرزی نارنجی نامال زهرده و سینگی تهواو نارنجیسه. بهباری سهر و ملی بوره. له کیتوی بهرز و دوره دست بهته نیا دهژی. هیلانهی خوی له نهشكهوتی سهر رههزان ساز دهكا. (100-99)

دال-ی پشت سپی (412)

دال پشت سفید

Pseudogyps bengalensis
Vautour á dos blanc
White-backed Vulture

۸۴ سانتیمیتره. دالیکي بچووكی پر رنكه. پاشه لی سپییه و پشتی قاوهیی نامال رهشه. سینگ و بهرزی قاوهیی رهشه و خالی وردی زهردی ههیه. سهر و ملی بوری پر رنكه. تووكی ژیر پاشه ل و رانی سپییه. له شوینی كه مه دار و زهویوزاری نزیك ناوایبیان دهژی. كه متر وا ههیه بچته کیتوان. (99)

رهشه دال (413)

دال سیاه

Aegypius monachus
Vautour moine
Black Vulture

* دال، دالاش، داله گورگه، لاشخور، لاشه خور، لاشه وهر.

۹۷ تا ۱۰۵ سانتیمیتره. وهك شانككوره دهچی، بهلام سهری گه ورتره و دندووكی نهستورتره. كلکی دریژتر و سی سوچه. بهر و بالی قاوهیی نامال رهشه. ملی پروتی چیرهیی نامال شینه و دوری نهستورایی ملی پۆلیك تووكی قاوهیی رواوه. دهنگ و

کردهوی وهك شانككوره دهچی. له کیتو و دهشتی دوره دست بهته نیا دهژی. له سهر دار و رههزی لیواری هله دیران هیلانه ساز دهكا. (100-99)

سیسارگ (414)

کرکس

Neophron percnopterus
Perconptère d'Egypte
Black Vulture

* تاسكه چله، سمبارك، سه رگه، سیالهك، سیسارگ، سیسارگه كه چله، كه پهنك (?)، كه پهنك دال (?)، كه چله لوك، كه رگه، كه ركهس.

۵۳ تا ۶۵ سانتیمیتره. لاشه خوریکي بچووكی رهش و سپییه. له کاتی فریندا كلک و بهرزی و سینگ و بالی سپییه. شابالی رهشه و نهو رهشاییه ههتا پاشه لی كشاوه. سهر و ملی نامال زهرده و تووكی پیوه نیسه. پاش ملی و ملی پر له تووكی كورت و پر. بهر و بالی سپی چلكنه و شاپه ری رهشه. دندووكی له لاشه خوره كانی تر باریكتره. بهباری رنگی له قاوهیییه وه بهرهو سپی دهگور. ژینگه ی وهك شانككوره په و جاری وایه له نیو زبلی كه نار ناوایبیانیشدا دهبینی. له سهر رههزی بهرز هیلانه ساز دهكا. (100-99)

شانككوره (415)

دال

Gyps fulvus
Vautour fauve
Griffon Vulture

* خهرتله، داله كه رخور، داله كه رخور، كه رخور.

۹۵ تا ۱۰۳ سانتیمیتره. بالی پان و دریژ و بلاوی ههیه. كلکی چوار سوچی كورت و نامال رهشه. ژیر بالی له بن ههنگلییه وه ههتا خوارایی بالی خه تیکي کالی پیداهاتووه. سهری كورت و ملی پروته و ده توانی له نیو شانیدا خری بکاته وه. بهر و بالی بوره. سهر و ملی به تووكی سپی زور كورت و ورد داپوشراوه. دوری نهستورایی ملی تووكی لی رواوه و زهردی كاله و بهباری قاوهیییه. بهگهله دهبینی. ژینگه ی نهسللی نه ناوچه كویتستانیییه كانه. بهگهله له نهشكهوت و سهر تاته بهردی شوینه بهرزهكان هیلانه ساز دهكا. (100-99)

ت- شمشقارەکان Harriers

لەشیان باریک و بەلایان درێژ و کەمبەیک کۆرپە. لاق و کلکیان درێژە. دندووکیان زۆر ئەستوور نییە. ئەوی فرین و کاتی فرین سەری بەلایان کەمبەیک قیت پادەگرن. نێرە و مێیەیان یەک ڕەنگ نییە، زۆر بە نێرەکان لە مێیەکان چووکتەرن. لەسەر عەرزیان لەناو قامیشەلانیان هێلانیە ساز دەکەن. بریتین لە: شمشقاری بۆر، شمشقاری زەلان، شمشقاری سپی، شمشقاری گەمان.

شمسقاری بۆر (416)

سنقر خاکستری
Circus cyaneus
Busard Saint-Martin
Hen Harrier

* حەسەنە سستە

٤٣ تا ٥٠ سانتیمیترە. زۆر وەک شمشقاری گەمان دەچێ، بەلام پاشەلێ سپیترە و بەل و کلکی پانتەرە. نێرە تەواو بۆرە؛ تەنیا سەری بەلێ ڕەشە. پاشەلێ سپییە. مێیە و باری ئەو بەلندەییە پشتیان قاوەیی پێ ڕەنگە و بەرزگیان زەردی ڕێ پێی قاوەیییە. ئەوی فری. ژینگە وەک شمشقاری گەمانە. زستانان زۆر دەبێ. (87)

شمسقاری زەلان (417)

سنقر تالایی
Circus aeruginosus
Busard des roseaux
Marsh Harrier

٤٨ تا ٥٥ سانتیمیترە. لە شمشقارەکانی تر بەهۆی گەورەتر بوون و بەلێ پانتەر و بەنەبوونی سپیایی لە پاشەلێدا دەناسرێتەوه. ئەوی فرە و کاتی فرین بەلێ لێدەدا و قیت پادەگرن. نێرە نێچاوانی و بەلێ بۆری توندە. کلک و سەری شابالێ بۆرە. سەر و پاش مل و سینگی زەردی ڕێ پێیە و بەرزگی قاوەیی. مێیە و نێرەبار زۆریان بۆرایییان نییە و تەواو قاوەیی پێ ڕەنگن، سەر و شانیا کالە. ئەو بەلندەیی بۆگرتنی نێچیر لە ئاسمانەوه لوور دەبێتەوه سەر عەرزی. لە زل و شوینی قامیشەلانی پێ دەژی. هێلانی گەورە خۆی لە قامیشەلانی ناو ئاو ساز دەکا. (87)

شمسقاری سپی (418)

سنقر سفید
Circus macrourus
Busard pèle
Pallid Harrier

٤٣ تا ٤٨ سانتیمیترە. نێرە سەر و بەرزگی سپی بەرچاوە. کلک و بەلێ بۆری ئامال شینی روونە. ڕەشایی سەری بەلانی سێ سووچە. پاشەلێ بۆرە. جووچکە و مێیە ئەو بەلندەییە لە شمشقاری گەمان جوی ناکرێتەوه. بەباری بەهۆی بەرزگی خورمایی و ڕێ ڕێ نەبوونی لە باری شمشقاری بۆر جوی دەکرێتەوه. کردەوهی وەک شمشقاری گەمانە. ژینگە وەک شمشقاری بۆر، بەلام لە بیابانی ویشک و دەشت و تەپۆلکە تەنکەدار دەژی. زستانان زۆرتر دەبێ. (87)

شمسقاری گەمان (419)

سنقر گندم زار
Circus pygargus
Busard cendré
Montagu's Harrier

٤٠ تا ٤٥ سانتیمیترە. نەختیک لە شمشقاری بۆر بچووکتەر و باریکترە. بەلێ باریکتر و نووک تیزترە و فرینی سووکتەرە. مێیە زۆر وەک مێیە شمشقاری بۆر دەچێ، بەلام سپیایی پاشەلێ لە جیتی سپی بۆرە؟، دوو خەتی ڕەشی بەبەلێدا کشاوه. ڕێ پێی قاوەیی لەسەر زگ و رانی هەیه. باری هەر وەک مێیە دەچێ، بەلام بەرزگی خورمایییە. کردەوهی وەک شمشقاری بۆر دەچێ. لە زەل، مێشەلان و زەویوزاران دەژی. بەگەل لەناو گیای شەدار، بەهەلکەوت لەناو زەویدا، هێلانیە ساز دەکا. هاوینان زیاتر دەبینرێن. (87)

ج- شەهینەکان Falcons

بەلایان درێژ و نووک تیز و کۆرپە. کلکیان تا پادەبەیک درێژە. دندووکیان کورت و قەلانگییە؛ دندووکی سەرپیان مەشارە هەیه. قامکی لاقیان درێژ و بەهێز و قەلانگییە. لە فریندا زۆر بەهێز و دەتوانن لەنگەر بگرن. نێچیر بەلاق هەلدەگرن و بەندووکی ملی دەپەڕێن. زۆرجار نێچیر بەلاقیک پادەگرن. نێرە و مێیەیان یەک ڕەنگە، بەلام مێیەکان گەورەترن. لەسەر دار، ڕەوهز و عەرزی هێلانیە ساز دەکەن. زیاتر بەتەنیا دەژین. بریتین لە: بەلبان، تروتمە، تروتمە سەر سوور، تروتمە لاق سوور،

سی کوژ، شه هین، له پیل، هه له که سه مای بچووک، هه له که سه مای گه وره.

باله بان (420)

بالابان

Falco cherrug

Faucon Sacre

Saker

٤٥ سانتیمیتیره. پشتی و بالی قاوه بی کاله. سهر و پاش ملی سپی پئی پئی قاوه بییه. خه تی باریکی به لاملی داکشاوه. بهرزی سپیه و تا راده بیک خالخال بان پئی پئییه. کلکی قاوه بیی پر رهنکه. به پاناییدا پئی پئی سپیه. خال و میلی سهر و بهرزی نه و بالنده به بهاری زورتر و لیک نزیکتره. بالنده به کی در و نه ترسه و هیرش ده باته سهر گیانله بهری گه و ره تر له خوی. له دهشتی بهرین و بیابان دهژی. له سهر داری بلیند و ناو تاته بهردان هیلانه ساز دهکا. زستانان زور ده بی. (98-88)

ترۆمه (421)

ترمتای

Falco columbarius

Faucon émerillon

Merlin

٢٦ تا ٣٢ سانتیمیتیره. نیره پشتی کهوه رهنکه و سهری کلکی خه تی پانی رهشی تیدایه. بهرزی و ژیر بالی گشتی پئی پئییه و به رهنکی خورماییه. مییه له نیره گه و ره تره، پشتی قاوه بیی پر رهنکه و کلکی پئی پئی قاوه بیی و کریمیه. خه تی لاجانگی نییه. له کاتی هیرشی خیرای خوی بو سهر نیچیر نه وی ده فری. له شوینی ناوه لا، ده و ره بهری زه لان، ته پۆلکه ی خیزکین و ره وه زی لیواری ده ریا دهژی. (88)

ترۆمه - سی سهر سوور (422)

ترمتای سر حنایی

Falco chicqueru

Faucon chicquera

Red-headed Merlin

نیره ٢٩ و مییه ٣٣ سانتیمیتیره. سهر و پاش ملی سووره. پهر و بالی پئی پئییه و خه تی پانی رهشی له کوتایی کلکیدا هیه. پشتی بۆره و له سهر شان و بالی خه تی قاوه بیی هیه. شاپه ری بالی قاوه بیی مه یله و ره شه. بهرزی سپیه و به پاناییدا پئی پئی

وردی رهشی تیدایه. بالندان راو دهکا. له شوینی ناوه لا، دهشتی بهرین. شوینی ته نکه دار دهژی. له سهر دار هیلانه دهکا. جارجار کۆنه هیلانه ی قه له ره شان ناوه دار دهکا ته وه. (98)

ترۆمه - سی لاق سوور (423)

ترمتای پا سرخ

Falco vespertinus

Faucon kobez

Red-footed Falcon

٣٠ سانتیمیتیره. بالی نه وه نده درپژه دهگاته سهر کلکی. ده وری چاو و نهرمه ی دندووک و قاچی سووری نارنجین. نیره له مییه زورترن. بۆری نامال ره شن و ژیر کلکیان شی رهنکه. مییه سهری خورماییه رهنکه و بهرزی خۆلینه یه و خه تی لاجانگی قوله و نامال ره شه. پشت و کلکی خه تی بۆریان به پاناییدا کشاوه. له ناسمان له نکه ر ده گری و له و کاته دا خوی خوار راده گری. تاوپه ری لیواران میش و مه گه زان راو دهکا. گیانله بهری وه ک کولله و مشکیش له سهر عه رز ده گری. له دهشتی خاوه ن پنچک و داری کورت، لیواری لیوه واران و ده و ره بهری زه بیان دهژی. (97)

سی کوژ (424)

بحری

Falco peregrinus

Faucon pélerin

Peregrine Falcon

٣٨ تا ٤٨ سانتیمیتیره. نه و بالنده به هوی بالی درپژ و نووک تیژ و کلکی که ورده ورده به ره دو ته سک ده بیته وه؛ هه ره ها شیوه فرینی کۆترانی و بال لیدانیه ده ناسرپته وه. سمیلی پان و ره شه. نیره سهری ره شه و پشتی بۆره، بهرزی سپی مه یله و زه رده و خه تی رهشی باریکی به پاناییدا کشاوه. مییه له نیره گه و ره تر و پر رهنگتره. به باری قاوه بیی پر رهنکه و بهرزی زه ردی پئی پئییه. کاتی راو له ناسمانه وه بالان ده به ستی و به توندی لوور ده بیته خوار. بالنده ی به قه را کۆتر و که ت راو دهکا. له شوینی ناوه لا، کویستانان و ره وه زی بهرزی دهژی. زستانان له سهر زۆنگ و زه ل و شامان ده بینری. له سهر هه لدیری پر نشیو، جاری واشه له کۆنه خانوان، هیلانه ساز دهکا. زستانان زۆره. (88)

شهین (425)

شاهین

Falco pegrinoides

Faucon de Barbrie

Barbary Falcon

۳۵ تا ۴۵ سانتیمیتره. وەك سی كوژ دەچن؛ بەلام پشتی پتر قاوہیبیہ و كەمتر بۆرە و رێ پتی كەمتری بەپانایی بەرزگیدا ھاتووہ. سینگی زۆرتتر رێ پتیہ. سەری خورمایی رەنگە. بەھۆی پشتی پتر رەنگتر و سمیلی خەر و قاوہیبی مەیلەو رەش لە بالەبان جوئ دەكریتەوہ. كردهوی وەك سی كوژە. لە تەپك و دەشت و كۆتستانان دەژی. زستانان دەچیتە دەشتان. لە لیواری رەوہزی بەرز ھیلانە ساز دەكا. (98)

لەیل (426)

لیل

Falco subbuteo

Faucon hobereau

Hobby

۳۰ تا ۳۵ سانتیمیتره. لە ئاسمان زۆر دەسووریتەوہ. وەك سی كوژ توند دەفرۆی، بەلام بالی درێژتر و كلکی كورتتر دیتە بەرچاو. بەلندە وەك چوہ و پەرەسلێرکە راو دەكا. ئیواران مێش و مەگەزان دەخوا. ران و ژیر كلکی شی رەنگە. سمیلی نووک تیزە و لەھی سی كوژ باریكتەر. بەرزگی بەدریژاییدا رێ پتی لێك نزیكە. بەباری پشتی قاوہیبی مەیلەو رەشە. بن رانی شی رەنگ نییە. لە مێشەلان، نزیك داری تاك و تەرا دەژی. لەسەر دار ھیلانە ساز دەكا. جاری وایە كۆنە ھیلانان ناوہدان دەكاتەوہ. ھاوینان زۆرە. (88)

ھەلەكەسەما-ی بچووك (427)

دلیجە كوچك

Falco naumanni

Faucon crécerellette

Lesser Kestrel

۳۰ سانتیمیتره. بەھۆی بچووكتر بوون. رەنگ روونتر بوون. كردهوی نەترسانە، زربكە زربكی زۆر و ھیلانە ساز كردنی بەگەل لە ھەلەكەسەمای گەورە جوئ دەكریتەوہ. نێرە پشتی سووری مەیلەو شیبە و خال و پنوکی نییە. سەر و كلکی لەنێری ھەلەكەسەمای گەورە شینترە. مێیە و بار ھەر وەك مێیە و بارێ ھەلەكەسەمای گەورە

دەچن. ژیر بال و كلکی كاتر و دەوری رەشە. لەسەر بالی پنوکی گەورە كەوہ رەنگی ھەبە. جنجرووكی سپییە. مێش و مەگەز راو دەكا. لە كۆنە خانوو، دۆل و دەردی تەنگ و بەردەلانی دەژی. بەگەل لە كۆنە دیواری بلیند و كونی رەوہزان و پراي كوژتر و چۆلەكان ھیلانە ساز دەكا. ھاوینان زۆرە. (97)

ھەلەكەسەما-ی گەورە (428)

دلیجە

Falco tinnunculus

Faucon crécerelle

Kestrel

* سەماكەرە، مشك گرە

۳۴ سانتیمیتره. بالی نووك تیزە و كلکی باریكە. لە ئاسمان لەنگەر دەبەستنی و بال لێدەدا. نێرە پشتی شی رەنگ و خالخالە. بەرزگی زەرەدە و خالی رەشی بلاوی تێدایە. سەر، تاتەگ و كلکی بۆرە و خەتی پانی رەشی لە كۆتایی كلکیدا ھەبە. مێیە پشتی قاوہیبی مەیلەو خورماییہ و بەپاناییدا رێ پتیہ. كلکی خورمایی رێ پتیہ. لەسەر دار، دارتیل و رەوہزان ھەلەدەنیشی. بەرەو با راوہوستی و بال لێدەدا. بۆگرتنی نێچیر لوور دەبیتە عەرز. لە چیمەن، زەویوزار، جیبی ناوہلای لێرەواران، قەراغ چەمان و تەنانەت نزیك ناوایی و شاران دەژی. لە كۆنە ھیلانە قەلەرەشان یان سەر رەوہزی بلیند؛ كۆنە خانوو و كۆنی داران ھیلانە ساز دەكا. (97)

چ- كۆلارەكان Kites

* كۆلارە

بالیان درێژ و گۆشەدارە. كلکیان دوو ھاچەبە. بەنەرەمی دەفرین و كاتی فرین لەنگەر دەبەستن. نێر و مێیەیان یەك رەنگن. لەسەر دار ھیلانە دەكەن. جارجار لە كەلاکی ناژەل كەلگ وەرەگرن. بریتین لە: كۆلارە، كۆلارە خەنەبی.

كۆلارە (429)

كوركور

Milvus migrans

Milan noir

Black Kite

۵۵ سانتیمیتره. وەك كۆلارە خەنەبی دەچن، بەلام كلکی قاوہیبی ئامال بۆرە. پەر و

بالی پر رهنگتره. تووکی ژیر بالی کاله. دوو هاچه بوونی کلکی له کولاره‌ی خه‌نه‌یی که‌متره. سه‌ری دندووکي قه‌لانگييه. په‌ر و بالی خه‌نه‌یی توندی پنوک پنوکه. زورتر له‌سه‌ر ناوی ناو ئيشکايی له‌حالی فريندا ده‌بينرئ. به‌باری خالی نامال سپی له‌ژیر بالیدا هه‌یه. له‌ده‌وری که‌لاک ده‌هالین. له‌ئاسمان له‌نگه‌ر ده‌به‌ست و بالیان له‌ئاست له‌شيان راده‌گرن. له‌نزیك ده‌ریاچه، چه‌م، شوینی پر دار بان که‌م دار و دره‌خت، که‌نار ناوایی و شاران ده‌ژی. زیاتر به‌پۆل له‌سه‌ر دار هیلانه ساز ده‌کن. جاری وایه‌ کۆنه هیلانه‌ی قه‌له‌ره‌شه ساز ده‌که‌نه‌وه. (73)

کولاره‌ی خه‌نه‌یی (430)

کورکور حنایی
Milvus milvus
Milan royal
Red kite

٦٠ سانتیمیتره. کلکی دریژ و نامال شییه. بالی باریک و گوشه‌داره و ژیر دامینی سپییه و سه‌ری شابالی ره‌شه. پشتی سووری مۆره. به‌رزگی خورمایییه و ری پی ره‌شه. سه‌ری سپی و اشه و ری ری، به‌باری کالتره و سه‌ری زه‌ردگوژییه. ئه‌و بالنده‌یه که‌لاک خۆره و له‌گیاندارانی زیندووی وه‌ک بالنده‌ی بچووک و تنانه‌ت که‌رویشکیش که‌لک وهرده‌گرئ. له‌ته‌پۆلکه‌ی پر دار ده‌ژی. جاری و اشه له‌شوینی نزم و ناوه‌لا و داری تاک و ته‌را ده‌بینرئ. له‌سه‌ر دار هیلانه ده‌کا. (73)

ح- هه‌لۆکان Eagles

جۆره‌ بالنده‌یه‌کی راوچی گه‌ورهن و به‌بالی دریژ و پان، به‌سه‌ر و دندووکي گه‌وره و کلکی پان و لاقی تووکن ده‌ناسرینه‌وه. فرینیان له‌ئاسماندا شکۆبه‌کی تایبه‌تی هه‌یه. په‌نگی په‌ر و بالیان زۆر به‌ئارامی ئالوگۆری به‌سه‌ر دادئ؛ له‌ئاکامدا ناسینه‌وه‌ی باری ئه‌و بالنده‌یه‌ ده‌واره. نیره و مێیه‌یان یه‌ک په‌نگه، به‌لام مێیه‌ که‌میک له‌نیره گه‌وره‌تره و پیتی ده‌لین ته‌وار. هیندی‌ک هه‌لۆ هه‌ر که‌لاک ده‌خۆن. له‌سه‌ر دار بان په‌وه‌زی به‌رز هیلانه ساز ده‌کن. بریتین له: په‌رکور، دوویرا، هه‌لۆ، هه‌لۆی په‌نجه‌ کورت، هه‌لۆی ٢ خالخال، هه‌لۆی خالخالی بچووک، هه‌لۆی ده‌ریایی پالاس، هه‌لۆی ده‌ریایی کلک سپی، هه‌لۆی گه‌ندومی، هه‌لۆی لاق تووکن.

په‌رکور (431)

عقاب طلایی
Aquila chrysaëtos
Aigle royal
Golden Eagle

٧٥ تا ٨٣ سانتیمیتره. کلکی پان و چوار سووچه. شاه‌په‌ری پینشه‌وه‌ی بالی بلاو و قیسته. په‌ر و بالی ته‌واو بۆری تونده؛ سه‌ر و پاش مل و شاه‌په‌ری وردی بالی ته‌لا ره‌نگه. به‌باری له‌سه‌ر ئه‌ستوورایی بالی تووکی سپی ده‌بینرئ. کلکیشی سپییه و خه‌تی پانی نامال ره‌شی له‌سه‌ری کلکی دایه. به‌چوونه سه‌ری ته‌من ئه‌و سپیایه له‌که‌می ده‌دا. به‌هۆی گۆرانی په‌نگی په‌ر و بالی ئه‌و بالنده‌یه به‌باری له‌گه‌ل هه‌لۆکانی تر به‌چه‌توونی لیک جوئ ده‌کرته‌وه. له‌کویتستانی که‌م گیا و ئیشک و رووتن، په‌وه‌زی قه‌راغ به‌حران و ده‌شتان ده‌ژی. له‌سه‌ر لیواری هه‌لدیران و جارجاریش سه‌ر داران هیلانه ده‌کا. (74)

دوویرا (432)

عقاب دو برادر
Hieraaetus fasciatus
Aigle de Bonelli
Bonelli's Eagle

* دوویراله، که‌وزن، هه‌لۆی دوویرا، هه‌لۆی که‌وان

٦٥ تا ٧٢ سانتیمیتره. پشتی مۆره. سه‌ری بالی ره‌شه و پاش ملی کالتره. خالکیکی سپی گه‌وره‌ی له‌سه‌ر پشت هه‌یه. کلکی دریژه و شه‌ش خه‌تی کال و خه‌تیکی پان و نامال ره‌شی به‌سه‌ری کلکیدا هاتوه. کاتی فرین به‌هۆی به‌رزگی سپی و ری ری، بالی دریژ و باریک و نامال ره‌شی ده‌ناسرینه‌وه. به‌باری سه‌ری سوورخونه، به‌رزگی قاوه‌یی نامال خورمایییه و ری ری و خه‌تی ورد وردی به‌کلکیدا هاتوه. له‌دوو سالییدا ته‌واو قاوه‌یی ده‌بج و به‌رزگی ته‌واو سپی هه‌لده‌گه‌رئ. بالنده و که‌رویشکان راو ده‌کا. له‌فریندا زۆر چالاکه. له‌کویتستانی پر په‌وه‌ز ده‌ژی. زستانان دیتته ده‌شتان. له‌سه‌ر په‌وه‌ز و داران هیلانه ساز ده‌کا. (85)

هه‌لۆ (433)

عقاب شاهي
Aquila heliaca
Aigle impérial
Imperial Eagle

٧٧ تا ٨٢ سانتیمیتره. په‌ر و بالی قاوه‌یی ئامال ره‌شه. سه‌ر و پاش ملی زه‌ردی کاله. نه‌گه‌ر پیر بوو سپی هه‌لده‌گه‌رئ. چه‌ند په‌ری سپی له‌سه‌ر شانی هه‌یه. کلکی چوار سووچه و پینج تا چه‌وت خه‌تی بۆری به‌پاناییدا کشاوه و له کلکی په‌رکهور کورتتره. له ناسمان که له‌نگه‌ر ده‌به‌ستئ. بالی له ریکی به‌ده‌نی راده‌گرئ. پشتی بالی ته‌واو بۆری تونده. به‌باری زه‌ردگوژییه و کلک و شاپه‌ری بالی توندتره و خالکی گه‌وره و که‌م ره‌نگی له نیتوان بال و خواره‌وی پشتی هه‌یه. نارام و ته‌په له فرین. له ده‌شت، چیمه‌نی به‌فره‌وان و زه‌لان ده‌ژی. له داری بلیند و دووره ده‌ست هیلانه‌ی گه‌وره‌ی خۆی ساز ده‌کا. (86)

هه‌لۆ-ی په‌نجه کورت (434)

عقاب مارخور
Circaëtus gallicus
Circaëte Jean-le-Blanc
Short-toed Eagle

٦٣ تا ٦٧ سانتیمیتره. به‌رزگ و ژیربالی سپییه. سینگ و ملی بۆری توند و رێ ریه، هه‌ندیکیان ئه‌و بۆراییه‌یان نییه، له نزیکه‌وه چه‌ند ریز خالی توند له ژیر بالیدا ده‌بینرئ. سه‌ری وه‌ک سه‌ری کوند ده‌چئ. دندوکی قوله و چاوی گه‌وره و نارنجییه. پشتی قاوه‌یی مه‌بله‌و بۆره. شاپه‌ری نادیار به‌پاناییدا کشاوه. هه‌یزی فرینی زۆره. کاتی له‌نگه‌ر به‌ستن لاقی شو‌ر راده‌گرئ. مار، مارمیلکه، بۆق و گیانله‌به‌ری له‌و چه‌شنه‌راو ده‌کا. له نشیوی کێوان و دۆل و ده‌ره‌ی ته‌نگ، لێره‌واری دووره ده‌ست، ده‌شتی زه‌ل و ته‌پۆلکه‌ی خیزه‌لانی قه‌راغ ده‌ریا ده‌ژی. له‌سه‌ر دار هیلانه ساز ده‌کا. هاوینان زۆره. (85)

هه‌لۆ-ی خالخال (435)

عقاب تالایی
Aquila clanga
Aigle criard
Spotted Eagle

٦٥ تا ٧٢ سانتیمیتره. نیره قاوه‌یی تونده، به‌لام به‌رزگی که‌میک کاتره و له

ئه‌ستورایی کلکیدا که‌میک تووکی سپی هه‌یه. کلکی قوله و خره. سه‌ر و دندوکی چکۆله‌یه و ملی باریکه. بالی له په‌رکهور پانتره. به‌باری خالخال گه‌وره و سپی له‌سه‌ر پشتی دایه و پاشه‌لیشی سپییه. له‌کاتی فریندا دوو خه‌تی کالی له‌سه‌ر بالان دیاره. جوولانه‌وه‌ی ته‌په. له نزیک ده‌ریاچه، چۆم و زه‌لان ده‌بینرئ. له‌سه‌ر دار بیان پنچکی ناو لێره‌واران هیلانه ساز ده‌کا. زستانان زۆر هه‌یه. (86)

هه‌لۆ-ی خالخال بچووک (436)

عقاب جنگلی
Aquila pomarina
Aigle pomarin
Lesser Spotted Eagle

٦٠ تا ٦٥ سانتیمیتره. زۆر وه‌ک هه‌لۆی خالخال ده‌چئ، به‌لام له‌و بچووکتره. سه‌ر و بالی کاتره. جاری وایه پتۆکی سپی له پاشه‌لی هه‌یه. به‌باری پتۆکی سپی بچووکتره و که‌متری له هه‌لۆی خالخال له‌سه‌ر پشت هه‌یه و خالکی گه‌وره‌ی خه‌نه‌یی له پاش مل هه‌یه. له فریندا به‌کلکی باریک، بالی باریک و رپ و شه‌ش شاپه‌ری پێشه‌وه ده‌ناسرته‌وه. وه‌ک هه‌لۆی خالخال کاتی له‌نگه‌ر به‌ستن سه‌ری بالی شو‌ر راده‌گرئ. له نزیک ناو ده‌ژی. له شوینی پر دار و دووره ده‌ست و ئاوه‌لا ده‌بینرئ. له‌سه‌ر دار هیلانه ساز ده‌کا. هاوینان زۆره. (86)

هه‌لۆ-ی ده‌ریایی پالاس (437)

عقاب دریايي پالاس
Haliaeetus leucoryphus
Pygargue de pallas
Pallas's Sea Eagle

٦١ تا ٨٨ سانتیمیتره. سه‌ر و سینگی سپی واشه. کلکی سپییه و سه‌ری کلکی ره‌شه. به‌باری زۆر وه‌ک هه‌لۆی ده‌ریایی کلک سپی ده‌چئ، به‌لام درێژتر و بۆرتتره و بالی کورتتره. له چیمه‌نی به‌فره‌وانی نزیک چۆم و ده‌ریاچان ده‌بینرئ. به‌ده‌گمه‌ن له قه‌راغ ده‌ریا ده‌بئ. (74)

هه‌لۆ-ی دهریایی کلک سپی (438)

عقاب دریایی دم سفید
Haliaeetus albicilla
Pygargue á queue blanche
White-tailed Eagle

٤٨ تا ٩٠ سانتیمیتره. بالی زۆر گه‌وره و پانه و سه‌ری بالی خړه. کلکی سپیبه. سه‌ری گه‌وره و قاوه‌یی کاله. دندوکی زه‌رده. به‌باری سه‌ر و کلک و دندوکی قاوه‌یی ئامال پشه. کلکی سین سووچی له‌هی په‌رکوور کورتتره. لاقی تووکی پیوه نییه. له‌فریندا وهک دالاش ده‌چی. له‌سه‌ر ئاو بو‌گرتنی ماسی نه‌وی ده‌فری و جاری وایه بینه ده‌کیشی. ده‌توانی گیانله‌به‌ری گه‌وره‌ی وهک ناسک راو بکا. که‌لاک خۆره. له‌که‌نار دهریاچه و ئاوی گه‌وره و دووره ده‌ستی ئاو ئیشکایی ده‌ژی. هیلان‌ه‌ی خۆی له‌سه‌ر ره‌وز و داری بلیند ساز ده‌کا و زستانان زۆر هه‌یه. (74)

هه‌لۆ-ی گه‌ندومی (439)

عقاب دشتی
Aquila rapax
Aigle ravisieur
Tawny Eagle

٦٥ تا ٧٧ سانتیمیتره. په‌ر و بالی قاوه‌یی په‌رنگه. به‌پانایی سه‌ر کلکی قوله و خریدا خه‌تی بۆری نادیار کشاوه. زۆر وهک هه‌لۆی خالخال ده‌چی، به‌لام نه‌مه‌یان پتوکی زه‌ردی مه‌یله‌و سووری له‌پاش ملی هه‌یه و سپیایی له‌کلکیدا نییه. به‌باری ئامال قاوه‌یییه و شاپه‌ری بالی ئامال پشه و له‌کاتی فریندا دوو خه‌تی بالی کال دیاری ده‌دا. ته‌په و ماوه‌یه‌کی زۆر له‌سه‌ر عه‌رز هه‌لده‌نیشی. نه‌وی فره و کاتی فرین بالی که‌میک کوور راده‌گری. مار، بۆق و که‌لاکی گیانله‌به‌ران ده‌خوا. به‌چوو‌کتره بوون، سه‌ر و دندوکی بچوو‌کتره، کلکی کورتتر ری پی بی ره‌شایی سه‌ر کلکی له‌په‌رکوور جوئی کریته‌وه و له‌چاو هه‌لۆ سه‌ری ره‌شتر و به‌ده‌نی چکۆله‌تره. له‌چیمه‌ن و ده‌شتان ده‌ژی. له‌سه‌ر عه‌رز هیلان‌ه‌ ساز ده‌کا. (86)

هه‌لۆ-ی لاق تووکن (440)

عقاب پر پا
Hieraaëtus pennatus
Aigle botté
Booted Eagle

٤٥ تا ٥٢ سانتیمیتره. به‌دوو ره‌نگی کال و توند هه‌یه. کالی ئه‌و بالنده‌یه زۆرتره. به‌رزگی سپیبه. شاپه‌ری بالی ئامال پشه و کلکی زه‌ردی ئامال دارچینییه که‌ درێژه و سه‌ری چوار گۆشه‌یه. تووکی وردی بالی زه‌رده و شاپه‌ری په‌رنگتره. جویری توندی ئه‌و بالنده‌یه ته‌واو قاوه‌یییه. کلکی کالتتره. فرینی جوان و تیژه و زۆرتتر له‌فریندا خوار پیچه ده‌کا و به‌نیو داراندا ده‌فری. گیانله‌به‌ری بچووک راو ده‌کا. له‌لیته‌واران ده‌ژی، له‌شوتنی ئاوه‌لا و که‌م دار راو ده‌کا. له‌سه‌ر داری بلیند هیلان‌ه‌ ساز ده‌کا و هاوینان زۆر هه‌یه. (85)

تۆر هه‌می هه‌لۆی ماسیگر (59F)
Family PANDIONIDAE

هه‌لۆ-ی ماسیگر (441)

عقاب ماهی گیر
Pandion haliaëtus
Balbuzard pêcheur
Osprey

٥٠ هه‌تا ٥٧ سانتیمیتره. نیره و مییه‌ی یه‌ک ره‌نگه. دواي هه‌لۆی په‌نجه‌ کورت ته‌نیا هه‌لۆیه‌که‌ پشتی بۆزه و به‌رزگی سپیبه و خه‌تی سینگی ئامال بۆزه. سه‌ری سپی و کاکۆلداره. خه‌تی چاوی پشه و به‌ره‌و پاش ملی کشاوه. بالی باریک و درێژه. ژبیر بالی سپیبه و خه‌تی ری پی قاوه‌یییه. کلکی ری پییه. له‌سه‌ر ئاو به‌ئارامی له‌نگه‌ر ده‌گری و بو‌گرتنی ماسی لوور ده‌بیته‌ ئاو و لاقی پیش هه‌موو جییه‌کی ده‌گاته‌ ئاو. بو‌وچان له‌سه‌ر دار بیان ره‌وه‌زی که‌نار ئاو هه‌لده‌نیشی. هه‌میشه‌ نزیک گۆل و چه‌می گه‌وره‌ یان دهریا ده‌ژی. له‌سه‌ر دار، له‌سه‌ر ره‌وه‌ز و دورگه‌ی دووره‌ ده‌ست و ته‌نانه‌ت له‌سه‌ر عه‌رز خیزه‌لان هیلان‌ه‌ ساز ده‌کا. (73).

پېرستى تۈر ھەمەگان

- 8 F1 تۈر ھەمەى ئىسكۇوا
- 8 ئىسكۇوا
- 8 ئىسكۇواى قوتىبى
- 9 F2 تۈر ھەمەى بەرگاويلە
- 9 ئەلف - بارىكەگان
- 9 بارىكە
- 9 بارىكەى ئاوى
- 10 بارىكەى پانىبە درىژە
- 10 بارىكەى دندووك درىژە
- 10 بارىكەى دارى
- 11 بارىكەى مل سوور
- 11 بارىكەى مېرگان
- 11 ب- بەرگاويلەگان
- 12 بەرگاويلەى يۆر
- 12 بەرگاويلەى بەلەك
- 12 بەرگاويلەى زەرد
- 13 بەرگاويلەى سەر زەرد
- 13 F3 تۈر ھەمەى بەرلووزەوہ
- 13 بەرلووزەوہ
- 14 F4 تۈر ھەمەى پەپووسىمانە
- 14 پەپووسىمانە
- 14 F5 تۈر ھەمەى پەرپەلەكە
- 15 پەرپەلەكەى بۆرى بچووك
- 15 پەرپەلەكەى بۆرى گەورە
- 15 پەرپەلەكەى پاشەل خەنەبى
- 16 پەرپەلەكەى پىشت سوور
- 16 پەرپەلەكەى بۆرى پىشت شى
- 16 پەرپەلەكەى سەر شى
- 17 پەرپەلەكەى قەشان

تۈر ھەمەى ھەنجىر ھۆرە (60F)

Family ORIOLIDAE

* زەردى شامى

ھەنجىرە خۆرە (442)

پرى شاھرخ

Oriolus oriolus

Loriot d'Europe

Golden oriole

۲۳ سانتىمىترە. نىرە زەردە. بال و كلكى رەشە. كەنارى كلكى زەردايى ھەيە. ميبە و بارى ئەم جۆرە بالئندەيە كەسكى مەيلەو زەردە. ھەرۋەھا بال و كلكى پىر رەنگتەرە و بەرزگى ئامال بۆرى خەت خەتە. لەناو لك و پۆى داران خۆنەديو دەكا؛ زۆرتەر لەسەر چلئووكى دار دەنىشى. لەسەر دار دەژى. لەناو دارى ميبو، كەنار رووبار و لىرەواراندا دەبىنرى. ھىلانەى خۆى بەدوو لكى دار ھەلداو ھسى. ھاوینان زۆر ھەيە. (230)

27	چۆرەى باآ سىپى
27	چۆرەى بىسابانى
27	چۆرەى بىسابانى كلك رەش
28	چۆرەى پەنجە كورت
28	چۆرەى پەنجە كورتى بچووك
28	چۆرەى پەنجە كورتى ھىبوم
29	چۆرەى داران
29	چۆرەى رەش
29	سرىلە
30	F12 تۆرەمەى چۆلەكە
30	چۆلەكە
30	چۆلەكەى بلوچى
31	چۆلەكەى بۆر
31	چۆلەكەى بەفرى
31	چۆلەكەى بىسابانى
32	چۆلەكەى چۆماوان
32	چۆلەكەى داران
32	چۆلەكەى سەر رەش
32	چۆلەكەى سىنگ رەش
33	چۆلەكەى كىيوى
33	چۆلەكەى گەردن زەرد
33	F13 تۆرەمەى چۆلەكە پەرچە
34	تانج زىتپىن
35	چۆلەكە پەرچە
35	چۆلەكە پەرچەى باغى
35	چۆلەكە پەرچەى بچووك
36	چۆلەكە پەرچەى بچووكى داران
36	چۆلەكە پەرچەى برۆ سىپى
36	چۆلەكە پەرچەى برۆ زەرد
37	چۆلەكە پەرچەى بەجىيوە جىيو

17	F6 تۆرەمەى پەرەسلىركە
18	پەرەسلىركە
18	پەرەسلىركەى پاشەل سىپى
18	پەرەسلىركەى پاشەل سوور
19	پەرەسلىركەى خىزەلان
19	پەرەسلىركەى رەووزان
19	پەرەسلىركەى كالى رەووزان
20	F7 تۆرەمەى پى بەقوونە
20	پى بەقوونە
20	پى بەقوونەى سەر بەكلاوہ
21	پى بەقوونەى شاخدار
21	پى بەقوونەى گەردن رەش
21	پى بەقوونەى گەردن سوور
22	F8 تۆرەمەى تووتى
22	تووتى
22	F9 تۆرەمەى جلووت
22	جلووت
22	F10 تۆرەمەى چرگ
23	چرگ
23	چووكە چرگ
23	زېرچرگ
24	F11 تۆرەمەى چورە
24	چورە پۆپىنەكى
25	چورە دندووك درىتۇ
25	چورە سەيرەبى
25	چورە گەلوازە
26	چورە مل رەشە
26	چورە ھىندى
26	چورەى ئاسمانى بچووك
26	چورەى ئاسمانى گەورە

47	چەوروو كەي بچووك
48	چەوروو كەي بۆر
48	F15 تۆرەمەي دارەسمە
48	دارەسمە
49	دارەسمەي بلوچي
49	دارەسمەي خالخالئى بال سېي
49	دارەسمەي خالخالئى بچووك
50	دارەسمەي خالخالئى گەورە
50	دارەسمەي خالخالئى نېتونجى
50	دارەسمەي رەش
51	دارەسمەي سووربايى
51	دارەسمەي شين
51	دارەسمەي شينى بەر زگ پوولئەكەيى
52	F16 تۆرەمەي دارەوان
52	دارەوان
52	F17 تۆرەمەي دندووك سوورە
52	دندووك سوورە
52	F18 تۆرەمەي دەريا برە
53	- دەريا برەي گەروو رەش
53	- دەريا برەي گەروو سوور
53	F19 تۆرەمەي رەشيشە
54	ئەلف- بۆقزەكان
54	بۆقزەي بنەوشى
54	بۆقزەي كىيوى
55	ب- بولبولەكان
55	بولبول
55	بولبولى خالخال
55	- بولبولى خورما
56	- زپە بولبول
56	ب- بووكە سوورەكان

37	چۆلەكە پەرچەي بىبابانى
37	چۆلەكە پەرچەي چاوسىي
38	چۆلەكە پەرچەي چەلتووكان
38	چۆلەكە پەرچەي چەمان
38	چۆلەكە پەرچەي چىفچاف
39	چۆلەكە پەرچەي رۆژھەلاتى زەلان
39	چۆلەكە پەرچەي رى رى
39	چۆلەكە پەرچەي رى رى زەلان
40	چۆلەكە پەرچەي زەردى داران
40	چۆلەكە پەرچەي زەلان
40	چۆلەكە پەرچەي زەيتوونى داران
41	چۆلەكە پەرچەي ساوى
41	چۆلەكە پەرچەي سەر رەش
42	چۆلەكە پەرچەي سەر و لاجانگ رەش
42	چۆلەكە پەرچەي سەوز
42	چۆلەكە پەرچەي سىنگ رى رى
42	چۆلەكە پەرچەي كللك پان
43	چۆلەكە پەرچەي كللك چەترى
43	چۆلەكە پەرچەي كللك درىژ
44	چۆلەكە پەرچەي گەورەي داران
44	چۆلەكە پەرچەي گەورەي زەلان
44	چۆلەكە پەرچەي لاوتىنان
45	چۆلەكە پەرچەي لىپەواران
45	چۆلەكە پەرچەي مل سىي
45	چۆلەكە پەرچەي نىقابدار
46	چۆلەكە پەرچەي نىقابدارى بچووك
46	چۆلەكە پەرچەي نىقابدارى هيوم
46	F14 تۆرەمەي چەورووكە
47	چەورووكە
47	چەورووكەي ئالپى

65	گابه‌له‌که‌ی ری ری
66	خ- گه‌روو شینه
66	گه‌روو شینه
66	F20 توره‌مه‌ی ره‌په‌وه
67	به‌ردگیره
67	ده‌یدومه‌ک
67	په‌وره‌وه بۆره
68	په‌وره‌وه زیتره
68	په‌وره‌وه زیتره‌ی ناسیایی
68	په‌وره‌وه‌ی بچووک
69	په‌وره‌وه‌ی خیزی
69	په‌وره‌وه‌ی سینگ شی
69	په‌وره‌وه‌ی قرژالگر
70	په‌وره‌وه‌ی کیتی
70	په‌وره‌وه‌ی گه‌ردن به‌خالی بچووک
70	په‌وره‌وه‌ی گه‌ردن به‌خالی گه‌وره
71	زیقاوه
71	زیقاوه‌ی ده‌شتی
71	زیقاوه‌ی کلک سپی
72	F21 توره‌مه‌ی سورپه
72	زه‌رده زیتره
72	سورپه میتیرگه
73	سورپه‌ی ری ری
73	سورپه‌ی زه‌لان
74	سورپه‌ی سه‌ر بۆر
74	سورپه‌ی سه‌ر زه‌یتوونی
74	سورپه‌ی سه‌ر شی
75	سورپه‌ی کیتی
75	سورپه‌ی لاجانگ سپی
75	سورپه‌ی لاجانگ زه‌رد

56	بووکه سووره
56	بووکه سووره‌ی ئیرانی
57	ت- ره‌شیشه‌کان
57	ره‌شیشه
57	ره‌شیشه‌ی باغی
58	ره‌شیشه‌ی بال سوور
58	ره‌شیشه‌ی پشت شی
58	ره‌شیشه‌ی گه‌ردن به‌خال
59	ره‌شیشه‌ی گه‌وره
59	ره‌شیشه‌ی مل ره‌ش
59	ج- کلک سووره‌کان
59	کلک سووره
60	کلک سووره‌ی پشت شی
60	کلک سووره‌ی ره‌ش
60	کلک سووره‌ی کیتی
61	چ- که‌له‌که‌تره‌کان
61	که‌له‌که‌تره
61	که‌له‌که‌تره‌ی به‌له‌ک
62	که‌له‌که‌تره‌ی به‌له‌کی باشووری
62	که‌له‌که‌تره‌ی به‌له‌کی پۆژه‌ه‌لاتی
62	که‌له‌که‌تره‌ی بیابانی
63	که‌له‌که‌تره‌ی پاشه‌ل سوور
63	که‌له‌که‌تره‌ی پشت سپی
63	که‌له‌که‌تره‌ی ده‌شتان
64	که‌له‌که‌تره‌ی سه‌ر ره‌ش
64	که‌له‌که‌تره‌ی کلکی سپی
64	که‌له‌که‌تره‌ی گوئی ره‌ش
65	ح- گابه‌له‌که‌کان
65	گابه‌له‌که
65	گابه‌له‌که‌ی بال به‌له‌ک

87	F26 تۆرەمەي شالوور
87	شالوور
87	شالوورى گەورە
88	F27 تۆرەمەي شاوہ
88	شاوہ ريخنہ
89	شاوہ زەردکە
89	شاوہ سپىلکە
89	شاوہ سپىلکەي بچووک
90	شاوہ سولتانی
90	شاوہ شينە
90	شاوہ مل دريژ
91	واق
91	واقى بچووک
91	واقى شەوى
92	F28 تۆرەمەي شوان خلەتینە
92	شوان خلەتینە
92	شوان خلەتینەي بلووچى
93	شوان خلەتینەي ميسرى
93	شوان خلەتینەي هيندى
93	F29 تۆرەمەي شىلاقە
94	ئەحمەد راوکەر
94	ئەحمەد راوکەرى بال سېي
94	ئەحمەد راوکەرى برۆ سېي
95	ئەحمەد راوکەرى خەنەيى
95	ئەحمەد راوکەرى دندووک بارىک
95	شىلاقە بۆرە
96	شىلاقە شامى
96	شىلاقە شەنگە
96	شىلاقە عەسلە
97	شىلاقەي بچووک

76	سوررەي ليمۆيى
76	F22 تۆرەمەي سوورە قورینگ
76	سوورە قورینگ
77	F23 تۆرەمەي سەعوە
77	سەعوەي برۆ سېي
77	سەعوەي كىئوي
78	سەعوەي مل رەش
78	سەعوەي لىپرەواران
78	F24 تۆرەمەي سەيرە
79	زەنگولە ميره
79	سەيرەي بال سوور
79	سەيرەي بۆر
80	سەيرەي پاشەل سېي
80	سەيرەي چىرەيى
81	سەيرەي دندووک خاچى
81	سەيرەي دندووک گەورە
81	سەيرەي رەش
82	سەيرەي زەرد
82	سەيرەي سوور
82	سەيرەي سەر رەش
83	سەيرەي سىنگ سوور
83	سەيرەي كەسك
83	سەيرەي كىئوي
84	سەيرەي مەغولى
84	سەيرەي نىوچاوان سوور
85	سەيرەي لىپرەواران
86	F25 تۆرەمەي سىروو
86	خەزايى
86	سىروو
86	مينا

107	F34 تۆرەمەي قولەشينيە
107	قولە شينيە
108	قولە شينيە بەلەك
108	قولە شينيە سينيگ سىپى
108	F35 تۆرەمەي قەر قاول
108	پۆر
109	زىرەپۆر
109	زىرەكەو
109	سوتىسكە
110	قەر قاول
110	كەو
111	كەودەرى
111	ھەوتىردە
111	ھەوتىردە پىنجكان
112	F36 تۆرەمەي قەرەناز
112	دندووك بيتلە
112	قەرە ناز
113	قەرە نازى ئەفريقايى
113	F37 تۆرەمەي قەل
113	قاژوو
114	قاژوو دندووك زەردە
114	قاژووه مەپە
114	قژاوكە
115	قشقهلە
115	قشقهلە سوورە
115	قەلە بەلەكە
116	قەلە رەشە
116	قەلە گورگە
117	F38 تۆرەمەي قەل مراوى
117	قەل مراوى بچووك

97	شىتلاقەي بەر زگ رەش
97	شىتلاقەي چلپاوان
98	شىتلاقەي خالخال
98	شىتلاقەي دندووك پان
98	شىتلاقەي دندووك قيت
99	شىتلاقەي رەش باو
99	شىتلاقەي شى رەنگ
99	شىتلاقەي كلک سىپى
100	شىتلاقەي لاق سوور
100	شىتلاقەي لاق كەسك
100	قورايلىكەي بچووك
101	قورايلىكەي تاق
101	بورايلىكەي گەورە
101	قورايلىكەي ناوينە
102	مىرەلارە
102	F30 تۆرەمەي فيسقه
102	فيسقه
102	F31 تۆرەمەي قورىنگ
103	شىنە قورىنگ
103	قې قې
104	F32 تۆرەمەي قولتە
104	بەردەوان
104	قولتەي بچووك
104	قولتەي جەنگەلى
105	قولتەي گەورە
105	F33 تۆرەمەي قولە جووقە
105	قولە جووقە
106	قولە جووقەي خالخال
106	قولە جووقەي سينيگ سوور
106	قولە جووقەي نىپوچاوان سىپى

127	كۆترە بارىكە
128	كۆترە شىنە
128	كۆترە گايە
128	كۆترە نەخشىنە
129	كۆترە نەخشىنەى رۆژھەلاتى
129	ياكەرىم
129	F44 تۈرەمەى كۆترە پەپوو
130	كۆترە پەپوو
130	كۆترە پەپوى جغەرەش
130	كۆترە پەپوى خالخال
131	F45 تۈرەمەى كۆترى دەريايى
131	كۆترى بچووكى دەريايى
131	F46 تۈرەمەى كەلك
132	كەلك
132	كەلكى بۆر
132	F47 تۈرەمەى كەندەسمە
133	كەندەسمە
133	كەندەسمەى بچووك
133	كەندەسمەى بەرچىلە سوور
133	F48 تۈرەمەى گۆرەويچنە
134	گۆرەويچنەى بۆر
134	گۆرەويچنەى پاش مل سىپى
134	گۆرەويچنەى پشت شى
135	گۆرەويچنەى توركستانى
135	گۆرەويچنەى سىمىلدار
135	گۆرەويچنەى شىن
136	گۆرەويچنەى كلك درىژ
136	گۆرەويچنەى گەورە
136	F49 تۈرەمەى لغاۋە گورگە
137	لغاۋە گورگە

117	قەل مراوى گەورە
117	F39 تۈرەمەى كاسەلە شىنكە
118	كاسەلە شىنكە
118	كاسەلە شىنكەى هىندى
118	F40 تۈرەمەى كلك زەردە
119	كلك زەردە
119	مىوہ خۆرە
119	F41 تۈرەمەى كور كورە
120	كور كورەى بەرزگ خەنەيى
120	كور كورەى بەرزگ رەش
120	كور كورەى بەرزگ سىپى
121	كور كورەى خالخال
121	كور كورەى رى رى
122	كور كورەى كلك درىژ
122	كور كورەى گەنمان
122	F42 تۈرەمەى كوند
123	تاق تاق
123	تاق تاق بۆر
123	كوندە پشیلە
124	كوندە رۆمال
124	كوندە زىرە
124	كوندە زىوہ
125	كوندە سىپى
125	كوندە شەخسە
125	كوندە شەخسەى خالخال
126	كوندە قوتە
126	كوندە گايە
126	F43 تۈرەمەى كۆتر
127	قومرى
127	قومرى رۆژھەلاتى

147	F53 تۆرەمەى مريشكاويله
148	رەش بەشە
148	رەش بەشەى دندووك سوور
148	تاوسە
149	مريشكاويله
149	مريشكاويلهى بچووك
149	مريشكاويلهى خەنەبى
150	مريشكاويلهى دندووك سەوز
150	مريشكاويلهى سوور بەلەك
150	F54 تۆرەمەى مريشكە كىوى
150	مريشكە كىوى
151	F55 تۆرەمەى مەلەرپۇژە
151	مەلەرپۇژە
151	F56 تۆرەمەى نكىنە
151	چەكمە سوورە
152	نكىنە
152	F57 تۆرەمەى وەر دۇك
152	ئەلف- دندووك مشارەكان
153	كانونى سەر سىپى
153	كانونى كاكۆلدار
153	كانونى گەورە
154	مراوى سەر سىپى
154	ب- قازەكان
154	- بووكە سى
155	- خاسە سى
155	- سى كۆپرە
155	- سى قەشانى بچووك
156	- سى قەشانى گەورە
156	پ- قاز مراوييەكان
156	سوورە قانگ

137	لغاوہ گورگەى بالّ رەش
137	ودودە
138	F50 تۆرەمەى لەگ لەگ
138	لەگ لەگ
138	حللېتېر
139	F51 تۆرەمەى ليكوو
139	ليكوو
139	ليكووى زەلان
139	F52 تۆرەمەى ماسيگرە
140	ماسى خۆركە
141	ماسى خۆركەى بۆر
141	ماسى خۆركەى خەزەرى
141	ماسى خۆركەى دندووك ئەستوور
142	ماسى خۆركەى دەنگ بۆر
142	ماسى خۆركەى رەش
142	ماسى خۆركەى رەشى بالّ سىپى
143	ماسى خۆركەى سەر بەكلاوہى بچووك
143	ماسى خۆركەى سەر بەكلاوہى گەورە
143	ماسى خۆركەى قەشانى دندووك رەش
144	ماسى خۆركەى قەشانى دندووك زەرد
144	ماسى خۆركەى گۆنا سىپى
144	ماسيگرە
145	ماسيگرەى بچووك
145	ماسيگرەى بۆر
145	ماسيگرەى پشت رەشى بچووك
146	ماسى گرەى پشت رەشى گەورە
146	ماسى دندووك بارىك
146	ماسيگرەى زىبوين
147	ماسيگرەى سەر رەشى بچووك
147	ماسيگرەى سەر رەشى گەورە

166	ب- باشووه‌کان
167	باشوو
167	باشووی چاو سپی
167	باشووی لاق دریژ
168	باشووی لاق تووکن
168	باشووی لیپره‌واران
168	پ- دالاشه‌کان
169	پیروژه
169	دالی پشت سپی
169	په‌شه دال
170	سیسارگ
170	شانه کووره
171	ت- شمقاریه‌کان
171	شمقاری بۆر
171	شمقاری زه‌لان
172	شمقاری سپی
172	شمقاری گه‌فان
172	ج- شه‌هینه‌کان
173	باله‌بان
173	ترۆمته
173	ترۆمته‌ی سهر سوور
174	ترۆمته‌ی لاق سوور
174	سی کوژ
175	شه‌هین
175	له‌یل
175	هه‌له‌که سه‌مای بچووک
176	هه‌له‌که سه‌مای گه‌وره
176	ج- کۆلاره‌کان
176	کۆلاره
177	کۆلاره خه‌نه‌یی

157	هه‌له تانج
157	ت- قووه‌کان
157	قووی بچووک
157	قووی بیده‌نگ
158	قووی گه‌وره
158	ج- مراوییه‌کان
158	جوړه
159	خلخل
159	دوو کوړه
159	سونه
160	قوون په‌ش
160	قه‌شان
160	لووت پان
161	مراوی سپیلکه
161	ج- مراویه بینه‌کیشه‌کان
161	سهر سوور
162	سهر سووری به‌حری
162	مراوی جغه‌دار
162	مراوی خه‌نه‌یی
163	مراوی په‌شکه
163	مراوی سهر په‌ش
163	مراوی کلک دریژ
164	ملهوړ
164	ملهوړی په‌ش
164	F58 تۆره‌مه‌ی هه‌لو
164	ئه‌لف- بازه‌کان
165	باز
165	سه‌قر
165	واشه
166	واشه‌ی گه‌وره

177	ح- ھەلۈكەن
178	پەر كووور
178	دوو برا
179	ھەلۈ
179	ھەلۈي پەنجە كورت
179	ھەلۈي خالخال
180	ھەلۈي خالخالى بچووك
180	ھەلۈي دەريايى پالاس
181	ھەلۈي دەريايى كلک سىپى
181	ھەلۈي گەندومى
181	ھەلۈي لاق تووكن
182	F59 تۆرمەي ھەلۈي ماسىگر
182	ھەلۈي ماسىگر
183	F60 تۆرمەي ھەنجىرخۆر
183	ھەنجىرخۆرە

پېرستی کوردی

بەرگاویلهی زهرد (12)	بۆری بن گوینی (13F)	باریکه‌ی دندووک دریتز (7)	ئاپۆ (4F)
بەرگاویلهی سهر زهرد (13)	بۆقزهی بنهوشی (121)	باریکه‌ی مل سوور (8)	ئاقدول (261)
بەرگاییلکه (2F-ب)	بۆقزهی کیتی (122)	باریکه‌ی میتراگان (9)	ئاگر مه‌لووچ (203)
بەرلووزهوه (14)	بۆگه‌نه (39F)	باز (402)	ئاگرمه‌لووچک (203)
به‌هیبیف (43F)	بولبول (123)	بازی قزل (402)	ئاگرمه‌لیچ (203)
به‌یتاک (12F)	بولبولی خالخال (124)	بازی کلاودار (286)	ئاگرمه‌لیچک (203)
پاپی سلیمونی (4F)	بولبولی خورما (125)	باشوو (406)	ئاله‌تاج (381)
پاسارو (12F)	بوم (42F)	باشووی تووکن (409)	ئایکناسه (261)
پاساری (12F)	بوو (42F)	باشووی چاوسپی (407)	ئایلمه‌من (203)
پاله‌وانه (14F)	بووک (42F)	باشووی لاق دریتز (408)	ئاینه‌مه‌ل (203)
پانییه دریتزه (5)	بووکه سووره (127)	باشووی لیره‌واران (410)	ئاینه‌مه‌من (203)
پزلگرد (6F)	بووکه سوورهی ئیرانی (128)	بال به‌له‌که (5F)	ئوورکووتک (310)
پلتۆزگردی (6F)	بووکه‌سی (375)	بالتندی ره‌شه‌با (52F)	ئه‌حمه‌دراوکه‌ر (222)
پلیزرک (6F)	بووه (42F)	باله‌بان (420)	ئه‌حمه‌دراوکه‌ری بال سپی (223)
پلیسر (6F)	بووه ته‌قله (42F)	باوه قوش (42F)	ئه‌حمه‌دراوکه‌ری برۆ سپی (224)
پلیسرک (6F)	بووه کویره (42F)	بایه قوش (42F)	ئه‌حمه‌دراوکه‌ری خه‌نه‌بی (225)
پلیسرگ (6F)	به‌ته چه‌رمه‌له (355)	بت (57F-ج)	ئه‌حمه‌دراوکه‌ری دندووک باریک (226)
پلیسری (6F)	به‌ته‌ک (268)	بدبه‌ده (268)	ئه‌رله‌گ (50F)
پلیسکر (6F)	به‌حریلکه (392)	بزن له‌ر (27F)	ئه‌سپه‌شینه (39F)
پوپی (4F)	به‌ر به‌قوره (32F)	بزه‌له‌ر (27F)	ئیسکۆزا (1)
پۆر (261)	به‌ردگتیره (155)	بلبل (123)	ئیسکۆزای قوتبی (2)
پولیسور (6F)	به‌رده‌وان (250)	بم (305)	بائه‌قوش (42F)
پوور (6F)	به‌ر زه‌ردکه (2F-ب)	بو (42F)	باده‌قوش (42F)
په‌پوسله‌مانکه (4F)	به‌رزهدیله (2F-ب)	بوپل (123)	باریکه (3)
په‌پوو سلیمانی (4F)	به‌رکوره (32F)	بویوکه‌ره (4F)	باریکه‌ی ئاوئ (4)
په‌پوسوله‌یمان (4F)	به‌رگاویله‌ی بۆر (10)	بۆره پنه (279)	باریکه‌ی پانییه دریتزه (5)
په‌پوسوله‌یمان (4F)	به‌رگاویله‌که (2F-ب)	بۆرکه (276)	باریکه‌ی دارئ (6)
په‌پوسیتمانه (15)	به‌رگاویله‌ی به‌له‌ک (11)		
په‌پووک (4F)			

چفینگ (12F)	توه خوره (203)	بې به قنگه (7F)	په پيو كهره (4F)
چرگ (36)	تهرلان (402)	بې به قوونه (29)	په پوله سلیمانی (4F)
چكړچك (15F)	تهرپه بابيله (14F)	بې به قوونه سهر به كلاوه (30)	په ربه له كهي بوري بچووك (16)
چلور (29F)	تهزه روو (265)	بې به قوونه سهاخدار (31)	په ربه له كهي بوري گه وره (17)
چنگه له (39)	تهللان (402)	بې به قوونه سهر د ردهش (32)	په ربه له كهي پاشه له خه نه بې (18)
چوچك (12F)	ته و ته به (15F)	بې به قوونه سهر د ردهش (33)	په ربه له كهي پشت سوور (19)
چور (265)	تهير (14F)	پيروزه (411)	په ربه له كهي پشت شې (20)
چوز (265)	تهيره كوتيره (14F)	پيزيزاك (39)	په ربه له كهي سهر شې (21)
چور پوز (265)	تهيره نه بابيل (14F)	پينه (376)	په ربه له كهي قه شان (22)
چورپه (11F)	تهيهوو (264)	پينه په روزه (376)	په ركور (431)
چورپه پوينه كي (39)	تهي (264)	پينه ك (376)	په ربه ستوو (6F)
چورپه قازه لاهي (42)	تيفوك (12F)	تاسكه چله (414)	په ربه سليركه (6F)
چورپه پوينه (39)	جره (11F)	تاق تاق (295)	په ربه سليركه (23)
چورپه پوينه كي (39)	جره كهو (263)	تاق تاقې بوز (296)	په ربه سليركه ي پاشه له سپي (24)
چوره دندووك دريژه (40)	جككه (11F)	تاقله (295)	په ربه سليركه ي پاشه له سوور (25)
چوره سهيره بېي (41)	جككه بوزه (11F)	تاك تاك كهره (295)	په ربه سليركه ي خيزه لان (26)
چوره گه لوازه (42)	جللوت (35)	تانج زيرين (67)	په ربه سليركه ي روه زان (27)
چوره مل ردهش (43)	جلوت (35)	تاوسه (361)	په ربه سليركه ي كالي روه زان (28)
چوره هيندي (44)	جورپه (385)	ترؤمته (421)	په ربه سليركه (6F)
چوردي ناسمانې بچووك (45)	جورپه (385)	ترؤمته سهر سوور (422)	په ربه سليركه (6F)
چوردي ناسمانې گه وره (46)	جورپه كلاونه (39)	ترؤمته لاق سوور (423)	په ربه سوپلكه (6F)
چوردي بال سپي (47)	جورپه مراوي (385)	تره وره (41F)	په ربه سيسه (6F)
چوردي بياباني (48)	جووچك (12F)	تش مه ليچ (203)	په ربه سيلكه (6F)
چوردي بياباني كلك ردهش (49)	جووك (12F)	توتاك (295)	په ربه سيلكه (6F)
چوردي په نچه كورت (50)	جونچك (12F)	توتهك (295)	په ربه سيتولكه (6F)
چوردي په نچه كورتي بچووك (51)	چيشك (12F)	توده ره (38)	په ربه مه ساسه (14F)
چوردي په نچه كورتي هيوم (52)	جيجك (12F)	تورني (238)	په شوو (4F)
چوردي داران (53)	جيقوله (167)	توتوتی (34)	په لخي (310)
چوردي ردهش (54)	چچيك (12F)	توو خوره (203)	په له زاره (277)

خلخل (386)	چەلەكۆرى (310)	چۆلەكە پەرچەى گەورەى داران (95)	چۆلەكە (56)
خلخلە (386)	چەورۆكە (14F)	چۆلەكە پەرچەى گەورەى زەلان (96)	چۆلەكە پەرچە (68)
خوردەك (385)	چەورووكە (103)	چۆلەكە پەرچەى لاوتىنان (97)	چۆلەكە پەرچەى باغى (69)
خومە رەژگە (39F)	چەورووكەى ئالىيى (104)	چۆلەكە پەرچەى لىترواران (98)	چۆلەكە پەرچەى بچووك (70)
خومە رەژە (39F)	چەورووكەى بچووك (105)	چۆلەكە پەرچەى مل سىيى (99)	چۆلەكە پەرچەى بچووكى داران (71)
خومە رەشكە (39F)	چەورووكەى بۆر (106)	چۆلەكە پەرچەى نىقابدار (100)	چۆلەكە پەرچەى بۆر زەرد (73)
خومە شىنكە (39F)	چىچىك (12F)	چۆلەكە پەرچەى نىقابدارى بچووك (101)	چۆلەكە پەرچەى بۆسپى (72)
خەرتەل (415)	چىترگ (10F)	چۆلەكە پەرچەى نىقابدارى ھيوم (102)	چۆلەكە پەرچەى بەجىبە جىبو (74)
خەزال (277)	چىترگ (10F)	چۆلەكە پەرچەى نىقابدارى ھيوم (102)	چۆلەكە پەرچەى بىبابانى (75)
خەزالى (203)	چىترىلە (12F)	چۆلەكە چۆمە (14)	چۆلەكە پەرچەى چاوسپى (76)
خەزايى (203)	چىشكە (12F)	چۆلەكە گرە (5F)	چۆلەكە پەرچەى چەلتوكان (77)
خەم خورە (213)	چىق (280)	چۆلەكە مشكە (30F)	چۆلەكە پەرچەى چەمان (78)
خەم خۆرە (213)	چىبىك (12F)	چۆلەكەى بلووجى (57)	چۆلەكە پەرچەى چىفچاف (79)
خەمە خورە (213)	حاجى حاجك (6F)	چۆلەكەى بۆر (58)	چۆلەكە پەرچەى رۆژھەلاتى زەلان (80)
خەمە خۆرە (213)	حاجى رەش (6F)	چۆلەكەى بەفرى (59)	چۆلەكە پەرچەى رى رى (81)
خەنجەر بال (14F)	حاجى رەشك (6F)	چۆلەكەى بىبابانى (60)	چۆلەكە پەرچەى رى رى زەلان (82)
خەنجەر دەم (15F)	حاجى رەنگ (6F)	چۆلەكەى چۆمان (61)	چۆلەكە پەرچەى زەردى داران (83)
خەنجەر دەمە (15F)	حاجىلە (50F)	چۆلەكەى داران (62)	چۆلەكە پەرچەى زەلان (84)
دارتوركنەك (15F)	حاجى لەق لەق (50F)	چۆلەكەى سەر رەش (63)	چۆلەكە پەرچەى زەيتونى داران (85)
دارتەقنە (15F)	حاجى لەگ لەگ (50F)	چۆلەكەى سىنگ رەش (64)	چۆلەكە پەرچەى زەيتونى زەلان (86)
دارتەقېنە (15F)	حلىير (335)	چۆلەكەى كىبى (65)	چۆلەكە پەرچەى ساوى (87)
دارتەقېنە (15F)	ھەسەنە سىستە (416)	چۆلەكەى گەردن زەرد (66)	چۆلەكە پەرچەى سەر رەش (88)
دارسىم (15F)	ھەق ھەقۆك (295)	چۆر (265)	چۆلەكە پەرچەى سەر و لاجانگ رەش (89)
دارسىمەى شىن (115)	ھەوت رەنگىلە (39F)	چووك (12F)	چۆلەكە پەرچەى سەوز (90)
دارسىمەى شىنى بەر زگ پۈولەكەيى (116)	ھەوت زمانكە (276)	چووكە چرگ (37)	چۆلەكە پەرچەى سىنگ رى رى (91)
داركۆك (15F)	ھىساب كەرە (19F-چ)	چوول (12F)	چۆلەكە پەرچەى كلك پان (92)
داركۆكە (15F)	خاسەسى (376)	چوولەكە (12F)	چۆلەكە پەرچەى كلك چەترى (93)
داركلۆرە (15F)	خاسەكەو (266)	چەكە سوورە (369)	چۆلەكە پەرچەى كلك درىز (94)
	خالەكۆكومە (42F)	چەلك (46F)	

زردپۆر (262)	رەشە دال (413)	دندووک بیتلە (270)	دارکوب (15F)
زردچرک (38)	رەشیشە (129)	دندووک سوورە (118)	دارکوتک (15F)
زردکەو (263)	رەشیشەى باغى (130)	دوڤ مەقەسوک (6F)	دارکوتکە (15F)
زردمیشەسى (38)	رەشیشەى بال سوور (131)	دوړاج (261)	دارکوتە (15F)
زربیلە (55)	رەشیشەى پشت شى (132)	دوکه ريسە (48F)	دارکوک (15F)
زورناژەنە (29F)	رەشیشەى گەردن بەخال (133)	دوکه ريسە (48F)	دارکونکەرە (15F)
زەردە جوړە (170)	رەشیشەى گەورە (134)	دومقەس (6F)	دارەسمە (107)
زەردە زورە (170)	رەشیشەى مل رەش (135)	دومقەسک (6F)	دارەسمەى بلوچى (108)
زەردە زىرە (170)	رەشیتلک (204)	دومقەسوک (6F)	دارەسمەى خالخالى بال سپى (109)
زەردە وەرە (170)	رەشیتلە (204)	دومەقەسەک (6F)	دارەسمەى خالخالى بچووک (110)
زەردە وەلى (170)	رەنگالە (47F)	دووېرا (432)	دارەسمەى خالخالى گەورە (111)
زەردەى زىرە (170)	رەنگ پەژە (47F)	دووېرالە (432)	دارەسمەى خالخالى نىئوچى (112)
زەردى شامى (60F)	رەنگ پىژە (47F)	دوو کوړپە (387)	دارەسمەى رەش (113)
زەردى وەرى (170)	رەوړەوہ بۆرە (15F)	دوو کوړپە (387)	دارەسمەى سووربايى (114)
زەردى وەلى (170)	رەوړەوہ زىرە (158)	دەرباېرەى گەروو رەش (119)	دارەکەوہ (15F)
زەنگولە مېرە (186)	رەوړەوہ زىرەى ئاسيايى (159)	دەرباېرەى گەروو سوور (120)	دارەوان (117)
زىرزيقاوہ (167)	رەوړەوہى بچووک (160)	دەلدەلۆک (28F)	دال (413)
زىرقاوہ (167)	رەوړەوہى خىزى (161)	دەيدومەک (156)	دالاش (413)
زىقاو (167)	رەوړەوہى سېنگ شى (162)	پاوارە (38)	دالداڤە کۆسە (167)
زىقاوہ (167)	رەوړەوہى قرزال گر (163)	پاواراوتلکە (20F)	دالە سوورە (411)
زىقاوہ (167)	رەوړەوہى کىئوى (164)	پۆمال (298)	دالە کەر خۆر (415)
زىقاوہ شامى (167)	رەوړەوہى گەردن بەخالى بچووک (165)	پە بەش (359)	دالە کەر خۆرە (415)
زىقاوہ (167)	رەوړەوہى گەردن بەخالى گەورە (166)	پەقشیتلە (402)	دالە گورگە (413)
زىقاوہى دەشتى (168)	رېخە خۆرە (208)	پەش بەشە (359)	دالئ پشت سپى (412)
زىقاوہى کلک سپى (169)	رېشۆلە (204)	پەش بەشەى دندووک سوور (360)	داو داوہ کۆستە (167)
زىقزىقاوہ (167)	رېشۆلئ (204)	پەش چىتلەک (204)	داو داوہ کۆسە (167)
زىقولە (167)	زاخى (277)	پەشولە (204)	داوودئ دوينکل (4F)
زىتوہ کەو (261)	زارانج (266)	پەشۆلە (204)	داوود دىرۆنکل (4F)
ژەرژى (266)	زىرەبولبول (126)	پەشۆلئ (204)	داوہ کۆستە (167)

سەئەدى مىل رەش (184) سەئەدى مىل رەش (184)
 سەقا (46F) سەقا (46F)
 سەقاقوش (46F) سەقاقوش (46F)
 سەقاو (46F) سەقاو (46F)
 سەقر (403) سەقر (403)
 سەقرى مېش خۇر (5F) سەقرى مېش خۇر (5F)
 سەماكەرە (428) سەماكەرە (428)
 سەمانەك (268) سەمانەك (268)
 سەوزكۆ (39F) سەوزكۆ (39F)
 سەيرە (168) سەيرە (168)
 سەيرەى بال سۈور (187) سەيرەى بال سۈور (187)
 سەيرەى بۆر (188) سەيرەى بۆر (188)
 سەيرەى پاشەل سېيى (189) سەيرەى پاشەل سېيى (189)
 سەيرەى چىرەبى (190) سەيرەى چىرەبى (190)
 سەيرەى دندووك خاچى (191) سەيرەى دندووك خاچى (191)
 سەيرەى دندووك گەورە (192) سەيرەى دندووك گەورە (192)
 سەيرەى رەش (193) سەيرەى رەش (193)
 سەيرەى زەرد (194) سەيرەى زەرد (194)
 سەيرەى سۈور (195) سەيرەى سۈور (195)
 سەيرەى سەر رەش (196) سەيرەى سەر رەش (196)
 سەيرەى سېنىگ سۈور (197) سەيرەى سېنىگ سۈور (197)
 سەيرەى كەسك (198) سەيرەى كەسك (198)
 سەيرەى كىتۈى (199) سەيرەى كىتۈى (199)
 سەيرەى لىرەواران (202) سەيرەى لىرەواران (202)
 سەيرەى مەغولى (200) سەيرەى مەغولى (200)
 سەيرەى نىبۇچاوان سۈور (201) سەيرەى نىبۇچاوان سۈور (201)
 سى (376) سى (376)
 سى (57F-ب) سى (57F-ب)
 سىياپورسېنىگ (6F) سىياپورسېنىگ (6F)

سولەيمانك دونوكول (4F) سولەيمانك دونوكول (4F)
 سولەيمانۆ (4F) سولەيمانۆ (4F)
 سولەيمانى دوونكل (4F) سولەيمانى دوونكل (4F)
 سولەيمانى دوونوكول (4F) سولەيمانى دوونوكول (4F)
 سۆنە (388) سۆنە (388)
 سۆنى (388) سۆنى (388)
 سۈورە دال (411) سۈورە دال (411)
 سۈورە قانگ (380) سۈورە قانگ (380)
 سۈورە قورېنگ (181) سۈورە قورېنگ (181)
 سۈورە قولنگ (22F) سۈورە قولنگ (22F)
 سۈورە كەوا (39F) سۈورە كەوا (39F)
 سۈورە مراوى (380) سۈورە مراوى (380)
 سۈورە والە (411) سۈورە والە (411)
 سۈوسك (264) سۈوسك (264)
 سۈوسى (264) سۈوسى (264)
 سۈوتسكە (264) سۈوتسكە (264)
 سەرىەكلالو (39) سەرىەكلالو (39)
 سەر سۈور (393) سەر سۈور (393)
 سەر سۈورى بەحرى (394) سەر سۈورى بەحرى (394)
 سەر سۈورى كاكۆلدار (394) سەر سۈورى كاكۆلدار (394)
 سەر سۈورى كانىاوان (394) سەر سۈورى كانىاوان (394)
 سەر سۈورى كانىاوائ (394) سەر سۈورى كانىاوائ (394)
 سەر سەوز (388) سەر سەوز (388)
 سەر كەسك (388) سەر كەسك (388)
 سەر كەشكە (26F) سەر كەشكە (26F)
 سەر گەپ (414) سەر گەپ (414)
 سەئەدى برۆ سېيى (182) سەئەدى برۆ سېيى (182)
 سەئەدى كىتۈى (183) سەئەدى كىتۈى (183)
 سەئەدى لىرەواران (185) سەئەدى لىرەواران (185)

قاز (273)	شینه قورینگ (31F)	شوان خاپین (28F)	شالور (206)
قاز قاز (47F)	عایله مهن (203)	شوان خلّه تینه (28F)	شالوری گهوره (207)
قازوو (273)	عایله مهنه (203)	شوان خلّه تینه (218)	شالور (26F)
قازوو دندووک زهرده (274)	عینه مهل (203)	شوان خلّه تینه ی بلوچی (219)	شانه به سهر (4F)
قازوو مه ره (275)	غهلا بازله (277)	شوان خلّه تینه ی میسری (220)	شانه سهره (4F)
قازو سیباوی (273)	غهلاخ (279)	شوان خلّه تینه ی هیندی (221)	شانه کووره (415)
قازو دندووک سوور (275)	غهلاغ (279)	شوان هه لخله تینه (28F)	شاوه بوگه نیوه (208)
قازویی (273)	غهلوخه ده نووک (391)	شووشک (264)	شاوه به لک (212)
قاش (273)	غهله بازله (277)	شهمشیر بال (14F)	شاوه جغه دار (209)
قاقلی بازان (385)	فاتک (313)	شه هین (425)	شاوه ریخنه (208)
قاقیشک (273)	فشفشه (42F)	شیرین شاهو (215)	شاوه زهرده (209)
قالاو (279)	فشه کلانوه (39)	شیتلاقه بوره (227)	شاوه زهرده (209)
قالاو (279)	فیرنه گوله (30F)	شیتلاقه شامی (228)	شاوه سپیلکه (210)
قالاو (37F)	فیسقه (247)	شیتلاقه شهنگه (229)	شاوه سپیلکه ی بچووک (211)
قالاو بازله (277)	فیله گیته (268)	شیتلاقه عه سلّه (230)	شاوه سولتانی (212)
قالاو بازله (277)	قارووتک (268)	شیتلاقه ی بچووک (231)	شاوه شینه (213)
قالاو بۆرینه (279)	قاز (376)	شیتلاقه ی بهر زگ رهش (232)	شاوه عه سلّه (212)
قالاو بولکه (280)	قازقولینگ (31F)	شیتلاقه ی چلپاوان (233)	شاوه مل دریت (214)
قالاو بۆلینه (279)	قازلاخ (11F)	شیتلاقه ی خالخال (234)	شاهو (27F)
قالاو ره شه (280)	قاز و قولهنگ (31F)	شیتلاقه ی دندووک پان (235)	شاهوکه (27F)
قتک (41F)	قازه لاخ (11F)	شیتلاقه ی دندووک قیت (236)	شاهوو (27F)
قجی (5F)	قازه لاله (377)	شیتلاقه ی رهش باو (237)	شایین (425)
قجی به لک (5F)	قازی بهر زگ رهش (379)	شیتلاقه ی شی رهنگ (238)	شغاندیلکه (12F)
قجی چاو رهش (5F)	قازی بهر زگ رهشی بچووک (378)	شیتلاقه ی کلک سپی (239)	شقان کوژ (28F)
قراکه سهوز (39F)	قازی سوور (22F)	شیتلاقه ی لاق سوور (240)	شله که (397)
قرقر (249)	قازی عیراقی (57F-ت)	شیتلاقه ی لاق کهسک (241)	شمقاری بۆر (416)
قزاکه (276)	قازی قولهنگ (31F)	شیتلاقه (29F)	شمقاری زه لان (417)
قزاکه (276)	قازی قولهنگ (31F)	شینه شاهو (215)	شمقاری سپی (418)
قزاکه (276)	قازی قولینگ (31F)	شینه قورینگ (248)	شمقاری گه مان (419)

کاشه‌له شینکه (39F)	قهل (279)
کاشه‌له شینه (39F)	قه لاسیلهکه (280)
کاکورک (15F)	قه لانچه (277)
کانوونی سهر سپی (371)	قه لکشک (277)
کانوونی کاکۆلدار (372)	قه لقیشک (277)
کانوونی گه‌وره (373)	قهل مراو (38F)
کاوتر (43F)	قهل مراوی بچووک (282)
کاوه‌تر (43F)	قهل مراوی گه‌وره (283)
کلاتق (37F)	قه‌لوخه ده‌ندووک (391)
کلاو کورپه (39)	قه‌له باچکه (277)
کلاونه (39)	قه‌له بازله (277)
کلک زرده (286)	قه‌له بانه‌یی (279)
کلک سووره (136)	قه‌له به‌له‌که (279)
کلک سووره‌ی پشت شی (137)	قه‌له ره‌شه (280)
کلک سووره‌ی ره‌ش (138)	قه‌له ژاره (277)
کلک سووره‌ی کیتی (139)	قه‌له سابوونی (279)
کلک گه‌زه (277)	قه‌له گورگه (281)
کۆتر (43F)	قیژ (273)
کۆتره باریکه (308)	قیژۆک (39F)
کۆتره بالّ بازوو (310)	قی قی داوکه (167)
کۆتره به‌رجیله (308)	قی قی ره‌جو (167)
کۆتره په‌پوو (314)	کابۆک (43F)
کۆتره په‌پووی جغه‌ره‌ش (315)	کارده‌پله (14F)
کۆتره په‌پووی خالّخالّ (316)	کارده‌په‌له (14F)
کۆتره په‌لّخی (310)	کاسه‌له شینکه (39F)
کۆتره چایی (309)	کاسه کهو (264)
کۆتره سه‌یده (309)	کاسسه‌له شینه (39F)
کۆتره شاخه (309)	کاسه‌له شینکه (284)
کۆتره شاخی (309)	کاسه‌له شینکه‌ی هیندی (285)

قه‌له‌بازله (277)	قه‌له جووقه (254)	قه‌له جووقه‌ی خالّخالّ (255)	قه‌له جووقه‌ی سینگ سوور (256)	قه‌له جووقه‌ی نیبچاوان سپی (257)	قه‌له چه‌قه (33F)	قه‌له شینه (258)	قه‌له شینه‌ی به‌له‌ک (259)	قه‌له شینه‌ی سینگ سپی (260)	قولینگ (31F)	قولینگه (31F)	قومری (306)	قومری رۆژه‌ه‌لاتی (307)	قوون ره‌ش (389)	قووی بچووک (382)	قووی بیده‌نگ (383)	قووی گه‌وره (384)	قه‌به‌غاز (376)	قه‌تار قولینگ (31F)	قه‌تت (41F)	قه‌ر پلاش (37F)	قه‌ر قاوّل (265)	قه‌ره باچکه (277)	قه‌ره ناز (271)	قه‌ره نازی ئه‌فریقایی (272)	قه‌ژقه‌ژک (277)	قه‌شان (390)	قه‌شانه (390)	قه‌شمه‌ره (19F-ئه‌لف)
قه‌ژۆک (277)	قه‌ژۆ (277)	قه‌ژیژۆک (277)	قه‌ژیک (277)	قه‌ژکا به‌له‌ک (279)	قه‌ژکا ره‌ش (280)	قه‌ژکا شه‌یتانوک (277)	قه‌ژکا گه‌وری قول (277)	قه‌ژکه (277)	قه‌ژیاک (280)	قه‌ژیک (277)	قشخه‌له (277)	قشغره (277)	قشقره (277)	قشقله سووره (278)	قشقل (277)	قشقه‌له (277)	قشکه‌له (277)	قشپه (277)	قوتان (46F)	قوراپیلکه‌ی بچووک (242)	قوراپیلکه‌ی تاق (243)	قوراپیلکه‌ی گه‌وره (244)	قوراپیلکه‌ی ناوینه (245)	قورقرۆک (268)	قولته‌ی بچووک (251)	قولته‌ی جه‌نگه‌لی (252)	قولته‌ی گه‌وره (253)	قولنگ (31F)

كەشوشكە (203)	كەپو (42F)	كۆلارە (429)	كۆترە شىنكە (309)
كەشوتىلە (203)	كەپو كەرە (4F)	كۆلارە خەنەيى (430)	كۆترە شىنە (309)
كەفتەر (43F)	كەپەنەك (414)	كۆللارە (58F-ج)	كۆترە كىنقى (309)
كەلاخ (37F)	كەپەنەك دال (414)	كوللە خورە (203)	كۆترە كىتوي (309)
كەلك (318)	كەت (41F)	كولەفر (268)	كۆترە گايانە (310)
كەلكە سىپى (318)	كەتى (41F)	كولەفر (268)	كۆترە گايە (310)
كەلكەلە وانى (42F)	كەش (266)	كولەفر (268)	كۆترە نەخشىنە (311)
كەلكى بۆر (319)	كەشوك (43F)	كوند (42F)	كۆترى بچووكى دەريايى (317)
كەلە رەش (37F)	كەشوك (43F)	كوندە بوو (42F)	كۆتريك (43F)
كەلەشىرى كىتوي (265)	كەشوكرك (308)	كوندە بوومە (42F)	كۆترى نەخشىنەى رۆژھەلاتى (312)
كەلەشىرى مەرزە (167)	كەچەلوك (414)	كوندە بەبوو (42F)	كونتوكوتوك (15F)
كەلە فندە (30F)	كەراشى (46F)	كوندە بەبى (42F)	كۆفۆ (308)
كەلە كەترە (140)	كەراك (268)	كوندە پشپىلە (297)	كۆفۆ كرك (308)
كەلەكەترەى بەلك (141)	كەراكە (268)	كوندە رۆمال (298)	كۆر بەلا (273)
كەلەكەترەى بەلكى باشوورى (142)	كەراوى (46F)	كوندە زىپە (299)	كۆرك (308)
كەلەكەترەى بەلكى رۆژھەلاتى (143)	كەرخۆر (415)	كوندە زىوہ (300)	كوپ كلاو (39)
كەلەكەترەى بىبابانى (144)	كەرزەر (380)	كوندە سىپى (301)	كوپكوپ (41F)
كەلەكەترەى پاشەل سوور (145)	كەر سەر (380)	كوندە سەريان (302)	كوپكوردەى بەرزگ خەنەيى (288)
كەلەكەترەى دەشتان (147)	كەر كەس (414)	كوندە شەخسە (302)	كوپكوردەى بەرزگ رەش (289)
كەلەكەترەى سەر رەش (148)	كەرگەز (414)	كوندە شەخسەى خالخال (303)	كوپكوردەى بەرزگ سىپى (290)
كەلەكەترەى كلك سىپى (149)	كەروالە (268)	كوندە قوتە (304)	كوپكوردەى خالخال (291)
كەلەكەترەى گوپ رەش (150)	كەرۆلە (268)	كوندە گايە (305)	كوپكوردەى رى رى (292)
كەلەكەترەى پشت سىپى (146)	كەرەك (268)	كۆوك (266)	كوپكوردەى كلك دريژ (293)
كەلەگاترە (19F-چ)	كەرەنگ (22F)	كويشكە (12F)	كوپكوردەى گەنمان (294)
كەمۆتەر (43F)	كەرەوالە (268)	كويشكە (12F)	كوپە بەشە (359)
كەمووتەر (43F)	كەرەوانە (268)	كەبىك (266)	كۆفۆك (273)
كەناوەسمە (47F)	كەرەوەرە (268)	كەبۆتەر (43F)	كوكوختى (311)
كەندەسمە (320)	كەرەوولە (268)	كەبووتك (43F)	كوكونكەك (44F)
كەندەسمەى بچووك (321)	كەشكەرە (277)	كەپوسە لەيمانى (4F)	كۆكەل (4F)

ماسیگره (350)	لاشه‌وهر (413)	گامارۆ (359)	گاندسمه‌ی بهر چینه سوور (322)
ماسیگرهک (52F)	لغاوه گورگه (331)	گاماروله (359)	که‌نه‌سمه (47F)
ماسیگره‌ی بچووک (351)	لغاوه گورگه‌ی بالّ رەش (332)	گامارۆله (359)	کهو (266)
ماسیگره‌ی بۆر (352)	لک لک (50F)	گامارۆله (359)	که‌واتر (43F)
ماسیگره‌ی پشت رەشی بچووک (353)	لووت پان (391)	گاوانی (204)	که‌واتری (43F)
ماسیگره‌ی پشت رەشی گه‌وره (354)	له‌ق له‌ق (50F)	گایه (310)	که‌واچور (263)
ماسیگره‌ی دندووک باریک (355)	له‌گ له‌گ (334)	گۆتر (43F)	که‌واچیر (263)
ماسیگره‌ی زینین (356)	له‌گ له‌گی رەش (335)	گۆتره‌ گایانه (310)	که‌وته‌ر (43F)
ماسیگره‌ی سه‌ر رەشی بچووک (357)	له‌یل (426)	گۆروایاف (48F)	که‌وژێک (273)
ماسیگره‌ی سه‌ر رەشی گه‌وره (358)	لیکوو (336)	گۆره‌ویچنه (48F)	که‌وده‌ر (267)
ماسیگره (52F)	لیکووی زه‌لان (337)	گۆره‌ویچنه‌ی بۆر (323)	که‌وده‌ری (267)
ماسیه‌وچنه (52F)	ماره‌که‌و (264)	گۆره‌ویچنه‌ی پاش مل سپی (324)	که‌وزهن (432)
ماسی هه‌لچنه (27F)	ماسی خۆر (18F)	گۆره‌ویچنه‌ی پشت شی (325)	که‌وک (266)
ماسی چنه (34F)	ماسی خۆرکه (338)	گۆره‌ویچنه‌ی تورکستانی (326)	که‌وکهل (4F)
مایه‌ی چنه‌ک (52F)	ماسی خۆرکه‌ی بۆر (339)	گۆره‌ویچنه‌ی سمیلدار (327)	که‌و گۆیزهل (266)
مراشی (57F-ج)	ماسی خۆرکه‌ی خه‌زه‌ری (340)	گۆره‌ویچنه‌ی شین (328)	که‌هره (268)
مراو (57F-ج)	ماسی خۆرکه‌ی دندووک نه‌ستوور (341)	گۆره‌ویچنه‌ی کلک درێژ (329)	کیراسو (268)
مراوی جغه‌دار (395)	ماسی خۆرکه‌ی ده‌نگ بۆر (342)	گۆره‌ویچنه‌ی گه‌وره (330)	کیژوله (12F)
مراوی خره (397)	ماسی خۆرکه‌ی رەش (343)	گۆره‌ویله (48F)	کیشکه (12F)
مراوی خه‌نه‌یی (396)	ماسی خۆرکه‌ی رەشی بالّ سپی (344)	گۆرپچنه (48F)	کیتشوله (12F)
مراوی رەشکه (397)	ماسی خۆرکه‌ی سه‌ر به‌کلاوه‌ی بچووک	گوگوختی (311)	گابه‌لکه (151)
مراوی رەشه (397)	(345)	گوئجگیر (39F)	گابه‌له‌که‌ی بالّ به‌له‌ک (152)
مراوی ژاپۆنی (394)	ماسی خۆرکه‌ی سه‌ر به‌کلاوه‌ی گه‌وره	گه‌فریله (264)	گابه‌له‌که‌ی ری ری (153)
مراوی سابوونی (392)	(346)	گه‌روو شینه (154)	گاپل (310)
مراوی سپیلکه (392)	ماسی خۆرکه‌ی قه‌شانی دندووک رەش	گه‌ز به‌ته (277)	گاچه‌رینگ (2F-ب)
مراوی سه‌ر رەش (398)	(347)	گه‌لوازه (42)	گاجیترین (2F-ب)
مراوی سه‌ر سپی (374)	ماسی خۆرکه‌ی قه‌شانی دندووک زه‌رد	گه‌وریه (28F)	گاکۆتر (310)
مراوی کلک درێژ (399)	(348)	لاشخۆر (413)	گاکه‌مووتەر (310)
مرچک (12F)	ماسی خۆرکه‌ی گۆناسپی (349)	لاشه‌خۆر (413)	گاله‌خۆره (2F-ئه‌لف)

ههنگه چينه (47F)	هاواره بهره (41F)	مهله رهشه (204)	مردلاره (246)
ههنگه خۆركه (47F)	هۆوره (38)	مهليچك (12F)	مريچله (12F)
ههنگه خۆره (47F)	هۆوره (38)	مهليچه (12F)	مريچله (12F)
ههنگه ژاله خۆره (47F)	ههپو (4F)	مهليشكه (12F)	مريچه رهشه (204)
ههوتيرده (268)	ههپووك (4F)	ميرچك (12F)	مريشكاويله (362)
ههوتيرده پينچكان (269)	ههپوه (4F)	ميش خۆركه (47F)	مريشكاويله بچووك (363)
ههيلهوهي (310)	ههشرده (268)	ميش خۆره (47F)	مريشكاويله خه نه يي (364)
يا حهق (295)	ههجهجك (6F)	ميشه سي (10F)	مريشكاويله دندووك سهوز (365)
يا كهريم (313)	ههچهچك (6F)	ميشه سي (10F)	مريشكاويله سوور به لهك (366)
	ههرزنه (2F-ئهلف)	مينا (205)	مريشكه رهشه (359)
	ههرزنه كي (2F-ئهلف)	ميوه خۆره (287)	مريشكه كتيوي (367)
	ههق ههق كه ره (295)	نككيتنه (370)	مريشكي حه به شه (359)
	هه لۆ (433)	نكنكه (370)	مريشكي دهشت (261)
	هه لۆي په نجه كورت (434)	نكيتنه (370)	مريشكي زه لكاو (361)
	هه لۆي خاله خال (435)	واشه (404)	مزراج (380)
	هه لۆي خاله خالي بچووك (436)	واشه ي گه و ره (405)	مشك گره (428)
	هه لۆي دوو برا (432)	واف (123)	مقه سووك (6F)
	هه لۆي ده ربايي پالاس (437)	واق (215)	مكيتنه (370)
	هه لۆي ده ربايي كلك سپي (438)	واق واق كه ره (213)	مل گپره (15F)
	هه لۆي كه وان (432)	واقى بچووك (216)	ملهوور (400)
	هه لۆي گه ندومي (439)	واقى شه وي (217)	ملهووري رهش (401)
	هه لۆي لاق تووكن (440)	واوه خۆره (47F)	مه راڤي (57F-ج)
	هه لۆي ماسيگر (441)	ودوده (333)	مه رچله (12F)
	هه له تانج (381)	وده تك (268)	مه قسووك (6F)
	هه له كه سه ماي بچووك (427)	وهردۆك (57F)	مه لوو (215)
	هه له كه سه ماي گه و ره (428)	وهردۆك (57F-ج)	مه لووچك (12F)
	هه نهجبر خوره (442)	وهردهك (57F)	مه لووچ (12F)
	هه ننگ خۆره (47F)	وهرده كه (57F-ج)	مه لووچك (12F)
	هه ننگ چنه (47F)	ويترغال (27F)	مه له رپۆژه (368)

پیپرستی فارسی

تلیله کوچک (231)	پیت صحرائی (9)	اگر ت بزرگ (210)	اېچلیک اوازدهخوان (230)
تلیله نوک پهن (235)	پیت گلو سرخ (8)	اگر ت ساحلی (213)	اېچلیک پاسبز (241)
تنجه (381)	پیت نوک دراز (7)	اکرت کوچک (211)	اېچلیک پا سرخ (240)
توکای باغی (130)	پرستو (23)	الیکائی (247)	اېچلیک تالابی (228)
توکای بال سرخ (131)	پرستوی دریائی بال سفید (344)	بادخورک دودی (106)	اېچلیک تک زی (233)
توکای بزرگ (134)	پرستوی دریائی بد صدا (342)	بادخورک کوچک (105)	اېچلیک خالدار (234)
توکای پشت بلوطی (132)	پرستوی دریائی پشت دودی (347)	بادخورک کوهی (104)	اېچلیک دودی (237)
توکای سیاه (129)	پرستوی دریائی تیره (339)	بادخورک معمولی (103)	اېچلیک شکیل (229)
توکای طوقی (133)	پرستوی دریائی خزر (340)	باکلان (283)	اېچلیک نوک سربالا (236)
توکای گلو سیاه (135)	پرستوی دریائی سیاه (343)	باکلان کوچک (282)	انقوت (380)
تیهو (264)	پرستوی دریائی کاکلی (346)	بالابان (420)	اوست (370)
جغد تالابی (304)	پرستوی دریائی کاکلی کوچک (345)	بال لاکی (286)	اییا (246)
جغد جنگلی (300)	پرستوی دریائی کوچک (348)	بحری (424)	اردک ارده‌ای (389)
جغد سفید (301)	پرستوی دریائی گونه سفید (349)	بلبل (123)	اردک بلوطی (396)
جغد طلائی (299)	پرستوی دریائی معمولی (338)	بلبل خالدار (124)	اردک تاجدار (394)
جغد کوچک (302)	پرستوی دریائی نوک کلفت (341)	بلبل خرما (125)	اردک چشم طلائی (397)
جغد کوچک خالدار (303)	پرستوی دمگاه صورتی (25)	بلدرچین (268)	اردک دم دراز (399)
جغد گوش دراز (297)	پری شاهرخ (442)	بلدرچین بوته‌ای (269)	اردک سرحنائی (393)
جغد ماهی خور (298)	پلیکان یا خاکستری (319)	بوتیمار (215)	اردک سر سفید (374)
جی جاق (276)	پلیکان سفید (318)	بوتیمار کوچک (216)	اردک سر سیاه (398)
جیرفتی (262)	پیغو (405)	پاشلک بزرگ (244)	اردک سیاه کاکل (395)
چاق لق (206)	پیغوی کوچک (403)	پاشلک تک زی (243)	اردک مرموی (392)
چالق هندی (207)	تاج طلائی (67)	پاشلک کوچک (242)	اسکوی دم پیچ (1)
چرخ ریسک بزرگ (330)	ترمتای (421)	پاشلک معمولی (245)	اسکوی قوتبی (2)
چرخ ریسک پیس سر سفید (324)	ترمتای پا سرخ (423)	پیت پا دراز (5)	اسکوتر بال سفید (400)
چرخ ریسک پشت بلوطی (325)	ترمتای سرحنائی (422)	پیت تالابی (4)	سکوتر سیاه (401)
چرخ ریسک تورانی (326)	تلیله بولطی (238)	پیت خاکی (3)	اکراس افریقایی (272)
چرخ ریسک دم دراز (329)	تلیله دم سفید (239)	پیت درختی (6)	اکراس سیاه (271)
چرخ ریسک سرابی (328)	تلیله سفید (227)		
چرخ ریسک سر سیاه (323)	تلیله شکم سیاه (232)		

دال (415) زرده پره سر سیاه (170)
 دال پشت سفید (412) زرده پره کوهی (177)
 دال سیاه (413) زرده پره گونه سفید (178)
 دراج (261) زرده پره لیموئی (180)
 درنا (248) زرده پره مزرعه (171)
 درنای کوچک (249) زنبور خور کوچک (321)
 دلیجه (428) زنبور خور گلو خرمائی (322)
 دلیجه کوچک (427) زنبور خور معمولی (320)
 دم جنبانک ابلق (11) زنگوله بال (37)
 دم جنبانک خاکستری (10) زیر ابروک (14)
 دم جنبانک زرد (12) سار (204)
 دم جنبانک کله زرد (13) سار صورتی (203)
 دم چتری (126) سارگپه (406)
 دم سرخ پشت بلوطی (137) سارگپه پا بلند (408)
 دم سرخ سیاه (138) سارگپه پر پا (409)
 دم سرخ کوهی (139) سارگپه جنگلی (410)
 دم سرخ معمولی (136) سارگپه چشم سفید (407)
 دودوک (333) سیزقبا (284)
 دیدومک (156) سیزقبای هندی (285)
 دیوار خزک (250) سسک ابرو زرد (73)
 زاغ بورر (278) سسک ابرو سفید (72)
 زاغ نوک زرد (274) سسک باغی (69)
 زاغ نوک سرخ (275) سسک بیابانی (75)
 زاغی (277) سسک بیدی (97)
 زرده پره تالابی (173) سسک تالابی بزرگ (96)
 زرده پره راه راه (172) سسک تالابی پر صدا (74)
 زرده پره رخ زرد (179) سسک تالابی خاوری (80)
 زرده پره سر خاکستری (174) سسک تالابی راه راه (82)
 زرده پره سر زیتونی (175) سسک تالابی زیتونی (86)
 زرده پره سر سرخ (176) سسک تالابی معمولی (84)

چرخ ریسک نیزار (327) چکچک کوهی (140)
 چک (151) چکچک گوش سیاه (150)
 چک ابلق (152) چلچله بیابانی (28)
 چکاوک اسمانی (46) چلچله دمگاه سفید (24)
 چکاوک اسمانی کوچک (45) چلچله دمگاه صورتی (25)
 چکاوک بال سفید (47) چلچله رودخانه‌ای (26)
 چکاوک پنجه کوتاه (50) چلچله کوهی (27)
 چکاوک درختی (53) چنگر (359)
 چکاوک سر دم سیاه (49) چنگر نوک سرخ (360)
 چکاوک سنگلاخ (48) چوب پا (369)
 چکاوک سهره‌ای (41) حواصیل ارغوانی (214)
 چکاوک سیاه (54) حواصیل خاکستری (212)
 چکاوک شاخدار (55) حواصیل زرد (209)
 چکاوک طوقی (43) حواصیل شب (217)
 چکاوک کاکلی (39) خروس کولی (167)
 چکاوک کوچک (51) خروس کولی دشتی (168)
 چکاوک گندم زار (42) خروس کولی دم سفید (169)
 چکاوک هددهدی (40) خوتکا (385)
 چکاوک هندی (44) خوتکای سفید (386)
 چکاوک هیوم (52) دار خزک (117)
 چک بوته‌ای (153) دارکوب باغی (114)
 چکچک ابلق (141) دارکوب بال سفید (109)
 چکچک ابلق جنوبی (142) دارکوب بلوچی (108)
 چکچک ابلق خاوری (143) دارکوب خالدار بزرگ (111)
 چکچک بیابانی (144) دارکوب راه راه (107)
 چکچک پشت سفید (146) دارکوب سبز (115)
 چکچک دشتی (147) دارکوب سز راه راه (116)
 چکچک دم سرخ (145) دارکوب سر سرخ (112)
 چکچک دم سفید (149) دارکوب سیاه (113)
 چکچک سر سیاه (148) دارکوب کوچک (110)

عقاب ده‌برادر (432)	سهره مغولی (186)	سلیم طوقی (166)	سسک جنبان (68)
عقاب شاهی (433)	سهره نوک بزرگ (192)	سلیم طوقی کوچک (165)	سسک جنگلی (98)
عقاب طلائی (431)	سهره نوک قیچی (191)	سلیم کوچک (160)	سسک چشم سفید (76)
عقاب مار خور (434)	سیاه خروس (367)	سلیم کوهی (164)	سسک چیفچاف (79)
عقاب ماهی گیر (441)	سینه سرخ (127)	سنقر تالابی (417)	سسک درختی بزرگ (95)
غاز پا زرد (377)	سینه سرخ ایرانی (128)	سنقر خاکستری (416)	سسک درختی زرد (83)
غاز پیشانی سفید (379)	شاه بوف (305)	سنقر سفید (418)	سسک درختی زیتونی (85)
غاز پیشانی سفید کوچک (378)	شاهین (425)	سنقر گندم زار (419)	سسک درختی کوچک (71)
غاز خاکستری (376)	شبگرد بلوچی (219)	سنگ چشم بزرگ (17)	سسک دم پهن (92)
غراب (281)	شبگرد دشتی (220)	سنگ چشم پشت بلوطی (20)	سسک دم چتری (93)
غواص گلوسرخ (120)	شبگرد معمولی (218)	سنگ چشم پشت سرخ (19)	سسک دم دراز (94)
غواص گلوسیاه (119)	شبگرد هندی (221)	سنگ چشم پیشانی سفید (22)	سسک راه راه (81)
فاخته (311)	شهد خور (368)	سنگ چشم خاکستری (16)	سسک رودخانه‌ای (78)
فاخته خاوری (312)	صدف خور (118)	سنگ چشم دمگاه حنائی (18)	سسک ساوی (87)
فالاروپ گردن سرخ (35)	صعوه ابرو سفید (182)	سنگ چشم کله سرخ (21)	سسک سبز (90)
فلامینگو (181)	صعوه جنگلی (185)	سنگ گردان (155)	سسک سر دودی (89)
فیلولوش (387)	صعوه کوهی (183)	سهره بال سرخ (187)	سسک سر سیاه (88)
قرقاول (265)	صعوه گلوسیاه (184)	سهره پیشانی سرخ (201)	سسک سینه راه راه (91)
قرقی (404)	طاووسک (361)	سهره جنگلی (202)	سسک شالیزار (77)
قمری خانگی (306)	طرقه بنفش (121)	سهره خاکی (188)	سسک کوچک (70)
قمری خاوری (307)	طرقه کوهی (122)	سهره دمگاه سفید (189)	سسک گلو سفید (99)
قمری معمولی (308)	طرلان (402)	سهره زرد (194)	سسک نقابدار (100)
قوی فریاد کش (384)	طوطی طوق صورتی (34)	سهره سبز (198)	سسک نقابدار کوچک (101)
قوی کوچک (382)	عروس غاز (375)	سهره سرسیاه (196)	سسک نقابدار هیوم (102)
قوی گنگ (383)	عقاب پریا (440)	سهره سیاه (193)	سلیم خاکستری (157)
کاکائی بزرگ (358)	عقاب تالابی (435)	سهره سینه سرخ (197)	سلیم خرچنگ خور (163)
کاکائی پشت سیاه (353)	عقاب جنگلی (436)	سهره صورتی (190)	سلیم سینه بلوطی (162)
کاکائی پشت سیاه بزرگ (354)	عقاب دریائی پالاس (437)	سهره کوهی (199)	سلیم شنی (161)
کاکائی دودی (352)	عقاب دریائی دم سفید (438)	سهره گلی (195)	سلیم طلائی (158)
کاکائی سر سیاه (357)	عقاب دشتی (439)	سهره معمولی (186)	سلیم طلائی خاوری (159)

لیکوی تالابی (337)	کوکر شکم سفید (290)	کاکائی صورتی (355)
لیل (426)	کوکر شکم سیاه (289)	کاکائی کوچک (351)
ماهی خورک بالق (259)	کوکر گندمی (294)	کاکائی نقره‌ای (356)
ماهی خورک سینه سفید (260)	کوکو (314)	کاکائی نوک سبز (350)
ماهی خورک کوچک (258)	کوکوی تاجدار (315)	کبک (266)
مرغ حق (295)	کوکوی خالدار (316)	کبک چیل (263)
مرغ حق جنوبی (296)	گاوچرانک (208)	کبک دری (267)
مرگوس بزرگ (373)	گلاریول بال سرخ (331)	کبوتر جنگلی (310)
مرگوس سفید (371)	گلاریول بال سیاه (332)	کبوتر چاهی (309)
مرگوس کاکلی (372)	گلو ابی (154)	کبوتر دریائی کوچک (317)
مگس گیر ابلق (256)	گنجشک برفی (59)	کرکس (414)
مگس گیر ابلق باختری (254)	گنجشک بلوچی (57)	کشیم بزرگ (30)
مگس گیر خالدار (255)	گنجشک تاغی (63)	کشیم کوچک (29)
مگس گیر سینه سرخ (25)	گنجشک خاکی (58)	کشیم گردن سرخ (33)
میش مرغ (36)	گنجشک درختی (62)	کشیم گردن سیاه (32)
مینا (205)	گنجشک رودخانه‌ای (61)	کشیم گوش دراز (31)
میوه خور (287)	گنجشک سینه سیاه (64)	کفچه‌نوک (270)
نوک پهن (391)	گنجشک کوهی (65)	کلاغ ابلق (279)
هدهد (15)	گنجشک کویری (60)	کلاغ سیاه (273)
هما (411)	گنجشک گلو زرد (66)	کلاغ گردن بور (280)
هویره (38)	گنجشک معمولی (56)	کله سبز (388)
یاکریم (313)	گیلار (390)	کمر کلی بزرگ (253)
یلوه ابی (362)	گیلان‌شاه ابرو سفید (224)	کمر کلی جنگلی (252)
یلوه حنائی (364)	گیلان‌شاه بال سفید (223)	کمر کلی کوچک (251)
یلوه خالدار (366)	گیلان‌شاه بزرگ (222)	کورکور (429)
یلوه کوچک (363)	گیلان‌شاه حنائی (225)	کورکور حنائی (430)
یلوه نوک سبز (365)	گیلان‌شاه خالدار (226)	کوکر خالدار (291)
	لک لک سفید (334)	کوکر دم دراز (293)
	لک لک سیاه (335)	کوکر راه راه (292)
	لیکو (336)	کوکر شکم بلوطی (288)

Calidris alpina (232)
 Calidris ferruginea (238)
 Calidris minuta (231)
 Calidris temminckii (239)
 Caprimulgus aegyptius (220)
 Caprimulgus asiaticus (221)
 Caprimulgus europaeus (218)
 Caprimulgus mahrattensis (219)
 Carduelis carduelis (186)
 Carduelis chloris (198)
 Carduelis spinus (194)
 Carpodacus erythrinus (195)
 Cercotrichas galactotes (126)
 Certhia familiaris (117)
 Ceryle rudis (259)
 Cettia cetti (92)
 Charadrius alexandrinus (160)
 Charadrius asiaticus (162)
 Charadrius dubius (165)
 Charadrius hiaticula (166)
 Charadrius leschenaultii (161)
 Chlamydotis undulata (38)
 Chlidonias hybrida (349)
 Chlidonias leucopterus (344)
 Chlidonias niger (343)
 Ciconia ciconia (334)
 Ciconia nigra (335)
 Cinclus cinclus (14)
 Circaëtus gallicus (434)
 Circus aeruginosus (417)
 Circus cyaneus (416)
 Circus macrourus (418)
 Circus pygargus (419)
 Cisticola Juncidis (93)
 Clamator glandarius (316)
 Clamator jacobinus (315)
 Clangula hyemalis (399)
 Coccythraustes coccythraustes (192)
 Columba eversmanni (312)
 Columba livia (309)
 Columba oenas (311)
 Columba palumbus (310)
 Coracias benghalensis (285)

Coracias garrulus (284)
 Corvus corax (281)
 Corvus corone (279)
 Corvus frugilegus (273)
 Corvus monedula (280)
 Coturnix coturnix (368)
 Crex crex (314)
 Cuculus canorus (314)
 Cursorius cursor (333)
 Cygnus bewickii (382)
 Cygnus cygnus (384)
 Cygnus olor (383)
 Delichon urbica (24)
 Dendrocopos assimilis (108)
 Dendrocopos leucopterus (109)
 Dendrocopos major (111)
 Dendrocopos medius (112)
 Dendrocopos minor (110)
 Dendrocopos syriacus (114)
 Dromas ardeola (163)
 Dryocopus martius (113)
 Egretta alba (210)
 Egretta garzetta (211)
 Egretta gularis (213)
 Emberiza bruniceps (176)
 Emberiza buehleri (174)
 Emberiza calandra (171)
 Emberiza cia (177)
 Emberiza cineracea (179)
 Emberiza citrinella (180)
 Emberiza hortulana (175)
 Emberiza leucocephala (178)
 Emberiza melanocephala (170)
 Emberiza schoeniclus (173)
 Emberiza striolata (172)
 Eremophila alpestris (55)
 Eremopterix nigriceps (41)
 Erithacus rubecula (127)
 Esacus recurvirostris (207)
 Eudromias morinellus (164)
 Falco cherrug (420)
 Falco chicquera (422)
 Falco columbarius (421)

پپرستی لاتینی

Acanthis cannabina (197)
 Acanthis flavirostris (199)
 Accipiter badius (403)
 Accipiter brevipes (405)
 Accipiter gentilis (402)
 Accipiter nisus (404)
 Acridotheres tristis (205)
 Acrocephalus agricola (77)
 Acrocephalus arundinaceus (96)
 Acrocephalus dumetorum (80)
 Acrocephalus palustris (86)
 Acrocephalus schoenobaenus (82)
 Acrocephalus scirpaceus (84)
 Acrocephalus stentoreus (74)
 Aegithalop caudatus (329)
 Aegypius monachus (413)
 Alaemon alaudipes (40)
 Alauda arvensis (46)
 Alauda gulgula (45)
 Alcedo atthis (258)
 Alectoris chukar (266)
 Ammomanes cincturus (49)
 Ammomanes deserti (48)
 Ammoperdix griseogularis (264)
 Anas acuta (387)
 Anas angustirostris (392)
 Anas clypeata (391)
 Anas crecca (385)
 Anas penelope (390)
 Anas platyrhynchos (388)
 Anas querquedula (386)
 Anas strepera (389)
 Anser albifrons (379)
 Anser anser (376)
 Anser erythropus (378)
 Anser fabalis (377)
 Ansthus campestris (3)
 Ansthus cervinus (8)
 Ansthus novaeseelandiae (5)
 Ansthus pratensis (9)
 Ansthus similis (7)

Ansthus spinoletta (4)
 Ansthus trivialis (6)
 Anthropoides virgo (249)
 Apus affinis (105)
 Apus apus (103)
 Apus melba (104)
 Apus pallidus (106)
 Aquila chrysaetos (431)
 Aquila clanga (435)
 Aquila heliaca (433)
 Aquila pomarina (436)
 Aquila rapax (439)
 Ardea cinerea (212)
 Ardea purpurea (214)
 Ardeola ralloides (209)
 Arenaria interpres (155)
 Asio flammeus (304)
 Asio otus (297)
 Athene brama (303)
 Athene noctua (202)
 Athene noctua (302)
 Aythya ferina (393)
 Aythya fuligula (395)
 Aythya marila (398)
 Aythya nyroca (396)
 Bombycilla garrulus (286)
 Botaurus stellaris (215)
 Branta ruficollis (375)
 Bubo bubo (305)
 Bubulcus ibis (208)
 Burcephala clangula (397)
 Burhinus oedicnemus (206)
 Butastur teesa (407)
 Buteo buteo (406)
 Buteo lagopus (409)
 Buteo rufinus (408)
 Calandrella acutirostris (52)
 Calandrella cinerea (50)
 Calandrella raytal (44)
 Calandrella rufescens (51)
 Calidris alba (227)

Melanocorypha yeltoniensis (54)
Mergus albellus (371)
Mergus merganser (373)
Mergus serrator (372)
Merops apiaster (320)
Merops orientalis (321)
Merops superciliosus (322)
Milvus migrans (429)
Milvus milvus (430)
Monticola saxatilis (122)
Monticola sonlitaris (121)
Montifringilla nivalis (59)
Motacilla alba (11)
Motacilla cinerea (10)
Motacilla citreola (13)
Motacilla flava (12)
Muscisapa striata (255)
Mycerobas carnipis (193)
Nectarinia asiatica (368)
Neophron percnopterus (414)
Netta rufina (394)
Numenius arquata (222)
Numenius phaeopus (224)
Numenius tenuirostris (226)
Nycticorax nycticorax (217)
Oenanthe alboniger (148)
Oenanthe deserti (144)
Oenanthe finschii (146)
Oenanthe hispanica (150)
Oenanthe isabellina (147)
Oenanthe lugens (142)
Oenanthe monacha (149)
Oenanthe oenanthe (140)
Oenanthe picata (143)
Oenanthe pleschanka (141)
Oenanthe xanthopyrmyna (145)
Oriolus oriolus (442)
Otis tarda (36)
Otis tetrax (37)
Otus brucei (296)
Otus scops (295)
Oxyura leucocephala (374)
Pandion haliaëtus (441)

Panurus biarmicus (327)
Parus ater (324)
Parus bokharensis (326)
Parus caeruleus (328)
Parus lugubris (323)
Parus major (330)
Passer ammodendri (63)
Passer domesticus (56)
Passer hispaniolensis (64)
Passer moabiticus (61)
Passer montanus (62)
Passer pyrrhonotus (57)
Passer simplex (60)
Pelecanus crispus (319)
Pelecanus onocrotalus (318)
Perdix perdix (263)
Pernis apivorus (410)
Petronia brachydactyla (58)
Petronia petronia (65)
Petronia xanthocollis (66)
Phalacrocorax carbo (283)
Phalacrocorax pygmaeus (282)
Phalaropus lobatus (35)
Phasianus colchicus (265)
Philomachus pugnax (229)
Phoenicopterus ruber (181)
Phoenicurus erythrogaster (139)
Phoenicurus erythronotus (137)
Phoenicurus ochruros (138)
Phoenicurus phoenicurus (136)
Phylloscopus collybita (79)
Phylloscopus inornatus (73)
Phylloscopus neglectus (70)
Phylloscopus nitidus (90)
Phylloscopus sibilatrix (98)
Phylloscopus trochilus (97)
Pica pica (277)
Picus squamatus (116)
Picus viridis (115)
Platalea leucorodia (270)
Plegadis falcinellus (271)
Pluvialis apricaria (158)
Pluvialis dominica (159)

Falco naumanni (427)
Falco pelegrinoides (425)
Falco peregrinus (424)
Falco subbuteo (426)
Falco tinnunculus (428)
Falco vespertinus (423)
Ficedula albicollis (257)
Ficedula hypoleuca (254)
Ficedula parva (256)
Francolinus francolinus (261)
Francolinus pondicerianus (262)
Fringilla coelebs (202)
Fringilla montifringilla (196)
Fulica atra (359)
Galerida cristata (39)
Gallinago gallinago (245)
Gallinago media (244)
Gallinago solitaria (243)
Gallinula chloropus (360)
Garrulus glandarius (276)
Gavia arctica (119)
Gavia stellata (120)
Gelochelidon nilotica (341)
Glareola nordmanni (332)
Glareola pratincola (331)
Grus grus (248)
Gypaëtus barbatus (411)
Gyps fulvus (415)
Haemitopus ostralegus (118)
Halcyon smyrnensis (260)
Haliaeetus albicilla (438)
Haliaeetus albicilla (438)
Haliaeetus leucoryphus (437)
Haliaeetus leucoryphus (437)
Hieraetus fasciatus (432)
Hieraetus pennatus (440)
Himantopus himantopus (369)
Hippolais caligata (71)
Hippolais icterina (83)
Hippolais languida (95)
Hippolais pallida (85)
Hirundo daurica (25)
Hirundo obsolata (28)

Hirundo rupestris (27)
Hirundo rustica (23)
Hydroprogne tschegrava (340)
Hypocolius ampelinus (287)
Irania gutturalis (128)
Ixobrychus minutus (216)
Jynx torquilla (107)
Ketupa zeylonensis (298)
Lanius collurio (19)
Lanius excubitor (17)
Lanius minor (16)
Lanius nubicus (22)
Lanius schach (18)
Lanius senator (21)
Lanius vittatus (20)
Larus argentatus (356)
Larus argentatus (354)
Larus canus (350)
Larus fuscus (353)
Larus geenei (355)
Larus hemprichii (352)
Larus ichthyaëtus (358)
Larus minutus (351)
Larus ridibundus (357)
Limicola falcinellus (235)
Limosa lapponica (225)
Limosa limosa (223)
Locustella fluviatilis (78)
Locustella luscinioides (87)
Locustella naevia (81)
Loxia curvirostra (191)
Lullula arborea (53)
Luscinia luscinia (124)
Luscinia megarhynchos (123)
Luscinia svecica (154)
Lusciniola melanopogon (72)
Lymnocyptes minimus (242)
Lyrurus mlokosiewiczzi (367)
Melanitta fusca (400)
Melanitta nigra (401)
Melanocorypha bimaculata (43)
Melanocorypha calandra (42)
Melanocorypha leucoptera (47)

Tringa totanus (240)
Troglodytes troglodytes (247)
Turdoides altirostris (337)
Turdoides caudatus (336)
Turdus iliacas (131)
Turdus merula (129)
Turdus philomelos (130)
Turdus pilaris (132)
Turdus ruficollis (135)
Turdus torquatus (133)
Turdus viscivorus (134)
Turnix sylvatica (269)
Tyto alba (301)
Upupa epops (15)
Vanellus gregarius (168)
Vanellus indicus (156)
Vanellus leucurus (169)
Vanellus vanellus (167)
Xenus cinereus (236)

Pluvialis squatarola (157)
Podiceps auritus (31)
Podiceps cristatus (30)
Podiceps grisegena (33)
Podiceps nigricollis (32)
Podiceps ruficollis (29)
Podiceps pleskei (278)
Porphyrio porphyrio (361)
Porzana parva (363)
Porzana porzana (366)
Porzana pusilla (365)
Prinia gracilis (94)
Prunella atrogularis (184)
Prunella collaris (183)
Prunella modularis (185)
Prunella ocularis (182)
Pseudogyps bengalensis (412)
Psittacula krameri (34)
Pterocles alchata (290)
Pterocles coronatus (294)
Pterocles exustus (288)
Pterocles lichtensteini (292)
Pterocles orientalis (289)
Pterocles senegallus (291)
Puffinus assimilis (317)
Pycnonotus leucotis (125)
Pyrrhocorax graculus (274)
Pyrrhocorax pyrrhocorax (275)
Pyrrhula pyrrhula (189)
Rallus aquaticus (362)
Recurvirostra avosetta (370)
Regulus regulus (67)
Remiz pendulinus (325)
Rhodopechys githaginea (190)
Rhodopechys mongolica (200)
Rhodopechys obsoleta (188)
Rhodopechys sanguinea (187)
Riparia riparia (26)
Saxicola caprata (152)
Saxicola rubetra (153)
Saxicola torquata (151)
Scolopax rusticola (246)
Scotocerca inquieta (68)
Serinus pusillus (201)
Sitta europaea (252)
Sitta neumayer (251)
Sitta tephronota (253)
Stercorarius parasiticus (2)
Stercorarius pomarinus (1)
Sterna albifrons (348)
Sterna anaethetus (347)
Sterna bengalensis (345)
Sterna bergii (346)
Sterna hirundo (338)
Sterna repressa (339)
Sterna sandvicensis (342)
Streptoelia decaocto (313)
Streptopelia orientalis (307)
Streptopelia senegalensis (306)
Streptopelia turtur (308)
Strix aluco (300)
Strix butleri (299)
Sturnus roseus (203)
Sturnus vulgaris (204)
Sylvia althaea (102)
Sylvia atricapilla (88)
Sylvia borin (69)
Sylvia communis (99)
Sylvia curruca (100)
Sylvia hortensis (97)
Sylvia minula (101)
Sylvia mystacea (89)
Sylvia nana (75)
Sylvia nisoria (91)
Syrhaptes paradoxus (293)
Tadorna ferruginea (308)
Tadorna tadorna (381)
Tetraogallus caspius (267)
Threskiornis aethiopicus (272)
Tichodroma muraria (250)
Tringa erythropus (237)
Tringa glareola (234)
Tringa hypoleucos (230)
Tringa nebularia (241)
Tringa ochropus (233)
Tringa stagnatilis (228)

Buse aux yeux blancs (407)
 Buse féroce (408)
 Buse pattue (409)
 Buse variable (406)
 Butor étoilé (215)
 Caille des blés (268)
 Calandrelle des sables (44)
 Canard chipeau (389)
 Canard colvert (388)
 Canard pilet (387)
 Canard siffleur (390)
 Canard souchet (391)
 Chardonneret élégant (186)
 Chevalier aboyeur (241)
 Chevalier arlequin (237)
 Chevalier combattant (229)
 Chevalier cul - blanc (233)
 Chevalier gambette (240)
 Chevalier guignette (230)
 Chevalier stagnatile (228)
 Chevalier sylvain (234)
 Chocard à bec jaune (274)
 Choucas des tours (280)
 Chouette brahmane (303)
 Chouette chevêche (302)
 Chouette de Butler (299)
 Chouette effraie (301)
 Chouette hulotte (300)
 Chouette pêcheuse brune (298)
 Cigogne blanche (334)
 Cigogne noire (335)
 Cincle plongeur (14)
 Circaète Jean -le- Blanc (434)
 Cisticole des joncs (93)
 Corbeau freux (273)
 Cormoran pygmée (282)
 Corneille mantelée (279)
 Coucou - geai (316)
 Coucou gris (314)
 Coucou jacobin (315)

Courlis à bec grêle (226)
 Courlis cendré (222)
 Courlis corlieu (224)
 Courvite isabelle (333)
 Cratérope d'Irak (337)
 Cratérope de l'Inde (336)
 Crave à bec rouge (275)
 Cygne de Bewick (382)
 Cygne sauvage (384)
 Cygne tuberculé (383)
 Demoiselle de Numidie (249)
 Dromoïque du désert (68)
 Engoulevent d'Europe (220)
 Engoulevent d'Egypte (218)
 Engoulevent de l'Inde (221)
 Engoulevent de sykes (219)
 Etourneau sansonnet (204)
 Échasse blanche (369)
 Épervier à pieds courts (405)
 Épervier d'Europe (404)
 Épervier shikra (403)
 Érismature à tête blanche (374)
 Faisan commun (265)
 Faucon chicquera (422)
 Faucon crécerelle (428)
 Faucon crécerellette (427)
 Faucon de Barbarie (425)
 Faucon émérillon (421)
 Faucon hobereau (426)
 Faucon kobez (423)
 Faucon pèlerin (424)
 Faucon sacre (420)
 Fauvette à tête noir (88)
 Fauvette babillarde de Hume (102)
 Fauvette babillarde (100)
 Fauvette de ménétriese (89)
 Fauvette des jardins (69)
 Fauvette épervière (91)
 Fauvette grisette (99)
 Fauvette naine (75)

پیپرستی فہر انسہوی

Accenteur alpin (183)
 Accenteur à gorge noire (184)
 Accenteur de Radde (182)
 Accenteur mouchet (185)
 Agrobate roux (126)
 Aigle botté (440)
 Aigle criard (435)
 Aigle de Bonelli (432)
 Aigle impérial (433)
 Aigle pomarin (436)
 Aigle ravisseur (439)
 Aigle royal (431)
 Aigrette des récifs (213)
 Aigrette garzette (211)
 Alouette leucoptère (47)
 Alouette calandre orientale (43)
 Alouette calandre (42)
 Alouette calandrelle de hume (52)
 Alouette calandrelle (50)
 Alouette cohevis (39)
 Alouette des champs sud asiatique (45)
 Alouette des champs (46)
 Alouette hausse-col (55)
 Alouette lulu (53)
 Alouette moineau à front blanc (41)
 Alouette négre (54)
 Alouette pispolette (51)
 Ammomane du désert (48)
 Ammomane élégante (49)
 Autour des palombes (402)
 Avocette (370)
 Balbuzard pêcheur (441)
 Barge à queue noire (223)
 Barge rousse (225)
 Bargette du Térék (236)
 Bec-croisé des sapins (191)
 Bergeronnette citrine (13)
 Bergeronnette des ruisseaux (10)
 Bergeronnette grise (11)
 Bergeronnette printanière (12)
 Bernache à cou roux (375)
 Bécasseau de cocorli (238)
 Bécasseau falcinelle (235)
 Bécasseau minute (231)
 Bécasseau sanderling (227)
 Bécasseau temminck (239)
 Bécasseau variable (232)
 Bécassine des bois (246)
 Bécassine des marais (245)
 Bécassine double (244)
 Bécassine solitaire (243)
 Bécassine sourde (242)
 Blongios nain (216)
 Bondrée apivore (410)
 Bouscarle de cetti (92)
 Bouvreuil à ailes roses (187)
 Bouvreuil de Mongolie (200)
 Bouvreuil de lichtenstein (188)
 Bouvreuil githagine (190)
 Bouvreuil pivoine (189)
 Bruant à calotte blanche (178)
 Bruant à cou gris (174)
 Bruant à tête rousse (176)
 Bruant cendré (179)
 Bruant des roseaux (173)
 Bruant fou (177)
 Bruant jaune (180)
 Bruant mélanocéphale (170)
 Bruant ortolan (175)
 Bruant proyer (171)
 Bruant striolé (172)
 Bulbul à oreillons blancs (125)
 Busard Saint - Martin (416)
 Busard cendré (419)
 Busard des roseaux (417)
 Busard pèle (418)

Hirondelle du désert (28)
Hirondelle rousseline (25)
Huitrier pie (118)
Huppe fasciée (15)
Hypocolius gris (287)
Hypolaïs bottée (71)
Hypolaïs d'Upcher (95)
Hypolaïs ictérine (83)
Hypolaïs pâle (85)
Ibis falcinelle (271)
Ibis sacré (272)
Iranie à gorge blanche (128)
Jaseur boréal (286)
Labbe parasite (2)
Labbe pomarin (1)
Linotte à bec jaune (199)
Linotte mélodieuse (197)
Locustelle fluviatile (78)
Locustelle luscinioides (87)
Locustelle tachetée (81)
Loriot d'Europe (442)
Lusciniolle à moustaches (72)
Macreuse brune (400)
Macreuse noire (401)
Marouette ponctuée (366)
Martin - pêcheur d'Europe (258)
Martin - pêcheur de Smyrne (260)
Martin - pêcheur pie (259)
Martin roselin (203)
Martin triste (205)
Martinet alpin (104)
Martinet à croupion blanc (105)
Martinet noir (103)
Martinet pâle (106)
Merle à gorge noire (135)
Merle à plastron (133)
Merle bleu (121)
Merle de roche (122)
Merle noir (129)
Mésange à longue queue (329)

Mésange à moustaches (327)
Mésange bleue (328)
Mésange charbonnière (330)
Mésange du Turkestan (326)
Mésange lugubre (323)
Mésange noire (324)
Milan noir (429)
Milan royal (430)
Moineau blanc (60)
Moineau de la mer morte (61)
Moineau des saxaouls (63)
Moineau domestique (56)
Moineau du sind (57)
Moineau espagnol (64)
Moineau friquet (62)
Moineau soulcie à gorge jaune (66)
Moineau soulcie pâle (58)
Moineau soulcie (65)
Mouette pygmée (351)
Mouette rieuse (357)
Nette rousse (394)
Niverolle des neiges (59)
Oedicnème criard (206)
Oie cendrée (376)
Oie des moissons (377)
Oie naine (378)
Oie rieuse (379)
Outarde canepetière (37)
Outarde houbara (38)
Percnoptère d'Égypte (414)
Perdrix à gorge grise (264)
Perdrix chukar (266)
Perdrix grise (263)
Perruche à collier (34)
Petit gravelot (165)
Petit puffin (317)
Pélican blanc (318)
Pélican frisé (319)
Phalarope à bec étroit (35)
Phragmite des joncs (82)

Fauvette orphée (76)
Favette babillarde des déserts (101)
Flamant rose (181)
Foulque macroule (359)
Francolin gris (262)
Francolin noir (261)
Fuligule milouin (393)
Fuligule milouinan (398)
Fuligule morillon (395)
Fuligule nyroca (396)
Ganga à venter chatain (288)
Ganga cata (290)
Ganga couronné (294)
Ganga de Lichtenstein (292)
Ganga tacheté (291)
Ganga unibande (289)
Garrot à oeil d'or (397)
Geai des chênes (276)
Geai terrestre de pleske (278)
Glaréole à collier (331)
Glaréole à ailes noires (332)
Gobe - monches à collier (257)
Gobe - monches gris (255)
Gobe - monches nain (256)
Gobe - monches noir (254)
Goéland argenté (356)
Goéland brun (353)
Goéland cendré (350)
Goéland d'Hemprich (352)
Goéland ichthyaète (358)
Goéland marin (354)
Goéland railleur (355)
Gorgebleue (154)
Grand corbeau (281)
Grand cormoran (283)
Grand gravelot (166)
Grand oedicnème (207)
Grand Aigrette (210)
Grand outarde (36)
Gravelot asiatique (162)

Gravelot à collier interrompu (160)
Gravelot de Leschenault (161)
Grèbe à cou noir (32)
Grèbe castagneux (29)
Grèbe esclavon (31)
Grèbe huppé (30)
Grèbe jougris (33)
Grimpereau des bois (117)
Grive draine (134)
Grive litorne (132)
Grive mauvis (131)
Grive musicienne (130)
Gros - bec à ailes blanches (193)
Gros - bec casse noyaux (192)
Grus cendrée (248)
Guêpier d'Europe (320)
Guêpier d'Orient (321)
Guêpier de perse (322)
Guifette leucoptère (344)
Guifette moustac (349)
Guifette noire (343)
Gypaète barbu (411)
Harelde de Miquelon (399)
Harle huppé (372)
Harle piette (371)
Herle bièvre (373)
Héron bihoreau (217)
Héron cendré (212)
Héron crabier (209)
Héron garde - boeufs (208)
Héron pourpré (214)
Hibou des marais (304)
Hibou gand - duc (305)
Hibou moyen-duc (297)
Hibou petit-duc de Bruce (296)
Hibou petit-duc (295)
Hirondelle de cheminée (23)
Hirondelle de fenêtre (24)
Hirondelle de rivage (26)
Hirondelle de rochers (27)

Vanneau de l'Inde (156)
Vanneau huppé (167)
Vanneau sociable (168)
Vautour à dos blanc (412)
Vautour fauve (415)
Vautour moine (413)
Verdier d'Europe (198)

Spatule blanche (270)
Sterne Caspienne (340)
Sterne à joues blanches (339)
Sterne bridée (347)
Sterne caugek (342)
Sterne hansel (341)
Sterne huppée (346)
Sterne naine (348)
Sterne pierregarin (338)
Sterne voyageuse (345)
Syrhapte paradoxal (293)
Tadorne casarca (380)
Tadorne de Belon (381)
Taier pic (152)
Tarin des aulnes (194)
Tétraogalle de la Caspienne (267)
Tétras du caucase (367)
Tichodrome écheltette (250)
Torcol fourmilier (107)
Tournepierrre à collier (155)
Tourterelle des bois (308)
Tourterelle maillée (306)
Tourterelle orientale (307)
Tourterelle turque (313)
Traquet à capuchon (149)
Traquet à queue rousse (145)
Traquet de Finsch (146)
Traquet de Hume (148)
Traquet deuil (142)
Traquet du désert (144)
Traquet isabelle (147)
Traquet motteux (140)
Traquet oreillard (150)
Traquet pâtre (151)
Traquet pie d'Orient (143)
Traquet pie (141)
Traquet tarier (153)
Troglodyte mignon (247)
Turnix d'Andalousie (269)
Vanneau à queue blanche (169)

Pic à ailes blanches (109)
Pic du sind (108)
Pic écaillé (116)
Pic épêche (111)
Pic épêchette (110)
Pic mar (112)
Pic noir (113)
Pic syriaque (114)
Pic vert (115)
Pic - grièche à dos roux (20)
Pic - grièche à poitrine rose (16)
Pic - grièche à tête rousse (21)
Pic - grièche écorcheur (19)
Pic - grièche grise (17)
Pic - grièche masquée (22)
Pic - grièche schach (18)
Pie bavarde (277)
Pigeon biset (309)
Pigeon colombin (311)
Pigeon d'Eversmann (312)
Pigeon ramier (310)
Pinson des arbres (202)
Pinson du Nord (196)
Pipit à gorge rousse (8)
Pipit à long bec (7)
Pipit de richard (5)
Pipit des arbres (6)
Pipit des prés (9)
Pipit rousselin (3)
Pipit spioncelle (4)
Plongeon arctique (119)
Plongeon catmarin (120)
Pluvier argenté (157)
Pluvier crabier (163)
Pluvier doré asiatique (159)
Pluvier doré (158)
Pluvier guignard (164)
Pouillot à grands sourcils (73)
Pouillot fitis (97)
Pouillot modeste (70)

Pouillot siffleur (98)
Pouillot vert (90)
Pouillot vélocé (79)
Poule d'eau (360)
Poule sultane bleue (361)
Prinia gracile (94)
Pygargue à queue blanche (438)
Pygargue de pallas (437)
Râle d'eau (362)
Râle de Baillon (365)
Râle de genêts (364)
Râle poussin (363)
Rémiz penduline (325)
Roitelet huppé (67)
Rollier d'Europe (284)
Rollier de l'Inde (285)
Roselin cramoiisi (195)
Rossignol philomèle (123)
Rossignol progné (124)
Rouge - gorge familier (127)
Rouge - queue à Front blanc (136)
Rouge - queue de Gildenstädt (139)
Rouge - queue d'Eversmann (137)
Rouge - queue noir (138)
Rousse rolle turdoïde d'Egypte (74)
Rousserolle des buissons (80)
Rousserolle effarvate (84)
Rousserolle isabelle (77)
Rousserolle turdoïde (96)
Rousserolle verderolle (86)
Sarcelle d'été (386)
Sarcelle dhiver (385)
Sarcelle marbrée (392)
Serin à front d'or (201)
Sirlu du désert (40)
Sittelle de rochers de Neumayer (251)
Sittelle de rochers (253)
Sittelle torcheplot (252)
Soui - manga asiatique (368)

Collared Dove (313)
 Collared Flycatcher (257)
 Common Gull (350)
 Common Mynah (205)
 Common Partridge (263)
 Common Sandpiper (230)
 Common Sciter (401)
 Common Tern (338)
 Coot (359)
 Cormorant (283)
 Corn Bunting (171)
 Corncrake (364)
 Coronated Sandgrouse (294)
 Crab Plover (163)
 Crag Martin (27)
 Crane (248)
 Cream-coloured Courser (333)
 Crested Lark (39)
 Crimson-winged Finch (187)
 Crossbill (191)
 Cuckoo (314)
 Curlew Sandpiper (238)
 Curlew (222)
 Dalmatian Pelican (319)
 Dead Sea Sparrow (61)
 Demoiselle Crane (249)
 Desert Finch (188)
 Desert Lark (48)
 Desert Lesser Whitethroat (101)
 Desert Sparrow (60)
 Desert Warbler (75)
 Desert Wheatear (144)
 Dipper (14)
 Dotterel (164)
 Dunlin (232)
 Dunnock (185)
 Eagle Owl (305)
 Eastern Pied Wheatear (143)
 Eastern Stock Dove (312)
 Egyptian Nightjar (220)

Egyptian Vulture (414)
 Eversmann's Redstart (137)
 Fan-tailed Warbler (93)
 Ferruginous Duck (396)
 Fieldfare (132)
 Finsch's Wheatear (146)
 Gadwall (389)
 Garden Warbler (69)
 Garganey (386)
 Glossy Ibis (271)
 Gold-fronted Serin (201)
 Goldcrest (67)
 Golden Eagle (431)
 Golden Oriole (442)
 Golden Plover (158)
 Goldeneye (397)
 Goldfinch (186)
 Goosander (373)
 Goshawk (402)
 Graceful Prinia (94)
 Grasshopper Warbler (81)
 Great Black-backed Gull (354)
 Great Black-headed Gull (358)
 Great Bustard (36)
 Great Crested Grebe (30)
 Great Crested Tern (346)
 Great Grey Shrike (17)
 Great Reed Warbler (96)
 Great Snipe (244)
 Great Spotted Cuckoo (316)
 Great Spotted Woodpecker (111)
 Great Stone Plover (207)
 Great Tit (330)
 Great White Heron (210)
 Greater Flamingo (181)
 Greater Sand plover (161)
 Greater Sandpiper (233)
 Green Warbler (90)
 Green Woodpecker (115)
 Greenfinch (198)

پیرستی ئینگلیزی

Alpine Accentor (183)
 Alpine Chough (274)
 Alpine Swift (104)
 Andalusian Hemipode (269)
 Arctic Skua (2)
 Asiatic Golden Plover (159)
 Avocet (370)
 Baillon's Crake (365)
 Bar-tailed Desert Lark (49)
 Bar-tailed Godwit (225)
 Barbary Falcon (425)
 Barn Owl (301)
 Barred Warbler (91)
 Bay-backed Shrike (20)
 Bean Goose (377)
 Bearded Tit (327)
 Bearded Vulture (411)
 Bee-eater (320)
 Bewick's Swan (382)
 Bifasciated Lark (40)
 Billern (215)
 Bimaculated Lark (43)
 Blak Kite (429)
 Blak Lark (54)
 Blak Partridge (261)
 Blak Redstart (138)
 Blak Stork (335)
 Black Tern (343)
 Black Vulture (413)
 Black Woodpecker (113)
 Black-bellied Sandgrouse (289)
 Black-crowned Finch Lark (41)
 Black-eared Wheatear (150)
 Black-headed Bunting (170)
 Black-headed Gull (357)
 Black-headed Shrike (18)
 Black-headed Grebe (32)
 Black-tailed Godwit (223)

Black-throated Accentor (184)
 Black-throated Diver (119)
 Black-throated Thrush (135)
 Black-winged Pratincole (332)
 Black-winged Stilt (369)
 Blackbird (129)
 Blackcap (88)
 Blue Rock Thrush (121)
 Blue Tit (328)
 Blue-checked Bee-eater (322)
 Bluethroat (154)
 Blyth's Reed Warbler (80)
 Bonlli's Eagle (432)
 Booted Eagle (440)
 Booted Warbler (71)
 Brambling (196)
 Bridled Tern (347)
 Broad-billed Sandpiper (235)
 Brown Fish Owl (298)
 Bullfinch (189)
 Buzzard (406)
 Calandra Lark (42)
 Caspian Plover (162)
 Caspian Snowcock (267)
 Caspian Tern (340)
 Cattle Egret (208)
 Caucasian Black Grouse (367)
 Cetti's Warbler (92)
 Chaffinch (202)
 Chestnut-bellied Sandgrouse (288)
 Chiffchaff (79)
 Chough (275)
 Chuker Partridge (266)
 Cimmon Babbler (336)
 Cinereous Bunting (179)
 Citrine Wagtail (13)
 Clamorous Reed Warbler (74)
 Coal Tit (324)

Menetries' Warbler (89)
 Merlin (421)
 Middle Spotted Woodpecker (112)
 Mistle Thrush (134)
 Mongolian Trumpeter finch (200)
 Montagu's Harrier (419)
 Moorhen (360)
 Mourning Wheatear (142)
 Moustached Warbler (72)
 Mute Swan (383)
 Neumayer's Rock Nuthatch (251)
 Night Heron (217)
 Nightingale (123)
 Nightjar (218)
 Nuthatch (252)
 Olivaceous Warbler (85)
 Orphean Warbler (76)
 Ortolan Bunting (175)
 Osprey (441)
 Oystercatcher (118)
 Paddy-field Warbler (77)
 Pale Crag Martin (28)
 Pale Rock Sparrow (58)
 Pallas's Sandgrouse (293)
 Pallas's Sea Eagle (437)
 Pallid Harrier (418)
 Pallid Swift (106)
 Penduline Tit (325)
 Peregrine Falcon (424)
 Pheasant (265)
 Pied Crested Cuckoo (315)
 Pied Flycatcher (254)
 Pied Kingfisher (259)
 Pied Stonechat (152)
 Pied Wagtail (11)
 Pied Wheatear (141)
 Pin-tailed Sandgrouse (290)
 Pine Bunting (178)
 Pintail (387)
 Plain Leaf Warbler (70)
 Plam Dove (306)
 Pleske's Ground Jay (278)
 Pochard (393)
 Pomarine Skua (1)
 Pratincole (331)
 Purple Gallinule (361)
 Purple Heron (214)
 Purple Sunbird (368)
 Pygmy Cormorant (282)
 Quail (268)
 Radde's Accentor (182)
 Raven (281)
 Red Kite (430)
 Red-backed Shrike (19)
 Red-breasted Flycatcher (256)
 Red-breasted Goose (375)
 Red-breasted Merganser (372)
 Red-crested Pochard (394)
 Red-footed Falcon (423)
 Red-headed Bunting (176)
 Red-headed Merlin (422)
 Red-necked Grebe (33)
 Red-necked Phalarope (35)
 Red-rumped Swallow (25)
 Red-tailed Wheatear (145)
 Red-throated Diver (120)
 Red-throated Pipit (8)
 Red-wattled Lapwing (156)
 Redshank (240)
 Redstart (136)
 Redwing (131)
 Reed Bunting (173)
 Reed Warbler (84)
 Richard's Pipit (5)
 Ring Ouzel (133)
 Ringed Plover (166)
 River Warbler (78)
 Robin (127)
 Rock Bunting (177)
 Rock Dove (309)

Greenshank (241)
 Grey Heron (212)
 Grey Hypocolius (287)
 Grey Lay Goose (376)
 Grey Partridge (262)
 Grey Plover (157)
 Grey Wagtail (10)
 Grey-necked Bunting (174)
 Griffon Vulture (415)
 Gull-billed Tern (341)
 Gldenstdt's Redstart (139)
 Hawfinch (192)
 Hemprich's Gull (352)
 Hen Harrier (416)
 Herring Gull (356)
 Hobby (426)
 Honey Buzzard (410)
 Hooded Crow (279)
 Hooded Wheatear (149)
 Hoopoe (15)
 Houbara Bustard (38)
 House Martin (24)
 House Sparrow (56)
 Hume's Lesser Whitethroat (102)
 Hume's Short-toed Lark (52)
 Hume's Tawny Owl (299)
 Hume's Wheatear (148)
 Icternie Warbler (83)
 Imperial Eagle (433)
 Indian Nightjar (221)
 Indian Roller (285)
 Indian Sand Lark (44)
 Iraq Babbler (337)
 Isabelline Wheatear (147)
 Jack Snipe (242)
 Jackdaw (280)
 Jay (276)
 Kentish Plover (160)
 Kestrel (428)
 Kingfisher (258)
 Lapwing (167)
 Large Rock Nuthatch (253)
 Lesser Black-backed Gull (353)
 Lesser Crested Tern (345)
 Lesser Grey Shrike (16)
 Lesser Kestrel (427)
 Lesser Short-toed Lark (51)
 Lesser Spotted Eagle (436)
 Lesser Spotted Woodpecker (110)
 Lesser White-fronted Goose (378)
 Lesser Whitethroat (100)
 Levant Sparrow Hawk (405)
 Lichtenstein's Sandgrouse (292)
 Linnet (197)
 Little Bustard (37)
 Little Billern (216)
 Little Crake (363)
 Little Egret (211)
 Little Grebe (29)
 Little Green Bee-eater (321)
 Little Gull (351)
 Little Owl (302)
 Little Ringed Plover (165)
 Little Shearwater (317)
 Little Stint (231)
 Little Swift (105)
 Little Tern (348)
 Long-billed Pipit (7)
 Long-eared Owl (297)
 Long-legged Buzzard (408)
 Long-tailed Duck (399)
 Long-tailed Tit (329)
 Magpie (277)
 Mallard (388)
 Marbled Teal (392)
 Marsh Harrier (417)
 Marsh Sandpiper (228)
 Marsh Warbler (86)
 Masked Shrike (22)
 Meadow Pipit (9)

Wook Pigeon (310)
Wren (247)
Wryneck (107)
Yellow wagtail (12)
Yellow-browed Warbler (73)
Yellow-throated Sparrow (66)
Yellowhammer (180)

Turnstone (155)
Turtle Dove (308)
Twite (199)
Upcher's Warbler (95)
Velvet Scoter (400)
Wall Creeper (250)
Water Pipit (4)
Water Rail (362)
Waxwing (286)
Western Reef Heron (213)
Wheatear (140)
Whimbrel (224)
Whinchat (153)
Whiskered Tern (349)
White Pelican (318)
White Stork (334)
White-backed Vulture (412)
White-breasted Kingfisher (260)
White-cheeked Tern (339)
White-eared Bulbul (125)
White-eyed Buzzard (407)
White-fronted Goose (379)
White-headed Duck (374)
White-tailed Eagle (438)
White-tailed Plover (169)
White-throated Robin (128)
White-winged Black Tern (344)
White-winged Grosbeak (193)
White-winged Lark (47)
White-winged Spotted
Woodpecker (109)
Whitethroat (99)
Whooper Swan (384)
Wigeon (390)
Willow Warbler (97)
Wood Lark (53)
Wood Sandpiper (234)
Wood Warbler (98)
Woodchat Shrike (21)
Woodcock (246)

Rock Sparrow (65)
Rock Thrush (122)
Roller (284)
Rook (273)
Rose-coloured Starling (203)
Rose-ringed Parakeet (34)
Rough-legged Buzzard (409)
Ruddy Shelduck (380)
Ruff Reene (229)
Rufous Bush Chat (126)
Rufous Turtle Dove (307)
Sacred Ibis (272)
Saker (420)
Sand Martin (26)
Sanderling (227)
Sandwich Tern (342)
Savi's Warbler (87)
Saxaul Sparrow (63)
Scaly-bellied Woodpecker (116)
Scarlet Rosefnich (195)
Scaup (398)
Scops Owl (295)
Sedge Warbler (82)
See-see Partridge (264)
Shelduck (381)
Shikra (403)
Shore Lark (55)
Short-eared Owl (304)
Short-toed Eagle (434)
Short-toed Lark (50)
Shoveler (391)
Sind Jungle Sparrow (57)
Sind Pied Woodpecker (108)
Siskin (194)
Skylark (46)
Slavonian Grebe (31)
Slender-billed Curlew (226)
Slender-billed Gull (355)
Small Skylark (45)
Smew (371)

Snipe (245)
Snow Finch (59)
Sociable Plover (168)
Solitary Snipe (243)
Sombre Tit (323)
Song Thrush (130)
Spanish Sparrow (64)
Sparrow Hawk (404)
Spoonbill (270)
Spotted Crake (366)
Spotted Eagle (435)
Spotted Flycatcher (255)
Spotted Little Owl (303)
Spotted Redshank (237)
Spotted Sandgrouse (291)
Squacco Heron (209)
Starling (204)
Stock Dove (311)
Stone Curlew (206)
Stonechat (151)
Streaked Scrub Warbler (68)
Striated Scops Owl (296)
Striped Bunting (172)
Swallow (23)
Swift (103)
Sykes' Nightjar (219)
Syrian Woodpecker (114)
Tawny Pipit (3)
Tawny Eagle (439)
Tawny Owl (300)
Teal (385)
Temminck's Stint (239)
Terek Sandpiper (236)
Thrush Nightingale (124)
Tree Creeper (117)
Tree Pipit (6)
Tree Sparrow (62)
Trumpeter Bullfinch (190)
Tufted Duck (395)
Turkestan Tit (326)

119 - دهریا پرهی گروو ردهش

120 - دهریا پرهی گروو سوور

317 - کزتری بچووکی دهریایی

282 - قهلمراوی بچووک

30 - پین به قوونهی
سهریه کلاوه
هاوین

33 - پین به قوونهی
گهر دین سوور
هاوین

31 - پین به قوونهی
شاخدار
هاوین

32 - پین به قوونهی
گهر دین ردهش
هاوین

29 - پین به قوونه
بیچور
هاوین

383 - قوی بیدنگ

پاپ

رہسیر

384 - قوی گورہ

پاپ

رہسیر

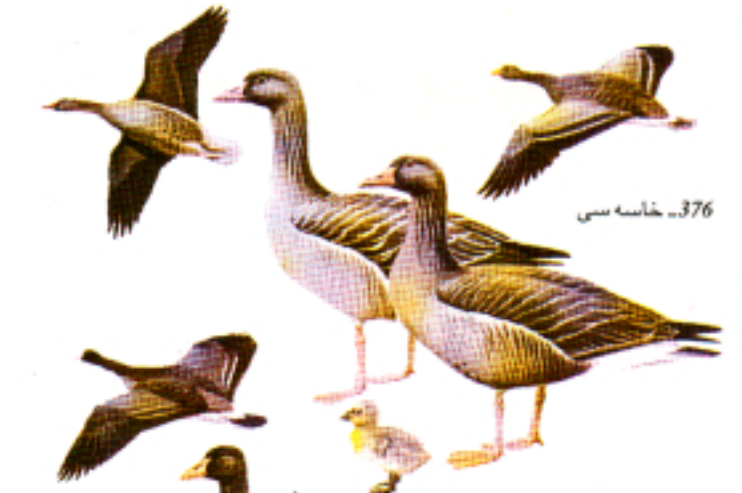
382 - قوی بچوک

پاپ

رہسیر

377 - سی کوزہ

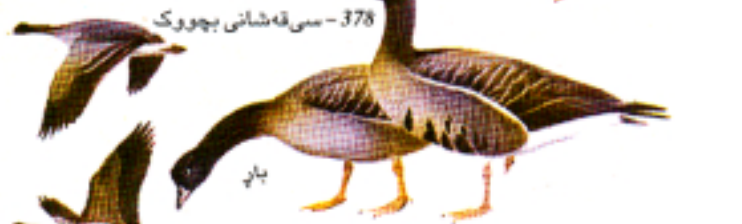

376 - خانہ سی

379 - سی قہشانی گورہ

پاپ

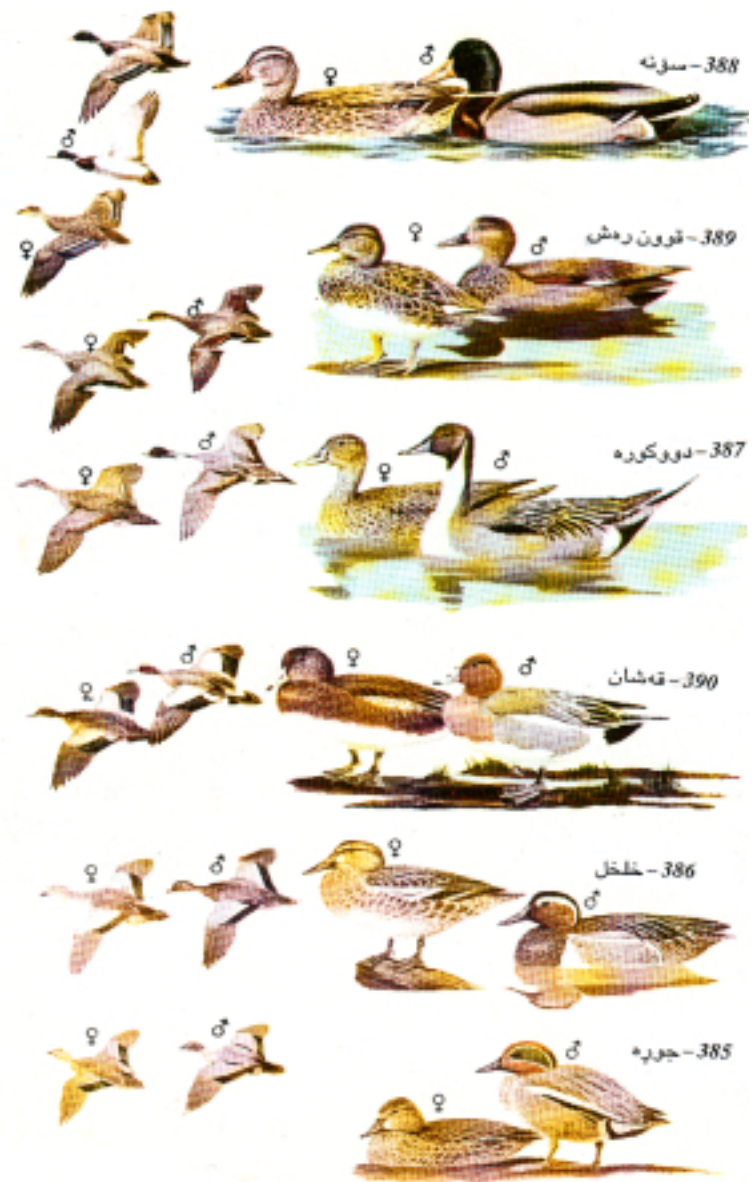

378 - سی قہشانی بچوک

پاپ

375 - بیوکہ سی

رەسپو

ياپ

ياپ

438 - ھەلۆى دەريايى كۆكسېر

ياپ

پەركوور

رەسپو

437 - ھەلۆى دەريايى پالاس

ياپ

رەسپو

431 - پەركوور

441 - ھەلۆى ماسىگر

رەسپو

ياپ

430 - كۆلارەى خەنەيى

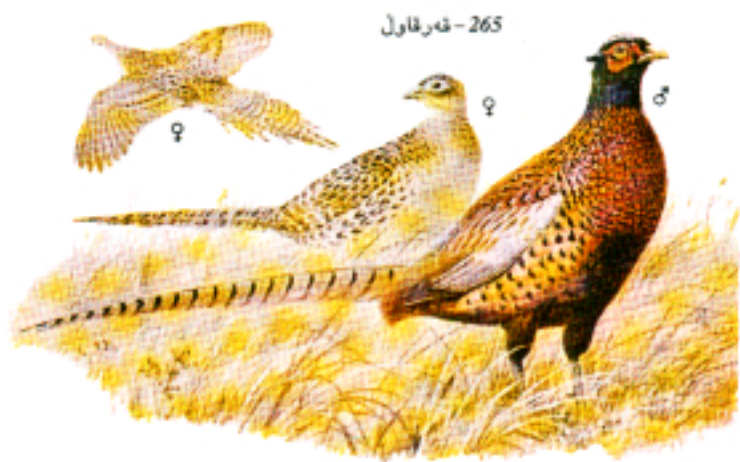
رەسپو

ياپ

429 - كۆلارە

265 - قەرقاوول

بار

قەرقاوول

263 - زېره شاه

268 - هویزده

269 - هویزده ی پنچکان

264 - سوزسکه

266 - کوه

262 - زېره پلې

261 - پلې

زستان زستان زستان

231 - شیلقه‌ی بچوک

زستان زستان هاوین

239 - شیلقه‌ی کلک سببی

زستان هاوین

227 - شیلقه بوره

235 - شیلقه‌ی دندووک پان

بار

166 - ره‌پروه‌ی گهردن به خالی گوره

بار

165 - ره‌پروه‌ی گهردن به خالی بچوک

بار

160 - ره‌پروه‌ی بچوک

زستان

زستان

هاوین

232 - شیلقه‌ی

به‌ر زگ رهش

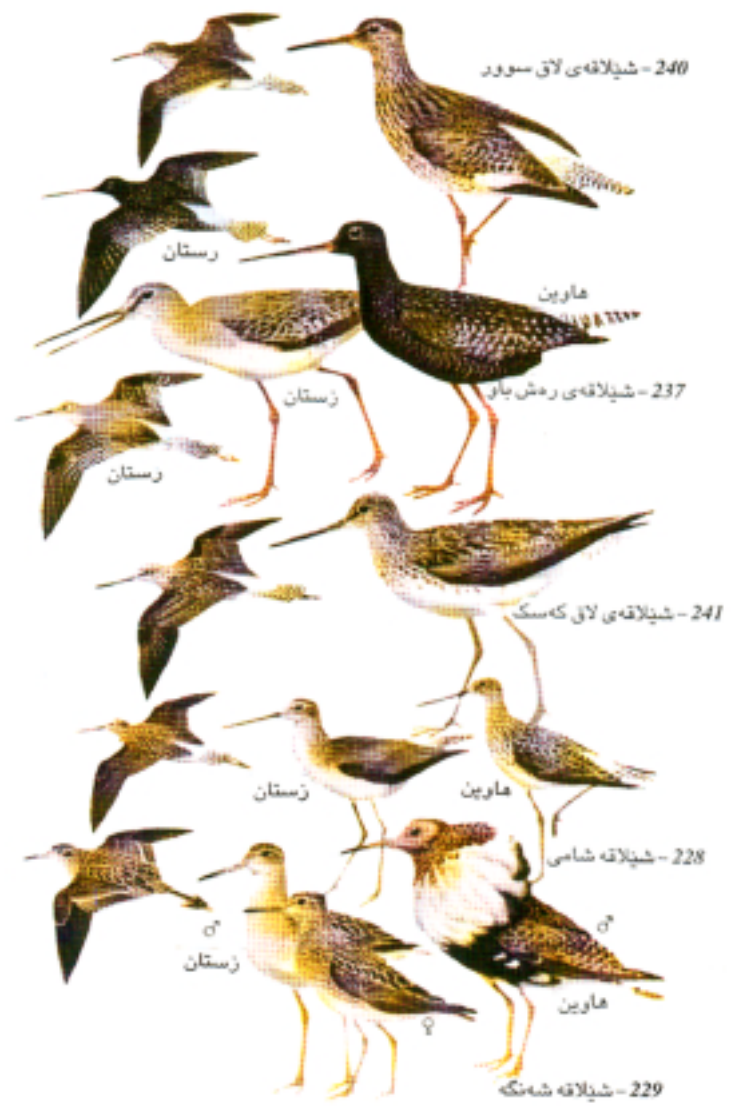
زستان

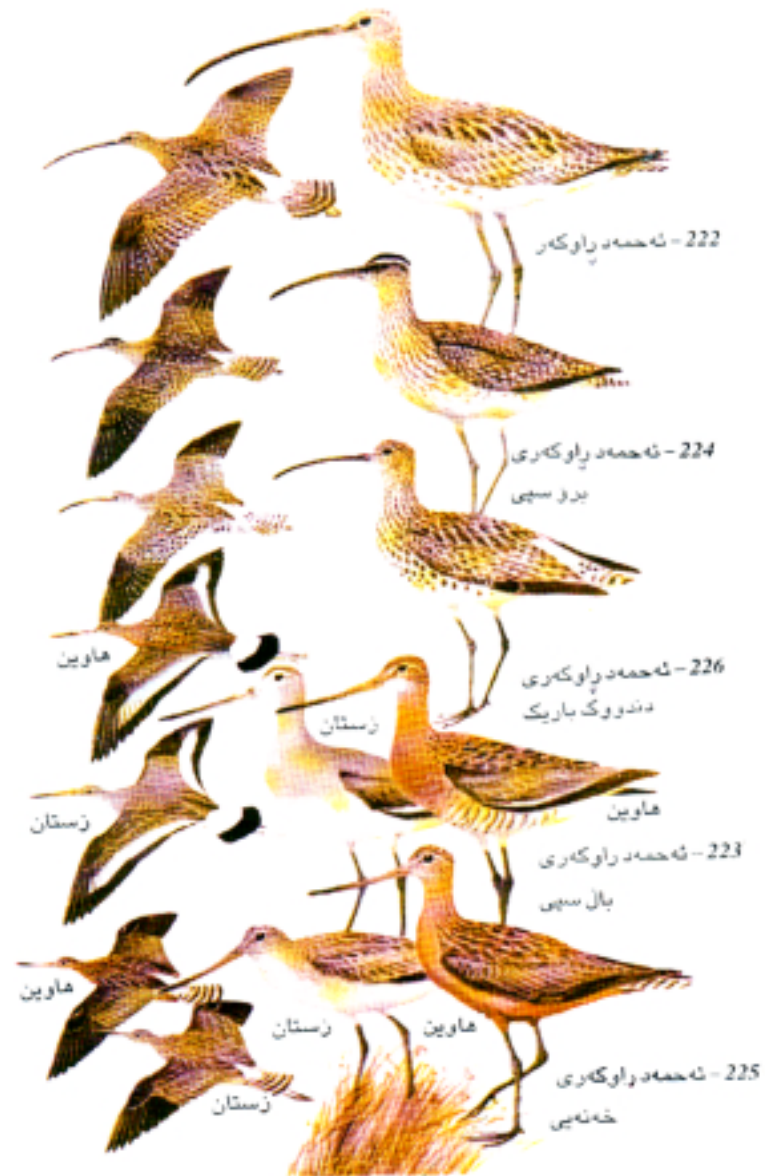
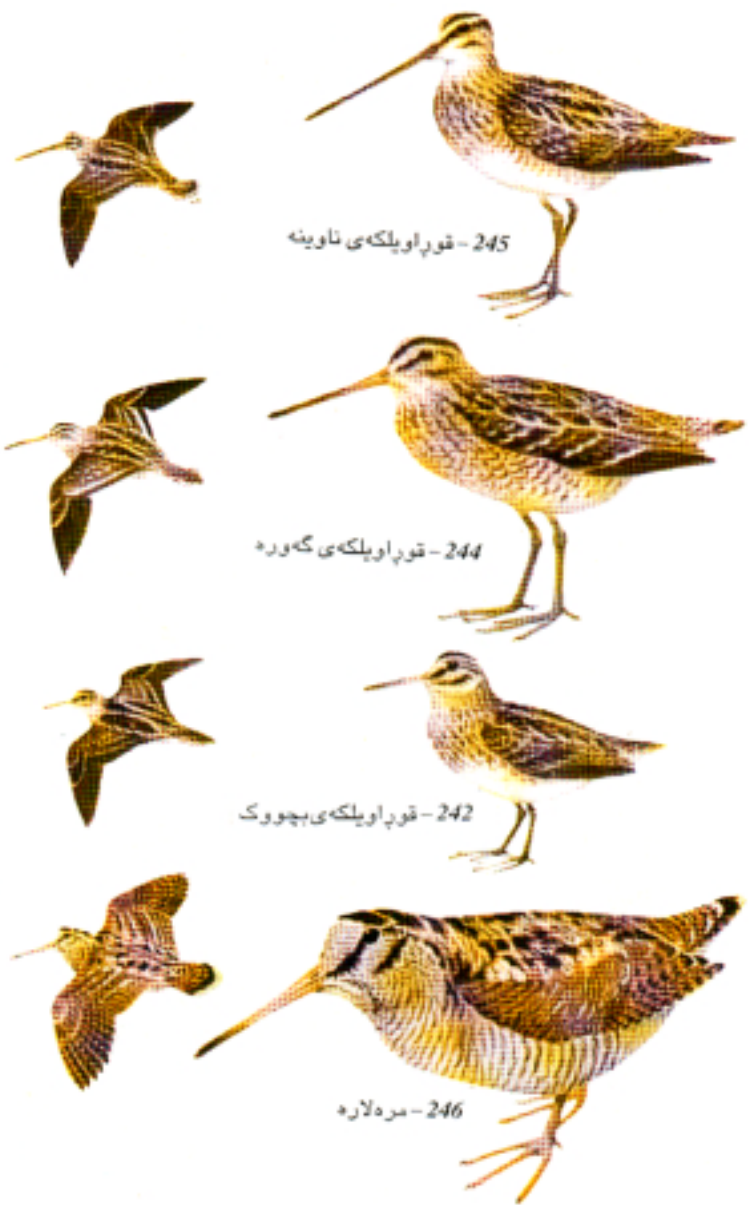
زستان

هاوین

238 - شیلقه‌ی

شهرنگ

زستان

هاوین

358 - ماسی گره‌ی سمر ریش گوره

هاوین

355 - ماسی گره‌ی دندووک باریک

هاوین

352 - ماسی گره‌ی بوز

زستان

351 - ماسی گره‌ی بچووک

زستان

357 - ماسی گره‌ی سمر ریش بچووک

1 - نینسکوا

نامال سپی

نامال ریش

نامال ریش

بار

نامال سپی

2 - نینسکوا قوئی

نامال سپی

ره‌سیو

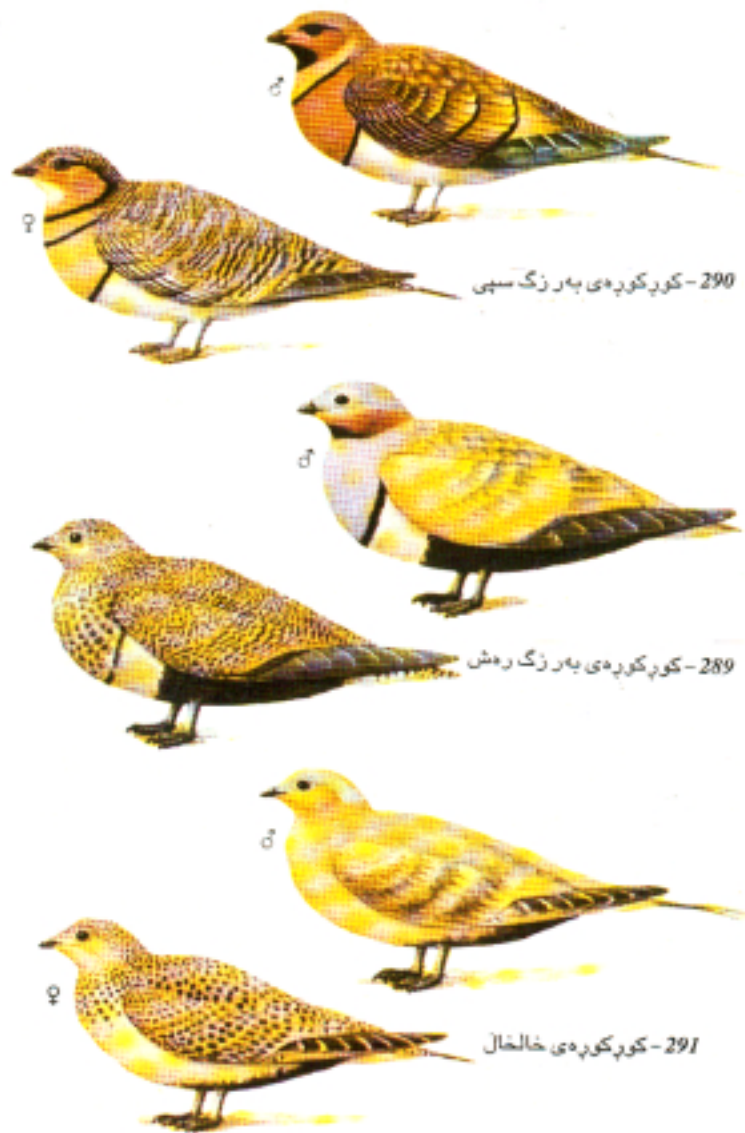
331 - لغاوه گورگه

بار

332 - لغاوه گورگه‌ی بال ریش

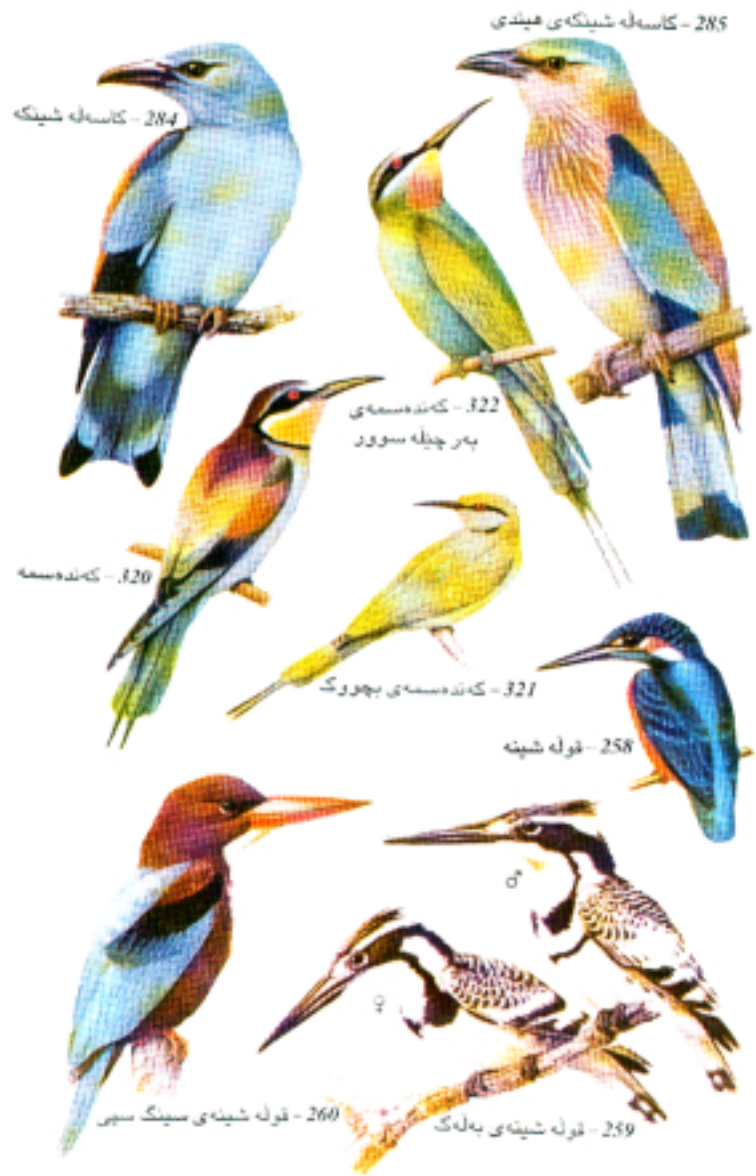

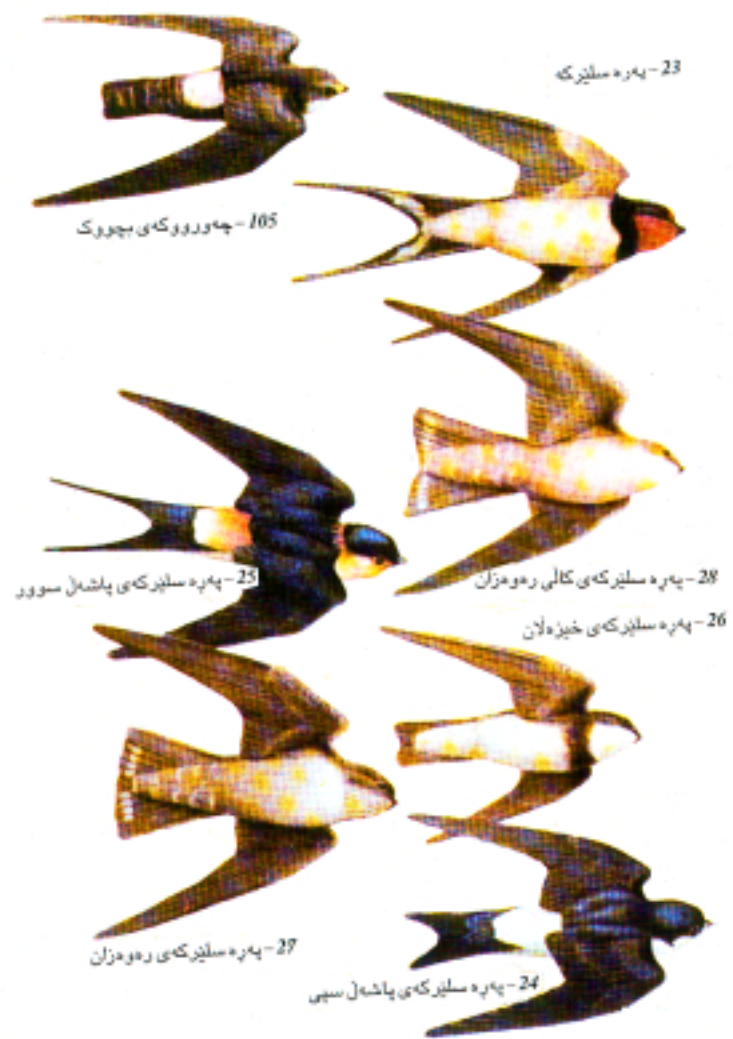

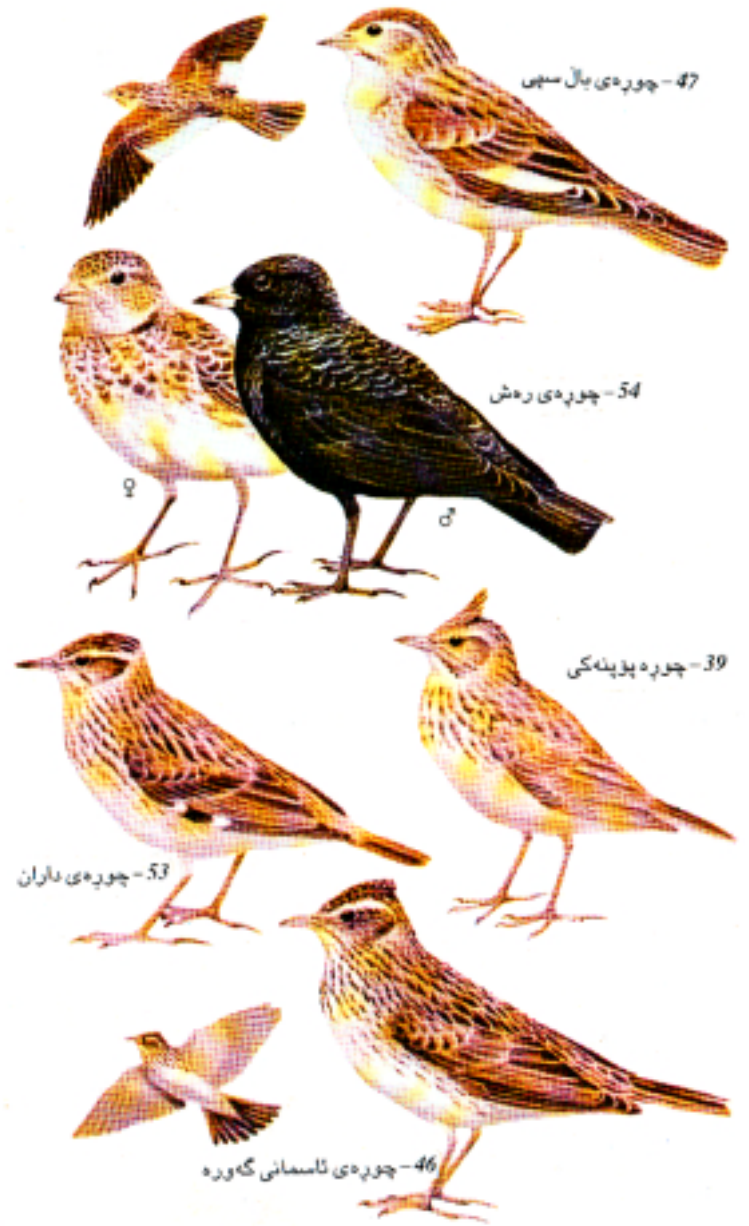

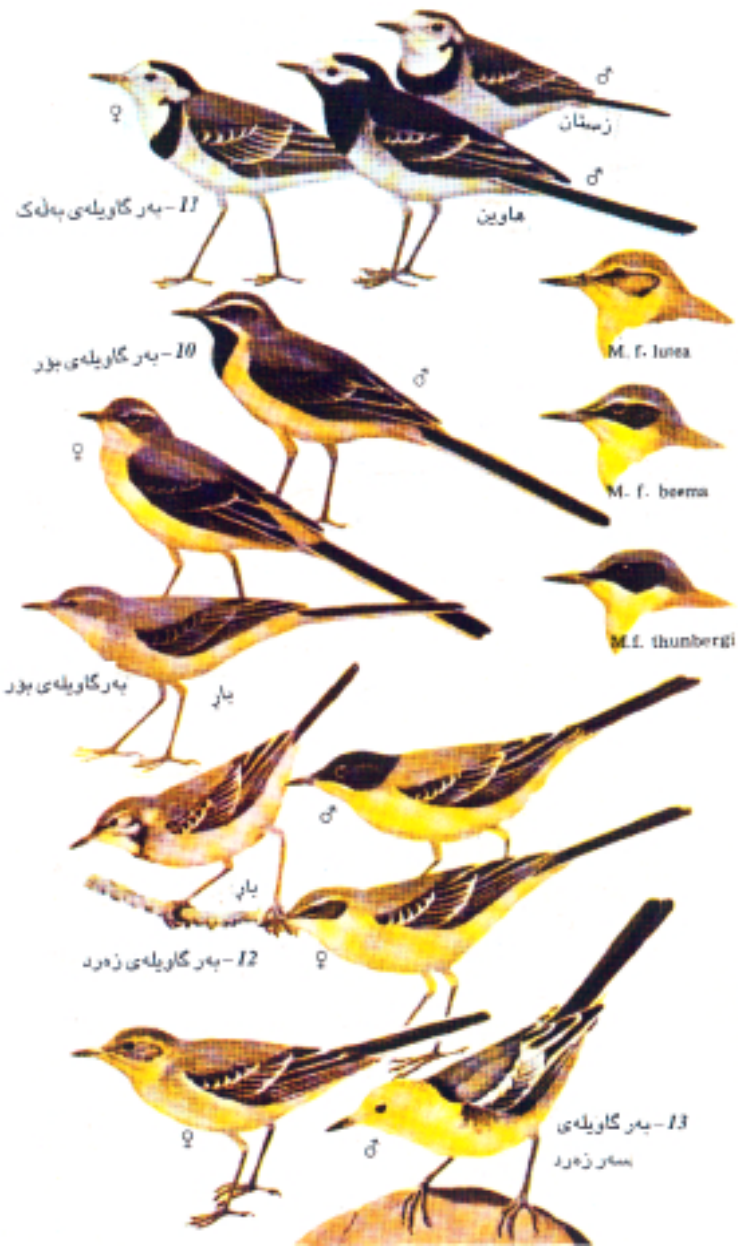

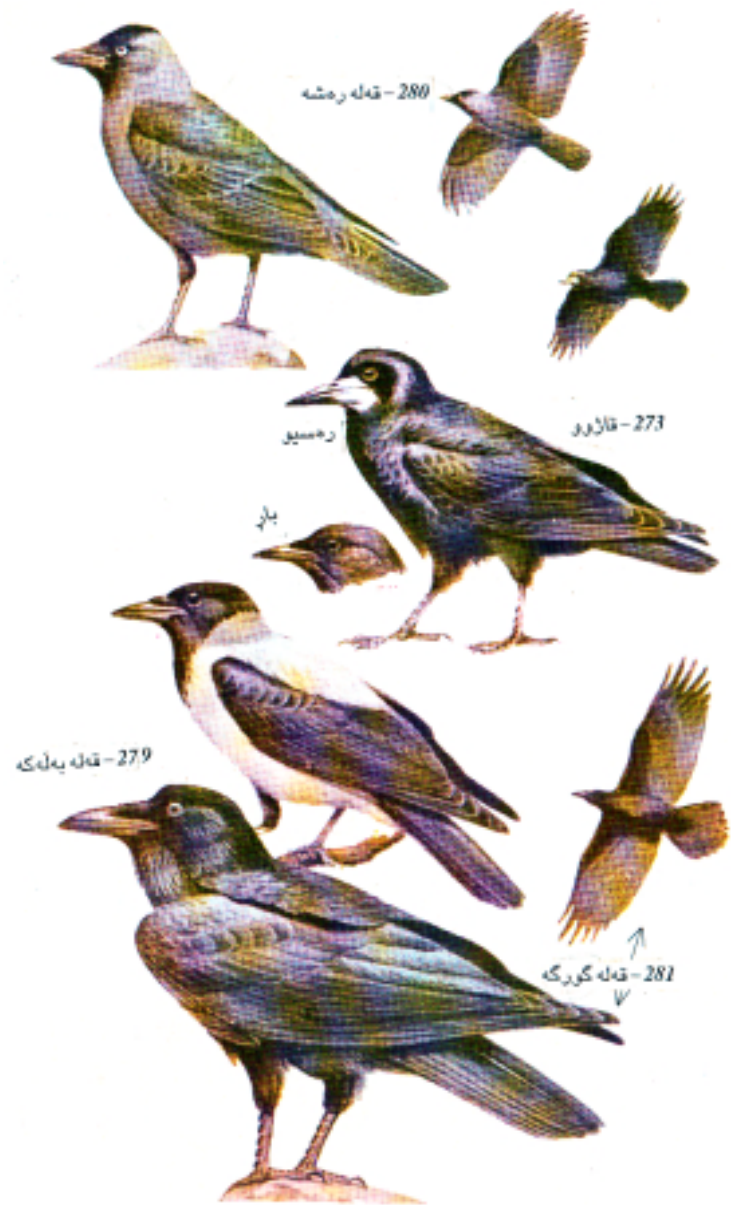
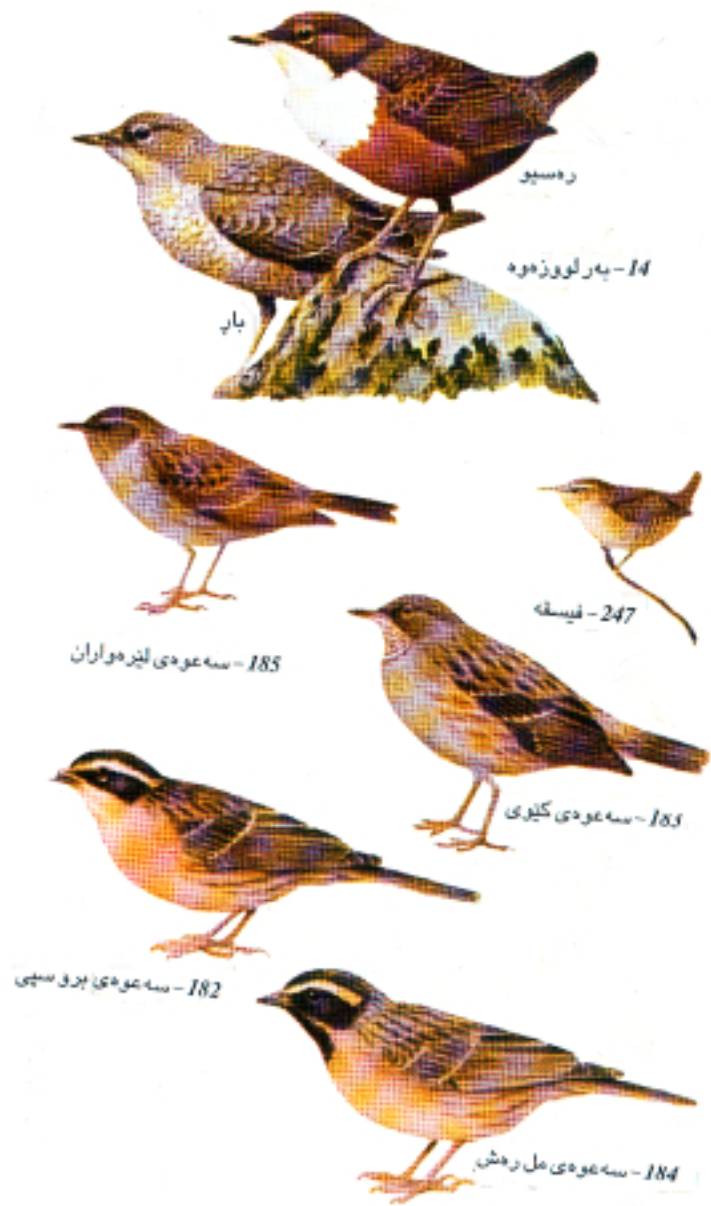

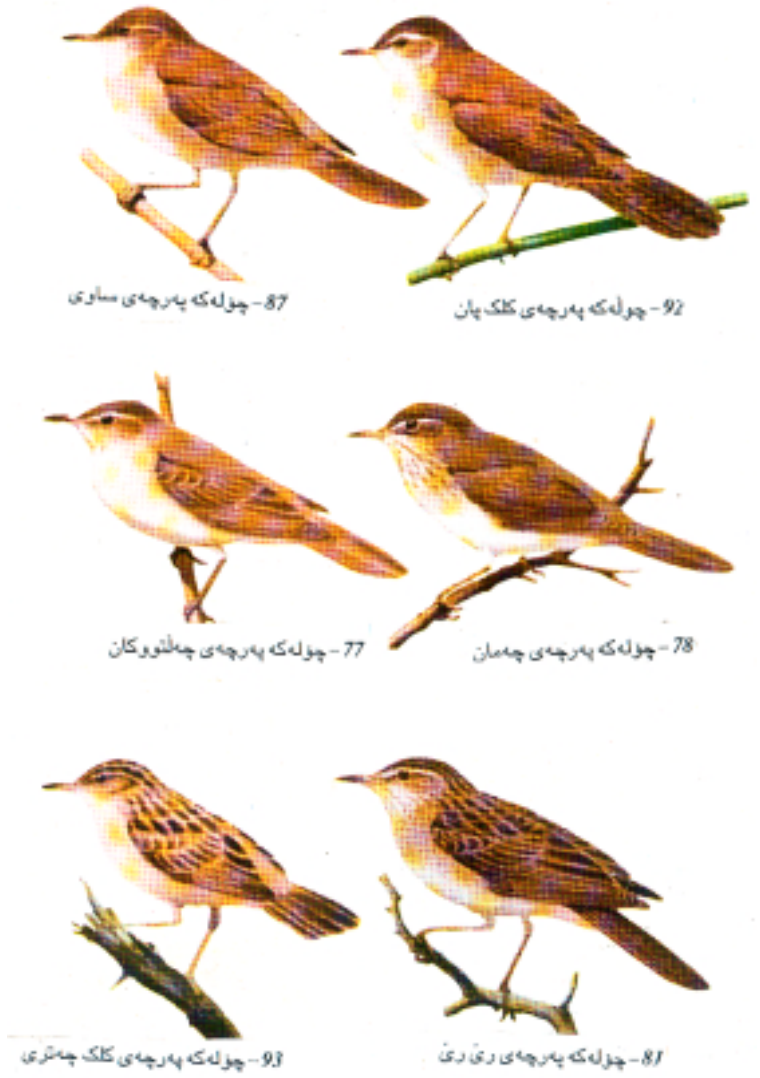

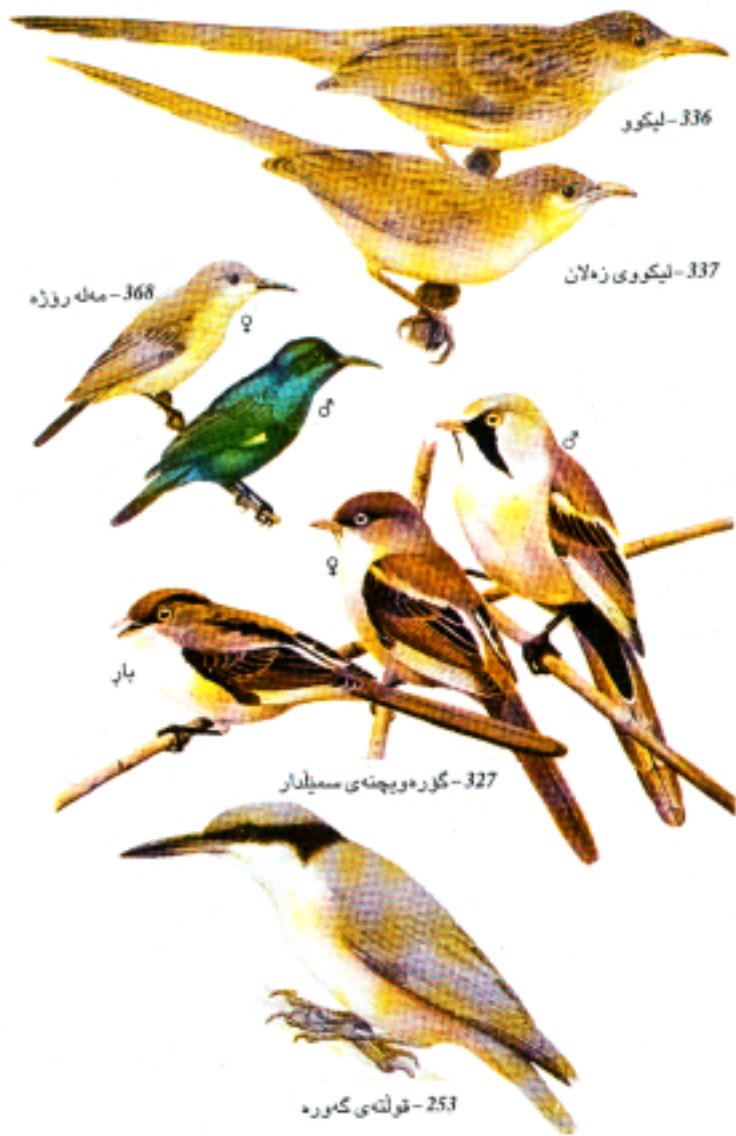

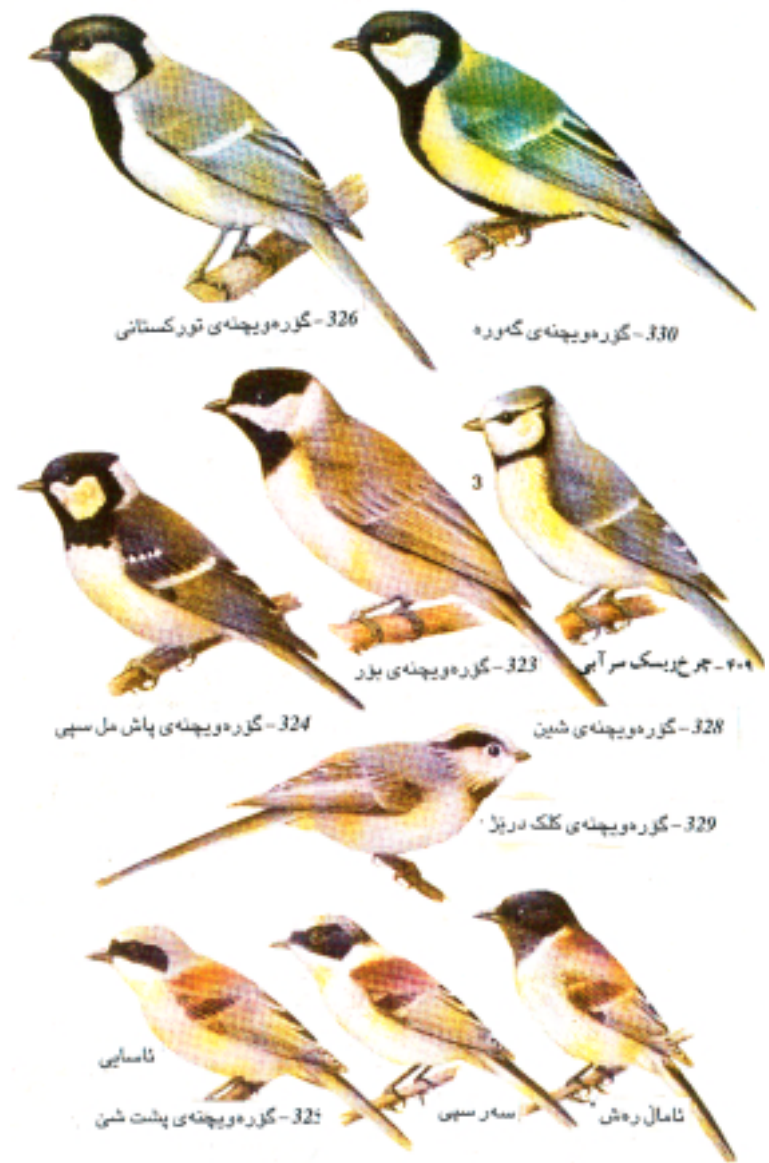

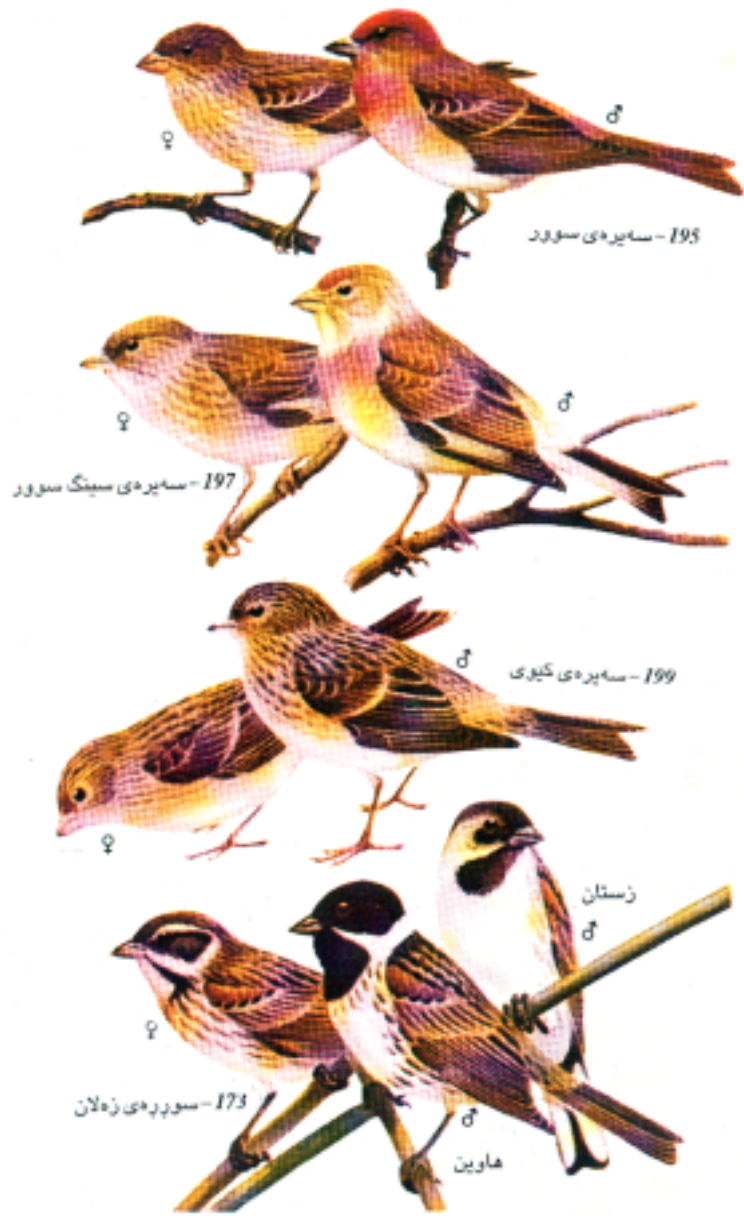

178- سوپرہی لاجانگ سی

174- سوپرہی سمر بڑ

179- سوپرہی لاجانگ زرد

176- سوپرہی سمر شی

172- سوپرہی ری ری

175- سوپرہی سمر زہینووشی

171- سوپرہی میزگ

177- سوپرہی کبوی

170- زردہ زبیرہ

180- سوپرہی لیموئی